

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Troyalı Kadınlar

PAT BARKER

Çeviren:
Seda Çingay Mellor

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Yüce Akhilleus, zeki
Akhilleus, ışıl ışıl Akhilleus,
tanrıya benzeyen Akhilleus...
Hayatlarımızı o muazzam
gölgenin altında yaşıyorduk.
Hakikat ne mi? Akhilleus'un
hikâyesi asla bitmiyor.
Erkekler nerede savaşıyor ve
ölüyorsa Akhilleus'u orada
bulabilirsiniz.*

Pat Barker

1943 yılında doğan İngiliz yazar Pat Barker, Man Booker ve Guardian ödüllerine layık görüldü, Regeneration Üçlemesi'yle edebiyat dünyasında önemli bir yer edindi. Eserlerinde genellikle savaş, hafıza, travma ve hayatta kalma gibi konulara değinen yazar, dolaysız, lafını sakınmayan üslubuyla dikkat çekti.

Son romanı *Kızların Sıskunluğu* (2018) ile kariyerinin son döneminde yeni bir zirve yaşayan Barker, bu kitapla birlikte Women's Prize ve Costa Kitap Ödülü'ne aday gösterildi, *Guardian*'ın seçtiği 21. Yüzyılın En İyi 100 Kitabı listesinde kendine yer buldu.

Yazar, Durham, İngiltere'de yaşamını sürdürüyor.

Troyalı Kadınlar
Pat Barker

Orijinal Adı: *The Women of Troy*

İthaki Yayınları - 2262

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*

Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Yayın Sorumlusu: *Emre Aygün*

Yayıma Hazırlayan: *Mustafa Gündük*

Düzeltili: *Merve Çay*

Kapak Görseli: *Sarah Young*

Kapak Uygulama: *Hamdi Akçay*

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *B. Elif Balkın*

1. Baskı, Ekim 2022, İstanbul

ISBN: 978-625-8327-92-2

Sertifika No: 63989

© Pat Barker, 2021

Türkçe Çeviri © Seda Çingay Mellor, 2022

© İthaki, 2022

Bu eserin tüm hakları AnatoliaLit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla satın alınmıştır.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin tescilli markasıdır.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com

Sertifika No: 48625

PAT BARKER

TROYALI KADINLAR

Çeviren

Seda Çingay Mellor

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.com>

***Jack, Maggie ve Bay Hobbes için;
ve de Ben'in kıymetli hatırasına***

Atın karnında: Sıcak, karanlık, ter, korku. İçeri tıkiş tıkiş doluşmuşlar, bir çömleğin içindeki zeytinler misali sıkışıklar. Diğer vücutlarla böyle temas hâlinde olmaktan nefret ediyor. Eskiden beri eder. Tertemiz, tatlı kokulu insan teni bile kusmak istemesine yol açar, üstelik bu adamlar leş kokuyor. Kıpırdamadan dur-salar daha iyi olacak belki ama onu da yapmıyorlar. Her biri bir yandan öbürüne kayıp duruyor, omuzlarına birazcık daha yer açmaya çalışıyor, hepsi karman çorman birbirlerine dolanmış, at bokundaki solucanlar gibi kıvrım kıvrım kıvrınıyorlar.

Kırınızı solucan.

Bu tabir onu döne döne aşağı yuvarlıyor; aşağı, aşağı, geçmişe, ta dedesinin evine. Çocukken (aslında bazıları hâlâ çocuk olduğunu düşünüyor ya) her sabah nefesi havayı buğulandırır, kızılımsı ışıktaki bütün çıplak dallar pırıldarken ~~çalıklardan ara-~~ sındaki yoldan koşarak ahırlara giderdi. Köşeyi dönünce, zaval-lı ihtiyar Rufus'un ilk otlağın çit kapısının yanında durduğunu, daha doğrusu kapiya yaslandığını görürdü. Ata binmeyi Rufus'la öğrenmişti, hemen hemen herkes öyle öğrenirdi çünkü Rufus olağanüstü sakın bir attı. Düşmeye başlarsanız Rufus bir toyna-ğını uzatıp sizi yeniden sırtına iter, diye eğlenirlerdi. Ata binmeyi öğrendiği günlere dair bütün hatıraları mutlu hatıralardı, o da hayvanın kendi erişemeyeceği her yerini güzelce kaşırdı, sonra burun deliklerine üflerdi, nefesleri birbirine karışıp nezleli, sıcak bir ses çıkarırdı. Güvende olmanın sesi.

Tanrılar adına, o atı ne de severdi; annesinden çok, halta da-

dısından bile çok, zaten yedi yaşına gelir gelmez dadısını elinden almışlardı. Rufus. İsim bile aralarında bir bağ kuruyordu: Rufus, Pyrrhos. İki isim de "kırmızı" anlamına gelir, onlar da öyleydi işte, ikisi de gözalıcı kırmızıydı, gerçi Rufus'un kızıldan ziyade kestaneye çaldığını kabul etmek gerekirdi. Genç bir atken tüyleri sonbaharın ilk atkestaneleri gibi ışıldardı ama Rufus artık yaşlanmıştı elbette. Ve hastaydı. Seyis daha geçen kış, "Biraz kaburgaları sayılıyor," demişti. Ve Rufus o zamandan beri geçen her ayda daha fazla kilo kaybetmişti, leğen kemikleri dışarı fırlıyordu, omuzları sipsivriydi, giderek iskelete benziyordu. Pyrrhos bir gün cıvık kıvamdaki at terslerini kürekle temizleyen bir seyise, "Neden böyle oluyor?" diye sormuştu.

"Kırmızı solucan," demişti adam. "Zavalıcılığın içi kırmızı solucan dolu."

Kırmızı solucan.

Ve işte bu sözle kendini gerisingeri cehennemde buluyor.

Başlarda saz mumlu lambalar kullanmalarına izin vardı, gerçi at harekete başlar başlamaz lambaların söndürülmesi konusunda kesin talimat verilmişti. Sönüverecek gibi duran titrek ışıklardı ama onlar olmadan karanlığın ve korkunun ağırlığı Pyrrhos'u boğardı. Ah evet, korku ya. İnkâr edebilse edecek ama korku su götürmez bir biçimde orada, ağzının kuruluşunda ve bağırsaklarının gevşemesinde. Dua etmeye çalışıyor ama hiçbir tanrı onu duymuyor, o da gözlerini kapatıp düşünüyor: *Baba*. Sözcük ona tuhaf geliyor, parmaklarınızın kabzasına henüz alışmadığı yeni bir kılıç gibi. Babasını hayatında hiç gördü mü? Gördüyse bile o zamanlar bebek olmalıydı, yaşamının en önemli karşılaşmasını hatırlayamayacak kadar küçüktü. Baba sözcüğünün yerine *Akhilleus*'u deniyor, böylesi, ordudaki herhangi bir askerin kullanabileceği o ismi kullanmak daha kolay, daha rahat.

Karşısında sıralanmış adamlara bakıyor, her bir yüzü aşağıdan aydınlatılmış olarak, gözlerinde minicik alevler dans ederken görüyor. Bu adamlar babasının yanında çarpıştı. İşte Odysseus:

esmer, sıırım gibi, gelinciğe benziyor, bu girişimin baştan sona mimarı o. Atı o taserladı, kurulmasına nezaret etti, şehrin savunma hattının ayrıntılarını öğrenmek için Troyalı bir prensi kaçıırıp işkenceden geçirdi ve son olarak da onları kapılardan geçirmesi amaçlanan hikâyeyi uydurdu. Bu iş başarısızlığa uğrarsa, Yunan ordusunun bütün önde gelen savaşçıları tek bir gecede ölüp gidecek. İnsan böyle bir sorumluluğu nasıl taşır? Ama Odysseus hiç endişeli görünmüyor. Pyrrhos öyle bir niyeti olmadığı hâlde Odysseus'la göz göze geliyor, Odysseus gülümsüyor. Ah evet, gülümsüyor, canayakın bir hâli var ama aslında neler düşünüyor? Keşke oğlu olacak beş para etmez bacaksızın yerine burada Akhilleus olsaydı mı diyor? Eh, öyle düşünüyorsa haklı, burada Akhilleus olmalıydı. O korkmazdı.

Sıranın biraz daha ilerisine bakınca yan yana oturan Alkimos'la Automedon'u görüyor: Bir zamanlar babasının, şimdiyse kendisinin başyaverleri. Yalnız işler tam anlamıyla öyle değil. İdare *onlarda*, Pyrrhos geldiği andan itibaren hep öyleydi, tecrübesiz bir komutana arka çıkıyor, hatalarını örtbas ediyor, adamların karşısında itibarlı görünmesi için didiniyorlar. Eh, bugün, daha doğrusu bu gece, bütün bunlar değişecek. Pyrrhos bu geceden sonra Akhilleus'un yanında çarpışmış bütün askerlerin gözlerine bakacak ve o gözlerde saygıdan, Troya'da elde ettiği başarılarla duyulan saygıdan başka bir şey görmeyecek. Ah, elbette bu konuda caka satmayacak, hatta muhtemelen meseleyi hiç ağzına almayacak. Hayır, çünkü böyle bir şeye gerek olmayacak, herkes bilecek; hep bilirler. Adamların bazen ona baktıklarını, ondan şüphe ettiklerini görüyor. İyi, bu geceden sonra böyle bir şey olmayacak... Pyrrhos bu gece...

Tanrılar adına, sıçması gerek. Karnındaki sancıyı görmezden gelmeye çalışarak daha dik oturuyor. Atın içine tırmandıkları sırada hela kovalarının nereye koyulacağı konusunda şakalar gırla gitti. "Göt tarafına," dedi Odysseus. "Başka nereye olacak?" Bu da arka tarafta oturanların hesabına bir kahkaha tufanına yol açtı. Henüz kovaları kullanan olmadı, Pyrrhos bu işi ilk yapan olmayı

hiç mi hiç istemiyor. Hepsi burunlarını tutacak, havayı dağıtmak için ellerini sallayacak. Haksızlık bu, haksızlık işte. Önemli şeyleri düşünmesi gerek, mesela bu gece savaşın kendisi açısından görkemli bir ışıltıyla sona ereceğini. Yıllardır bunun için eğitim alıyor, kılıç tutabilecek yaşa geldiğinden beri. Hatta ondan bile önce, daha beş altı yaşlarındayken ucu sivriltilmiş çubuklarla çarpışmış, çarpışmadığı bir zaman hiç olmadı, kendisini sakınleştirmeye kalktığına dadısını yumruklarıyla döverdi. Ve işte oluyor, sonunda gerçekten oluyor ve Pyrrhos'un tek düşünebildiği şu: *Ya altına sıçarsam?*

Sancı biraz hafifler gibi oluyor. Belki her şey yoluna girer.

Dışarı büyük bir sessizliğe büründü. Günlerdir, yüklenen gemilerin gürültüsü vardı, şarkı söyleyen askerler, dövülen davullar, kükreyen romboslar, ilahiler terennüm eden rahipler, hepsi birbirinden gürültülüydü çünkü Troyalıların duyması amaçlanıyordu. Troya halkının, Yunanların gerçekten gitmeye hazırlandıklarına inanması şarttı. Barakalarda hiçbir şey bırakılmaması gerekiyor çünkü Troyalılar ilk iş olarak kampın gerçekten terk edilip edilmediğini anlamak üzere sahile keşif kolları gönderecek mutlaka. Askerleri ve silahları taşımak yetmez. Kadınlar, atlar, mobilyalar, sığırlar, her şey gitmeli.

Şimdi atın içinde gitgide artan bir huzursuzluk mırıltısı var. Bu sessizlikten hoşlanmıyorlar, terk edildikleri hissine kapılıyorlar. Pyrrhos sıranın üstünde dönerek iki kalasın arasındaki bir açıklığa gözünü uydurup dışarı bakıyor ama bir bok göremiyor. "N'oluyor be?" diye soruyor biri. "Merak etmeyin," diyor Odysseus. "Geri gelecekler." Gerçekten de sadece birkaç dakika sonra kumsaldan onlara doğru gelen ayak sesleri duyuyorlar, arkasından biri bağırıyor: "İçeridekiler, iyi misiniz?" Homur homur karşılıklar. Sonra, muhtemelen sadece birkaç dakika geçmesine karşın saatler gibi gelen bir sürenin ardından, at sarsıntıyla ilerliyor. Odysseus derhal elini kaldırıyor ve ışıklar birer birer sönüyor.

Pyrrhos gözlerini kapatıyor, delik deşik arazide bu canavarı Troya'ya çekme görevini yerine getirirken belleri bükülmüş as-

kerlerin gerilmiş, ter içindeki sırtlarını gözünün önüne getiriyor. İşi kolaylaştırmak için tekerler var ama yine de çok zaman alıyor, on uzun sene süren savaşın ardından arazi çukurlarla dolu ve engebeli. Rahipler Athena'ya, şehirlerin muhafızına bir övgü ilahisi söylemeye başlayınca, hedeflerine yaklaştıklarını anlıyorlar. Şehirlerin muhafızı mı? Şaka gibi. Eh, *bu* şehri korumadığını umalım. Nihayet sarsıntı duruyor, atın karnındaki askerler dönüp birbirlerine bakıyorlar, loş ışıktaki yüzleri solgun birer lekeden ibaret. Tamam mı? Vardılar mı? Athena'ya bir ilahi daha, sonra tanrıçanın şerefine üç haykırışın ardından atı Troya kapılarına sürüklemiş olan askerler gidiyor.

Hâlâ ilahiler ve dualar okuyan sesleri azalarak kayboluyor, sessizliğe karışıyor. Biri fısıldıyor: "Şimdi ne olacak?" Odysseus cevap veriyor: "Bekleyeceğiz."

Sulandırılmış şarapla dolu keçi derisi bir tulum elden ele geziyor, gerçi dudaklarını ıslatmaktan fazlasını yapmaya cüret edemiyorlar. Kovaların üçte ikisinden fazlası doldu bile, Odysseus'un dediği gibi, sağa sola işlemeye başlayan bir tahta at şüphe uyandırabilir. İçerisi çok sıcak, etraf yeni kesilmiş çam kütüklerinin reçine kokusuyla dolu, derken çok tuhaf bir şey olmaya başlıyor. Pyrrhos reçinenin tadını, sıcaklığın da kokusunu hissediyor. Burun deliklerinin içi alazlanmış gibi. Sıkıntı içindeki sadece o değil. Makhaon şakır şakır terliyor, insanların nereye **kaybolduğunu** merak ederek boş baraka kapılarının civarını şimdiden koklamaya başlamış yabancı köpekler misali bir deri bir kemik hâldeki genç askerlerden çok daha fazla ağırlık taşıyor üstünde. Pyrrhos terk edilmiş kampı gözünde canlandırmaya çalışıyor: Babasının ölümünden on gün sonra ilk defa ayak bastığı, birbirini izleyen geceler boyunca Akhilleus'un koltuğuna oturduğu, ellerini dağ aslanı kafası oymalarına yasladığı, Akhilleus'un da muhakkak yaptığı gibi parmak uçlarını aslanların hırlayan ağızlarının içine doğru kıvrıldığı o salon. Bütün bunları yaparken kendini hep sahtekâr gibi, gece geç saate kadar ayakta kalmasına izin verilmiş

küçük bir çocuk gibi hissederdi. Aşağıya baksa bacaklarının zeminden bir ayak yukarıda sallandığını görecekti sanki.

Ertesi sabah belki ölmüş olacak ama böyle düşünmenin bir anlamı yok: Bir erkeğin kaderinde yazılı gün ne vakte yazılıysa o vakit gelir, o anı ertelemek için hiçbir şey yapılamaz. Bir yandan diğerine bakıyor, kendi gerginliğinin diğer yüzlerin hepsinden yansıdığını görüyor. Odysseus bile turnağını kemirmeye başlamış. Troyalılar şimdiye dek gemilerin yelken açtığını, Yunan kampının gerçekten terk edildiğini öğrenmiştir ama belki de buna inanmıyorlar? Priamos elli yıldan beri Troya'yı yönetiyor, böyle bir numaraya kanmayacak kadar ihtiyar bir ulkü. At bir tuzak, müthiş bir tuzak, *evet ama içinde kim var?*

Odysseus başını kaldırıyor, dinliyor, bir saniye sonra hepsi duyuyorlar: Mırıltı hâlinde Troyalı sesleri, meraklı, gergin. Nedir bu? Niye? Yunanlar vazgeçip arkalarında bu şaşkınlık verici hediyeyi bırakarak memleketlerine mi döndüler gerçekten? "Fevkalade saydasız," diyor biri. "Ne işe yaradığını bilmiyorsun ki, neye göre saydasız diyorsun?" "Ne işe yaradığını bilmiyoruz belki ama bildiğimiz bir şey var: Tanrıların cezası Yunanlara güvenmiyoruz." Bir onay kükremesi. "Hem zaten içinin boş olduğunu nereden biliyoruz? İçeride kimse olmadığını nereden biliyoruz?" Sesler şüpheli tonlardan paniğe doğru kayıyor. "Ateşe verelim." "Evet, hadi, yakalım şu iğrenç şeyi. İçinde biri var mı yok mu hep men anlarız." Fikir kabul görüyor, çok geçmeden hepsi ağız birliğiyle bağırmaya başlıyor: "Yakalım! Yakalım! Yakalım!" Pyrrhos etrafına bakınıyor, her yüzde korku görüyor; hayır, korkudan fazlası bu, dehşet. Cesur askerler bunlar, Yunan ordusunun en seçkinleri ama her kim yangından korkmadığını iddia ediyorsa yalan söylüyordur.

YAKALIM! YAKALIM! YAKALIM!

Tıklım tıklım askerle dolu tahta bir kutu. Domuz yağıyla yağlanmış bir cenaze ateşi gibi tutuşacak. Troyalılar çılgınlıkları duyunca ne yapacak peki? Koşup kova kova su mu getirecekler? Bok getirirler, civarda durup gülecekler. Ordu dönünce sadece

kararmış kalaslarla yanmış askerlerin cesetlerini bulacak, havaya kaldırılmış yumrukları yangında ölenlerin mücadelecî tavrıyla sıkılı olacak. Ve Troyalılar tepelerinde, surların üzerinde bekleyecek. Pyrrhos korkak değil, gerçekten değil, bu sefil atın içine ölmeye hazır olarak girdi ama ateşte çevrilen bir domuz gibi ölmeye hiç niyeti yok, hem de hiç. En iyisi hemen dışarı çıkıp çarpışmak...

Yarı yarıya doğrulduğu sırada karşısında oturan iki adamın başlarının arasında bir mızrak ucu belirliyor. Pyrrhos iki adamın da yüzünün korkudan ifadesizleştiğini görüyor. Herkes derhal atın karnının derinliklerine çekilmeye koyuluyor, duvarlardan ellerinden geldiğince uzaklaşıyorlar. Dışarıda bir kadın avazı çıktığıınca bağıyor: "Tuzak bu, görmüyor musunuz, tuzak bu, tuzak!" Sonra başka bir ses, bir erkek sesi, yaşlı ama güçsüz değil, son derece salâhiyetli. Priamos'tan başkası olamaz. "Kassandra," diyor. "Hemen eve git, evine git."

Atın içinde askerler dönüp bu planı kuran Odysseus'a itham dolu gözlerle bakıyor ama Odysseus omuz silkip ellerini havaya kaldırmakla yetiniyor.

Bir vaveyla daha kopuyor. Muhafızlar kapıların dışında sinsî sinsî gezinen birini bulmuş, adam sürüklenerek Priamos'un karşısına getiriliyor ve diz çökmeye zorlanıyor. Derken en sonunda Sinon konuşmaya başlıyor, sesi başlangıçta titrek ama hikâyesini anlattıkça güçleniyor. Pyrrhos, Odysseus'a bir göz atıyor, dudaklarının Sinon'un sözcükleriyle uyum içinde hareket ettiğini görüyor. Son üç haftadır Sinon'u eğitiyordu, ikisi saatler boyunca agorada volta attı, hikâyeyi prova etti, Troyalıların sorma ihtimali olan her soruyu tahmin etmeye çalıştılar.

Her ayrıntı mümkün olduğunca inandırıcı: Yunanların tanrıların, özellikle de fena hâlde gücendirdikleri Athena'nın onları terk ettiğine inandığı. At, Athena için bir adak, derhal tanrıçanın tapınağına götürülmeli. Ama önemli olan ayrıntılar değil. Aslına bakılırsa her şey Odysseus'un Priamos'un karakteri konusunda vardığı yargılara bağlı. Priamos daha küçükken, yedi

yaşında bile değilken bir savaşta kaçırılmış ve kurtulmalık için alıkonulmuş. Arkadaşsız ve yalnız, yabancı bir diyarda yaşamaya mecbur kalmışken, avunmak için tanrılara, özellikle de yabancılara merhamet göstermeyi emreden Kronosoğlu Zeus'a sığınmış. Priamos'un hükümdarlığında Troya, kendi hemşerileri tarafından reddedilen insanları her zaman seve seve kabul etmişti. Odysseus'un hikâyesi, Priamos'u kandırma amacıyla düşünüldü, her ayrıntı adamın inancını sömürüp ona karşı kullanılabilecek bir zayıflığa çevirmek üzere tasarlandı. Ve plan işe yaramazsa bu kesinlikle Sinon'un kabahati olmayacak çünkü Sinon elinden geleni yapıyor, sesi feci bir matem feryadı hâlinde göklere yükseliyor. "Yalvarırım," diyor durmadan. "Lütfen, yalvarırım, bana merhamet edin, memleketime dönmeye cesaret edemem, memleketime dönersem beni öldürürler."

"Adamı bırakın," diyor Priamos. Sonra muhtemelen Sinon'a hitap ederek, "Troya'ya hoş geldin," diye ekliyor.

Bunun üstünden fazla süre geçmeden, kement yapılip atın boynuna fırlatılan iplerin şıkırtısı duyuluyor ve at harekete geçiyor. Sadece birkaç metre sonra sarsılarak duruyor, işkence dolu birkaç an boyunca hiç kıpırdamıyor, ardından yeniden yola koyuluyor. Pyrrhos kalasların arasındaki bir boşluktan dışarı bakıyor -gözkapaklarına değen gece havası beklenmedik bir şekilde serin- ama taş bir duvardan başka bir şey göremiyor. Gerçi bu kadarı Troya'nın batı kapılarından geçtiklerini anlamasına yetiyor. Birbirlerine bakıyorlar, gözleri iri iri açılmış. Sessizler. Dışarıda Troyalılar, kadınlar, erkekler ve çocuklar atın kapılarından içeri çıkarken Athena'ya, şehirlerin muhafızına övgü ilahileri söylüyor. Babalarının iplere asılmasına "yardım eden" ufak oğlanlar arasında heyecanlı konuşmalar gırla.

O arada Pyrrhos'a tuhaf bir şeyler oluyor. Belki susuzluktandır ya da o anda her zamankinden beter olan sıcaktan ama sanki atı dışarıdan görüyormuş gibi geliyor ona. Sokaklarda yavaş yavaş çekilen atın başının sarayların ve tapınakların çatılarıyla

aynı hızda olduğunu görüyor. Acayip bir his: Karanlığın içinde böyle kilitli olduğu hâlde geniş sokakları, açık meydanları, atın ayaklarının dibinde toplanan heyecanlı Troyalı kalabalıkları görebilmek. Zemin Troyalılarla kararmış. Yavrularını haftalarca besleyebilecek irilikte bir böcek kozası bulmuş karıncalara benziyorlar, kozayı muzaffer bir şekilde tepeye doğru çekiyorlar, yarıp açıldığında sert, parlak pupanın hepsinin üstüne ölüm boşaltacağından habersizler.

Sonunda sarsıntılar ve sallantılar kesiliyor. Atın içindeki herkesin midesi bulanıyor artık. Yine dualar, ilahiler. Troyalılar zaffer için tanrıçaya teşekkür etmek üzere Athena tapınağına doluyor. Sonra ziyafet başlıyor, şarkılar, danslar, içki, biraz daha içki. Yunan savaşçılar dinliyor ve bekliyor. Pyrrhos bacaklarını uzatacak bir boşluk bulmaya çabalıyor, susuzluktan ve aynı sıkışık pozisyonda uzun süre oturmaktan ötürü sağ baldırına kramp girmiş. Şimdi daha koyu bir karanlığın içindeler, atın yanlarındaki çatlaklardan içeri ışık sızdıracak ay yok; saldırı için aysız bir gece seçildi. Arada sırada, bayram sevinci içindeki bir grup sarhoş sendeleyerek yanlarından geçiyor, alev alev meşaleleri içeride bekleyen adamların yüzüne kaplan çizgileri düşürüyor. Işık miğferlerde, göğüslüklerde ve çekilmiş kılıçlarında pırıldıyor. Kıpırdamadan bekliyorlar. Yunan filosu dönerken orada bir yerde, karanlığın içinde çok açıklarda, sivri burunlu siyah gemiler inip kalkan gri denizin içinde beyaz oluklar açacak. Pyrrhos gemilerin körfeze girdiğini gözünde canlandırıyor, kürekçiler işi devralmış, yelkenler toplu, sonra karaya çıkarlarken gemi gövdelerinin çakıllara sürtünmesi.

Şarkılar ve bağırış çağırış yavaş yavaş sönüyor, son sarhoşlar da sürüne sürüne eve gitmiş ya da yol kenarındaki hendeklerde sızmış. Ya Priamos'un muhafızları? Savaş bittiğine göre, kazandıklarını ve artık geride savaşmaları gerekecek kimse kalmadığını zannettiklerine göre, ayık kalmış olmaları ihtimali var mı?

Sonunda, Odysseus'un başıyla verdiği onayın ardından uzak uçtaki dört savaşçı sürgüleri çekerek açıyor, yanlardan iki levha-

yı çıkarıyor. Serin gece havası içeri doluyor, Pyrrhos terleri buharlaşırken cildinin karıncalandığını hissediyor. Sonra askerler birer birer, kesintisiz bir sel hâlinde ip merdivenlerden aşağıya inmeye başlıyor ve yerde halka hâlinde toplanıyorlar. Ön tarafta biraz itiş kakış oluyor çünkü bütün askerler dışarı ilk çıkan olma şerefine erişmek istiyor. Pyrrhos buna aldırmıyor, ilk çıkanlardan biri, bu kadarı yeterli. Ayakları yere çarpınca darbeyi ta omurgasında hissediyor. Millet ayaklarını yere vuruyor, kan dolaşımını yeniden sağlamaya çalışıyorlar çünkü koşturmaya başlamaları an meselesi artık. Pyrrhos tapınak duvarındaki yuvadan bir meşale alıyor, kırmızı ışıpta dönüp son savaşçıların da sert bir şekilde yere inmesini seyreliyor. At, asker sıçıyor. Hepsi dışarı çıkınca dönüp birbirlerine bakıyorlar, herkesin yüzünde aynı uyku sersemi ifade. Girdiler. Farkındalık yavaş yavaş Pyrrhos'un her yanını sarıyor: Durdurulamaz bir dalga. Şimdi, tam o anda, babasının asla durmadığı bir yerde duruyor, Troya'nın surlarının içinde. Artık korku yok. Her şey aydınlık, her şey apaçık. İleride, karanlığın içinde bir yerde, orduyu içeri almak için açacakları kapılar var. Kılıcını sımsıkı tutup bir koşu koparıyor.

Bir saat sonra sarayın merdiveninde, savaşın tam göbeğinde. Ölmek üzere olan bir adamdan bir balta kaptığı gibi kapıya doğru giden bir yol açmaya koyuluyor. Arkasında basamaklardan yukarı çıkmak için saldıran savaşçıların baskısı baltayı doğru düzgün savurmasını engelliyor, Pyrrhos savaşçılara geri çekilmeleri, ona yer açmaları için bağıyor, dört beş darbe sonra ucu ucuna da olsa geçilebilecek kadar bir boşluk açılıyor ve ondan sonra iş kolaylaşıyor, her şey *kolay* artık. Koridorda son hız koşarken, babasının kanının damarlarında gümbür gümbür akışığını hissediyor, bir zafer çılgılığı koparıyor.

Taht odasının girişinde Troyalı muhafızlardan sağlam bir duvar var; Yunan savaşçılar onlarla göğüs göğüse çarpışmaya girmiş bile ama Pyrrhos sağa sapıyor, Hektor'un evinden (Hektor'un dul eşi Andromakhe şimdi oğluyla bir başına yaşıyor orada) Priamos'un özel dairelerine giden gizli geçidi arıyor. Odysseus'un tutsak prensin ağzından işkenceyle aldığı bilgi bu. Duvarda, bir paravanla gözlerden yarı yarıya gizlenmiş bir kapı, dimdik aşağıya inen loş ışıklı bir geçide açılıyor –kullanılmayan, küflü yerlerin soğuk kokusu–, sonra bir kat merdiven Pyrrhos'u apaydınlık taht odasına götürüyor. Priamos orada bir sunağın önünde duruyor, kıpırtısız, beklentili, bütün hayatı tam da bu an için bir hazırlıktan ibaretmiş gibi. Yalnızlar. Duvarın öbür yanındayken çarpışan Yunanlarla Troyalıların sesleri alçalarak yok oluyor sanki.

Sessizliğin içinde birbirlerine bakıyorlar. Priamos yaşlı, insa-

nı afallatacak derecede yaşlı, üstelik öyle zayıf nahif ki zırhı ona ağır geliyor sanki. Pyrrhos boğazını temizliyor, o ucsuz bucaksız sessizlikte tuhaf, özür diler gibi bir ses çıkıyor. Zaman durmuş gibi, Pyrrhos zamanı nasıl yeniden başlatabileceğini bilmiyor. Sunağın basamaklarına biraz daha yaklaşıp adını açıklıyor, teke tek çarpışmadan önce bunu yapmanız şarttır: "Ben Pyrrhos, Akhilleus'un oğlu." Priamos inanılmaz, affedilmez bir biçimde gülümsüyor, başını iki yana sallıyor. Öfkelenen Pyrrhos ayağını en alt basamağa koyuyor, Priamos'un hazırlandığını görüyor ama yaşlı adamın nihayet fırlattığı mızrak kalkana saplanamıyor, bir an titreşerek asılı kaldıktan sonra tangırtıyla yere düşüyor. Pyrrhos kahkahalara boğuluyor ve kendi kahkahasının sesi onu özgür kılıyor. Basamaklardan yukarı sıçırıyor, Priamos'un bir tutam saçını yakaladığı gibi ince boynu açığa çıkarmak için başı arkaya çekiyor ve...

Ve hiçbir şey...

Pyrrhos son bir saattir azgın bir taşkınlığın eşiğindeydi, ayakları neredeyse yere değmiyordu bile, göklerden içine güç boşalıyordu, oysa şimdi, taşkınlığın en gerekli olduğu anda bu hissin uzuvlarından çekildiğini hissediyor. Kolunu kaldırıyor ama kılıç ağır, çok ağır. Zayıflığı sezen Priamos çırpınarak Pyrrhos'un elinden kurtuluyor ve kaçmaya çalışıyor ama ayağı takılıyor, tepeüstü basamaklardan aşağı düşüyor. Pyrrhos anında tepesine biniyor, gümüş rengi saçlardan yeleyi yakalıyor ve işte bu, işte bu, tamam, şimdi, şimdi ama saçlar beklenmedik derecede yumuşak, neredeyse kadın saçları gibi, bu küçücük, önemsiz ayrıntı Pyrrhos'un dikkatini dağıtmaya yetiyor. Kılıcını yaşlı adamın gırtlığına sallıyor, ısıtıyor (aptal, aptal), ilk domuzunu şişlemeye çalışan on yaşında bir çocuk gibi, saldırıyor, kesik üstüne kesik açıyor ama hiçbirini öldürmeye yetecek kadar derin değil. Beyaz saçları ve solgun teniyle Priamos içinde bir damlacık bile kan yokmuş gibi görünüyordu ama varmış, hem de galonlarca, Pyrrhos yerde kayıyor, sürükleniyor. Sonunda ihtiyar baş belasını doğru dürüst yakalamayı başarıyor, kemikli göğsüne diz çöküyor ama o du-

rumda bile yapamıyor. Çaresizlikle inliyor. "Akhilleus! Baba!" Ve Priamos inanılmaz bir şekilde ona dönerek yeniden gülümsüyor. "Akhilleus'un oğlu ha?" diyor. "Sen mi? Eline su dökemezsin."

Kızıl sis gibi bir hiddet Pyrrhos'a yeniden saldırma gücü veriyor. Bu defa doğruca boğaza, hata yok. Priamos'un sıcak kanı Pyrrhos'un sıkılı yumruğuna oluk oluk boşanıyor. Bu kadar. Bitti. Cesedi yere yığılmaya bırakıyor. Bir yerlerde, epey yakında bir kadın çığlık atıyor. Pyrrhos şaşkına dönerek etrafına bakınıyor, kimileri kucaklarında bebeklerle sunağın uzak ucunda büzülmüş duran bir grup kadın görüyor. Zaferden ve rahatlama hissinden sarhoş bir hâlde kollarını iki yana açarak kadınların yanına koşuyor ve yüzlerine doğru "BÖÖ!" diye bağırıyor, kadınlar iyice büzülerek gerileyince de gülüyor.

Ama bir kız ayağa kalkıp gözlerini ona diyor, pörtlek gözlü, kurbağa suratlı. Ne cüretle ona bakar? Pyrrhos bir an için ona vuracak gibi oluyor ama kendini tutuyor. Bir kadını öldürmek şeref getirmez, zaten Pyrrhos yorgun, hayatında hiç olmadığı kadar yorgun. Sağ kolu kürek kadar cansız bir biçimde omzundan sarkıyor. Priamos'un kanı cildinin üstünde geriliyor, leş gibi kokuyor, balık kokusuna benzeyen, demirimsi bir koku. Pyrrhos cesede bakarak bir an orada dikiliyor, sonra içinden gelen ani bir dürtüyle cesedin yan tarafına tekmeyi basıyor. Priamos'un cenazesi olmayacak diye karar veriyor. Adı onurlandırılmayacak, cenaze töreni düzenlenmeyecek, ölümüne şeref bahsedilmeyecek. Babası Hektor'a ne yaptıysa, Pyrrhos da Priamos'a onu yapacak: İhtiyarın çırpı gibi ayak bileklerini arabasının dingiline bağlayıp kampa sürükleyecek onu. Ama önce bütün bu çığlıklardan ve hıçkırıklardan uzaklaşmak zorunda, o yüzden kör kör tökezleyerek sağ tarafındaki kapıya doğru gidiyor.

Burası karanlık, serin ve sessiz; kadınların feryatları hafifledi. Gözleri loşluğa alışınca tören harmaniyeleriyle dolu bir askılık görüyor, onun yanında da arkasına rahip cüppeleri asılmış bir sandalye var. Burası Priamos'un giyinme odası mutlaka. Kapının hemen içinde durup kulak kabartıyor, odanın tıpkı kadın-

lar gibi büzülerek ondan uzaklaştığını hissediyor. Her şey sessiz, boş. Derken birden uzak köşede bir hareket yakalıyor. Oradaki gölgelerin içinde biri saklanıyor, Pyrrhos bir insan şeklinin silüetini seçebiliyor. Bir kadın mı? Hayır, görebildiği kadarıyla erkek olduğuna hemen hemen emin. Kıyafet askısını bir tarafa iterek yavaşça ilerliyor, sonra duyduğu rahatlamayla, sevinçle gülecek gibi oluyor çünkü orada, tam karşısında duran kişi Akhilleus. Başkası olamaz: Işıl ışıl zırh, uçuşan saçlar... İşte bu bir işaret, sonunda kabul edildiğinin işareti. Güvenle yürüyerek ilerliyor, karanlığın içine bakıyor, Akhilleus'un ona doğru geldiğini görüyor, tepeden tırnağa kana boyanmış, sorguçu miğferinden sandaletli ayaklarına dek her şey kıpkırmızı. Saçları da kırmızı, turuncu değil, havuç rengi değil, hayır, kan gibi, ateş gibi kırmızı. Son anda, yüz yüze geldiklerinde Pyrrhos uzanıyor, yapış yapış parmakları soğuk ve sert bir şeye dokunuyor.

Yakın şimdi, çok yakın, neredeyse öpüşecek kadar yakın. "Baba," diyor Pyrrhos, nefesi aynanın pırıldayan bronzunu bulandırıyor. "Baba." Sonra bir daha, bu defa daha güvensizce: "Baba?"

*Gidiyoruz!
Gidiyoruz!
Evimize gidiyoruz!*

Bu şarkıyı –şarkı denirse tabii– son birkaç günde kaç kere duyduğumu şaşırmıştım artık. Yalpalaya yalpalaya kampta dolaşan asker grupları, sarhoş, ağızları ayırık, gözleri balık gözü gibi, bu basit, tekrarlamalı güfteyi sesleri kısılana dek böğürüyordu. Disiplin neredeyse tamamen ortadan kalkmıştı. Kampın dört bir yanında krallar adamlarının kontrolünü yeniden ele geçirmekte zorluk çekiyordu.

Bir sabah agoradan geçerken, Odysseus'un bağırdığını duydum: "Ulan reziller, her şeyi o gemiye yüklemesiniz hiçbir yere gideceğiniz yok!" Köşk gibi kulübesinden çıkmış, verandanın başamaklarında duruyordu, karşısında yirmi-otuz kişilik bir asker grubu vardı. Orada, kendisine ait arazide bile yanında mızrak bulundurması, ortama hâkim genel ruh hâlinin bir işaretiydi. Şarkı söyleyenlerin çoğu usul usul sıvışmaya başladı ama sonra kalabalığın arasından bir ses bağırdı: "Ey, ya sana ne demeli, dalavereci piç? Senin bir şey taşıdığını gören yok!"

Thersites'ti tabii. Başka kim olacaktı? Öne çıktığını söyleyemem, daha ziyade diğerleri geri çekilmişti. Odysseus anında tepesine bindi, mızrağını başının ta yukarısına dek kaldırmıştı. Mızrağın küt ucunu sopa gibi kullanarak Thersites'in kollarıyla omuzlarına defalarca vurdu, sonra adam kıvrılmış bir hâlde in-

leyerek yerde yatarken kaburgalarına birkaç darbe daha indirdi ve sonra kasıklarına tekmeyi basarak işini bitirdi.

Thersites hayalarını tutarak bir yandan öbürüne yuvarlandı, o arada diğer askerler etrafına toplanmış, kükreyen kahkahalar atıyorlardı. Thersites durmadan sorun çıkaran andavalın biri olarak tanınırdı, yani yapılacak bir iş dağıtılırken onu daima kuyruğun en sonunda bulurdunuz. Ah, otoriteye başkaldırmasından ötürü heyecan duyuyorlardı belki ama adama karşı ne sevgi besliyorlardı ne de saygı. O yüzden Thersites'i orada yatarken bırakıp uzaklaştılar, bir ihtimal gemiyi yüklemeye gidiyorlardı ama omuzlarına asılı keçi derisi tulumların boş görünmesine bakılırsa içki bulabilecekleri yeni yerler aramaya gitmeleri daha muhtemeldi. Birkaç metre sonra yeniden şarkı söylemeye başladılar, gerçi şarkı tekrarlandıkça gitgide ağıta dönüşüyordu artık.

Gidiyoruz

Gidiyoruz

Evimize gidiyoruz!

İşin aslı mı? Kimse evine gitmiyordu. Kimse bir yere gitmiyordu. Daha dört gün önce, harekete geçmelerine bir saat kalmıştı; Odysseus da dahil olmak üzere bazı krallar gemilerine binmişti bile ama rüzgâr birden dönmüş, kasırgaya yakın bir hızla denizden karaya doğru esmeye başlamıştı. Böyle bir durumda körfezin sığınağından çıkmak için deli olmak gerekirdi. "Ah, merak etmeyin," demişti herkes. "Yakında diner." Ama dinmemişti. Çılgın rüzgâr her gün, her saat esmeyi sürdürdü, o yüzden hepsi hâlâ buradaydı işte, muzaffer Yunan savaşçılar kısılp kalmıştı, tabii tutsak Troyalı kadınlar da onlarla birlikte kısılp kalmış hâldeydi.

O arada, Thersites. Üstüne eğildim, açık ağzından boşanan leş kokusu yüzünden geri çekilmemeye çalıştım. Odysseus'un yüzüne karşı düzenbaz bir piç olduğunu söylemiş bir adam hakkında kötü şeyler düşünmek bana acı veriyordu ama Thersites'in

de sevillecek pek bir yanı yoktu. Yine de oradaydı işte, yaralıydı, ben de hastaneye gidiyordum, o yüzden elimi kolunun altına koydum, ayağa kalkmasına yardım ettim. Bir an elleri dizlerinin üstünde iki büklüm durdu, sonra yavaşça başını kaldırdı. "Seni tanıyorum," dedi. "Briseis'sin, değil mi?" Kanlı burnunu elinin tersiyle sildi. "Akhilleus'un orospusu."

"Alkimos'un karısı."

"Tamam ama ya karnında taşıdığın yumurcak? Alkimos o konuda ne düşünüyor acaba? Başka bir adamın piçini üstüne alma konusunda?"

Ona sırtımı döndüm, yürüdüğüm sırada Amina'nın da baştan beri arkamdan geldiğinin farkındaydım. Evliliğimin tarihçesini biliyor muydu? Eh, önceden bilmiyorduyse bile şimdi kesinlikle öğrenmişti.

Akhilleus öldürülmeden birkaç gün önce beni Alkimos'a vermiş, Alkimos'un karnımdaki çocuğu korumaya yemin ettiğini açıklamıştı. Her şeyin olup bittiği sabaha dek bütün bunlardan hiç haberim olmamıştı. Meni lekeli bir çarşaf omuzlarıma sarılmış hâlde, saçlarımda ekmek kırıntılarıyla, midem bulana bulana, önceki geceden üzerime sinen kokusuyla Akhilleus'un yatağından dışarı sürüklenmiş ve Alkimos'la evlendirilmiştim. Tuhaf bir düğündü bizimki ama tamamen meşruydu. Bir rahip duaları okumuş, ellerimizi kızıl kurdeleyle birbirine bağlamıştı. Ve hak-kunı teslim etmek gerekirse, Alkimos sözünü tutmuştu. Daha bu sabah, Akhilleus'un hanesinden ayrıldığımda yanımda bana eşlik edecek bir kadın bulunması için ısrar etmişti. "Güvenli değil," demişti. "Yanına birini alman gerek."

Sonuç, Amina adlı bu kızdı işte.

Kısacık, komik bir alay oluşturunuyorduk, ben sımsıkı kapalı peçeler altında saygıdeğer bir evli kadın, Amina da birkaç adım arkamda koşturuyor. Hepsi saçmalıklı elbette. Kampta dolaşan sarhoş gruplarından beni koruyan şey yeniyetme bir kız değil, Alkimos'un kılıç tutan koluydu, tıpkı daha beş ay önce beni koruyanın Akhilleus'un kılıç tutan kolu olması gibi. Bu kampta

önemli tek şey, tek şey gücü ve bu da nihayetinde öldürme gücü anlamına geliyordu.

Normalde sahilde yürümek hoşuma giderdi ama bugün değil. Rüzgâr insanı denizden öteye iten sıcak, nemli bir ele dönüşmüştü, hayır, oraya gidemezsin diyordu. "Nemli" diyorum ama o âna dek yağmur yağmamıştı, körfezin ta yukarılarında bir yerde örs biçimli bir bulut salınıyordu sadece, geceleri bulutun derinliklerinde şimşeklerin çakıp söndüğünü görebiliyordunuz. Her şey bir fırtınanın patlamak üzere olduğunu işaret ediyordu ama fırtına bir türlü patlamadı. Kahverengimsi kırmızı, tuhaf renkte bir ışık, tenlerin görünen her yerini boyuyordu, öyle ki askerlerin elleriyle yüzleri kılıçlarının aman vermez, sert metalinden dövülmüş gibi görünüyordu.

Kutlamaların –içilen içkilerin, ziyafetlerin, dansların– altında bir huzursuzluk akıntısı seziyordum. Bu rüzgâr, uykuya dalmak bilmeyen aksi bir bebek gibi herkesin sinirlerini törpülemeye başlamıştı. Geceleri, bütün kapılar kapatılıp sıkılanmışken bile rüzgârdan kaçış yoktu. Esintiler her çatlaktan içeri doluyor, halıları kaldırıp mumları söndürüyor, insanı koridordan yatak odasına kadar kovalıyor, uykuda bile peşimizi bırakmıyordu. Gecenin bir yarısında kendinizi yatakta yatmış tavana bakar buluyordunuz ve gün boyunca görmezden gelmeyi başardığınız bütün sorular yatağınızın etrafına toplaşıyordu.

Alkimos o konuda ne düşünüyor acaba? Başka bir adamın piçini üstüne alma konusunda?

Hamileliğim artık herkesçe biliniyordu. Değişiklik, gecelerin yavaş yavaş uzaması gibi farkına varılamaz bir şekilde gerçekleşmişti sanki. Akşamlar peş peşe geçerken hiçbir değişiklik görmezsiniz, derken birden hava serinler, sonbaharın geldiğini anlarsınız. Karnımın şişmesiyle insanların bana davranışları değişmiş, bu da doğmamış çocuğa beslediğim hislerle başa çıkmamı iyice güçleştirmişti. Akhilleus'un çocuğuna. Myrmidonlara göre Akhilleus'un oğluna; rahmimin içini görebiliyorlardı anlaşılan. Zaman zaman, içimde taşıdığımın bebek değil, bizzat

Akhilleus olduğu hissine kapılıyordum; minyatürleşmiş, cenin boyutuna inmişti ama yine de su götürmez biçimde Akhilleus'tu ve tepeden tırnağa silahlıydı.

Agamemnon'un hanesinin kapısına yaklaştığımız sırada bakışlarım yerdeydi, tuniğimin eteği altında bir belirip bir kaybolan ayaklarımın hareketini kararlılıkla takip ediyordum; *içeri, dışarı, içeri, dışarı*. Burada o kadar mutsuz olmuşum ki geri dönmekten her zaman korkardım ama Agamemnon'un kulübelerinde, Agamemnon'un yatağında bir köle olmanın utancının geçmişte kaldığını kendime hatırlattım. Özgür bir kadındım; o yüzden kapıdan içeri girince başımı kaldırdım ve etrafıma bakındım.

Hanenin ana avlusundaydık. Bu açıklık, burada yaşadığım sırada askerlerin savaşa gitmeden önce toplandığı yerdı, şimdiyse içinde hastane çadırı kuruluydu, sahildeki saldırıya açık ilk konumundan buraya taşınmıştı. Çadır yeni yerinde eskisinden beter görünüyordu, kumaşı yeşil lekelerle kaplıydı, uzun süre gemi ambarında saklanmaktan ötürü leş kokuyordu. Yunanların, Troyalıların kolayca mağlup edileceğini düşünecek kadar kibirli olduğu savaşın ilk birkaç ayı boyunca yaşadığı çadırlardan biriydi bu. Çadır bezi altında geçirdikleri ilk sefil kış mevsiminin ardından, kulübelerini inşa etmek için koca bir ormanı kesmişlerdi.

Açık kapıdan eğilerek geçtim, gözlerim yeşil loşluğa alışana kadar bir an bekledim. Rüzgârın çıkarabileceği her türlü sesi duyduğumu zannediyordum ama çadır kumaşının şaklamaları ve böğürtüleri yeniydi. Öte yandan kokular değişmemişti; kullanılmış sargılarla dolu bir sepetten gelen bayat kan, taze şifalı otların keskin kokuları: kekik, biberiye, lavanta, defne. Ben burada çalıştığım sırada çadır o kadar doluydu ki bir hastaya erişmek için diğerinin üstünden atlamamız gerekirdi. Şimdiyse içerisi yarı yarıya boştu: Öküz postundan beş altı yataktan iki sıra sadece; yatak sakinleri çoğunlukla uykudaydı, uzak uçta zar oynayan ikisi hariç. Troya'ya yapılan son saldırıda yaralanmış askerler olacaktı bunlar. Kimsenin yarası ciddi görünmüyordu, sadece ön taraftaki sıranın uzak ucundaki askerin durumu ciddiye benziyordu. Bu adamları

incelemeye bile neden zahmet ettiğimi bilmiyordum, bütün bu işlerin benimle hiçbir ilgisi kalmamıştı artık.

Ritsa uzak uçtaki tahta sıranın yanında durmuş, ellerini belindeki kaba çuval bezinden önlüğe siliyordu. Ben yaklaşırken gülümsedi ama eskiden olduğu gibi beni karşılamaya koşmadığını fark ettim.

Yanına vardığımda, “Vay vay,” dedi, “kendine bir bak hele.”

Neyimin farklı olduğunu merak ettim. Artık belli olmaya başlayan hamileliğimin mi, yoksa giysimdeki zengin işlemelerin mi? Ama bunların hiçbirisi tam anlamıyla yeni sayılmazdı ki. Sonra Ritsa’nın peşimden içeri gelip birkaç adım arkamda dikilen Amina’yı kastettiğini anladım.

“Bu kim peki? Hizmetçin mi?”

“Hayır.” Bu noktayı açıklığa kavuşturmak önemliydi. “Sadece, şey, Alkimos kampta tek başıma dolaşmamı istemiyor.”

“Haklı. Hayatımda hiç bu kadar sarhoş görmemiştim. Gelse, otur...”

Bir testi şarap alıp üç kupa doldurdu. Amina bir an tereddüt edip benden yana bir bakış attıktan sonra kabul etti kupayı. Sinir bozucu bir şekilde, tam bir hizmetçi gibi davranıyordu.

Uzun masaya oturup Ritsa’ya döndüm. “Nasılsın?”

“Yorgunum.”

Öyle görünüyordu. Hatta aslında perişan bir hâli vardı, sebebini anlayamadım çünkü ön sıradaki kafa yaralanmasının haricinde buradaki askerlerin hepsinin yaraları hafifti.

“Kassandra’nın kulübesinde kalıyorum.”

Durumu açıklıyordu bu. Troyalı kadınlar kralların arasında paylaştırılmayı bekledikleri sırada Kassandra’nın nasıl çılgınca davrandığını hatırlıyordum; meşaleleri kapıp başının üstünde çevirmiş, ayaklarını yere vurmuş, bağıra bağıra herkesi gelip düğününde dans etmeye çağırmıştı. Hatta annesini bile ayağa kaldırmaya uğraşmış, onu da ayaklarını yere vurup dans etmeye zorlamıştı.

“Daha iyice mi?”

Ritsa yüzünü buruşturdu. "Değişiyor... Sabahları iyi sayılır, geceleriye korkunç... Ateşe kafayı takmış durumda, nereden buluyor, nasıl ediyor bilmiyorum ama eline ateş geçirmeyi başarıyor, nasıl olup da bütün bu yere batasınca kampı yakıp kül etmediğine şaşıyorum. Uykuya dalmaya cesaret edemiyorum, gündüzleri de bütün gün burada çalışmak zorundayım. Hayatım hayat değil."

"Sana yardım edecek biri lazım."

"Şey, bir kız var ama pek bir işe yaramıyor. Cassandra'yı onunla bırakmam."

"Ben onunla otururum. Sen de biraz uyursun."

"Makhaon ne der bu işe bilmem."

"Sorabiliriz. Ben sorarım."

Başını iki yana salladı. Makhaon Yunan ordusunun başhekimiydi. Aynı zamanda -meseleyle daha alakalı olarak da- Ritsa'nın sahibiydi. Ritsa'nın Makhaon'a başvurmama izin verme konusunda tereddüt ettiğini görebiliyordum, o yüzden işin peşini bırakmak zorundaydım.

"Şarap güzelmiş," dedim sessizliği bozmak için.

"Güzel, değil mi? Hiç fena değil."

Ritsa tam bize birer kupa daha dolduracağı sırada şiddetli bir esinti başlarımızın üzerindeki çadır bezini şişirdi. Telaşla yukarı baktım. "Korkmuyor musun? Ben olsam çadır kafamıza geçecek diye korkardım."

"Keşke geçse."

Ona baktım ama omuz silikli ve şifalı ot öğütme işine döndü. Size tuhaf gelebilir ama havanelinin avucunun içindeki serin dokunuşuna imrendim. Bu tezgâhta onun yanında çalışmamın üstünden uzun zaman geçmişti ama o günler kamptaki en mutlu günlerimdi. Önüne dizdiği malzemelerin her birini tek tek tanıyabiliyordum hâlâ, hepsinin yatıştırıcı etkileri vardı. Sert şarapla karıştırınca, bir boğayı devirebilecek güçte bir iksir elde ederdiniz. "Kassandra için mi bu?"

Amina'ya bir göz attı, sonra sadece dudaklarını oynatarak, "Agamemnon için," dedi. "Anladığım kadarıyla uyuyamıyormuş."

“Vah vah, zavalıcık.”

Bakışıp gülümsedik, sonra Ritsa başını Amina’ya doğru salladı. “Sessiz biri.”

“Öyle durduğuna aldanma.”

“Gerçekten mi?”

“Hayır, bilmiyorum. Ama haklısın. Pek bir şey söylemiyor.”

“Hizmetçin mi peki?”

“Hayır, Pyrrhos’un kızlarından biri. Böylesi ikimizin de işine geliyor sanırım. Benim yanımda gelecek birine ihtiyacım var, onun da dışarı çıkmaya.”

Her şey epeyce tuhaftı. Ritsa’yı çocukluğumdan beri tanır-dım. O günlerde mevki sahibi biri sayılırdı, saygın bir şifacı ve ebeydi. Annemin en yakın arkadaşıydı, annem öldükten sonra da benimle elinden geldiğince ilgilenmişti. Sonra, yıllar sonra Akhilleus şehrimizi yağmalayıp yaktığında ikimiz de köle olarak Lyrnessos’taki bu kampa getirilmiştik. Ritsa’nın o günlerde hem bana hem de başka bir sürü kadına büyük yardımları dokunmuştu. Ama artık ben özgür bir kadındım, Alkimos’un karısıydım, Ritsa’ysa hâlâ bir köleydi. Ah, mevki ya da talih değişikliklerinin arkadaşlıkları bozmaması gerektiğini söylemek dile kolaydır ama durumun böyle olduğunu hepimiz biliriz. Ama bu arkadaşlığa bir şey olmayacaktı. Sevdiğim pek çok insanı kaybetmiştim, Ritsa’yı kaybetmemeye kararlıydım.

Böylece içgüdüsel olarak Lyrnessos’taki hayatımızı yâd etmeye başladım, Akhilleus her şeyi mahvetmeden önceki, korkunç savaş çılgılığının surlarda yankılandığını ilk defa duyduğumuz günden önceki daha mutlu zamanların anılarıyla Ritsa’ya elimi uzattım. Böyleyken bile sohbet güçlükle ilerliyor, ömrünün sonuna gelmiş bir mum gibi cılız cılız yanıyordu, ayrıca Amina’nın kulağını dört açmış bizi dinlediğinin de pekâlâ farkındaydım. Bir başka sessizliğin ardından, “Peki, benim artık gitmem gerek,” dedim.

Ritsa hemen başıyla onayladı ve havanını bir tarafa itti. Öpüşürken tereddüt ettik, beceriksizce birbirimize doğru eğilip ha-

vayı gagaladık, sonunda da burunlarımız birbirine çarptı. Amina seyrediyordu. Yola çıktığımızda bir kere daha bilerek arkamda kaldı. Yanında yürümek istediğim için ağırdan aldım ama ben yavaşladığım anda o da yavaşlıyor, bu yüzden aramızdaki mesafe kapanmıyordu. İçimi çektim, rüzgâra karşı mücadele ederek yoluma devam ettim. Bu kız vicdanımı rahatsız ediyordu ve buna epeyce içerliyordum çünkü elimden gelen her şeyi yaptığımı düşünüyordum. Kamptaki ilk günlerimi, o zamanlar diğer kadınların bana nasıl yardım ettiğini hatırladığım için daha önce kadınların kulübesine yaptığım ziyaretlerde Amina'ya yardım eli uzatmaya çalışmışım ama şimdiye kadar her türlü arkadaşlık girişimimi reddetmişti. Diğer kızları da desteklemeye çalışıyordum elbette ama muhtemelen bana kendimi hatırlattığı için, nasıl etrafı gözleyip dinlediğimi ve beklediğimi hatırlattığı için Amina'ya özellikle yardım etmek istiyordum. Arkadaşlıklar genellikle benzerliklere, müşterek davranışların, müşterek tutkuların varlığının keşfine dayanır ama Amina'yla aramdaki benzerlikler böyle bir etki yaratmıyordu. Hatta aksine, kendime dair beslediğim şüpheleri kuvvetlendiriyordu. Yine de bağlantı kurmak istiyordum. Arkaya dönüp dönüp ona bakmayı sürdürdüm ama başı yerde yürüyor, bakışlarımdan özenle kaçınıyordu.

Agorada bir grup asker toplanmış, bir domuz mesanesini tekmeleyip duruyorlardı. Daha doğrusu, ben domuz mesanesi olduğunu umuyordum. Troya'nın düştüğü günün ertesinde birtakım savaşçıların bir insan kafasıyla top oynadığını görmüştüm. Bu grup zararsız benziyordu ama risk almayacaktım. Döndüm, elimi Amina'nın koluna koydum ve başımı kumsala doğru salladım. Alkimos'un baştan beri haklı olduğunu düşünmeye başlıyordum, kendi hanemizden ayrılmak tehlikeliydi.

Kumsal, Apollon'un kızıl şeritlerini takmış iki rahip haricinde ıssızdı; rahipler başlarının üstünde rombosları fırıl fırıl çeviriyordu, belki yeterince gürültü yaparlarsa rüzgârın korkup boyun eğeceğini düşünüyorlardı. Ben onları izlerken şiddetli bir esinti birinin dengesini bozdu, rahibi gayet zarafetten uzak bir şekilde

ıslak kumlara serdi. O zaman vazgeçtiler, avutulamaz bir tavırla ayaklarını sürüye sürüye Agamemnon'un hanesine doğru uzaklaştılar. Kampın dört bir yanında bir sürü rahip havayı değiştirmek için bildikleri her şeyi deniyordu: kurban edilen hayvanların iç organlarını okuyor, kuşların uçuş güzergâhlarını gözlüyor, rüyaları yorumluyorlardı... Ve rüzgâr hâlâ esiyordu.

Rahipler gittikten sonra uçsuz bucaksız kumsal bize kaldı; nefes alabilmek için peçelerimizi yüzümüzde tutmak zorundaydık, konuşmaksa imkânsızdı. Kuvvetli rüzgâr karşısında ikimiz de tek başına ayakta kalamazdık, o yüzden birbirimize tutunmaya mecburduk. Birlikte mücadele ettiğimiz o birkaç dakika, aramızdaki engelleri yıkma konusunda o âna dek yaptığım her türlü arkadaşlık teklifinden etkili oldu. Gülerек, kıkırdayarak sendeleyip duruyorduk. Amina'nın yanakları kızarmıştı, bana kalırsa kahkaha atmanın hâlâ mümkün olduğunu keşfedince şaşkına dönmüştü.

İlkin kumsalın kıyısından ayrılmadık, karaya çekilmiş gemiler orada biraz koruma sağlıyordu ama denizin çekimine asla karşı koyamam, kendi kendime suyun kıyısındaki ıslak kumların daha sert olacağını söyledim. Böylece çakulla karışık kum tümseklerinin arasından yürüdük, sonunda kendimizi kıyıyı yutmaya kesin kararlı görünen sarımsı yeşil bir su duvarının karşısında bulduk. Kıyı çizgisinde ölü hayvanlarla dolu leş kokulu yosun yığınları vardı, binlerce ölü hayvan, hayatımda hiç görmediğim kadar çok: Gri-yeşil minicik yengeçler, denizyıldızları, ortaları koyu kırmızı birkaç kocaman denizanası ve isimlerini bilmediğim başka şeyler; hepsi ölüydü. Deniz kendi çocuklarını katlediyordu.

Amina, Troya'nın hâlâ dumanı tüten kulelerine bakmaktan döndü, yüzü aniden gerilmiş, perişan bir hâl almıştı. Ona yardımcı olamadığımı hissettim, başkası, yaşça daha büyük, daha tecrübeli biri -belki Ritsa- onunla temas kurmakta daha başarılı olabilirdi. Böylece Pyrrhos'un hanesinin hizasına varana dek sessizlik içinde yürüdük. Kapılardan içeri girdiğimizde güvende

olacağımızı biliyordum ama oraya henüz varmamıştık. Anırır gibi bir kahkaha patlaması işitince ihtiyatla ilerledim, gölgelerden ayrılmıyor, önümüzde neler olduğunu anlamaya çalışıyordum. Hava kararmış değildi aslında ama o günlerde gökyüzü genellikle o kadar kapalıydı ki gün ortasında bile pek az aydınlık oluyordu.

Kapının hemen önünde eskiden Myrmidonların savaşa gitmeden önce toplandığı geniş bir açıklık vardı. Orada bir başka grup toplanmıştı şimdi ama itişip kakışanların tam ortasında bir kız duruyordu. Gözleri bağlıydı. Oluşturdukları halkada kızı çevirip duruyorlardı, her biri onu hızla bir diğer adamın kollarına itiyordu. Kız çılgık atmıyor, imdat istemiyordu, herhalde kimsenin gelmeyeceğini çoktan öğrenmişti. *Amina bunu görmesin.* Amina'nın kolunu yakaladığım gibi elimle geldiğimiz yönü işaret ettim ama kız büyülenmiş gibi orada dikilmekle yetindi, böylece sonunda onu sürüklemek zorunda kaldım. Tökezleyerek duvar boyunca peşimden geldi ama omuzlarının üstünden, döndürülen kıza ve kahkahalarla gülen adamların oluşturduğu halkaya bakıp duruyordu.

Kamptaki ilk birkaç haftamda deniz hem bir teselli hem de baştan çıkarıcı bir unsurken -baştan çıkarıcı diyorum çünkü dalgaların içine yürüyüp bir daha dönmemeyi kimbilir kaç defa arzulamıştım- kumsalın her köşesini iyice öğrenmiştim, öğrendiklerim o anda çok işime yaradı. Kum tepelerinin arasında, ahırlara açılan başka bir girişe giden bir yol olduğunu biliyordum, doğruca oraya yöneldim. Korunaklı bir yere varır varmaz darmadağınık düşüncelerimi toparlamak için kumlara çöktüm, Amina da bir an tereddüt ettikten sonra yanıma oturdu, sırtını uzanıp gökyüzüne baktı.

Öyle yatarken rüzgârın şiddetinden kaçınabiliyorduk ama kumsal otları başlarımızın üstünde çılgınca savruluyordu. Gözlerimi yumdum, kollarımı yüzüme örttüm. Amina'nın biraz önce şahit olduğumuz olayla ilgili konuşmak isteyeceğinden endişeleniyor ve ona ne diyeceğimi bilemiyordum. Gerçeği söyle-

mem gerekirdi herhalde ama dile getirilmesi güç bir gerçektir bu. Kamptaki ikinci gecemde Akhilleus'un yatağında uyumuştum. Akhilleus'un kocamı ve erkek kardeşimi öldürdüğünü görelî iki gün bile olmamıştı daha. Uyuduğu sırada altında yatarken, ne benim ne de başka bir kadının başına bundan kötüsü gelebilir diye düşünmüştüm. Çukurun dibine vurduğumu sanmışım. Ama daha sonra kampta dolaştığımda orta malî kadınları, yemek pişirilen ateşlerin çevresinde artıkları arayan, çocuklarını doyuracak yemeği olmayan, geceleri uyumak için sürünerek kulübelerin altına giren kadınları fark etmişim. Benimkinden beter bir sürü kader olduğunu anlamam uzun sürmemişti. Amina'nın bunu bilmesi gerekiyordu, bu kamptaki hayatın gerçeklerini anlaması şarttı ama ona söylemek gibi bir gaddarlığı içim kaldırmıyordu. Hem zaten, dedim kendi kendime, çok yakında kendisi öğrenecek.

Gözlerimi açtığımda Amina'nın yüz metre kadar ötede dönüp duran birtakım kargaları seyrettiğini fark ettim. Bana şaşırmış gibi geldi, bir süre sonra ayağa kalktı, daha iyi görmek için elini gözlerine siper etti. Siyah cüppesi etrafında uçuşurken kendisi de kargaya benziyordu. Tereddütle ayağa kalktım, Amina'yı o noktadan nasıl geçireceğimi düşünüyordum çünkü orada ne olduğunu biliyordum, daha doğrusu bildiğimi sanıyordum. Pyrrhos Troya'daki yağmalarından zaferle döndüğünde arabasının tekerlerinin arkasında kanla ve kırık kemiklerle dolu bir çuval sürüklüyordu: Priamos. Yaptığı şey aynı anda hem dehşet verici hem de kasvetli bir şekilde öngörülebilirdi. Akhilleus arabasının arkasında sürükleyerek Hektor'un cesedinin şerefini lekelemişti, o yüzden Pyrrhos da Priamos'u aynı kadere uğratmak zorundaydı. Akhilleus'un o gün kampa dönüşünü hatırladım, salona nasıl daldığını başıyla omuzlarını temiz su dolu bir fıçıya daldırıp bir dakika sonra her yerinden sular damlayarak kör bir biçimde doğrulduğunu hatırladım. Kargalar o gün de havada dönüp durmuştu.

"Gel hadi." Sesime zorla biraz canlılık katmaya çalıştım. "Hadi gidelim artık."

Peçemi sıkı sıkı yüzüme örterek yola koyuldum. Havada Amina'nın fark etmediğini umduğum pis bir koku vardı ama kız her şeyi fark ediyor gibiydi. Gevşek kum tümseklerinden aşağı kaya kaya bir açıklığa çıktık, o şey, o *insan* yani, oradaydı. Bu nokta kasten mi seçilmişti, yoksa Pyrrhos çılgın araba yolculuğunun sona ermesiyle Priamos'u oracığa mı atmıştı, orasını anlamak mümkün değildi. Ama belki kazara belki bilerek, Priamos hafif bir eğime yaslanmış olarak dik oturur vaziyetteydi, öyle ki bizi karşılamak için ayağa kalkmaya davranır gibi görünüyordu. Bu da her nasılsa her şeyi daha beter hâle getiriyordu. Yüzünden geriye pek bir şey kalmamıştı. Gözleri ve burnunun ucu gitmişti. Kargalar daima önce gözlere saldırır çünkü öylesi kolaydır ve kargaların da hızlı çalışması gerekir. Kaç tane aç karga bir saniye fazladan oyalandığı için kendini bir tilkinin dişleri arasında bulmuştur kimbilir.

Cesedin etrafından dolaşacak yer yoktu, önünden geçmek zorundaydık. Yaklaştıkça koku, iterek ilerlemenizi gerektirecek fiziksel bir engele dönüştü. Ağzımdan nefes alıyor, mümkün olduğunca az şey görmek için gözlerimi yerden ayırmıyordum. Hazırlıklı olmadığım şey sineklerin vızıltısıydı, binlercesi vardı, cesedi siyah iğnelerle dolu bir kürk gibi sarmışlardı. Gölgem üstlerine düşünce havalandılar, ben geçer geçmez yeniden indiler. Ses, yarılıp açılacağını düşünmeme yol açacak bir şiddetle başıma doldu. Bazen, şimdi bile, bunca yılın ardından bile bir yaz akşamı sıcaklığın keyfini sürerek dışarıda otururken çiçeklere saldırıp duran arıların ve yeşil gölgeğin içindeki sayısız diğer böceğin vızıltısını fark etmek benim için katlanılmaz bir şey. "Nereye gidiyorsun?" diye sorarlar. Ben de gayet normal bir şekilde rahatlıkla, çünkü bu konuda deneyimliyim, ah inanın bana, çok deneyimliyim-, "Hava çok sıcak, size de öyle gelmiyor mu? İçeri girsek daha iyi değil mi?" diye cevap veririm.

O gün kaçmanın imkânı yoktu. Dikkatimi önemsiz şeylere yöneltmeye çalıştım, akşam yemeğinde ne yiyecektik, kadınlar Alkimos'un dönüşü için sıcak banyoyu hazır etmeyi hatırlamış

mıydı; gerçi eve ne zaman döneceğini, hatta dönüp dönmeyeceğini de bilmiyordum ya. Ne var ne yoksa her şeyi düşündüm, bir tek orada önümde yatan şeyi düşünmedim: Büyük bir kralın acınası kalıntıları.

Amina biraz geride kalmıştı. Onu yanıma gelsin diye dürtmek üzere döndüm ama konuşamadığımı fark ettim. Kokudan midesi bulanana Amina peçesini burnuna kapatmış, cesede bakıyordu. Kanlar içindeki o gümüş yele... Tanınabilir hâlde başka pek bir şey yoktu ama o kadarı da Amina'ya yetmişti: "*Priamos?*"

Başımın onayladım ve yürümesini işaret ettim ama kız oraya kök salmıştı, bakıyor, bakıyordu, gözleri öyle iriydi ki yüzünün geri kalanını yutmuşlardı sanki. Sonra yan tarafa dönüp öğürdü, harcadığı çabayla bütün vücudu sarsıldı. Birkaç saniye sonra peçesinin ucuyla nazik nazik ağzını siliyordu.

"İyi misin?"

Cevap gelmedi. Eh, makul, aptalca bir soruydu. Amina sandaletinin burnuyla kusmukları örtmek için kum kazıyordu. Hiç acele etmiyordu. Kedi kadar titizdi. Nihayet yüzüme bakmak için döndüğünde irkildim. Ne beklemiştim bilmiyorum. Tiksin-ti? Evet. Şok? Evet. Hatta tam teşekküllü bir isteri krizi belki; o sakın, soğuk, hesaplı bakış haricinde herhangi bir şey. Sinirlerim gerildi. "Hadi gel, seni eve götürelim."

"Eve mi?"

Başka bir sözcük seçmek için iş işten geçmişti, hem zaten hoşuna gitsin gitmesin, evi artık kadınlar kulübesiydi. Peşimden geleceğini umarak yürüdüm ama gelmedi, omzumun üstünden geriye bir göz attığımda hâlâ baktığını gördüm, bu defa Priamos'a değil de kusmuğunu örttüğü kumlardan oluşan küçük tümseğe bakıyordu. Başını kaldırdı. "Toprak çok gevşek. Kolayca kazılır."

Önce anlamadım. Sonra: "Hayır. Hayır!"

"Onu böyle bırakamayız."

"Yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

"Evet, var. Onu gömebiliriz." Sonra ezberleyerek öğrendiği dersi tekrar eden çocuk gibi: "Bir ölü doğru dürüst gömülmezse,

dünyada gezinmekle lanetlenir. Ait oldukları yere, ölümler dünyasına giremez.”

“Buna gerçekten inanıyor musun? Pyrrhos gömülmesine izin vermiyor diye Priamos’un cezalandırılacağına? Tanrıların merhameti hakkında pek hoş bir izlenim bırakmıyor, değil mi?” Bu söylediğimin her sözcüğü yanlıştı. Hayatımda o âna dek tanrıların merhametine inanmamı sağlayacak hiçbir şey olmamıştı. “Mesele şu, Pyrrhos onun gömülmesini istemiyor ve Pyrrhos ne derse o olur.”

“Pyrrhos’tan üstün bir güç var.”

“Evet,” dedim bile bile yanlış anlayarak. “Agamemnon. Sence Priamos’un gömülüp gömülmediği onun umurunda olur mu?”

“Benim umurumda.”

“Sen alt tarafı bir genç kızsın, Amina. Krallarla savaşamazsın.”

“Kimseyle savaşmak istemiyorum. Hem zaten şey sayılmaz... Kadınların her zaman yaptığı şeyi yapmış olacağım, o kadar.”

Haklıydı tabii. Ölümleri gömülme üzere hazırlamak, tıpkı doğum ve yeni doğmuş bebeklerin bakımı gibi kadın işidir. Bu dünyaların kapı bekçileriyiz biz. Başka zaman olsa, Priamos’un cesedini gömülmesi için hanesinin kadınları hazırlardı ama artık her şey değişmişti ve Amina hayatının ne kadar kökten bir değişim geçirdiğini zerrece anlamışa benzemiyordu.

“Bak Amina, hayatta kalacaksan gerçek dünyada yaşamaya başlamak zorundasın. Troya yıkıldı. Bu hanede Pyrrhos ne isterse o olur.” Aslında söylemek istediğim şuydu: *Sen kölesin. Köle gibi düşünmeyi öğren.* Ama yapamadım. Amina öyle genç, öyle cesurdu ki. Bana gelince, ben korkağın biriydim sanırım; pesini bıraktım, hayatının yeni gerçeklerini benim kafasına vurmama gerek kalmadan, kendi kendine anlayacağını umuyordum. “Gel hadi, seni kulübeye götürelim. Bir şeyler ye.”

Gönülsüzce başıyla onayladı. Elimden geldiğince hızlı yürüyerek yola koyuldum ama kum tepelerinin arkasındaki bu korunaklı alanda çimenler ve yabani otlar neredeyse bel hizasına

çıkıyor, aralarından geçmek için mücadele etmek gerekiyordu. Önümüzde, ahırları burundaki otlak çayırlarıyla birleştiren cüruf patika vardı. Bir seyis, siyah bir aygırı idare ederek bize doğru geliyordu. Şiddetli rüzgârdan rahatsız olan at başını sallıyor ve o kadar sık yoldan çıkıyordu ki diğer yanında yürüyen adamı görmek neredeyse imkânsızdı. Abanoz. Atı tanımıştım çünkü Pyrrhos'un arabacı takımının bir yarısıydı. Yolun kenarında durup peçemi örttüm, Amina'nın yanında hiç eğilmeden, dimdik durduğunun farkındaydım. Başta, Abanoz'un dans eder gibi parmak uçlarında yürüyüşünü seyretmeye o kadar dalmıştım ki "seyis" in kim olduğunu görememiştim ama sonra rüzgârda uçuşan, atın simsiyah, parlak boynuna çarpan kızıl saçları gördüm. *Pyrrhos*.

Bu işi onun yerine yapacak belki on iki seyisi varken ne demeye atını çayırdan kendisi getiriyordu ki? Ama sonra Pyrrhos, Akhilleus'un ölümünden on gün sonra kampa geldiği sırada Alkimos'un onun ahırlarda ne kadar çok zaman geçirdiğinden birkaç defa bahsettiği geldi aklıma. "Atlarla arası müthiş," demişti, ses tonunda Pyrrhos'un insanlarla arasının o kadar da müthiş olmadığını ima eden bir şeyler vardı. "Tuhaf biri." Beslediğini bildiğim şüpheleri yüksek sesle dile getirmeye en çok yaklaştığı andı. Pyrrhos'un Troya'daki büyük başarılarına karşın başlangıçtaki o şüphelerden bir kısmının sürüp sürmediğini bazen merak ediyordum. Kısa bir savaştı ama başarılıydı, genel kanaat bu yöndeydi. ("Troya'daki büyük başarılar" ve "savaşta başarılı" ifadeleri dilimi yakıyordu.)

İşte böyle, ikimizin peçesi de sıkı sıkıya örtülü hâlde orada durduk, atla adamın geçmesini bekledik. Abanoz belki ölümün kokusunu alıyordu, belki de keskin, köşeli gölgeleri ayaklarının altındaki toprağı dilim dilim keserek yukarıda dönüp duran kocaman kara kuşlardan hoşlanmamıştı. Boynundaki ipi çekiştirerek geriledi, sonra patlar gibi seslerle osurarak peş peşe üç ya da dört defa sıçradı. Pyrrhos onu güzelce tutmayı başardı. Karşısında tam bir mücadelecisi vardı ama Pyrrhos sükûnetini bozmadı, alçak

sesle, nazikçe, güven verircesine konuşmayı sürdürdü, sonunda at buram buram terlemesine karşın sakinleşti. Pyrrhos hayvanın diğer tarafına geçti, ürkütücü kuşları görmemesi için hayvanın başını hiç kaldırmamıştı. Gerçekten de korkunçtular, onlardan korkmam için hiçbir sebep yokken bana bile öyle görünüyorlardı, solan ışıktaki kulak tırmalayıcı bir şekilde gıkılıyorlar, uçma telekleri geceyi çağıran uzanmış parmaklara benziyordu. Pyrrhos ancak Priamos'un cesedini epey geçtikten sonra ipi gevşetip de Abanoz'un başını yine serbestçe hareket ettirmesine izin verdi.

Tuttuğumu o âna dek fark etmediğim soluğumu bıraktım. Yola adım atmadan önce Pyrrhos'un bizden iyice uzaklaşmasını bekledim, sonra Amina'ya ifadesiz tutmaya özen gösterdiğim bir bakış atarak kamp yoluna koyuldum, kızın arkamda gönülsüzce ayak sürüdüğünün farkındaydım.

Ahır avlusundan kampa girdiğimde, Troyalı kadınlara kulübe-
lerinden çıkma izni verildiğini gördüm. Verandanın basamak-
larında iki sıra oturuyor, uzun siyah cüppelerinin içinde fena
hâlde göç etmek üzere olan kırlangıçlara benziyorlardı, hani
kırlangıçlar uçup gitmelerinden önceki günlerde korkuluklara
ve denizliklere sıralanır ya, işte öyle. Yalnız şu var, kırlangıçlar
durmadan ötüşür, bu kadınlarsa sessizdi. “Kadınlar” diyorum ya,
hepsi küçücük kızlardı, biri bile on yedisinden fazla değildi, bazı-
larıysa çok daha küçüktü. Fısıldaşamayacak kadar korkmuş vazı-
yette birbirlerine sokulmuş, iç kalenin yukarısında zaman zaman
kırmızı ve turuncu alev dilimlerinin delip geçtiği kara duman
sütunları süzülen Troya’ya doğru bakıyorlardı.

Amina onlara katılmaya koştu. Yer açmak için basamaklarda
küpürdandılar ama Amina’yı selamlamadılar.

Alkimos’un kulübesine doğru yoluma devam ettim. Man-
dalını kaldırdığım sırada taze bir rüzgâr kapıyı aldığı gibi du-
vara çarptırdı. Boğuşa boğuşa kapıyı arkamdan kapattım, bir
an sessizliğin içinde durup artık evim olan yere göz gezdirdim.
Bir masa, dört sandalye, duvara iyice dayanmış bir yatak, birkaç
halı ve köşede Alkimos’un giysilerinin durduğu oymalı bir san-
dık. Rahat bir odaydı: sandalyelerde minderler, duvarda bir halı,
lambalar, mumlar... Ama buradaki hiçbir şeyin bana ait olduğu-
nu hissedemiyordum. Bu kulübeye Akhilleus’un öldüğü günün
ertesinde gelmişim, Alkimos kederden perişandı, bütün kamp
hengâme içindeydi. Beş ay önceydi bu ama odayı hâlâ yaban-

cılıyordum. Kendimi hareket etmeye, bir şey, herhangi bir şey yapmaya zorladım, sonunda dışarı çıkıp akşam yemeği hazırlıklarına bakmaya karar verdim.

Yemek ateşi kulübenin arka tarafında, rüzgârdan biraz korunma sağlayan küçük bir kapalı alandaydı. Bana yardım edecek kadınlar vardı artık, köleler. Bir kölenin düşebileceği en kötü efendinin eski bir köle olduğunu söylerler. Bunun benim için geçerli olmamasını sağlamaya çalışıyordum. Alkimos'un kölelerinin uyuyacak güvenli bir yerleri vardı, karınlarını güzelce doyurmalarını da gözetiyordum.

Yemek hazırlıklarının yolunda olduğunu anladıktan sonra içeri döndüm, bir sepet dolusu ham yün aldım, gri-siyahtı, liflerden öbek öbek gübre sarkıyordu. Yün didikleme işine kimse'nin bayıldığını sanmıyorum, ben kesinlikle bayılmam. Birkaç dakika içinde ellerim yağdan kayganlaşmıştı ama devam ettim, ne var ki bu işin yeknesaklığı beni biçimsiz korkularla dolu bir tünele sürüklüyordu. Amina'nın *Kolayca kazılır* dediğini bir kez daha duydum, ağrıyan sırtımı germek için kıpırdandım. Gerçekten yapalım demek istememişti elbette, o kadar tehlikeli bir işe kalkışacak kadar deli olamazdı, hem zaten kadınlar kulübesini geceleri muhafız beklerdi. Hayır, her şey yolundaydı. Korkacak bir şey yoktu.

Derken Priamos'un elinin benimle yün arasında süzüldüğünü gördüm, daima taktığı altın başparmak yüzüğü güneşte ısıldıyordu. Geri, iyice geri gittim, uzak geçmişe doğru çaresizce sürüklendim. On iki yaşında olduğum sıralarda, annemin ölümünün üstünden kısa bir süre geçmişken babam beni Troya'daki evli ablamla yaşamaya yollamıştı. Tık naz ablamın -şaşırtıcı biçimde- en samimi arkadaşı olan Helene'nin bana kanı kaynamıştı. Herkesin ağzındaydı: "Helene'nin küçük arkadaşı"ydım. İç kaleye gittiğinde beni de yanına alırdı, bu da hemen hemen her gün demekti. Korkuluğa yaslanır ve çok aşağılarda şiddetle sürüp giden savaş hevesle seyrederdi, bakışlarının sabitliğinde nahoş bir şeyler vardı. İlk gittiğimizde Priamos da oradaydı ve onca derdinin arasın-

da –savaşın kötü gitmesi, oğullarının kavgaları, hazinenin boşalması, bir kuşak genç adamın ölmesi– bana nezaket göstermeye vakit bulmuştu. Gümüş bir sikke çıkarıp avucuna koymuş, birtakım sihirli sözcükler mırıldanırken diğer elini hızla avucunun üstünden geçirmiş, sikke ortadan kayboluvermişti. On iki yaşımın gururunu korumaya kararlı bir şekilde –sihirbazlık numaraları için fazla büyüktüm– boş eline bakmıştım ama bir yandan büyülenmişim çünkü bu işi nasıl yaptığını görememiştim. Priamos kendini tepeden tırnağa yoklamış, cüppesinin içini arıyor gibi yapmıştı. “Nereye gitti? Tüh, kayıp mı ettim yoksa? Sikke sende mi?” Başımı hararetle iki yana sallamıştım. Sonra –elbette– bana uzanmış ve sikkeyi kulağımın arkasında “bulmuştu.” Elimde olmadan gülmüştüm. Kibarca selam vererek sikkeyi bana sunmuş, sonra da, hatırlıyorum, yüzüne her zamanki üzüntü çizgileri yerleşirken savaşı seyretmek için yan tarafa dönmüştü.

Şimdi, yıllar sonra o eli hatırlamış ve yine aynı eli pis bir zeminde şerefine leke sürülmüş olarak yatarken görmüştüm. Parmaklarımı gözlerime iyice basturarak görüntüyü sildim, başımı arkaya yatırıp sandalyeye yasladım. Bu kadar yün didiklemek yeter diye karar verdim, çok moral bozucu bir işti. Gözlerimi sımsıkı yumarak orada oturup rüzgârı dinledim.

Alkimos nihayet eve geldiğinde Automedon da yanımdaydı. Şaşırtıcı değildi, genellikle beraber yemek yerlerdi ama sonra arkalarından üçüncü biri girdi içeri. Pyrrhos. Yerlere kadar eğilerek selam verdim, kupalarla şarabı almaya gittim. Öylesinin bekleneceğini bildiğim için en iyi şarabı seçtim ve sulandırmadan, yanında sadece zeytin ve ekmekle ikram ettim. Masanın çevresine oturup konuştular. Alkimos, Pyrrhos’un içme hızına ayak uyduruyordu ama kafası yerindeydi, dili de ancak hafifçe dolanıyordu. Öte yandan Automedon diğerleri kadar içmesine karşın tamamen ayık görünüyordu. Pyrrhos’sa su götürmez biçimde sarhoştu. İkinci bir testi getirdim, masada Alkimos’un yanına bıraktım ve yatağın etrafındaki gölgelerin içine çekildim. Kimse bana bakmadı bile.

Alkimos'un diğer hanelerden takımlarla yarışılacak oyunlar düzenlenmesi fikrini konuşuyorlardı. Adamlara yapacak bir şey bulmak gerek, dedi Alkimos. Aylaklık sadece memnuniyetsizlik doğururdu, kampta havanın doğal olmadığına dair bir sürü söylenti uçuşuyordu zaten, Agamemnon'un ya da diğer krallardan birinin tanrıları gücendirmiş olması gerektiği söyleniyordu. Rakip soylar ve gruplar arasında kavgalar patlak vermeye başlamıştı, bu da tehlikeliydi. Yunan krallıklarının sınır anlaşmazlıklarını kangrene dönüştürme, kan davalarını kuşaktan kuşağa aktarma, bitmek bilmeyen çatışmalara girme konusunda uzun bir tarihçesi vardı, artık Troyalılar mağlubiyete uğratıldığından, birbiriyle ihtilaflı tarafları bir arada tutacak hiçbir şey kalmamıştı. Savaşı kazanan birlik dağılıyor, her krallık kendine yer kapmaya uğraşıyordu. Bu seferin öncülüğünü yapmış olan kardeş krallar Agamemnon ile Menelaos kavga etmişti çünkü Menelaos şeref, ahlak ve sağduyu kurallarına başkaldırıp Helene denen o kahpeyi yeniden yatağına almıştı. Menelaos orospusunu düzmeye devam edebilsin diye binlerce genç adam ölmüştü. İşte bu yüzden, diye devam etti Alkimos, durumun kontrolünü *bir şekilde* ele geçirmek, bölünmüş grupları bir araya getirmek zorundalardı. Pyrrhos, "Evet" dedi, "Hayır" dedi, şarap içti ve askerlerin esas ihtiyacının biraz *eğlenmek* olduğu fikrini öne sürdü. Oyunlar eğlence olacak işte, diye ısrar etti Alkimos. Automedon, "Sonuçlar yüzünden birbirlerini öldürmeye başlamalarına dek," dedi.

İkinci testi bitireceklerdi neredeyse ve ben Pyrrhos'un yemeğe kalıp kalmayacağını hâlâ bilmiyordum. Artık zilzurna durumdaki Pyrrhos, Troya'nın düşüşünde oynadığı rol konusunda konuşmaya, daha doğrusu şişinmeye başladı. Alkimos'la Automedon'un bakıştığını gördüm. Myrmidonlar sağlam yapılı, koyu renk saçlı, koyu renk tenli bir ırktı, daha doğrusu ırktır, yetiştirdikleri dağ keçileri kadar çeviktirler, her şeyden şüphe eder, kolay kolay güvenmezler, kusur sayılacak derecede ketumdurlar. Pyrrhos'un dili dolaşa dolaşa saçmalaması karşısında ne Alki-

mos ne de Automedon rahat görünüyordu; hele Automedon, gözlerini kupasına dikmişti, sarı benizli, kartal burunlu suratı ifadesizdi. Durumdan ben de pek keyif almıyordum. Troya'nın içinde olmuş şeyleri uzun uzadıya düşünmek istemiyordum, hele Alkimos'un yaptıklarının bana anlatılmasını kesinlikle istemiyordum. Hayatımın geri kalanını bu adamla geçirmek zorundaydım, bilmediğim takdirde her şey daha kolay olurdu. Ama boş yere endişelenmişim çünkü Pyrrhos'un hikâyesinde kendinden başka kimseye yer yoktu.

Baltayla kendine yol açarak Priamos'un sarayının kapılarından içeri girdiği ânı anlatıyordu – yeniden yaşıyordu. Pyrrhos'u hiçbir zaman dilbaz bir adam olarak görmemiştim ama bu konuda sözleri sel gibi akıyordu. Her şeyi onun gözlerinden görmek zorunda kaldım: Uzun koridor, iki yana açılan kapılar, göze şöyle bir ilişen halılar, duvar halıları, altın kandiller, Troya'nın dillere destan zenginlikleri... Öte yandan Pyrrhos bütün bunlara sadece orada saklanmış savaşçıların olup olmadığını anlamasına yetecek kadar kısa bir süre bakmıştı. Sonra –dediğine göre Akhilleus'un kanının damarlarında aktığını hissederek– uzak uçtaki kapıya doğru koşmuştu. Kapının sıkıca muhafazaya alınmış olduğunu görünce Hektor'un evini Priamos'un dairesine bağlayan gizli geçidi aramaya koyulmuştu. Bu geçidin varlığı, Priamos'un oğlu Helenos'un işkence altında verdiği en önemli bilgilerden biriydi. Pyrrhos kısacık bir aramanın ardından geçidi bulmuştu. O âna dek diğer Yunan savaşçıları çoktan gerilerde bırakmıştı, o yüzden nihayet taht odasına dalıp da tepeden tırnağa zırhlı Priamos'u sunağın basamaklarında bulduğunda ikisi baş başaydı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Bütün bunlar istemeden gözümde canlandırdıklarımdan farklı olmasa da benim için acı vericiydi. Bundan sonra gelecek şeyi duymamaya çalıştım ama faydası yoktu, dinlemeye devam etmek zorundaydım. Kimliğini nasıl açıkladığını gururla anlattı: Pyrrhos, Akhilleus'un oğlu. Priamos'un sırf o adı duymasıyla dehşetten nasıl bembeyaz kesildiğini. Sunaktan yukarı nasıl sıç-

radığını, yaşlı adamın kafasını arkaya yatırıp gırtlığını çabucak, tertemiz bir biçimde, ustalıkla, kolayca kestiğini. Tek bir darbe, dedi. Domuz şişler gibi.

Ona baktım ve, *Yalan söylüyorsun*, diye düşündüm. Nereden bildiğimi bilmiyordum ama biliyordum işte. Priamos'un ölümü hiç de bu hikâyede anlatıldığı gibi olmamıştı. Ve Pyrrhos'un söylediklerinin aksini kimse hiçbir zaman kanıtlamayacaktı çünkü orada başka kimse yoktu. Pyrrhos nihayet sessizliğe büründü, ne işe yaradığını hatırlayamazmış gibi kupasına bakmaya başladı. Onu gözledim, sanırım amansız öfkesi yüzlerce, hatta belki binlerce ölüme yol açan Akhilleus'la bir benzerliğini arıyordum. İnsanlar Pyrrhos'a hık demiş babasının burnundan düşmüş olduğunu söyleyip dururdu ama ben öyle bir şey göremiyordum. Pyrrhos benim gözlerime işini bilen ama vasat bir heykeltıraşın kaba kırmızı kilden yaptığı bir Akhilleus portresi gibi görünüyordu. Yani? *Evet*, bir benzerlik vardı ve *hayır*, Pyrrhos, Akhilleus'a hiç benzemiyordu.

Pyrrhos bakışlarımdan huzursuz olmuş gibi dik oturup etrafına bakındı. "Esas neye pişmanım biliyor musunuz?" dedi. "Yumurcağını birlikte gömsün diye Hektor'un kalkanını o gerizekâli kariya verdiğime. Sen..." Parmağını Automedon'a doğru salladı. "Bana engel olman gerekirdi."

Automedon kaskatı bir ifadeyle, "Çok cömert bir davranıştı," dedi.

"Çok salakça bir davranıştı."

"Miğferi aldın," dedi Alkimos. "Geri kalan her şeyi aldın."

"İyi de mesele o değil ki. Babam o kalkanı Hektor'un cesedinden almıştı, onu öldürdükten hemen sonra. Bütün takım benim olmalı, eksiksiz."

Birden ayağa fırladı. Alkimos sakinleştirici bir tavırla elini uzattı ama Pyrrhos onu görmezden geldi, masanın köşesine tutundu, sonra kendini kapıya attı. Alkimos peşinden verandaya çıktı. Konuştuklarını duyuyordum ama sözcükleri şiddetli rüzgârla kesiliyordu. Alkimos birkaç dakika sonra serin gece

havasını cildinde taşıyarak masaya döndü. Sandalyesini çekti, oturdu.

“Pekâlâ,” dedi.

Automedon omuz silkti. Bu ikisi, pusuya yatmış hâlde beklemeye alışkındı, pusudayken bir fısıltı onları ele verebileceğinden yıllar içinde sözcüklere bel bağlıyormuşa benzemeyen bir anlaşma yöntemi geliştirmişlerdi. O özel sohbetin, son saatin büyük kısmı boyunca sözsüz olarak sürüp gittiğini sezdim.

“Çok genç,” dedi Alkimos.

“O kadar genç değil.”

Sarhoş böbürlenmelerinin mazur görüleceği kadar genç mi değil?

“Akhilleus kadar iyi olduğunu ispatlamak istiyor sadece. Ve yapamıyor.” Alkimos benden yana bir göz attı. “Kimse yapamaz.”

Gebe bir sessizlik oldu. Evliliğimin tamamen ermediğini kimseye, Ritsa’ya bile söylememiştim ve o âna dek Alkimos’un da bu konuda hiç konuşmadığını varsaymışım hep. Şimdiyse birden Automedon biliyormuş gibi gelmişti bana, daha doğrusu tahmin etmişti muhtemelen.

“Daha şarap ister misiniz?” diye sordum.

“İçmesek daha iyi,” dedi Alkimos. “Hatta aslına bakılırsa ben-
ce artık gitmemiz lazım.”

Yenmeden kalan bir başka akşam yemeğine üzülerek başımla onayladım. Alkimos kapıda tereddüt etti. “Ne zaman döneceğimi bilmiyorum.”

Evlilik hayatının zorunluluklarına böyle küçücük bir taviz vermeye bile içerlediğini hissettim. Bütün huzursuzluğumun temelinde bu vardı. Alkimos’un bir zamanlar beni sevdiğini, hiç değilse bana yanık olduğunu biliyordum, bildiğimi sanıyordum. Aynı odada olduğumuzda bana nasıl baktığını fark ederdim ama elbette asla bir şey söylememişti. Akhilleus’un şeref ganimeti olarak onun için bir tanrıça kadar ulaşılmazdım o zamanlar ama düşününce belki de Alkimos öylesini tercih ediyordu, olamaz mı? Belki gerçek sevgisi sadece Akhilleus içindi.

Alkimos'un karısı olarak, Akhilleus'un şeref ganimeti olarak sürdüğümünden çok daha yalnız ve kısıtlı bir hayat sürüyordum. Artık yemek salonunda erkeklere şarap ikramında bulunmuyordum, kampın kanunsuzluğu da arkadaşlarımı görmemin zorlaştığı anlamına geliyordu. Yalnız başıma geçirmediğim saatler sayılıydı. Alkimos sürekli gidip geliyordu, hanenin işlerini düzenlemekle işi başından aşkındı, nadiren konuşuyorduk. Her zaman yalnız başıma kaldığım akşam vakitlerinde oturup yün eğiriyor, iplerin beni bir hatıralar labirentine götürmesine izin veriyordum. Babamın ilk karısından olan kızı ablam İlanthe'yi sık sık düşünür olmuştum. Çocukluğumdan onunla ilgili hiç hatıram yoktu, ben doğduğumda İlanthe evliliğe adım atmak üzere olan bir kadındı zaten. Onu ancak daha sonra, annem ölüp de ben İlanthe'yle birlikte yaşamak üzere Troya'ya gönderildiğimde tanıyabilmiştim. Şimdi onu düşünüyordum çünkü kampa geldiğimden beri hiç hissetmediğim kadar yalnızlık çekiyordum, İlanthe de hayattaki tek akrabamdı. Hâlâ yaşıyorsa elbette.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Troya düştükten sonra tutsak kadınlar agoraya götürülürken, ben de ablamı aramaya gitmiştim. Priamos'un oğullarından biriyle evli olduğundan, önce agoranın kıyısındaki aşırı kalabalık bir kulübede tutulan ve çeşitli krallara şeref ganimeti olarak dağıtılmayı bekleyen kraliyet hanesinin kadınları arasında aramıştım onu. Kadınların bazıları kulübenin dışına taşmıştı, pis kumların üstünde oturuyor ya da yatıyorlardı. Saçları terden iplik olmuştu, yüzleri yara bere dolu, gözleri kan çanağı, tunikleri yırtık pırtıktı.

Bazılarını aileleri bile tanımakta zorlanırdı. Kalabalığın arasında yürürken her bir yüze büyük bir dikkatle bakmıştım ama İlanthe orada değildi.

Daha sonra çamurlu yolda tökezleyerek, bazen yere yuvarlanarak kesilmeye götürülen sığırlar gibi kampa doğru güdülen halktan kadınların arasında aramıştım onu. Düşenler, mızrakların küt tarafıyla indirilen darbelerle yeniden ayağa kalkmaya "teşvik ediliyordu." Aralarında hiç hamile kadın olmadığını fark ettim, kadınların bazıları küçük kız çocuklarının elinden tutmuş olsa da hiç erkek çocuk yoktu. Dehşet dolu bir yüzden diğerine baktım ama korku hepsini birbirine benzetiyordu, ablamın orada olmadığını anlamam uzun zaman aldı. Daha sonra birkaç yüz kadının kendilerini iç kaleden aşağı attığını öğrendim, bunu duyar duymaz İlanthe'nin onların arasında olduğunu düşündüm. Böyle bir şey benim içimde yoktu ama onun içinde vardı.

Günler geçip gittikçe İlanthe'nin öldüğünü kabullenmeyi öğrendim. Ama kesinlikle bilemezdim bunu ve şimdi her zamankinden fazla kesinliğe ihtiyacım vardı. Sorabileceğim tek kişi, İlanthe'nin arkadaşı olan Helene'ydı. Onlarıki fazla kimsenin anlamadığı bir arkadaşlıktı ama olsun. Böylece bir sabah erkenden kalktım, en koyu renk giysilerimi giyip yola koyuldum, kulübelerin arasından mümkün olduğunca dikkat çekmemeye çalışarak süzülüp geçiyordum, gergin ve yalnızdım. Bu kısa yolculukta Amina'yı yanıma alamazdım çünkü diğer kızlara söyledilerdi, halbuki ziyaretimin herkesçe bilinmesini istemiyordum. Helene'ye ulaşım ulaşamayacağımı bilemiyordum, sıkı koruma altında olduğundan herkes haberdardı ne de olsa ama hane girişindeki nöbetçiler ellerini sallayarak geçmememizi verirdi. Kadınlar tehdit kabul edilmiyordu.

Daha önce Menelaos'un hanesinde hiç bulunmamıştım, o yüzden hangi kapıyı çalmam gerektiğine dair zerre fikrim yoktu. Bir süre etrafıma bakındıktan sonra, kulübelere birinin basamaklarında oturmuş mısır öğüten genç bir kız gördüm. Sıskaydı, gözlerinin altında koyu renk gölgeler, ağzının kenarında da bir

uçuk vardı, yemek pişirilen ateşlerin civarında eşlenerek sefalet içinde yaşayan kadınlardan biri olduğu aşikârdı. Yol sorduğumda kulübelerin birini işaret etti. “Helene’yi görmek istiyorsun demek?” dedi. Sonra, ismi söylemesinin ardından ağzı temizlensin diye tükürdü.

Basamakları çıkıp –keşke gelmeseydim diye düşünerek– biraz bekledim, sonra kapıya vurdum. Elim hâlâ havada, ağzım hizmetçiye hanımını görüp göremeyeceğimi sormak üzere açık hâldeyken bunlara gerek olmadığını anladım. Çünkü karşımdaydı. Onda hiçbir değişiklik görmedim, hem de hiç. Evlenme çağında bir kızı olmasına karşın benimle aynı yaşta, hatta belki biraz daha genç görünüyordu. Saçları açıktı ve öyle karışıktı ki herhalde yataktan kalkıp geldi diye düşündüm.

“Uyandırdığım için özür dilerim.”

“Uyandırmadın. Çalışıyordum.”

Uzak köşede, çepeçevre kandillerle donatılmış bir dokuma tezgâhı gördüm. Helene ve dokumaları. Küçükken duyduğum gaddarca bir hikâye geldi aklıma. İnsanlar, Helene yününden bir iplik kestiğinde savaş alanında bir askerin öldüğüne inanır, hiç değilse inanmaya meylederdi. Milletin bu söylentiye bilip bilmediğini, biliyorsa da bu hikâyeden gerektiği kadar korkup korkmadığını merak ettim. Savaşta bütün ölümler Helene’nin kapısında yatıyordu.

Gözlerini dikmiş bana bakıyor, içeri girmeme izin vermek için kenara çekilmiyordu. Beni tanımadığını fark ettim, o yüzden peçemi açtım. “Briseis.”

Anında keyiflendi. “Amanın kimler gelmiş!” Ellerimi yakaladı. “Benim kadar uzun boylu olmuştun.” Başlarımızın arasındaki boşlukta elini salladı. “Ne kadar da güzelsin. Biliyordum zaten.”

“Tek bilen sendin o zaman. Herkes bana ne biçim bir çirkin ördek yavrusu olduğumu söyleyip duruyor.”

Başını iki yana salladı. “Bu gözler, bu elmacikkemikleri. Başka bir şeye ihtiyacın yok.”

Başka her şeye sahip olan kadın söylüyordu bunu: Beni bir

sandalyeye çekip karşıma oturdu. İki yanağında pembe birer benek vardı, sıcakkanlı, arkadaşça tavırlı, heyecanlıydı. Karşılama-
sının samimi olduğuna kuşku yoktu.

“Sen hiç değişmemişsin.”

Bunu bir iltifat olarak söylemiştim galiba ya da sadece gözlem yapıyordum. Kimse Helene’ye güzelliği için iltifat etmezdi, böyle bir şeye hiç gerek yoktu çünkü. Ama sözcükler hafifçe itham edici bir tınıyla havaya asıldı kaldı. Ve evet, bir tür keder ya da pişmanlık emaresi, dışarıdan görünen bir şey iyi olurdu, gözlerin ve ağzın etrafında birkaç belli belirsiz çizgi mesela. Çok mu fazla şey istemektir bu? Ama hayır, hiçbir şey yoktu.

Sesimde bir kınama varsa bile Helene fark etmişe benzemiyordu. Şarap karıp kupalara doldurmakla meşguldü. Bana bir kupa verirken, “Hamilelik yakışmış,” dedi. “Akhilleus’un çocuğu mu?”

Başımınla onayladım.

“Yüce, çok yüce bir adam. Menelaos ondan daima iyi bahsediyor.”

Buna ne cevap vereceğimi bilemedim. Belli ki geçmiş silinip tertemiz olmuştu. Helene yeniden Yunan’dı, Troyalı Helene değildi artık, o iş bitmiş, geride kalmıştı. Argoslu Helene olmaya geri dönmüştü. Argos Kraliçesi. *Binlerce...*

Düşüncemi yarıda kestim. “Ablama ne olduğunu bilip bilmediğini soracaktım.”

Helene’nin ifadesi anında değişti. “Onu o gün gördüm. Eve geldi, bahçede, gölgede oturup birer kupa şarap içtik. Bence mutluydu, yani artık ne kadar mutluysa işte. Sonra çığlıklar koptu, sokaklarda bağrışmalar duyuldu, ne olduğunu anlamıyordum, köleler atla ilgili bir şeyler saçmalayarak oradan oraya koşuyordu, biz de anlamak için dışarı çıktık. Tuzak olduğunu anlamıştım. Her şey olup bittikten sonra akıllılık taslamak kolaydır bilirim ama gerçekten biliyordum. O atın içinde canlı bir şey olduğunu hissetmiştim, askerden başka ne olacaktı? Cassandra da vardı tabii, avaz avaz ‘Onları içeri almayın!’ diye bağırıyordu.

Sonra Priamos ona çenesini kapatıp eve gitmesini söyledi. Karanlık çökünce oraya döndüm. Yunanca şarkılar söyleyerek atı çepeçevre dolaştım.”

Aşk şarkıları. Bunu bana anlatmışlardı ama hikâyede bir tuhaflık vardı. Adamların bir kısmı Helene’nin şarkı söylediğini hiç duymamıştı. Automedon duymamıştı, Pyrrhos duymamıştı; şarkı söylediğini hatırlayanlar bile hangi şarkı olduğu konusunda fikir birliğine varamıyordu. Sanki her asker kendisi için en büyük anlam ifade eden şarkıyı duymuştu sadece.

“Neden?”

“Neden mi şarkı söyledim? Ah, bilmiyorum, herhalde... Temas kurmaya çalışıyordum diyebiliriz.”

“Ortaya çıkmalarını sağlamaya çalışmıyor muydun?”

“Hayır.” Başını öyle şiddetle sallıyordu ki saçlarına takılmış bir eşekarısını çıkarmaya çalışıyor gibiydi. “Eve gitmek istiyordum.” Ev derken sesi çatladı. Elini kaldırıp kusursuz gözlerinin birinin köşesini kuruladı.

“Helene... Ne zaman istesen gidebilirdin.”

“Öyle mi? Ne kadar zor olduğunu hiç bilmiyorsun.”

Ablam her nasılsa konuşmadan çıkmıştı ama Helene böyleydi işte. O anda, daha önce hiç fark etmediğim bir şeyi fark ettim. Heleneden daha dişi bir kadın ya da Akhilleus’tan daha erkeksi bir erkek hayal bile edemezsiniz ama her nedense bu ikisi önemli tüm noktalarda birbirlerine benziyordu. Mesele daima onlarla ilgiliydi.

“İanthe,” dedim kararlılıkla.

“Ah, tabii. Bana dediler ki, doğru olup olmadığını bilmiyorum, İanthe kendini kuyuya atmış. Anladığım kadarıyla bir sürü kadın yapmış bunu. Artemis tapınağında buluşan kalabalık bir grup vardı, dul kadınlar yani, biliyorsun... Kocasını öldürüldükten sonra gerçekten çok dindar olmuştu. Çocuğu yoktu, yani bence tutunabileceği bir dalı yoktu... Biraz tapınak faresi olup çıkmıştı korkarım...” Helene bana baktı. “Dediğim gibi, kesin bilmiyorum.”

“Ne diyeyim. Köle pazarından iyidir herhalde.”

Başka bir ihtimal yoktu çünkü. Ablam yaşça benden çok büyüktü, çocuk doğurma yaşları sona ermek üzere olan kadınlar köle pazarına yollanır, bu da pek çok açıdan daha beter bir kaddedir. Yaşlıca kadınlar ucuza satın alınıp ölene kadar çalıştırılabilirler. Neden olmasın? Yerine başkasını satın almak işten bile değildir. O anda, lanthe'nin öldüğüne inanmak üzere kararımı verdim.

Ziyaretimin maksadı hasıl olmuştu ama yine de oyalandım. Bir süre sessiz kaldık ama tuhaf bir sessizlik değildi. Eski samimiyetimizin bir kısmı, beni şaşırtan bir şekilde geri dönmüştü.

“Öyle acayip bir küçüktün ki,” dedi.

“Pek mutlu değildim.”

“Evet, o kadarını görüyordum.”

Aramızda sahici bir muhabbet vardı. Zavallı kadın, nerede bir arkadaş bulsa kabul etmek zorundaydı. Esas arkadaşları ona her zaman nezaketle davranmış olan Priamos ve Hektor'du ama Helene doğal olarak onları pek az görüyordu. Bütün kadınlar gibi o da hayatını büyük ölçüde erkeklerden uzakta geçiriyordu, ablam hariç Troya'daki tüm kadınlar da ondan nefret ediyordu. Helene de onlardan. Ah, insan içinde daima saygılı davranırdı ama kimse yokken bambaşkaydı. Andromakhe “çocuk gelin”di, Cassandra “deli kadın,” Hekabe'ye gelince... Hekabe için ne demişti? Hatırlayamadım. Belki Hekabe nasibini almaktan kurtulmuştu. Kadınların yaşadığı kısımda Hekabe'nin hatırı sayılır bir rakip ve Helene'nin bile karşı çıkmaya cesaret edemeyeceği kadar göz korkutucu biri olacağını tahmin ediyordum. Yeniden sessizliğe gömüldük ve hatıra dalgalarının bizi alıp götürmesine izin verdik.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Sonunda kulübenin dışında sesler duyunca –kamp yavaş yavaş canlanıyordu– kıpırdandım. “Dokumalarına bakabilir miyim?”

Yüzü aydınlandı. “Elbette.”

Ayağa fırlayıp kolumu yakaladı, beni odanın karşı tarafına

adeta çekerek götürdü. Dokumaları başka kimselerinkine benzemezdi. Çoğu kadın kültürde yaygın görülen motifleri kullanır -genellikle biçimlenmiş çiçeklerle yapraklar ya da tanrıların yaşamlarındaki olaylar- ama Helene'nin tasarımları kesinlikle özgündü. Savaşın hikâyesini dokuyordu, ozanlar hikâyeyi nasıl beste ve güftelerle anlatırsa, o da yün ve ipek ile anlatıyordu. O işe devam ettiğini varsaymışım, yanılmamışım, dokuma tezgâhında devasa bir tahta al biçimleniyordu. Atın karnında iki uzun sıra hâlinde kuvrılmış yatan ceninler vardı, bir rahimde yatan bebek erkekler.

Orada durup dokumayı inceledim, sessizliğim muhtemelen bütün sözcüklerden iyi bir iltifatı.

"Menelaos'un sarayı için herhalde?"

"Kimbilir?"

Sesindeki bir şey, dönüp ona bakmama yol açtı. Aralarında çalıştığı kandillerin ışığı olduğu gibi yüzüne vuruyordu ama esas dikkatimi çeken o bilindik kusursuzluk değil, boğazına kolye gibi dizilmiş halka biçimli çürükler oldu. Korkarım bu tür şeylerin erbabı hâline geldiğimden, öskeli kırmızı parmak izlerinden maviye ve siyaha, eski berelerin benekli sarısından moruna dek bir sürü farklı ton seçtim. Hepsini boynunda ve ensesindeydi. Menelaos yüzüne dokunmamıştı. Helene'yi düzerken bir yandan boğazını sıkıyordu. İnsan öyle yapmaz mıydı zaten.

Helene içgüdüsel olarak mavi şalı boynuna daha sıkı dolmaya davrandı ama sonra ta eskiden ve o zamandan beri defalarca gördüğüm o sakın, çıplak bakişla gözlerime bakarak elini indirdi. Utanmıştı ama bir yandan da utanacak bir şeyi olmadığını biliyordu. Çürükleri saklamak istiyordu ama aynı zamanda benim o çürükleri görmemi de istemişti.

"Ah, Helene."

"Şey, bilirsin işte, sarhoş oluyor, sonra... Upuzun bir isim listesi."

"İsim mi?"

"Ölenler. Patroklos, Akhilleus, Aias..."

“İyi de Aias kendi canına kıydı.”

“Fark etmez, Menelaos yine de beni suçluyor. Nestor’un oğlu, neydi adı? Antilokhos. Agamemnon...”

“Agamemnon mu? Son gördüğümde Agamemnon’un yanından kan damlıyordu.”

“Evet ama ikisinin arası çok kötü. Menelaos ağabeyini yitirdiğini söylüyor, peki aralarının bozulmasının sebebi ne? *Ben.*”

Zavallı Helene. Onca güzelliğine, onca zarafetine karşın yırtıcı köpeklerin uğrunda kapıştığı küf bağlamış, bayat bir kemikten başka bir şey değildi.

“Ah, biliyorum, yas tutuyor, bu da normal ama bitmek bilmiyor. Hiç durmuyor. Ve elbette hepsi benim suçum. Hepsi, her bir ölüm *benim suçum*. Troya düştükten sonra yanına döndüğümde beni öldüreceğini söylemişti. Bazen keşke öldürseydi diyorum.” Boğulur gibi güldü. “Demiyorum tabii.”

“Çok üzuldüm.”

“Bana birtakım otlar lazım.”

“Zehir değil herhalde?”

“Hayır... Zehir kullanırsam kesinlikle yakayı kurtaramam. Ama insanların unutmalarını sağlayan ilaçlar var. Sevdikleri biri ölse bile bir şey hissetmiyorlar, ağlamıyorlar, yas tutmuyorlar... Öfkelenmiyorlar. Her şey...” eliyle bir yandan öbürüne doğru bir süpürme hareketi yaptı, “temizlenip gidiyor.”

“Öyle bir şeyi nereden bulabileceğini bilmiyorum.”

“Makhaon?”

“Şey, sormanda bir sakınca yok. Sana bir uyku iksiri verecektir mutlaka.”

“Hayır, o işe yaramaz, Menelaos şıp diye anlar. Uyanık kalması gerek, uyanık ama sakin.” Tereddüt etti. “Troya’da bol bol malzeme var. Şifalı otlar bahçesinde.”

Benden ne istediğini anlamıştım. “Çok uzak. Bana kalırsa en makulü yine Makhaon’a sorman.”

Menelaos’a ilaç vermek istediği için Helene’yi suçlamıyordum. Ona baktığımda hikâyelerde ve dedikodularda bahsedilen

ölümcül Harpya'yı görmüyordum, yaşamı için mücadele eden bir kadın görüyordum.

"Beni öldürecek," dedi.

Başımı iki yana salladım. "Öldürecek olsaydı şimdiye dek çoktan öldürürdü."

"Yani bana yardım etmeyecek misin?"

"Makhaon'a sor."

Hepsi buydu. Sonunda, her şey yapıp söylendikten sonra öylece birbirimize bakmakla yetindik. Sonra hafifçe koluma dokunup beni kapıya götürdü. Kapıyı açınca ışık, çürüklerin gerçek şiddetini gözler önüne serdi, bereler ta memelerine uzanıyordu. Bu manzarayı görüp öyle gitmemi istediğini sezdim, ondan uzaklaştım.

Kapıyı ancak hafif bir aralık kalana dek kapatarak, "Hayatta kalmaya çalıştığım için beni suçlayamazsın," dedi. "Duyduklarına göre o işte sen de epeyce becerikliymişsin."

O akşam bir kez daha yalnız başıma yemek yedim. Yemekten sonra Alkimos'u beklemek yerine doğruca odama yollandım. Kulübenin en küçük odasıydı, içine ancak bir yatak, bir de kısa süre önce Troya'nın yağmalanması sırasında ele geçirilmiş olan beşik sığıyordu. Beşik öyle nefis oymalarla bezenmiş, fildişi ve altın süslemeleri öyle bol tutulmuştu ki soylu ailelerden birine ya da kraliyet ailesine aitti muhakkak. Yatağa uzanıp çatı kirişlerine baktım, bütün günü huzursuz geçirmiş olan içimdeki bebek yavaş yavaş kendi uykusuna dalıp sakinleşti.

Öyle sırtüstü yatarken beşiği görmek zorunda kalmıyordum. Alkimos bu hediyeği bana öyle bir gururla sunmuştu ki beşikten kurtulamayacağımı, hatta depo kulübelerinden birine kaldırılmasını bile teklif edemeyeceğimi biliyordum ama ondan bütün kalbimle nefret ediyordum. Andromakhe'nin oğlu, Pyrrhos'un Troya'nın burçlarından aşağı atıp öldürdüğü küçük oğlancık aklımdan çıkmıyordu. Beşiğin o çocuğa ait olduğunu düşünmek için mantıklı bir sebebim yoktu ama öyle olduğunu biliyordum. Çocuğun küçük hayaletinin varlığını odada hissediyordum.

Kafamda bu düşünceyle uyumam zordu ama sonunda dalmayı başardım. Bana birkaç saniye gibi gelen ama aslında saatler olabilecek bir süre sonra kapının yumruklanmasıyla sıçrayarak uyandım. Birden ayağa kalkınca başım döndü ama tökezleyerek de olsa koridoru geçmeyi becerdim. Yumruklama durmuştu ama sonra yine başladı.

"Geliyorum!" Karanlığa bakınca kızlardan birinin orada dur-

duğunu gördüm ama kim olduğunu seçemedim, sonra kız bir adımı daha sokuldu. "Amina. Ne oldu?"

"Andromakhe'yi çağırıyor."

Başka bir şey söylemesine gerek yoktu. Harmaniyemi alıp eşikten geçtim, çisenti saçlarımı ve cildimi anında nemlendirdi. Duvar boyunca el yordamıyla ilerledik, rüzgârın denizden karaya doğru tüm şiddetiyle estiği iki kulübenin arasındaki boşlukta sendeledik. Amina kapıya vurdu, kızlardan biri bizi içeri aldı. Henüz hiçbirini doğru dürüst tanıımıyordum, aralarından üç ya da dördünün ismini biliyordum ama diğerlerinin adından bile habersizdim. Çoğunun hâlâ dilsiz gibi davranmasının da faydası olmuyordu. Ot şiltelerini gündüzleri durdukları yerden, kulübenin altından çıkarmış, iki sıra hâlinde odaya dizmişlerdi. Her kızın yastığının yanında küçük bir saz mumu vardı. Bana bakmak için döndüklerinde solgun alevler yüzlerini aşağıdan aydınlattı, kendi hayaletlerine benziyorlardı. Helle adlı bir kız, "Çok geç kaldın, gitti bile," dedi. Sesi hınçlı, hırçındı, annesinin korumayı başaramadığı küçük bir çocuk gibi konuşmuştu.

"Sorun yok," dedim. "Onu nerede bulacağımı biliyorum."

Biliyordum gerçekten. Kadınlar kulübesiyle salon arasındaki kısa mesafede belki altı tane geçmiş benliğimle yolum kesişmiştir.

Yaklaştığım sırada şarkılar, masaları döven yumruklar, kutlamak ya da unutmak için durmaksızın içen genç erkeklerin attığı anırır gibi kahkahalar duydum. Pyrrhos'un sesi herkesinkinden yüksek çıkıyordu. Verandadan doğruca Pyrrhos'un özel daire-sine açılan yan girişe yürüdüm. Pek korunaklı bir yer değildi, kapıyı açtığım sırada rüzgâr beni savurduğu gibi odanın içine attı. Etrafıma bakındım. Bir ateş yanıyordu ama kütükler yeşildi, fena hâlde lütüyorlardı, gözlerim yandı. Ateşin yanına iki koltuk birbirine bakacak şekilde yerleştirilmişti. Tam karşımdaki eskiden Patroklos'un koltuğuydu. Her zamanki gibi ayağının dibinde uyuyan iki köpekten oturan Patroklos gözümün önüne geldi. Rüyalarındaki tarlalarda hayali tavşanları kovalarken bacakları seğiren, inilleyen av köpekleri. Biri havladı, patileri yeri

tırmaladı. Patroklos güldü, diğer koltuktaki yüzünü göremediğim adam lirinden başını kaldırdı, o da güldü. Ve bir an için Andromakhe'nin küçük odada beklediğini, Pyrrhos'un salonda içip içip aptala döndüğünü unuttum, boş koltuklara bakakaldım. Zihnimde iki koltuk da boş değildi. Ölüler ne kadar güçlü.

Salondan başka bağışmalar yükseldi. Şimdi daha gürültülü söylenen şarkılara tepinen ayaklar eşlik ediyordu. *Tutun onu, Argoslu savaşçılar! Tutun onu, Argoslu askerler! Askerler! Askerler! Askerler! Askerler!*

Tutun onu mu? Pyrrhos'u tanıdığım kadarıyla, ayakta durmasına destek olunması daha büyük ihtimaldi.

Andromakhe'nin bu odaya açılan küçük odada olacağını biliyordum. Eskiden dolap derdim buraya. Kapıyı tıklattım. "Andromakhe? Benim, Briseis."

Kapıyı itip açınca solgun, hayalete benzer yüzünü gördüm, ayın su yüzeyindeki yansıması gibi karanlıkta süzülüyordu.

"Burada olduğumu nereden bildin?"

"Amina söyledi." Yanlış soruyu cevapladığımı daha konuşurken fark ettim. "Ah, merak etme, bu odayı gayet yakından tanırım."

Kamptaki ilk gecemde Patroklos bana bir kupa şarap vermişti. Anlayamamıştım, öyle güçlü bir adam, Akhilleus'un başyardımcısı, bir köleye hizmet ediyordu ha. Bu şefkatli davranış o zamandan beri hiç aklımdan çıkmamıştı. Kapının solundaki masaya dönüp bulabildiğim en büyük kupaları doldurdum, birini ona verdim.

Endişeli göründü. "İçelim mi gerçekten?"

"Niye içmeyelim? Şarap Priamos'un şarabı, bizden bir kupa esirgemezdi bence."

Andromakhe kararsızca kupayı dudaklarına götürdü.

"Bir şey yedin mi?"

Başını iki yana salladı, ben de öbür odaya gidip ekmek ve peynirle dolu bir sepet aldım, yanına bıraktım. Yemesini beklemiyordum ama hiç değilse isterse yiyebilirdi artık. Yatakta yanına sıkıştım, salondaki şarkıları dinleyerek bir süre sessizce oturduk.

“Çabucak bitecek.” Kulağa pek zayıf geliyordu ama bu durumda ne söylense boştu zaten. “Çok geçmeden bitecek, sen de yatağına döneceksin.”

“Bebegimi öldürdüğünü biliyorsun, değil mi?”

Bazen söyleyecek hiçbir şey olmaz. Kolumu omuzlarına doladım. Öyle zayıftı ki, kuş gibiydi, kalbinin kaburgalarına çarparak çırpındığını hissetmeyi bekledim âdeta. Önce kıpırtısız kaldı, vücudundaki her kas gergindi ama sonra birden bana yaslanarak kıvrıldı, başını boynumla omzumun arasındaki boşluğa koydu. Dudaklarımı saçlarına sürdüm, uzun bir süre böyle oturduk. Boştaki elim yatak örtüsünün üstündeydi. Yaprak ve çiçek desenleri o kadar tanıdıktı ki örtüye bakmama gerek kalmadan hafızamdan hepsini görebiliyordum. Bu odada benimle birlikte kaç kere beklemiş olan arkadaşım İphis'i düşünüyordum. Akhilleus'un yatağında geçirdiğim ilk gecenin ardından kadınlar kulübesine döndüğümde İphis benim için sıcak bir banyo hazırlamıştı; insanın kendisini temiz hissetme ihtiyacını, her yanını sarmalayan sıcaklığa gömülme ihtiyacını biliyordu. Pyrrhos gitmesine izin verdiğinde Andromakhe'yi sıcak bir banyonun beklemesi gerektiğine karar verdim.

Salondaki bağışmalar ara sıra kahkahaların karıştığı alçak bir uğultuya dönüşmüştü. Ah, kendilerinden pek memnundu bu Yunanlar, Troya'nın yerle bir olmasını kutluyorlardı. Karınları yağmalanmış sığır etiyle doluyken, yağmalanmış şarapla sarhoşken, sesleri rüzgârın kükremesini bastırırken, siyah gemileriyle yelken açmak için hiçbir umutları olmaksızın bir kumsala kısılıp kaldıklarını unutmaları kolaydı. Yalnız artık akşamın sonu geliyordu ve rüzgâr bütün gece kulübelerinin çevresinde ıslık çalacaktı. Birden son şarkıyı söylemeye başladılar. Bu odada oturmuş beklerken kimbilir kaç kere dinlemiştim bu şarkıyı, her sözcüğünü ezbere biliyordum. Dostlukla ilgili, güzel bir akşamın sonunda birbirinden ayrılan arkadaşları anlatan bir şarkıdır, yakınlığa ve yaşama bir övgüdür ama aynı zamanda melankoliktir. Son nota-

lar solup giderken şaraplarının son yudumlarını tanrıları şeref-
lendirmek için sazlıkların üstüne döktüler.

Andromakhe'nin omzunu sıktım. "Benim gitmem gerek."

Başıyla onayladı, kapı bir daha açıldığında karşısında Pyrrhos'u
bulacağını biliyor, hazırlanıyordu. Ve o anda, kendimi korumak
için son aylardailmekilmek ördüğüm uyuşukluk puf diye yok
oldu, kendimi yine bu odada buldum, Andromakhe'nin otur-
duğu yerde oturmuş, Akhilleus'u bekliyordum. Kapı açılıp da
Akhilleus'un dev gölgesi ışığı kapattığında hissettiğim dehşet yine
içimdeydi.

Döndüğümde kulübe boştu. Alkimos'un nerede olduğunu ya da eve dönüp dönmeyeceğini hiç bilmiyordum. Muhtemelen dönmezdi. Bütün gece dışarıda kaldığında nerede uyuduğunu bilmiyordum, sormaya hakkım da yoktu. Başka kadınları vardı elbette –bütün erkeklerin olur– ama bildiğim özel biri yoktu.

Yün taramak için vakit çok geçti ama uyuyamayacağımı biliyordum. Onun yerine bir aşağı bir yukarı yürümeye koyuldum, büyük bir başarıyla bastırduğım anılar yüzeyin hemen altında fokurduyor, bebek de içimde çalkalanıyordu. Andromakhe'yle ve kızlarla vakit geçirmek, beni kamptaki ilk günlerimi yeniden yaşamaya zorluyordu. Geri dönüp o günlere baktığımda, herhalde delirmenin eşiğindeydim diye düşünüyorum. Ah, dışarıdan bakınca normaldim, sakindim, gülümsüyordum –daima gülümserdim– ama kollarımı bacaklarımı bir kuklanın hissizliğiyle hareket ettiriyordum. Günler geçip akşama evrildikçe gün boyunca olmuş tek bir şeyi bile hatırlayamazdım. Yok, hayır, bu tam olarak doğru değil. Bana gösterilen şefkat dolu küçücük davranışları hatırlardım, hâlâ hatırlıyorum. İphişe borcumu ödeyemezdim ama şefkatini devam ettirebilirdim. Andromakhe sıcak banyosunu yapacaktı.

Ama o iş sabahın işiydi. Önce geceyi atlatmak zorundaydım. Belki Alkimos'un yatağının yanında bulundurduğu uyku ilacından küçük bir kupa içebilirdim, gerçi iksirin bazı etkilerinin farkındaydım; Alkimos, insan gözlerini açtığında kesilmeyen türden kâbuslar görürdü. Bazen uykusunda inlediğini

uyardım. Yine de kendi kendime birkaç yudumun zararı olmaz dedim. Ilacı bir yudumda mideme yolladım, acı tadı yüzünden ağzımı çarpıttım, sonra geçidin sonundaki küçük odaya gittim, gıdınca de bu odanın Akhilleus'un özel dairesindeki "dolabın," kadınların çağrılmayı beklerken oturdukları odanın birebir eşi olduğunu fark ettim. Gönülsüz evliliğinden önceki yıllarda burada Alkimos'u kimin beklediğini merak ettim.

Yatağımı serтті, Pyrrhos'un salonundan buraya kadar olan kısa yürüyüşte bile soğuk iliklerime işlemişti. Bunaltıcı yaz geceleri çoktan geride kalmıştı, sene artık karanlığa doğru dönüyordu. Gözlerimi yumdum ve öyle tuttum ama yatağımın ayakucundaki boş beşik her an aklımdaydı.

Bebeğimi öldürdüğünü biliyorsun değil mi?

Daha yeni öğrenmiştim ama biliyordum. İlkın, Andromakhé'nin oğlunu Odysseus'un öldürdüğünü varsaymışım çünkü onun anne karnındaki bebekler de dahil bütün Troyalı erkeklerin ölmesi gerektiğini büyük bir hararetle savunduğunu duymuştum. *Hepsi*, diye ısrar etmişti Odysseus, özellikle de Priamos'un kanını taşıyanlar. Troya tahtında hak iddia edebilecek, direniş ve intikam için odak noktası olabilecek kimse kalmamalıydı geride. Gerçeği, Alkimos'la öbür savaşçılardan biri arasındaki konuşmaya istemeden kulak misafiri olduğumda öğrenmiştim. Pyrrhos, Troya'nın düşüşünde oynadığı rolün ödülü olarak öldürmek üzere bebeği seçmişti. Korkunç başarıları dillerde dolaşüyor ve hiç kuşkusuz anlatıldıkça iyice büyütülüyordu. Priamos'u torununun cesediyle döve döve öldürdüğünü söyleyen bir dedikodu bile duymuştum. *O kadarı doğru değildi*, daha doğrusu ben doğru olmamasını umuyordum. Öte yandan Pyrrhos, Priamos'un ölümü hakkında yalan söylemişti, bunu kesinlikle biliyordum. Düşmüş şehirde öyle ağza alınmaz şeyler yapılmıştı ki herhangi bir şeyi kesinlikle olmamıştır diye bir tarafa itmek zordu.

İçimdeki çocuk yine tekmeledi, açtığım parmaklarımı karnıma dayadım. Hamile kadınların neler hissetmesi gerektiğini bilmiyordum, Ritsa hariç soracak kimsem yoktu, Ritsa da daima

deneyimli bir ebenin bilinçsiz neşesiyle cevap verirdi. Peki, babası kocamı ve ağabeylerimi öldürmüş, şehrimi yakıp kül etmiş olan bu bebek hakkında neler hissediyordum? Benim olmadığını hissediyordum. Bazen hamile değilmişim de bir asalak vücudumu ele geçirmiş, beni kendi amaçları için kullanıyormuş gibi geliyordu bana, amaçları da *onların* amaçlarıyla aynıydı. Bütün erkekleri ve erkek çocukları öldür, kadınları hamile bırak, böylece Troyalılar ortadan kalkar. Erkekleri teker teker öldürmekle yetinmemeye kararlıydılar, bütün bir halkı ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Bu hamilelik benim seçimim değildi, onu istemiyordum. Yine de kurtuluşum olduğunu biliyordum. Hamile olmasaydım birine hediye edilir, Akhilleus'un cenaze oyunlarındaki en kıymetli ödül olarak sunulurdum. Onun yerine evlenmiştim, güvendeydim, hatta biraz saygınlığım bile vardı. Hamileliğim belli olmaya başlar başlamaz belirgin bir değişiklik sezmiştim. Daha geçen gün neredeyse hiç tanımadığım bir adam elini karnıma dayamıştı, cinsel bir yırtıcılıkla değil, Akhilleus'un soyuna duyduğu bağlılığı ifade etmek için yapmıştı bunu. Kraliyet mücevherlerinin tutulduğu sepettim ben, hiç değilse Myrmidonlar beni öyle görüyor gibiydi. Şahıs olarak hiçbir önemim yoktu. Neler hissettiğimi hiç düşünüyorlarsa -düşünmediklerinden aşağı yukarı emindim-, muhtemelen Akhilleus'un oğlunu taşıdığım için gururla ıslıl ıslıl parladığımı varsayıyorlardı. Bu çağın -belki de bütün çağların- en büyük savaşçısından hamile kalmak... Bir kadın daha ne isteyebilirdi ki?

Rüzgârın iniltilerini dinledim. Bütün gün zorbalık edip tehditler savuran kükremeler geceleri bazen avutulamaz hıçkırıklara dönüşüyor, içeri alınmak için yalvaran terk edilmiş bir çocuğun sesine benziyordu. Şimdiye dek kulübenin bütün kusurlarını öğrenmiştim. Kapının altındaki, kumların içeri dolmasına izin veren boşluk, bu yüzden ne kadar süpürürseniz süpürün yerler daima çıtır çıtırdı. Kandilleri esintilerden iyice uzak yerleştirmeye dikkat etmeniz şarttı çünkü rüzgârla

sönseler bile içten içe yanmaya devam ediyorlardı. Mum daha güvenliydi çünkü düşünce muhtemelen sönerdi. Rüzgârın her çatlaktan içeri karanlık üfürdüğü hissi hiç kesilmiyordu. Fırtınanın çevireceği bütün numaraları artık öğrendiğimi söyledim aslında ama o sırada, orada gözlerim kapalı yatmış, uykuya doğru sürüklenmeye başladığım sırada yeni bir ses duydum. Daha önce fark etmediğim bir tıkırtı. Kendimi uykunun koynundan çekip gözlerimi açtım, beşiğin sallanmaya başladığını gördüm. Hiçbir insan eli değmemişti beşiğe ama yine de oradaydı işte, gıcırtyla sallanıyor, *hareket ediyor*, zeminde yavaş yavaş ilerliyordu. Zihnim deli gibi bir açıklama arandı, uyku sersemliğini üstümden atar atmaz olanları açıkça gördüm. Duvarda, zemin hizasında bir boşluk vardı, odaya girmenizle ayak bileklerinizin etrafındaki esintiyi hissetmeniz bir olurdu, zemin dış duvardan kapıya doğru eğimli olarak uzandığı için beşiğin hareket etmesi kolaydı. Bu işin doğaüstü şeylerle uzaktan yakından ilgisi yoktu, yine de ensem karıncalandığını hissettim. Sallanan beşiği seyrederken boğucu bir dehşet hissettim. Yeniden uykuya dalmam çok zaman aldı.

Ertesi sabah ilk iş, uyku ilacından ötürü hâlâ biraz sersem hâlde kadınlar kulübesine gittim, Andromakhe'yi beklemeye niyetliydim. Ne var ki kapıyı açan Helle, Andromakhe'nin çoktan döndüğünü söyledi. "Sadece iki saat kaldı orada."

Biraz tuhaftı. Normalde, çağrıldığınızda geceyi orada geçirmeniz beklenirdi ama Akhilleus'un huyu öyleydi. Pyrrhos hakkında bir deneyimim yoktu. Geçitten doğruca Andromakhe'nin odasına yöneldim, burası büyüklük ve biçim olarak benimkinin eşiydi. Andromakhe bir battaniyenin altına kıvrılmıştı, gözyaşlarından sırılsıklam ve sessizdi ama yatağın ucuna oturduğumda döndü, elinin yan tarafıyla gözlerini kurulamaya girişti.

"Eh, oldu bitti," dedi. "Bittiğine memnunum."

Burnunu silsin diye çarşafın bir ucunu uzattım. Örtülerin arasından burnunu silerek ıslak, gözleri pembeleşmiş ama bek-

lediğinden çok daha sakin bir hâlde çıktı. Başını kapıdan yana salladı. "Nasıldı diye sorup duruyorlar..."

Doğaldı bu, hepsi sıranın yakında kendilerine geleceğini düşünüyordu mutlaka. Iphis'in hiçbir zaman soru sormamasının benim için ne kadar önemli olduğu geldi aklıma. "Baksana, hadi benimle gel," dedim. "Banyo yapabilirsin, bol bol sıcak su var..."

Yataktan kalkmak bile düşünülemez kadar yorucu bir işmiş gibi çaresizce odada etrafına bakındı ama sonra bacaklarını yandan aşağı sallandırıp ayağa kalktı. Saçları karmakarışık, tuniği lekeliydi. Ondan önce koşarak kulübeye döndüm, sıcak bir banyo hazırlanmasını emredip masaya yemek çıkardım: Dün akşamki yemekten kalma soğuk etler, sıcak ekmek, olgun kayısılar, ufalanan beyaz peynir. Yiyebileceğini bir an için olsun aklımın ucundan geçirmemiştım ama beni şaşırttı. İştahla yediğini söyleyemem ama ona bakılırsa hayatı boyunca hiç iştahla yemek yemiş miydi bilmiyorum. Bir kupa şarap içmeyi başardı, yine de bu, yanaklarına biraz renk getirdi.

Yemeğini bitirdiğinde banyo hazırды, onu dışarı çıkarıp kulübenin arkasına götürdüm, burada mahremiyet içinde yıkana-bilirdi. Sudan buharlar tütüyor, yüzeyde tatlı kokulu otlar süzülüyor, yemek ateşinin yanındaki bir askılıkta beyaz havlular ısıtılıyordu... Andromakhe bunları görünce biraz keyiflenir gibi oldu. Tunliğini çıkardığında boynundaki gümüş zincirin ucunda bir yüzük gördüm, bunu elinde tutmayı nasıl becerdiğini merak ettim. Bir kadın tutsak edildiğinde genellikle mücevherlerine el konulur; kızların çoğu kampa küpelerinin zorla alındığı kulakmemeleri yırtılmış hâlde gelmişti. Yüzüğün bir erkeğin başparmak yüzüğü olduğunu görebiliyordum ama fazla yakından bakmak istemedim. Andromakhe'nin her şeyden ziyade mahremiyete ihtiyacı vardı. Kendini nasıl yaralı hissettiğini biliyordum, vücudunun her zerresi, derisi yüzülmüş gibi sızım sızım sızlıyordu mutlaka.

Öbür tarafa dönüp havlularla uğraşmaya koyuldum. Yeniden baktığımda Andromakhe gözleri kapalı hâlde banyoya uzan-

mişti, yukarıdan geçen bulutların gölgeleri yüzünde yumuşakça kıpırdanıyordu. İsteddiği kadar kalmasına izin verdim, kulübeye döndüm, giysin diye tuniklerimden birini seçtim. Adımı seslendiğini duyduğumda aradan yirmi dakika geçmişti. Banyodan çıktı, sıcak havluların kucığına sığındı. Sonra temiz tuniği giymesine yardım ettim, basamağa oturduk, saçlarını tarayıp ördüm. Saç taramanın iki taraf için de teskin edici bir yanı var. Andromakhe'yi Troya'da geçirdiğim günlerdeki hâliyle hatırlamaya çalışıp duruyordum. Daha on iki yaşındaydım, o yüzden Andromakhe bana yetişkin bir kadın gibi görünürdü ama şimdi geriye bakınca, o zamanlar ne kadar genç olduğunu anladım. Hektor'la evlendiğinde on beşinde bile değildi. Alışılmadık derecede genç bir yaşı bu, hele de nereden bakarsanız bakın çok sevildiği, bir evin bir kızı olduğu göz önüne alınınca. Ama babası onu bir an evvel evlendirip güvene almak istemişti çünkü (haklı olarak) şehrinin Akhilleus'un listesindeki bir sonraki hedef olduğundan şüpheleniyordu.

Evliliğinin o ilk günlerinin onun için ne kadar zor olduğunu hayal edebiliyordum. Savaşta çarpışmakla işi başından aşkın olan Hektor, evliliği otuzlu yaşları iyice ilerleyene dek ertelemişti. O yaşa kadar birkaç cariye edinmişti mutlaka, akşam yemeği masasının etrafında oynayan çocuklardan en azından birkaçı da onun olmalıydı. Ama bu beklenen bir şeydir, kocasının cariyelerini dert edinen genç bir eş aptallık etmiş olur. Hayır, esas sorun Helene'ydi. Helene, Hektor'un gözlerini kamaştırmıştı ama tabii Hektor kardeşinin karısına abayı yakmasıyla ilgili tek bir kelime etmeyecek, tek bir eylemde bulunmayacak kadar şerefli bir adamdı. Helene'ye gelince, Hektor'la utanmazca flört ediyor, yanlış kardeşle evlendiğine dair hislerini gizlemeye zahmet bile etmiyordu. "Çocuk gelin" Andromakhe'yi tamamıyla görmezden geliyordu. Helene'nin olduğu yerde bütün kadınlar sönük kalır ama sıska, dümdüz göğüslü ve fena hâlde utangaç Andromakhe çoğu kadından fazla siliniyordu. Halk arasında beraber görünmek zorunda kaldıkları ender durumlarda Hektor karısına da-

ina büyük bir hürmetle muamele ediyordu, böyle zamanlarda gözleri sık sık Helene'ye kayıyorsa... Eh, oradaki her erkek için geçerliydi bu.

Helene yarattığı etkinin fazlasıyla farkındaydı. Bir akşamı özellikle hatırlıyorum, evlenmemiş kızları sıkı sıkıya refakatçi gözetiminde tuttukları için Troyalılara –her zamanki gibi yarı alaylı bir biçimde– iltifat ediyordu. Helene Argosluydu, orada işler epey farklı yürürdü. “Biliyor musunuz,” dedi, “kocaman genç kız olup evlilik çağına geldiğimde bile belime kadar soyunup erkek kardeşlerimle kumsalda yarıştım. Yani...” Masanın başında masum masum etrafına bakındı. “Gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz?” Ah getiriyorlardı, hem de nasıl getiriyorlardı. Priamos'un yaşı daha ileri danışmanlarından bir ikisi, gözlerinin önüne getirdikleri son şey o manzara olabilirmiş gibi görünüyordu. Kadınlar bir şeyler mırıldanıp kınayan gözlerle bakiştılar, masanın başındaki Priamos'sa duyduğu keyiften yüzü ıslı ıslı, Helene'yle göz göze geldi ve başını yavaşça iki yana salladı.

Şimdi Andromakhe'nin saçlarını örmeyi bitirirken, bu hatıraya elimde olmadan gülümsedim. Her şeye rağmen Heleneden nefret etmeyi hiç başaramamıştım, bu da beni Troyalı kadınlar arasında tek kişilik bir azınlık hâline getiriyordu. Son örgünün ucuna bir kurdele bağladım, neredeyse kendinden geçmiş bir dalgınlığın içindeki Andromakhe gözlerini açıp etrafına baktı.

“Teşekkür ederim,” dedi. “Orada bir dakika daha kalamazdım sanırım. Durmadan soru soruyorlar, halbuki ben bu konuda konuşmak istemiyorum.”

“Hayır, tabii ki istemiyorsun,” dedim. Bir testi şarap getirip yere, ayaklarımızın dibine koydum. Şundan bundan konuştuk ama hiçbir şey Andromakhe'nin dikkatini uzun süre çekemiyordu, bir süre sonra bana Pyrrhos'u anlatmaya başladı, sanki buraya geldiğinden beri anlatmak istemişti.

“Çok sarhoştı, hayatımda hiç o kadar sarhoş birini görmemişim. Öteberiyi devirip duruyor, bir şey söylüyor, sonra söylediğini unutup bir daha söylüyordu. Yani Hektor da içerdi, şey,

hepsi içer, değil mi, ama *böyle bir şey* hiç görmedim.” Bir an sus tu, ayaklarının çevresindeki cılız otlara baktı. “Galiba bir açıdan faydası dokundu çünkü bir şey hatırlamayacağını biliyordum, bu da benim de bir şey hatırlamama gerek olmadığı anlamına geli yordu. Evet, biliyorum, *delice*. Bana öyle geldi işte, onu demek is tiyorum.” Başını kaldırdı. “O odada otururken, yani sen gittikten sonra, sanmıştım ki içeri dalıp üstüme atlayacak. Ama hiç öyle olmadı. Beni oturttu ve... gözlerini üstüme dikerek *bakıp durdu*. Nefes alamıyordum, konuşamıyordum... Bir süre sonra bana bir kupa şarap doldurdu, çoğunu da döktü, sonra yerinden fırlayıp masadan bir kutu aldı, içindekileri masaya saçarak, ‘Gel hadi, istediğini seç,’ dedi. Çoğunlukla mücevherdi, kolyeler, broşlar, Troya’dan tabii. Aklım başımda olsaydı muhtemelen çoğunu ta nırdım. ‘Hadi seçsene,’ deyip duruyordu. Eh, hayatta bildiğim tek bir şey varsa, o da beni ona güzel gösterecek bir şey seçmek iste mediğimdi. Ben de bunu seçtim.”

Tuniğinin boynundan içeri elini sokup daha önce gördüğüm yüzüğü çıkardı. Altın bir yüzüktü, kocaman, yeşil bir taşı var dı, zümrüt değildi, soluk, sütümsü bir yeşildi, sakın denizlerin rengindeydi. Taşa baktım, geçmişin karanlıklarından, avucunda gümüş bir sikke pırıldayan bir erkek eli yükseldi.

“*Priamos’un yüzüğü?*”

“Evet. Onda olmasını istemedim.”

“İyi de niye erkek yüzüğü istediğini sormadı mı? Takman mümkün değil.”

“Takıyorum ya işte. Hayır, sormadı. Bana kalırsa kusmamaya çalışıyordu.” Tereddüt etti. “Bilmiyorum şey mi... Anladın işte. Sürekli şey oldu...” Sıkılı yumruğunu düzensizce ileri geri salladı. “Ve bitmek bilmedi, sürdü de sürdü.” Kahkaha olmayan küçük bir kahkaha attı. “Sonra da beni kovaladı.”

“İçine boşalıp boşalmadığını bilmen gerek.”

Bir an için cevap vermeyeceğini sandım. Sonra, “Evet,” dedi. “Evet, boşaldı.”

Benzi yeniden küle dönmüştü, içinde ne kadar canlılık varsa

gözlerinin önünde akıp gidiyordu sanki. Bir an sessizce oturduk, rüzgârı dinledik. Sonra, daha aşına bütün diğer seslerin arasında ahşap zemindeki beşik ayaklarının sesini duydum. Andromakhe'nin duymamasını umdum ama duydu. Derhal ayağa fırladı, tökezleyerek kapıdan içeri daldı, sanki geceyarısıydı da bebeğinin ağladığını duymuştu. Kulübeye girince ses daha yüksekti, Andromakhe koşmaya başladı. Tam yatak odamın kapısına vardığı sırada yetiştim ona, omzunun üstünden beşiğin sallandığını gördüm. Andromakhe beşiğin yanında dizlerinin üstüne düştü, tepeliğin altındaki boşluğa bakakaldı.

"Geri veririm." Kekeliyordum, canı zaten yandığından daha fazla yanmasın diye çaresizce çırpınıyordum. "Hemen veremem çünkü bunu bana Alkimos verdi ama merak etme, ilk fırsatta geri vereceğim..."

Andromakhe'nin eli beşiğin yanına yapışıp sallantıyı durdurdu. Anı sessizlikte derin derin soluyarak bekledik. Sonra başını kaldırıp bana baktı. "Geri alıp ne yapayım?" dedi. "İçine onun çocuğunu koymak zorunda kalacağım." Gözleri yüzümden karnıma kaydı. "Onların çocuklarını nasıl seveceğiz?"

Neredeyse buna bir cevap verebileceğimi düşünür gibi bakıyordu bana. Midem bulandı, elimi ağzıma kapatıp öbür tarafa döndüm.

Başını yastıkta çevirmek bile canını yakıyordu. Ağzı kupkuruydu, bütün gece balık gibi horlamıştı mutlaka. Gerçi bu da ne aptalca laftı. Balığın horladığı duyulmuş şey miydi? Gözleri sımsıkı yumulu olarak kollarını iki yana açtı, yatağın diğer tarafının boş olduğunu anladı. Gitmişti demek. Ne zaman gitmişti? Onu bir tekmede yataktan dışarı attığını hayal meyal hatırlıyordu. Hayır hayır, tekmelememişti, öyle bir şey yapmazdı. Ne de olsa Hektor'un duluydu kadın, tıpkı miğferi ve kalkanı gibi kıymetli bir ganimetti. Gerçi kalkan onda değildi. Automedon'un buna engel olması gerekirdi... Gözleri şimdi açıktı ama ışık sirke gibi yakıyordu, gözlerini yeniden kapatınca sevindi. Bir şey beynini kurcalıyordu... Yüzük, ah ya, *evet*, o yüzük. Ona kolyeler, bilezikler, broşlar sunmuştu, kadınsa bir erkek yüzüğü seçmişti. Niye? Hektor'un yüzüğüydü de ondan. Tanımış mıydı acaba? Yüzüğü almasını engellemesi gerekirdi, aslında engellerdi de ama kadına acımişti. Bir de kusmamaya çalışıyordu tabii.

Cinsel ilişkiye girmeyi nasıl başarmışlardı bilmiyordu. Ama girmişlerdi, altındaki nemli çarşaf kanıttı. Pek bir şey hatırlamıyordu ama yapmıştı. Yapmış mıydı? Evet, elbette yapmıştı. Şimdi hatırlayabiliyor ama aslında hatırlamaya geçecek bir şey değil. Aletini yağlı tavuk kemikleriyle dolu bir torbaya sokmak gibi. Yüzüğü almasına izin vermemeliydi. Sorun şu, Pyrrhos fazla cömert, o yüzden herkes onu aptal sanıyor. *Kadın* kesinlikle öyle sanacak. Yine de bunun kadına fazla bir yardımı dokunmamıştı, değil mi? Önemli olan şu: Oldu bitti işte. Bir sonraki

sefer daha kolay olacak, ondan sonraki sefer de. Ve daha sonraki... Siktir. Ömür boyu bir ceza bu, kadını hamile bırakırsa biraz ara verecek ama onun dışında... Böyle düşünmekten vazgeçmeli. Esas önemli şey şu: Yapması gerekeni yaptı. Troya'nın surları gerçek anlamda aşılmıştı.

İçindeki ani özgüven parlaması doğrulup oturarak etrafına bakınmasına imkân tanıyor. Oda her zamanki gibi büzülerek ondan kaçıyor sanki. Bütün bu nesnelerin böyle canlı olması olağanüstü bir şey. Akhilleus daha bir an önce elinden bırakmış gibi orada yatan lir, bir zamanlar Akhilleus'un aksini yansıtan ama şimdi siyah olan ayna; kalkanı duvara dayanmış. Bütün bunlar şimdi onun ama Pyrrhos'a öyle gelmiyor. Liri çalamaz, başkasının çalmasına da kesinlikle izin vermeyecek. Kalkanı cilalayabilir, yapıyor zaten. Ayna kalleslik ediyor. Pyrrhos bazen Akhilleus'un zırhını giyip aynanın önünde duruyor ama hareket ettiğinde yansıması daima onunla birlikte hareket etmiyor. Kendi kendinden kopmaya başladı.

Yeter. Tek çözüm dışarı çıkmak. Üstüne temiz bir tunik geçiriyor, sandaletlerini giyip kulübeden dışarı fırlıyor. Rüzgâr nefesini ağzından alıyor, kapıyı arkasından çarptırıyor, sanki Pyrrhos'u dışarıda bırakmak ister gibi. Nereye gitmeli? Kimse kalkmamış. Salonda gecenin geç saatlerine kadar içilmesinin ardından herkes tıpkı kendisi gibi homurdanıp başını tutuyor olacak; ateşleri besleyip mısır öğüten birkaç kadın haricinde kamp ıssız. Denize o hâlde. Kum tepelerinin arasındaki patikayı takip ediyor, attığı her adımda yüce Akhilleus'un bastığı yerlerde yürüdüğüünün bilincinde. Kampta ya da kumsalda, Akhilleus'un daha önce orada durduğunu bilmeden durabileceği tek bir yer yok resmen. Dokunabileceği hiçbir şey de yok: masa, akşam yemeklerindeki kupa, tabaklar... Hiçbir şey. Ve babasının bu kadar yakında olması huzur verici bir şey elbette. Ama babası yakında değil. Hiçbir yerde değil. Kumsala çıkınca uçsuz bucaksız gökleri ve denizi katlanılmaz, acı verici tek bir yokluk olarak algılıyor.

Yüz. Bir zamanlar Akhilleus'un yüzdüğü gibi her sabah, her akşam. Ama deniz kahverengi, çalkalanan kumlardan bir duvar. Denize dalma düşüncesi bile midelerini bulandırıyor ama yapmak zorunda, seçme şansı yok. Seçme şansı hiç olmadı. Böylece suların içine yürüyor, buz gibi suyun dizlerini tokatladığını, kumların ayak parmaklarının arasından kaydığını hissediyor. Bir sonraki dalga kasıklarına, göğsüne, ağzına vuruyor, sonra Pyrrhos yüzmeye başlıyor, başı ve gergin boynu dalgaların dışına doğru uzatılmış. Yere basmaya çalışıyor ama ayağının altında zemin yok, yani kabarcıklı köpüklerin arasından daha uzaklardaki sakin yerlere kadar ilerlemesi gerek, oysa burada bile dalgaların uçları beyaz, tepeleri köpük köpük. Dalgalar onu alıp götürme tehditleri savururken gitgide çılgına dönüyor, utanç verici bir şekilde köpeklemeye yüzerek birkaç kulaç daha atıyor, artık çıkmaya hazır. Sığlık yerde kâh yürür kâh sürünürken içinde bir başarı hissi yok. Deniz onu yuttu, sonra da geri tükürdü, hepsi bu.

Pyrrhos'a defalarca söylendiği üzere Akhilleus fok gibi yüzermiş, gerçek memleketi denizmiş gibi yüzermiş. Bir keresinde o kadar uzun süre suyun altında kalmış ki Patroklos onu kurtarmaya koşmuş, sonra Akhilleus'un birkaç yüz metre açıkta yüzeye çıktığını görmüş. Bu sahne, zihninde babasıyla ilgili en berrak görüntülerden biri: Denizde ta açığa dek yüzen bir adam, kıyıda endişeyle bekleyen bir diğer adam. Ama şimdi ilk defa, bu sahenin akla sığmadığını fark ediyor. Patroklos niye endişeliydi? Yunan ordusunun en güçlü yüzücüsünün sakin bir denizde yüzmesinden ötürü mü?

Anlamadığı çok şey var.

Nemli tuniğini yavaş yavaş üstüne geçiriyor, ayaklarını kumlu sandaletlere sokuyor ve dönüp kampa bakıyor. Kulübelerde tek tük ışık var artık ama Pyrrhos'un canı geri dönmeyi hiç istemiyor. Burada rüzgâr gecenin bayağı anılarını süpürüp zihninden temizlerken daha iyi durumda. Kadının suçu değil, zavallı piliç. Hiç onun suçu değil. Keşke hava bu kadar soğuk olmasaydı. Keş-

ke şu rüzgâr kesilseydi. Ve tam o anda, bu düşünce kafasında belirlediği anda bir durgunluk oluyor.

Sessizlik. Hiçbir şey kıpırdamıyor, bir çimen parçası bile. Kampın dört bir yanında, kuduran fırtınanın arasında mışıl mışıl uyumuş askerler uyanacak, birbirlerine bakacaklar. Oldu mu? Kesildi mi? Evimize gidebilir miyiz? Ama onlar daha ağızlarını açmaya bile fırsat bulamadan rüzgâr yeniden esmeye başlayacak; önce kuru otlarla yaprakların arasında sağa sola sallanan bir kedinin kuyruğu gibi ama sonra gitgide şiddetlenecek, sonunda denizden eskisinin aynı bir kuvvet ve zehirle esecek.

Bu beklenmedik durgunluklar, eve dönüşün kısacık bir an için olsa bile mümkün görünmeye başlaması, moralleri fırtınanın en şiddetli patlamalarından beter bozuyor. Ve bu her olduğunda, rüzgârın hiçbir anlama gelmediğini, Makhaon'un küçümseyici sözünü kullanmak gerekirse, alt tarafı hava durumundan ibaret olduğunu savunan sağduyulu görüş biraz itibar kaybediyor; çünkü bu durgunlukların peşi sıra olanlar gerçekten de tanrıların onlarla alay ettiğini, umudu bir elleriyle uzatırken bir anda geri çektiklerini getiriyor akla.

Pyrrhos ıslak saçlarının ensesinden havalandığını hissediyor, nemli tuniğinin vücudunun çizgilerine iyice yapıştığını hissediyor ve yürüyor. Sıcak bir banyo? Bir kap sıcak güveç? Dün akşamdan kalma yemek ama güveç bazen ertesi gün daha da lezzetli olur. Yoksa günü ahırlarda mı geçirse? Abanoz'u görür, seyislerin atları çayıra çıkarmasına yardım eder. Hayır, hiçbiri değil. Şimdi olmaz.

O sıcak banyolar ve yemek hayal ediyormuş gibi yaparken, ayakları onu olması gereken yere doğru götürüyordu. Şimdi vardı. Burnunu parmaklarıyla sıkarak, gürültüyle ağzından soluyarak pis kumların üstünde yatan şeyi görene dek patikayı takip ediyor. Buna ihtiyacı var. Zaten bildiği şeyi tasdik etmeye, o sözleri -söylenenleri tekrarlamak için kendine izin vermeyecek, hayır, zihninin vızıldayan boşluğunda bile tekrar etmeyecek o sözleri- sarfetmiş dilin şimdi çürümekte olan bir kafatasının içinde

           tasdik etmeye ihtiya ı var. Duruyor, bakıyor, b   n k    k ayrıntıları inceliyor, b   n de  i  likleri kafasına kazıyor.

Yeter. Buraya bir daha gelmeye ihtiyaç duymayacak, muhtemelen birkaç g  n duymayacak ama yine gelecek         ddia etti  i ki  i oldu  unun kanıtı bu: Kral Priamos'     ld  ren adam. Y  ce Akhilleus'un o  lu. Troya kahramanı.

Ondan sonraki birkaç günde Priamos'u çok düşündüm. Yüzüğünü Andromakhe'nin boynunda görmek her şeyi geri getirmişti. Cesedinin şerefine leke sürülmesini engellemek için yapabileceğimi hiçbir şey yoktu ama hiç değilse dul eşini, Hekabe'yi ziyarete gidebilir, belki hayatını bir nebze kolaylaştıracak küçük bir şey yapabilirdim. Böylece bir sabah Amina'yı da alarak yola koyuldum. Diğer kızlardan birini de alabilirdim yanıma ama bu yürüyüşün bana onunla konuşma fırsatı sağlayacağını umuyordum. Amina hakkında hâlâ endişeliydim; kız içinde bulunduğu durumun gerçeklerini kabul edemiyor gibiydi. Hatta aslına bakılırsa, sürekli ve tehlikeli bir isyan hâlindeydi. Ama agoraya doğru giderken onunla konuşma imkânı bulamadım. Rüzgâr o kadar şiddetliydi ki konuşmak mümkün değildi. Başım öne eğik, ağzım peçemle tıkanmış hâlde yürümek zorundaydım, Amina da inatla arkamdan geliyordu.

Bir grup asker tırmıkla agoranın zeminindeki kumları temizliyordu. Alkimos'un ödüllü yarışmalar düzenleme fikri tutulmuştu, oyunların çoğu da agorada oynanacaktı. Durup çalışmalarını seyrettim, tanrı heykellerinin ayaklarının dibindeki küçük adak yığınlarını gördüm. Meyveler, koca demetler hâlinde mor papatyalar ve daha acayip hediyeler: küçük kalkan ve mızraklar, bir çift yeni sandalet, bir çocuğa ait bir oyuncak at. Halkaya göz gezdirince bazı tanrıların –özellikle Athena'nın– diğer tanrılardan daha çok adak aldığını gördüm ve bunun sıradan Yunan savaşçıların düşüncelerini gösteren bir kılavuz olduğunu fark

ettim. Bu berbat, rezil kumsalda tıklıp kalmamızın sebebi nedir? Hangi tanrıyı gücendirdik? Cevap, daha doğrusu tahminlere göre cevap Athena'ydı. Peki niye Athena? Cassandra, Athena'nın tapınağında tecavüze uğramıştı ve tecavüzcü Aias -Küçük Aias- gereğince cezalandırılmamıştı, bu da Agamemnon'u ve diğer kraları onun suç ortağı yapıyordu da ondan. Elbette esas suç tecavüz değil, tapınağın kutsallığına leke sürülmesiydi. Athena böyle bir saldırının intikamını almak isteyebilirdi pekâlâ.

Amina adak yığınlarına bakıyor, gözleri bir heykelden diğerine kayıyordu. Ne düşündüğünü merak ettim. Heykeller ilk dikildiğinde hepsi fevkaladeydi muhakkak ama yıllar içinde bakımsız kalmışlardı. Kaideleri çürümüştü, boyaları soyuluyordu. Hele yabani hayvanların hâmisisi, av tanrıçası Artemis'inki iyice berbat hâldeydi. Çehresi silinmeye yüz tutmuştu, giysilerinde ancak birkaç leke hâlinde boya kalmıştı.

Madem buradayım, Nestor'un şeref ganimeti ve kampta Ritsa'dan sonra en yakın arkadaşım olan Hekamede'yi de ziyaret edeyim diye düşündüm. Onu salonu süpürürken buldum, taze bir saz yığını yere serilmek üzere kapının yanında bekliyordu ama aslında kucaklaşmamızın ardından Hekamede'nin de belirttiği gibi, salonun temizliğe pek ihtiyacı yoktu. Nestor'un kulübesine kutlama ziyafetleri verilmemişti, adamın en küçük oğlu Antilokhos, Troya'ya yapılan son saldırıda ölmüştü. Antilokhos, Akhilleus'a bayılan delikanlı. Ölümü Nestor'un hanesini yasa boğmuştu. Kederli havayı kampın eşliğinden içeri adım attığınız anda hissediyordunuz. Geleceği parlak, genç bir yaşamın kaybı. Amina kapının yanında oyalanıyordu, ben de bir sıranın üstüne tüneyip ayaklarımı kaldırdım, Hekamede süpürme işini bitirince de sazları yere yaymasına yardım ettim.

"Nestor nasıl?" diye sordum.

Suratını buruşturdu. "İyi değil."

Nestor'un gerçekten hasta olduğuna inanamazdım. Adam her fırtınada eğilen kadim bir ağaç gibiydi, her an devrileceğini zannederdiniz ama ertesi sabah, gece topraktan sökülmiş sağ-

lıklı fidanlar dört bir yanında yatarken, hâlâ orada olurdu. Ama bu hastalığın, artık her neydiyse, Hekamede'nin zihnini neden kemirdiğini anlayabiliyordum. Nestor ölürse Hekamede'ye ne olacaktı? Şansı yaver giderse, adamın hayatta kalmış oğullarından biri onu alırdı ama oğulların babalarının cariyesini miras alması pek sık görülen bir şey değildi, Hekamede'nin Nestor'un cenaze oyunlarında ödül olarak sunulması daha büyük ihtimaldi. Akhilleus beni Alkimos'a vermeseydi benim başıma gelecek olan da buydu.

Sazları sermeyi bitirip sıralardan birine oturduk. Havada yalın şeker ve tarçın kokusu vardı, masanın uzak bir yerinde de küçük keklerle dolu iki tepsi duruyordu. Keklerin her biri ancak bir lokma olsa da nefis şeylerdi. Bunlara yaygın olarak "yine gel keki" denirdi çünkü sadece bir tane yiyip durmayı kimse başaramazdı. "Bunları yiyor madem, o kadar da hasta olamaz."

"Ah, kekler onun için değil, Hekabe'ye yapmıştım. Şimdi götürcektim, sen de gelmek ister misin?"

"Tabii. Ben de onu görmeye gidiyordum zaten. Sadece önce gelip seni görme fikrine karşı koyamadım."

"Güzel, beraber gideriz. Yalnız, önce gidip Nestor'a bir bakmam lazım."

Anladığımı kadarıyla Nestor çıkıp verandada oturmak istediğinden bahsetmişti ama başlarımızı kapıdan uzattığımızda onu uyur bulduk, gürültüyle horluyor, üstdudağı her nefeste şişiyordu. Burnunun ve dudaklarının mosmor olduğunu o mesafeden bile görebiliyordum. Hekamede kendi burnunun ucuna dokunarak, "Bu görünümünden hiç hoşlanmıyorum," dedi. "Göçüp gitmeden önce böyle olurlar."

İhtiyarlık ve hastalık kokan odadan çıkınca ferahladım. Dışarıda, salonda birkaç derin nefes aldım. Sonra tepsilerin birini Hekamede, diğerini de ben aldık, Amina her zamanki gibi birkaç metre arkamızdan ayaklarını sürüyerek gelirken tanrı heykellerinin upuzun gölgelerinin yeni tırmıklanmış kumların üstüne düştüğü arenadan geçerek yola düştük. Gözlerimiz kamaşarak

ışıkta golgeye geçtik, sonra yeniden ışığa çıktık, kumla dolu ruzgârın içinde kısa, hızlı bir yürüyüşü, sonunda başlarımızı eğerek Hekabe'nin kulübesinin küf kokulu karanlığına girdik. Bir hasta odasından diğerine, diye düşündüm. Benzerlikler burada sona eriyordu: Nestor etrafı güç ve zenginlik göstergesi süslerle çevrili hâlde bir kral yatağında yatıyordu; Hekabe'nin kulübesi ise insanın yaşayacağı bir yerden ziyade köpek kulübesine benziyordu. Gerçi hiç değilse kulübe sadece ona aitti, aşırı kalabalık kampta nadir bulunan bir lükstü bu. Odysseus ona makul ölçüde iyi davranıyordu anlaşılan. Kraliyet hanesinin kadınları krallar arasında paylaştırıldığında Odysseus namına şakalar gırla gitmişti. Agamemnon ve diğer birkaç kral Priamos'un bakire kızlarını, Pyrrhos'sa hayat dolu genç bir dudu –biraz neşelenirse o kadının epey gideri vardı– almıştı, öte yandan Odysseus'un payına bir deri bir kemik yaşlı bir kadın düşmüştü. Odysseus omuz silkmekle yetinip kahkahalara aldırış etmemişti. Memleketine dönerken yanında karısı Penelope'nin kabul edebileceği tek kadını götürecekti, ayrıca şansı yaver giderse Penelope'yi, son on yıldır yalnız geçirdiği akşamlarda arada sırada adamlarıyla kuka oynamaktan başka oyalanacak hiçbir şey olmaksızın yapayalnız uyuduğuna ikna etmesi mümkün olabilirdi. Bunları inandırıcı kılacak kadar zekiydi, anlatılanlara bakılacak olursa Penelope'nin de söylenenlerin doğru olduğuna inanmış gibi yapacak kadar akıllı vardı. Kiminle konuşsanız Penelope'nin zekâsını ve iyiliğini överdi. Hekabe'nin sıcak bir odada oturup nakış işlediğini kolayca gözümde canlandırabiliyordum, pek çok yaşlı kadının aksine taş zeminleri silmeye zorlanıp yeterince hızlı iş yapamadığı için azar işitmeyecekti. Ah, üzüntülerle dolu, kederden perişan bir hayat olacaktı belki ama yaşayacak kaç haftası, kaç ayı kaldıysa o sürede hiç değilse fiziksel açıdan rahat edecekti.

Bu hayallerin hepsi saçmaydı. Hekabe, Priamos'un öldürüldüğünü gördüğü andan itibaren yaşamını sürdürmeye hiç niyet etmemişti.

İlk bakışta, kirli bir battaniyenin altında yatan bir kemik tor-

basıydı. Örtünün dışındaki tek kolu o kadar buruşuk, kahverengi lekelerle öyle doluydu ki insan cildinden ziyade hayvan postunu andırıyordu. Seslerimizi duyunca kıpırdandı, ani ışıktaki gözlemini kırıştırarak doğrulup oturmaya davrandı. Ne kadar zayıf düştüğünü görünce dehşete kapıldım, kampa gelişinden bu yana geçen kısaca sürede bile büzülüp çekmiş gibi görünüyordu. Ne kadar yemek yediğini merak ettim. Hekamede kadının ayağına dokunup kek dolu tepsiyi ona uzattı. Hekabe ona bol bol teşekkür etti ama tepsiyi hemen bir tarafa koyup bana baktı.

“Bu Briseis,” dedi Hekamede.

Ben de diz çöküp Hekabe’nin ayağına dokundum. Beni hatırlamasını beklemiyordum. Troya’da geçirdiğim iki yıl zarfında sık sık karşılaşmıştık ama o zamanlar çocuktum. O günden bu yana tanınamayacak kadar değişmiştim mutlaka. Hekabe gerçekten de bir an şaşırmış göründü ama sonra uzanıp incecik elini yüzümün bir tarafına koydu. “Sana teşekkür etmek istiyorum, canım.”

“Niye? Kekleri Hekamede yaptı.”

“Akhilleus’u görmeye gittiğinde Priamos’a nazik davranmışsın. Seni hatırlıyordu, Helene’nin seni iç kaleye getirdiğini hatırlıyordu. ‘Helene’nin küçük arkadaşı.’ Epey dikkat çekici bir çocuktun demek?”

“On iki yaşındaydım.”

“Döndüğünde senden bahsetti. Nezaket gösterdiğini söyledi.” Gözyaşlarına boğulmak üzere olduğum için konuşamadım.

“Hadi hadi.” Hekaba koluma pıt pıt vurdu. “Biraz kek yiye-
lim.” Amina’nın her zamanki gibi dikkatleri iyice üstüne çekecek şekilde saklanarak dikildiği gölgelere bakıyordu. Hekabe’nin pek iyi göremediğini fark ettim.

“Amina?” dedim.

Amina o zaman öne çıktı, diz çöküp Hekabe’nin ayaklarına dokundu. Hekabe beni şaşırtarak, “Amina,” dedi. “Zavallı kızım. Nasılsın?”

“İyiyim.”

“Pyrrhos’a mı verildin?”

"Evet... Benim seçimin o olmazdı..."

Hekabe homurtuyla kahkaha arası acayip bir ses çıkardı. "Ha yırr, şey, bana sorarsan seçim artık geçmişte kalmış bir şey."

Hekamede kekleri dağıtırken ben de şarapları doldurdum. Hekabe yiyemeyecek kadar heyecanlıydı, çok hızlı içtiğini fark ettim. İyi, istediği kadar içsindi. Onun yerinde olsam denizleri içer kurutturdum. Birkaç dakika içinde yanaklarında, cildinin ve saçlarının genel griliğiyle çarpıcı bir tezat oluşturan iki kırmızı benek belirdi. Başlarda sadece şaraba odaklanıyordu ama sonra Helene'den laf açtı. Menelaos'un onunla yine yatmaya başladığından haberimiz var mıydı? Helene'ye kocaman bir kulübe ayrılmıştı - "Bunun gibi değil, üç odası var!"-, hizmetini gören, arkasını toplayan hizmetçileri vardı. Ah, bir de dokuma tezgâhı tabii. Helene yine dokuyordu, sineğin ağına konduğunu haber veren titreşimi bekleyen örümcek gibi. Kanı emilecek bir başka kurban... Ah, bunlardan bahsederken Hekabe'nin sesindeki o nefret. Dokuma tezgâhını nereden bildiğini merak ettim ama kampta dedikodular ganiydi ve elbette Helene'nin hizmetçileri Troyalı olmak zorundaydı. Muhtemelen hepsini onlardan duymuştu. Menelaos'un homurtularını, Helene'nin esrik çığlıklarını duymak için kulaklarını duvarlara dayıyorlardı mutlaka... Ve bol bol esrik çığlık duydukları kesindi, Helene aptal değildi çünkü. Menelaos'un onu geri almasına bütün kamp içerlemişti. Yunan savaşçılar ve Troyalı köleler tek bir şeyde birleşiyordu: Helene'ye duydukları nefrette. Menelaos onu yeniden gördüğü anda öldüreceğine kimbilir kaç defa yemin etmişti. Sonra onu yanında Argos'a götüreceğini ve kadınlara taşlattırarak öldürteceğini söylemişti, bunu yapacak gönüllü bulmak hiç zor olmazdı. Onca dul, oğullarını yitirmiş onca kadın... Ama Menelaos sonra ne yapmıştı, kalkıp yeniden Helene'yle yatağa girmişti. "Bütün gece," dedi Hekabe. "Ne yapmaya çalışıyor bu Menelaos, onu düzerek öldürmeye mi?"

Galiba fena hâlde afalladım çünkü o zamanlar Hekabe'yi sonradan tanıyacağım kadar iyi tanıımıyordum.

"Ah, bir de ne yalanlar uyduruyor! Tecavüze uğramışmış..."

Oğlum ona tecavüz etti, öyle mi? Oğluma doyamıyordu halbuki. Ah, bir de onu Troya'da tutsak ettiğimizi söylüyormuş. Hiç öyle bir şey yoktu, istediği anda memleketine dönebilirdi. Troya'da onu kim istiyordu ki? Benim budala oğlumdan başka kimse! Kendi başına gitmeye korkuyorduysa, kızlarımdan biri onu savaş alanından geçirirdi. Ben bile yapardım bu işi!"

Doğru olduğu anlaşılıyordu: Hekabe'nin kimseden korkusu yoktu. Ağzı hiç durmadan işliyordu, konuşmayı bitirdikten sonra bile dudaklarını hareket ettirmemek için sıkı sıkı birbirine bastırmak zorunda kaldı. İncecik kemikli, sıska, ihtiyar bir kuşa –belki bir ardıçkuşuna– benziyordu ama hâlâ cıvıldıyor, tünediği yerden hâlâ isyan şarkıları söylüyordu. Onu anlamakta zorlanıyordum. Kederin Andromakhe'yi nasıl sildiğini her gün görüyordum, galiba Hekabe'nin de aynı durumda, hatta belki daha beter olmasını beklemiştim. Hiç öyle değildi. Helene nefreti onu ele geçirmişti. Belki kralların nefret etmeyecek kadar güçlü ve korkutucu olduğunu düşünüyordu belki de eskiden beri hep kadınları suçluyor, erkekleri aklıyordu. Bazı kadınlar böyledir. Ama beni başkaldırıya teşvik ediyordu.

"Sadece Helene'yi suçlayamazsınız!" dedim. "Priamos'u Helene öldürmedi, Pyrrhos öldürdü. Ya Hektor'un oğlunu burçlardan aşağı kim attı? Pyrrhos. Peki Polyksene'yi kim kurban etti? Helene değil. Pyrrhos."

"Peki sen bu konuda ne yapacaksın?" diye sordu Hekabe.

Sessizlik. Buna verecek cevabım yoktu. Pyrrhos'a erişmemizin imkânsız olduğunu biliyordum. Kulübenin duvarlarına baktım, dışarıda olmak, ciğerlerimi temiz havayla doldurmak istedim, kaldırdığı kum zerreleriyle dolu o yakıcı rüzgâra "temiz" denebilirse tabii. Hekabe'nin yatağındaki kirli battaniyelerden yükselen bayat kokudan uzaklaşmak, her şeyden çok da artık o durmadan dırdır eden, yorgun sesi dinlemek zorunda kalmamak istiyordum ama bir yandan da ona karşı bir acıma ve bir tür huşu duyuyordum.

Sonunda sesi kesildi. Keklerden birini yedi, peçesinin ucuyla

kıbar kıbar ağzını sıldı. "Nefis," dedi ikram edilen diğer parçayı elini sallayarak reddederken. "Biliyor musun," diye bana dondu. "Troya'da hiç böyle kekler yememiştım, üstelik Priamos'un aşçıları dünyanın en iyisiydi. Gerçi zencefilli keki başka bir şeye değişmemi hâlâ. Ne de kuvvetli bir tat."

Hekamede endişelenmiş göründü. "Çok mu sert olmuş?"

"Hayır hayır, mükemmeldi. Ne fazla baharatlı ne de fazla tatlıydı." Yine bana döndü. "Ya sen canım?"

Ne demek istediğini anlayamamıştım. "Kek yapıp yapmadığı mı soruyorsunuz? Şey, evet, biraz ama Hekamede'nin eline su dökmem."

"Başka yeteneklerin olduğuna kuşkum yok. Şifalı otlar hakkında çok bilgili olduğunu söylüyorlar."

"Çok bilgili demezdim."

"Anlayacağın..." Durakladı, oluşturduğumuz küçük halkaya göz gezdirdi. "Düşünüyordum da, yani ne yapabiliriz diye."

Dinlerken içimde bir huzursuzluk sancısı hissettim. Hekamede'den Helene'ye bir kek yapmasını istiyor gibiydi. Kek? *Helene için?*

Sonra bana bakarak, "Bitkilerin nerede bulunacağını biliyorum," dedi.

Elbette biliyordu. Bütün iyi şifalı ot bahçeleri gibi, Troya'nın bahçesinde de çitle çevrili bir alan zehirli bitkilere ayrılmıştı çünkü en kuvvetli ilaçların bazıları -çelişkili olsa da- zehirli bitkilerden yapılır. Dikkatli bir denetim altında küçük dozlar hâlinde uygulandıkları takdirde bu bitkiler gerçekten hayat kurtarabilir. Banotu, kurtotu, tilkiotu, kokulu yonca -Kulağa ne kadar masum geliyor değil mi? Kokulu yonca-, yılanökü, keneotu, kargabüken ağacı...

Hekabe koluma dokundu. "Hangilerini toplayacağını bilebilir misin?"

Hekamede'ye bir bakış attım, bizden ne istendiğini anladığını gördüm. Hekamede, Hekabe'nin eline uzandı. "Neden onu tanrılara bırakmıyorsun?"

“İşleri tanrılara bırakmak bir halta yaramıyor da ondan! Büyü artık, kızım.”

“Yargılamak tanrılara mahsustur.”

“Hah! Adalet tanrılarının umurunda mı sanıyorsun? Başıma gelenlerin nesi adil?”

Sonra omuzlarını yağmurdaki bir şahin gibi kaldırarak bizden öbür tarafa döndü. Bir an için sessizlik oldu. Sonra Hekabe, “Amina anlıyor, değil mi Amina?” dedi.

Amina başıyla onayladı. “Evet.”

“Neyse ki,” dedim, “Amina’nın yanında ben olmadan kadınlar kulübesinden ayrılmasına izin yok.”

Hava ekşimişti. Gözlerimi iri iri açarak Hekamede’ye baktım. *Ne zaman gidebiliriz*, diye soruyordum. Ama sonra Hekabe yine bizden yana döndü, tavrı baştan aşağı değişmişti, şüphelerime göre uzun, uykusuz geceleri boyunca ona yoldaşlık eden tek şey olan Helene’yi zehirlemeye yönelik insanın içini kemirecek türden hayali parçalanıp gitmiş ve onu birden hafifletmişti sanki. “Biliyor musunuz, galiba bir kek daha yiyebilirim.”

Sadece bir tane kalmıştı zaten. Hekabe keki bitirince parmağını ıslattı ve tabaktaki son kırıntıları topladı. “Ve şimdi bir yürüyüşe çıkmak istiyorum.”

Üçümüz bakıştık. Hepimiz bunun saçmalık olduğunu düşünüyorduk. Rüzgâr Hekabe’yi alıp götürürdü. Kadının sonbaharda görülen şu iskeletimsi kahverengi yapraklardan biri gibi döne döne gökyüzüne doğru yükseldiğini ciddi ciddi kafamda canlandırırsam da başımı sallayarak onayladım ve ayağa kalkmasına yardım ettim. İnce kollarını Hekamede’yle benim omuzlarımıza sardı, sonra altı bacaklı ucube bir dana gibi beceriksizce ayak süreyerek kapıya doğru gittik.

Verandaya çıkınca Hekabe zınk diye durdu, her yanının titrelediğini hissettim. Kendi cüretinden korkmuş gibi, sert ışıktaki gözlerini kırptırıyor. Fikrini değiştirmesini, geri dönüp başka bir gün yeniden deneyeceğini söylemesini bekledim ama hayır, kararlıydı. Hekabe basamaklardan aşağı doğru tehlikeli yolculu-

ğuna başlarken, yere oturmuş mısır öğüten bir iki kadın başlarını kaldırıp baktılar. Düşecek diye ödüm kopuyordu. Sonunda onu kaldırıp basamaklardan indiriverdik, hiç ağır değildi.

“Nereye gitmek istersin?” diye sordum.

Bir an düşündü. “Denize. Denize yıllardır gitmedim.”

Böylece kulübelerin sağladığı korumaya elimizden geldiğince sığınarak yola düştük. Birkaç kere, Hekabe peçesini ağzına dolayabilsin diye durmak zorunda kaldık, rüzgâr nefesini kesiyordu; bizimkini de kesiyordu ama onun harcayacak nefesi daha azdı. Gerçi hiç zahmet etmese de olurmuş çünkü kulübelerin korunağından çıktığımız anda peçesi arkasına doğru uçuştı, Hekabe kumaşın uçmasını engellemek için beni bırakmak zorunda kaldı. Kargalar halkalar çiziyordu, kaba saba kanatları beyaz gökyüzünde simsiyahtı. “Şu iğrenç şeylere de bakın hele!” dedi Hekabe. “Bizden iyi beslenmişler.” Sonra, başka koşullar altında kahkaha olabilecek bir ses çıkardı.

Yavaşça, çok yavaşça onu kumsala götürdük. Artık onu taşıyor gibiydik, tökezleye tökezleye denize doğru yürürken bükük sırtında kollarımızı birbirine dolamıştık. Bir keresinde peçesi hepten uçtu gitti, Amina peçeyi kumların üstünde kovalayıp geri getirdi, Hekabe’nin boynuna sıkıca bağladı. Kıyı çizgisine varınca durduk, karaya ara vermeksizin saldıran dalgaları seyrettik. Her biri başarısızlığa uğrayarak geri çekiliyor, eğimli kıyı şeridine yayılmış çakılları yerlerinden çıkarıp peşinden sürüküyor, sonra uzun, hışırtılı bir iç çekişle mağlubiyetini ilan ediyordu. Ama o arada deniz, dalgakıranların ötesinde bir sonraki saldırı için güçlü omuzlarını esnetmeye başlamış oluyordu. Hekabe yırtıcı bir kuş sürüsü gibi kumsala dizilmiş siyah, uzun burunlu gemilere baktı, hayatını mahvetmiş filoyu muhtemelen ilk defa görüyordu. Kumsalın ilerisinde kargalarla martıların hâlâ Priamos’un cesedini didikledikleri yere bakacağından korkuyordum ama Hekabe içine titrek bir nefes çekip karaya doğru döndü.

Kısa bir mesafe ötede bir grup kadın toplanmıştı, eski kra-

liçelerini görmek için Odysseus'un kulübelerinden koşup gelen kadınlardı bunlar ama Hekabe onların başının üstünden yanıp yıkılmış şehre baktı. Bakışlarını takip ettim ve Troya'nın, toprağa yarı gömülmüş bir elin itham eder tavırla gökyüzüne uzanan parmaklarını andıran kararmış, yıkık dökük kulelerini onun gözleriyle gördüm. Hekabe'nin konuşmasını bekledim ama hiçbir şey söylemedi. Belki bu manzara karşısında sözler o kadar bayağı kalıyordu ki Hekabe artık onları kullanmaya zahmet edememişti. Gırtlığının derinliklerinde sözsüz bir ses oluşuyordu. Duymadım, hissettim, boynundan ve omuzlarından koluma doğru aktı. Ve neler olduğunu anlamama fırsat kalmadan Hekabe kollarımdan kaydı, dizlerinin üstüne düştü. Sert kumların üstünde diz çökmüş hâldeyken keder birden patlayarak içinden boşandı. Yüzünü gökyüzüne kaldırıp Priamos'un adını bağırdı, sonra Hektor'un ve bütün diğer ölü oğullarının. Sonra yine Priamos'un. *Priamos. Priamos.* Saçlarını tutam tutam yoluyor, yanaklarını tırmalıyor, çığlıklarının Hades'in kasvetli koridorlarında duyulmasını sağlayabilecekmış gibi yeri dövüyordu. Ölüleri diriltebilecekmış gibi.

Yanına diz çöktüm, kolumu omuzlarına dolamaya çalıştım, anlamsız, teskin edici sesler çıkardım, onu sakinleştirmek için yanıp tutuşuyordum, korkarım sadece onun için değil, kendim için de istiyordum bunu çünkü katlanamıyordum. Sonra Hekabe başını arkaya atıp uludu, uluma sürdü gitti, bitmeyecek gibiydi. Seyreden kadınlar yaklaştı, Hekabe'nin pis kumlarda diz çöktüğü yerin etrafında toplanarak çığlıklarını onunkilere kattılar, öyle ki sonunda kadınlıktan çıkıp kurda dönüştüler, yüz gırtlaktan aynı dehşet verici uluma yükseliyordu. Ben de onlarla birlikte uludum, çıkardığım seslerden ödüm patlıyordu ama duramıyordum. Hekamede uludu, Amina da öyle, hepimiz yurdumuzun yitip gitmesine, kaybettiğimiz babalara, kocalara, ağabeylere, oğullara, hayatımızda sevdiğimiz herkese uluyarak ağıt yaktık. Kan kırmızısı karanlık gelgitte sürüklenip gitmiş bütün erkeklere.

Yaşayan sesler ölümler dünyasına nüfuz edebilseydi, bizimki mutlaka ederdi ama bize cevap veren olmadı. Odysseus bir süre sonra bu yaygaranın neden koptuğunu anlamak için kulübesinden çıktı, birkaç dakika sonra da iki muhafız belirdi, kadınlara kabaca, işlerinin başına dönmelerini buyurdular.

Kumsalın bir yerlerinde bir köpek sürüsü ulumaya başlamış. Kalkhas durup dinliyor, ulumalar önce kesik havlamalara dönüşüyor, sonra sessizliğe karışıyor.

Kalkhas etrafına bakınıyor, bir şeyin değiştiğinin farkında. *Ne peki?* Gökyüzü aynı korkunç kırmızıyla yanıyor hâlâ, havada hâlâ demir tadı var, dalgalar hâlâ ölümcül bir tekdüzelikle kıyıyı dövüyor... Kalkhas ciğerlerinin bitmek bilmeyen kabarıp inişlere yetişmekte zorlandığını hissediyor, göğsü girdap gibi dönen sularla dolu sanki. Elini bir geminin sigilli yan tarafına dayayıp derin derin nefes almaya çalışıyor. Bir an başı dönüyor, görüşü bulanıyor ama sonra kumsal yavaş yavaş, yavaş yavaş berraklaşıyor. İncecik zerrelere oluşan bir pus sert kumların üstünde süzülüyor, Kalkhas seyrederken birkaç yabani ot kümesi yuvarlanarak geçiyor.

Bunların hepsini daha önce defalarca gördü, peki neden her şey birden yabancı görünmeye başladı gözüne? İşaretparmağını emip havaya kaldırıyor. Evet, bu işte, rüzgâr değişmiş. Çok değil, hâlâ denizden esiyor ama hafifçe farklı bir açıyla. Belki yürümek kolaylaşır belki de Kalkhas o ot kümelerinden biri gibi yuvarlanıp gider. Geminin korunağından ayrılıp özgüvenle yola koyuluyor, bir zamanlar Priamos'un ayaklarının dibinde diz çökmüş, sıırığı andıran o delikanlı değil, Apollon'un yüksek rahibi, Yunan ordusunun başkâhini, kralların güvenine mazhar olmuş bir adam. Ama dönüp arkasına bakınca, ıslak kumlarda bıraktığı ayak izlerinin bir yengecin izleri kadar düzensiz olduğunu görü-

yor. Yine de aldırmadan yola devam ediyor, karanlık çökmeden kulübesine varmaya kararlı. Bu gece kendine bir kupa sert şarap ikram etmeye karar veriyor, belki şaraba batırmak için küçük bir parça kek de alır. Bir erkek hayatın güzelliklerinden kendini daima mahrum bırakamaz, Kalkhas yaptığı fedakârlıklardan yıprandı artık. Biraz içerleyerek, kendini asla hiçbir şeyden mahrum bırakmayan, yine de Agamemnon'u istediği sıklıkta gören –her gün diyorlardı– Makhaoon'u düşünüyor, krala yıllarca, yıllarca sadakatle hizmet etmiş olan kendisiyse günlerini bir türlü gelmeyen bir çağrıyı beklemekle geçiriyor.

Işık artık hızla soluyor ama yerde uzayanlar normal bir akşamın mavi gölgeleri değil, ateşlerin ve kandil alevlerinin aniden daha parlak görünmesini sağlayarak usulca sokulan alacakaranlık değil bu, hayır, bu gölgeler mide bulandırıcı bir sarı, yaşlı bir cildin kemik-fildişi renginde. Kalkhas, Hekabe'nin buruşuk boynunu hatırlıyor, kadın kampa ilk getirildiğinde görmüştü, gergin gergin kendi boynuna dokunuyor. Erkekler, kendisi gibi dini sebeplerle cinsellikten uzak duran erkekler bile kendi yaşlılıklarını kadın vücutlarında tecrübe eder; gerçi Kalkhas cinsellikten uzak durmayı seçmemişti aslında, o kurala bağlı kaldığı da söylenemezdi. Yürümeye devam ediyor ama yeniden Troya'da şimdi, yeniden çocuk. Beyaz evler, siyah gölgeler, bir kapının önünde oturmuş, gözlerini kısarak güneşe bakan ufak bir oğlan. Göklerin karardığının, dar ayaklarının sığ birikintilere bir girip bir çıktığının hayal meyal farkında ama geçmişin hatıralarında kaybolmuş durumda...

Ve başını yeniden kaldırdığında, Agamemnon karşısında.

Önce gözlerine inanamıyor. Agamemnon salonundan asla çıkmaz, rüzgâr değişip de Yunan gemilerini kumsala mihladiğinden beri dışarı çıkmadı –oysa eskiden durmadan ziyafetler verir ya da başka kralların ziyafetlerine katılırdı– ama işte burada, lacivert bir pelerine sarınmış, demir grisi uzun, cansız saçları yüzüne uçmasın diye başına altın bir taç oturtulmuş. Kalkhas'ı fark etmedi, denize bakıyor. Kalkhas etrafına bakınıyor ama gö-

r n rde kimsecikler yok. Erkeklerin sıcak pelerinlere sarınıp yemek ateşlerinin başında toplandığı saatler. I kinin su gibi akmaya başladığı saatler.

Yani rüzgâr gevşek kumlardan yılanlar yapıp kumsal boyunca kıvrıla kıvrıla dolaştırırken ikisi yalnız. Ne yapmalı? Kalkhas, Agamemnon'a yaklaşmaya cesaret edemiyor, kral belli ki yalnız kalmak istediği için yanına muhafızlarını almadan gelmiş bu-
raya ama yanından öylece yürüyüp geçerek onu görmezden de gelemes. Eğik düşen ışık solucan pisliklerini, helezon hâlindeki küçük toprak yığınlarını ortaya çıkartıyor, her birinin kendine ait belirgin birer gölgesi var. Kalkhas onlarla çok ilgileniyormuş gibi yapıyor, hatta yakından incelemek istermiş gibi diz   k yor. Sonra denize bakarak biraz oyalanıyor; kayaları döven dalgaların her patlayışı ve k kreyişi gemilerin koyun sığınağından  ık-
masının imkânsızlığını vurguluyor, sanki bunun vurgulanması gerekirmiş gibi. Agamemnon bu yüzden mi burada, hâlâ ağrıyıp ağrımadığını anlamak için kırık dişi d rt p duran bir adam gibi durumun umutsuzluğunu kendi gözüyle görmek için mi?

Keskin kum zerrelerinin çıplak ayak bileklerine battığını hissediyor. Rüzgâr daha soğuk şimdi ama Kalkhas bir türlü k pırdamıyor. Fakat sonra yeni bir ses duyuyor, inlemeyle kükreme arasında bir şey, ayaklarının dibindeki topraktan geliyor gibi. şarkı söyleyen kumlar. Bilinen bir doğa olayı, bu sahil şeridinde yaşayan herkesin aşına olduğu bir şey. "Bilinen" ve "aşına" söz-
c kleri rahatlatıcı çünkü tecrübeyi evcilleştirmeye, tekinsizlik diyarından çıkarıp normal hayatın bir parçası olduğunu göstermeye çalışıyor bu sözcükler. Gerçi buna "şarkı söylemek" de denemez, çok daha tehditkâr bir ses ve toprağın ta derinliklerinden geliyormuşa benziyor. Sanki  l ler sonunda bir ses bulmuş ya da belki bir zamanlar sahip oldukları sesleri yeniden kazanmışlar.

Agamemnon dört bir yanına bakıyor. Sonunda diz çöküyor, kulaklarının ona söylediği şeyi onaylamak için dokunmaya ihtiyaç duyarmış gibi ellerini yere dayıyor. O anda bütün koşullar -solan ışık, uluyan kumlar, çaresiz durumdaki kudretli kral- bir-

leşip Kalkhas'ın içine bir dehşet dalgası dolduruyor. Kaçacak bir yer olsa kaçacak ama kükreme her yerde. Kampın her tarafından sesler yükseliyor, ateşlerin çevresindeki adamlar da kükremeyi duyuyor olmalı ama ses orada daha hafiftir, ayrıca can yoldaşı başka erkeklerin arasındayken o kadar korkutucu değildir. Orada bu gizemi şakalarla ve kahkahalarla ezebilirler ama burada, kararar kumsalda açıkta duran iki adam birbirine dönüyor, korkusunu saklamayı ikisi de başaramıyor.

Derken ses başladığı gibi aniden kesiliyor. Agamemnon doğruluyor, bir an Kalkhas'tan yana bakıyor, konuşacakmış gibi görünüyor ama sonra birden dönüp uzun adımlarla hanesine doğru gidiyor.

Kalkhas kalbi güm güm atarak daha ağır adımlarla onu takip ediyor ama bir yandan coşku içinde çünkü Agamemnon bunu görmezden gelemes. Her yerde işaretler, alametler arayan bir adam o, en sıradan şeylerde bile tanrıların izini bulur ve elbette tanrılardan gelecek herhangi bir mesajın doğruca kendisine iletileceğini varsayar. *Evet! Beni çağırtmak zorunda artık.* Gerçi Kalkhas bir an daha düşündükten sonra eski endişesine dönüyor. Evet, Agamemnon onu çağırtaacak, Kalkhas'a tanrıların Yunanların en büyük zaferlerini kazandıkları yerden ayrılmalarına niye izin vermediği sorulacak ve Kalkhas cevabı bilmiyor, ne söyleyeceğine dair zerrece fikri yok.

Fırtınalı bir gecenin ardından, Alkimos kahvaltı için eve gelir diye masaya ekmek, peynir ve bir testi sulandırılmış şarap koydum, sonra da kumsala indim. Dün akşam kabaran denizin sürüklediği bütün kalıntılar etrafımda yatıyordu. Kumsalda bir sürü ölü hayvan bulmaya alışmıştım ama o günkü gibi bir kıyıyı hiç görmemiştim. Kumlar uçuk yeşilimsi-gri yengeçlerle, denizaneleriyle, ölümle ağarmış belki yüz denizyıldızıyla doluydu, bu sonuncusu benim için özellikle keder kaynağıydı çünkü denizyıldızlarını çok severdim. Hâlâ yaşayan bir şey aradım ama hiçbir şey bulamadım. Mahvolmuş kumsalda yürürken, Akhilleus'un kızıl hiddetlerinden birinin kasıp kavurduğu bir savaş alanındaymışım gibi hissettim kendimi ama bunu deniz yapmıştı, bu küçücük, narin yaratıkları kıyının hayatta kalma şansı bulamayacakları yukarı kısımlarına atan denizdi.

Suyun kenarında on, belki on beş dakikadır bir aşağı bir yukarı yürüyordum ki başımı kaldırınca yirmi metre kadar ötemde uzun boylu, zayıf bir adamın durmuş, denizi seyrettiğini gördüm. Kalkhas. Onu böyle, ıssız kumsalda ikimizden başka kimse yokken görünce, Kalkhas'ı daha önce hiç görmediğim bir berraklıkla görüyormuşum gibi geldi bana. Çok uzun boyluydu, iki metreye yakındı ama onu tanımlamak için seçeceğiniz tabir "uzun boylu" değil de "ince uzun" olurdu sanırım. İnce uzun ayaklar, ince uzun eller, ince uzun parmaklar, boynu bile ince uzundu, gırtlığındaki çıkıntı öyle belirgindi ki ışık belli açılardan düştüğünde kendi çarpıcı gölgesini oluşturunurdu. Bütün Troyalı rahipler gibi

Kalkhas da yüzünü beyaza boyuyor, gözlerini siyahla çevreliyor, bunun sonucunda da düşüncelerine nüfuz edilmesini engelleyen bir maske takmış gibi görünüyordu. Buna, "s" ile başlayan bütün sözcükleri tıslamaya çeviren konuşma bozukluğunu da ekleyince, Yunanların onu aynı anda hem ürkütücü hem de komik bulmasının sebebi anlaşıyordu. Kalkhas onlara kadınsı geliyor, bu da Yunanları ürkütüyordu, o yüzden ona gülüyorlar ama ondan korkuyorlardı da.

Sadece birkaç adım ötedesindeydim şimdi ama Kalkhas hâlâ kıpırdamamıştı. Meraklandım, durup koya baktım, ona bu kadar büyüleyici gelen şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştım. Uzun sürmedi. Kocaman siyah bir kuş –gerçi muhtemelen gökyüzünün bronz ışıltısı yüzünden siyah gibi görünüyordu– dalgaların çok yukarısında bir yerde süzülüyordu. Kumsal boyunca martılar bir araya toplaşıp sonra deniz serpintisi gibi dağılıyordu ama bu kuş çayıra yaklaşan bir baykuş gibi hedef ve amaç gözeterek uçuyordu. Boğum boğum sarı ayaklarını son saniyede gererek birden daldı. Bir şıptı, bir gümüş ışıltısı, sonra kuş yükselmek için mücadele etti, suyun çekiminden kurtulmak için güçlü kanatlarıyla çırpınıyordu. Bir an suyun altına gömülecek sandım ama hayır, didinerek –yavaş yavaş– sudan çıktı. Tam havalanacaktı ki şiddetli bir esintiye kapıldı. Yolundan savrularak sadece birkaç metre ötemde ıslak kumlara çakıldı. Nefesini toparlamaya çalıştığını gördüm, içim acıdı. İnsanda acıma duygusu uyandıracak başka hiçbir şeyi yoktu. Kaldırdığı omuzları sırf kastan ibaretti, gagası canlı eti kemikten ayırmak için yaratılmıştı, gözleriyse –soluk renkli, ışıldayan, dik bakışlı– Agamemnon'un gözleriydi.

Daha ben bakarken kuş kendini toparlamaya başlamıştı bile, muhteşem kanatlar çırpıldı, sonunda kıpır kıpır eden balık hâlâ pençelerinin arasındayken havalandı. Bir dakikadan kısa süre sonra, kırmızı bir fırın hâlindeki gökyüzünde siyah bir noktaydı sadece.

Heyecanla Kalkhas'a döndüm. "Ne muhteşemdi, değil mi?"

Sadece deniz kartalını kastetmiyordum, hayvan zaten muh-

teşemdi ama benim kastım kartalın yolundan savrulmasına yol açan hataydı. İnsanı afallatan bir şey vardı o hatada, Akhilleus'un bir mızrak atıp ıskalamasını seyretmek gibi bir şeydi.

Kalkhas bana baktı. Heyecanımı paylaşmasını bekledim ama kara halkalı gözlerde hesaplı bir bakıştan başka bir şey göremedim. Kalkhas kuşları okurdu, doğal olarak zamanının büyük kısmını onları gözleyerek geçirirdi, öte yandan ben, erkekleri gözlemeye daha çok zaman ayırdığından şüphelenirdim. O anda kim en güçlüydü? Sallantılı merdivenden kim yukarı tırmanıyordu? Kimin sakinleştirilmesi gerekiyordu? Kimi görmezden gelmek güvenli olurdu? En önemlisi de tam bu anda, tam da bu soruyu soran bu kadın ne duymak istiyordu? Kim olduğumu çıkarmaya, bana cevap vermeye değil değmeyeceğini anlamaya çalıştığını görebiliyordum. Unutmayın, kısa süre öncesine dek bir köleydim ben, onun için sümüksüklük gibi bir şeydim. Nihayet, çok uzun bir sessizliğin ardından başını salladı. "Evet, çok alışıldık." Katı, yapmacık, azametli, sözün kısası tipik erkek. Onu yanlış yargıliyordum, hem de fena hâlde. Ama o sırada bunları düşünmüştüm.

"Sizce ne anlama geliyor?" Hafifçe sinsi bir soruydu.

"Ah. Alametlerin yorumlanması için saatler boyunca düşünüp dua etmek gerekir."

Bir kez daha kazık gibiydi. Daha biraz önce paylaştığımız deneyimden nasıl etkilenmemiş olabilirdi? Ama üstün bilgeliğine hürmetimi göstermek için eğilerek selam verdim, sonra da Kalkhas'ın Agamemnon'un hanesine doğru yürüyerek uzaklaşmasını seyrettim. Kapıya yaklaşırken adımlarının yavaşladığı gözümünden kaçmadı. Gözden düştüğüne, Agamemnon'un artık ona danışmadığına dair dedikodular vardı, bu şekilde ağırdan aldığı, hatta neredeyse resmen ayaklarını sürüdüğünü görünce, dedikodulara inanmakta hiç güçlük çekmedim.

Troya'nın düşüşünden beri bir saatten öbürüne yaşıyordum, ne dermanım vardı ne umudum. O anda birden canlandım, heyecandan fazla bir şey hissediyordum, *eteklerim zil çalıyordu*.

kartal görmem nasılsa her şeyi değiştirmişti. Yaşamın efendilerinden biriyle yüz yüze gelmiştim ve bu karşılaşmadan bana geriye sadece saf bir yabancılik hissi kaldıysa da söz konusu deneyim moralini inanılmaz derecede düzeltmişti. Bu kampta yaşayan bir kadın olarak karmaşık ve tehlikeli bir dünyada geziyordum ama o kartal... Gördüğü her şey dünyaya gelişinden itibaren doğal hakkıydı. Her şeyiyle mükemmeldi de ondan: Her bir tüyü, o kanca gibi gaganın her kıvrımı, güneşle aydınlanan gözlerinin her ışıltısı, hepsi nasıl olması gerekiyorsa tamı tamına öyleydi. Kartal, tanrılardan yaşlıydı. Ve bir an için, sadece bir an için ben de onunla yukarılara çıkmış, kırış kırış denizi ve çok aşağılarda toprağa bağımlı cefakâr yaratıkları seyretmiştim. Kartal aşağı baktığında gördüğü... *yemektir*. Başka bir şey değildi, karmaşık değildi, zor değildi, tehdit oluşturabilecek bir şey değildi, sadece yemektir. Bütün bunların basitliğinde bir asalet vardı ve Kalkhas'ın bir "anlam" çıkarmaya çalışarak pis parmaklarını her şeyin üstüne sürmesi fikrinden nefret ediyordum. Kartal kendi başına bir anlam teşkil ediyordu.

O gece Helene'yi ve Hekabe'yi, öldüğünü ummak zorunda olduğum ablamı ve yitirdiğim ağabeylerimi düşünerek uyanık yattım. Her gece kafamı meşgul eden düşüncelerdi bunlar. Ama nihayet uyuduğumda rüyamda o kartalı gördüm, tıpkı takip eden pek çok gece de gördüğüm gibi. Şafaktan hemen önce uyandığımda rüzgârı dinleyerek karanlıkta yattım ve benim gibi karanlığa bakarak uyanık yattığından emin olduğum Kalkhas'ı düşündüm; kartalı hatırlıyor ve bu "işaret"i, bu "alamet"i, "tanrılardan gelen mesaj"ın ne anlama geldiğini çözmek için umutsuzca çabalıyordu.

Kartalı gördükten sonra hissettiğim yakıcı canlılık benimle kaldı. Tutsak kızlar için işleri iyileştirmenin yollarını aramaya başladım. Kulübelerinin arkasındaki avluyu şimdiye dek kullanamamışlardı çünkü çitin bir bölümü rüzgârla yere devrilmişti. Alkimos'un büyük yardımlarıyla çiti tamir ettirip etrafı temizletmeyi başardım. Kolay olmadı çünkü Yunanlar zaten terk etmek üzere oldukları kulübelere zaman ve emek harcama fikrine içerliyordu ama işe bir kere başladıktan sonra bitirmeleri bir saat-ten kısa sürdü. Bu sayede kızlar mahremiyet kazandı, rüzgârdan da biraz korunmuş oldular. O gün kek ve iki koca tepsi dolusu şekerleme yaptım, soğumaları için bir kenara kaldırdım. Kulübemin yalnızlığından bıkmıştım, diğer kadınlarla geçirilecek bir akşamı dört gözle bekliyordum.

Gece çöker çökmez kızların üçü yiyecek tepsilerini ve şarap testilerini avluya taşımama yardım etti, hepsini ateşin çevresindeki örtülerin üstüne dizdik. Başlangıçta ürkek olan diğer kızlar, ağıldan dışarı çıkan hayvanlar gibi çıktılar kulübeden, havayı kokluyorlardı. Bir ikisi kapalı yerde kendilerini daha güvende hissedecekmiş gibi geriye doğru baktı ama çoğu fazladan özgürlükten hoşlanmışa benziyordu. Ateş cansızdı ama kızlar çevresine diz çöktü, dal parçalarına üflədiler, alevlere avuç avuç kuru yaprak attılar, sonunda büyük kütük yanmaya başladığında zafer çığlıkları kopardılar.

Andromakhe'nin de bize katılacağını ummuştum ama kulübesinde kalmıştı. Kapısını tıkladıp nasıl olduğunu sordum, ceva-

ben sadece bir homurtu duyabildim. Tekrar dışarı çıkınca ateşin kükreyerek yandığını gördüm, kıvılcımlar döne döne gökyüzüne yükseliyor, kızların yüzlerinde gölgeler oynayıyordu. Hava açık ama soğuktu, alevlere iyice sokulduk, ayak parmaklarımız ateş çukurunun çevresindeki taşlara çok yakındı. Davullarla borular getirmiştim; Alkimos kulübesinde bir sürü müzik aleti bulundu-
rurdu. Kızlardan birinin ya da ikisinin boru çalmayı bileceğini unuyordum, geri kalanlarımız da herhalde davullara ritim tutarak vurmaya becerirdik. Alkimos'un lirini de getirmiştim –on-
dan izin alarak elbette– ama lire ihtimam göstermem, yapışkan parmak izi olursa hepsini silmem gerekiyordu çünkü lir güzel bir aletti, değerliydi. Akhilleus'un lirininki dengi değildi ama çoğu lirden iyiydi, Alkimos onu bize ödünç vererek nezaket göstermişti. Amina'nın lir çalabildiği –hem de epey iyi çalabildiği– anlaşıldı ama esas keşif, sadece liri değil, boruları nasıl çalacağını da bilen Helle oldu. Eski hayatında halk eğlencelerinin yıldızıymış, dansçı, müzisyen ve cambazmış. Deneyimleri, diğer kızların korunaklı yaşamlarından dünyalar kadar farklıydı. Eskiden de köleydi, bu tür gösterilerin yıldızları genellikle köledir ama en iyileri şehir çapında meşhurdur.

Sonunda hepimiz yerleşmiştik. Amina'yla Helle, hazır olduklarını göstermek için başlarını salladılar. "Acıklı bir şey yok," dedim. Kızlar en sevdikleri şarkıları saydılar; çoğu mutlu, hatta neşeli şeylerdi ama şarkılar söylenmeye başladığı anda hepsi acıklıymış gibi geldi. Belki yurdunuzdan uzakta söylendiğinde bütün şarkılar acıklıdır. Çok geçmeden kızların büyük kısmı gözyaşlarına boğulmuştu. Kaşları ortada birleşen hantal bir kız olan Maire resmen feryat figandı. Ama yine de şarkılara devam ettiler, hâlâ konuşamayan iki kız bile şarkılara katıldı. Hayretler içindeydim. Yaşadıkları yüzünden dilleri tutulmuş insanların şarkı söyleyebileceğini o zamana dek bilmezdim.

Anlayışlılıkla uzaktan yakından ilgisi olmayan Helle, hıçkırıklar içindeki kızlara inanamayan gözlerle baktı, sonra öyle hızlı ve canlı bir hava tutturdu ki diğerleri ona ayak uydurmakta

zorlandı, el çırpıp sözleri gevelediler, nihayetinde davulların son büyük gümbürtüsüyle kendilerini tutamadan kıkırdamaya başladılar.

“Bir daha!” Ayağa kalktım, onları aynısını yeniden yapmaya teşvik etmek için kollarımı kaldırmıştım; birer birer hepsi ayaklandı. Müzik yeniden başladı, bu sefer yere vurulan ayaklar da müziğe eşlik ediyordu; alevlerin yere düşürdüğü gölgelerimiz bizi içeri hapseden duvarların üstünden atlayıp geceye kaçtılar.

Hepimiz yeniden otururken Amina’ya doğru baktım ama lirin tellerini ayarlamakla uğraşıyordu, bakışlarımdan kaçınmayı güzelce başardı. Her zaman böyle olmaya başlamıştı artık ve Amina bu işte çok becerikliydi. Benden kaçınıyormuş gibi görünmüyordu ama her nasılsa daima odanın ya da şimdi olduğu gibi ateşin öbür tarafındaydı. Huzursuzlandım ama düşünceyi bir tarafa ittim. Akşamı berbat etmek istemiyordum.

Amina tellerle uğraşmayı bitirince bir aşk şarkısı söylemeye başladı. Henüz ergenlikle çatlamamış bir erkek çocuğun sesi gibi tiz, berrak bir sesi vardı; böyle bir nitelik kadın seslerinde kolay kolay bulunmaz, bulunduğu zaman da insanın içine işler. Kızların çoğu yine ağlamaya başlamıştı, aralarından kaçının şimdi cesetleri Troya surlarının ardında çürüyen genç adamlarla evlenmek üzere sözlenmiş olduğunu merak ettim. Yas tutmaya ihtiyaçları vardı ama bir süre sonra gözyaşlarının yeterince sürdüğüne kanaat getirdim. Helle’ye baktım, yüzünü buruşturup omuz silkti: *Bunlar böyle işte.* Ama bir an sonra ayağa fırlamış, bir yandan ayaklarını yere vururken bir yandan ellerini başının üzerinde çırparak dans etmeye başlamıştı. Bir davul kaptım, birkaç kız daha bana uydu, diğerleri de el çırpmaya girişti. Çok geçmeden hepimiz çeşitli yollarla ritme ayak uydurmuştuk.

O gece Helle’nin dans ettiği gibi dans eden bir kız hayatımda görmedim. Kızlar düğünlerde ve dini bayramlarda dans eder ama daima iffetli bir biçimde yaparlar bunu, uçuşan kıyafetleri köprücükkemiklerinden ayak bileklerine kadar her yerlerini örter, bakışlarının ayaklarının hareketinden başka bir yere kayma-

masına dikkat ederler. Helle eteği dizlerinin epey üstüne çıkan kolsuz bir tunik giymişti, aslında erkek tuniğiydi. El çırpışları ve ayak vuruşları hız alırken yağlanmış teni ateşin ışığında pırıldıyor, karmaşık bir örgüyle örülmüş saçları omuzlarının etrafında dans ediyordu.

Bütün kızların arasında –şey, Amina hariç– en dikkat çekeni Helle’ydi. Kampta bütün erkek akrabalarını kaybetmemiş pek kız yoktu, yaşlı kadınlar da köle pazarlarına yollandığı için kızlar annelerini de yitirmişti. Bir tek Helle herhangi bir keder emaresi göstermiyordu. Sahibi Helle’nin gözlerinin önünde gırtlığına bir mızrak yemiş, karaya vurmuş bir balık gibi yerde çırpınmış, sonra da ölüp gitmişti. Tedirgin birtakım teselli sözleri mırıldandığında Helle kahkahayı basmıştı. “Hiç dert etme,” demişti. “Ben de senelerdir aynı şeyi yapmak istiyordum zaten.”

Çok küçükken, henüz ancak altı ya da yedi yaşındayken satın alınmıştı, köle pazarındaki o günden önceki yaşamına dair bir hatırası yoktu, yani fiziksel acılarla dolu bir dünyada doğup büyüdüğü söylenebilirdi. Sahibi onu başparmaklarını bileklerine değene kadar geriye iterek, sonra da sırtüstü yatırıp bacaklarını durmadan çevirerek seçmişti. Helle’yi cambaz, şarkıcı, dansçı ve müzisyen olarak yetiştirmişti, kız Priamos’un sarayında sık sık sahne alan bir kumpanyanın yıldızıydı. Elbette sahibi onu başka hizmetler görmeye de zorluyordu ama sadece en itibarlı müşteriler için ve onlara bile fahiş fiyatla. Zavallı Helle. Bazı açılardan kızların içinde en acınacak durumda olan oydu, tabii kendisi bunu asla kabul etmezdi! Evet, matem tutmuyordu ama bunun sebebi eski hayatının sevgiden yoksun olmasıydı.

Davullar ve el çırpışları Helle’nin dans eden ayaklarına uyarak gitgide hızlanıyordu. Diğer kızlara daima tepeden baktığı hâlde tamamen kadınlardan oluşan bir seyirci topluluğu karşısında yaptığı gösteriye neden bu kadar çaba harcadığını merak ettim. Sırf dans etmekten aldığı keyiften ötürü mü? Dansı ateşle flört ediyordu artık. Ateşe kızları *aaah* diye feryat ettirecek kadar sokuluyor, sonra biraz geriliyor, ondan sonra alevlere çekilen bir

pervane gibi yeniden yaklaşıyordu. Ateşin ışığı, ince ama kaslı kollarıyla bacaklarında ışıldıyordu. Erkek çocuğunu andırıyordu; zarıftı, hatta güzeldi ama yine de erkek çocuğuydu. Ve bu bir savaşçının dansıydı.

Ateş halkasının dışında, çit boyunca titreşen gölgesi Helle'ye eşlik ediyordu. Ateş, seyreden kızların yüzlerini aydınlatıyordu, hepsi müziğe kapılmış gitmişti. Hatta bir ikisi kalkıp ayaklarını yere vurmaya başladı ama bu, Helle'nin zarafetini ve gücünü daha keskin açılarla vurgulamaktan başka bir işe yaramadı. Halkadaki kızlara baktım, sonra bakışlarımı yine Helle'nin dans eden gölgesine çevirdim. Görüş alanımın hemen kıyısında bir şeyler olduğunu farkındaydım. Önce ne olduğunu anlayamadım ama sonra kulübenin içinde bir hareketlilik gözüme çarptı. Andromakhe olduğunu, sonunda bize katılmaya karar verdiğini umdum ama bir saniye sonra karanlığın içine bakınca Pyrrhos'u tanıdım. Burada olmaya hakkı vardı, kulübe de, içindekiler de ona aitti ne de olsa. Ben hariç. Bu düşünceyi sarmaladım, karanlığa karşı sıkı sıkı kucakladım. *Ben hariç.*

Davullar gümbür gümbürdü artık. Helle'nin ateşin yüksekliğini ölçtüğünü görünce *Hayır!* diye bağırmaya çalıştım ama o koşmaya başlamıştı bile, ben daha bir şey söylemeye fırsat bulmadan yükseklerle sıçradı, diğer tarafa hafifcecik konuverdi. Geçişinin rüzgârıyla alevler onu yakalamak için uzanıyormuşçasına telaşla çırpındı ama Helle gülerek orada duruyordu, erkeklerin yarış kazandıktan sonra yaptığı gibi yumruğunu havada salladı. "İyi misin?" diye sordum. Cevap olarak güzel bacaklarının birini bana uzattı. Önce bir şey göremedim ama sonra bileğin üzerinde parlak, kırmızı bir leke fark ettim.

"Ateşten bir öpücük." Endişeli bir tavır takınmış olmalıyım çünkü Helle yine güldü. "Acımıyor."

Bakışları kulübenin kapısına kaydı ama Pyrrhos gölgelere çekilmişti. Demek Helle, Pyrrhos'un orada olduğunu biliyordu. Baştan beri biliyordu.

Kızların alkışları arasında oturup bir kupa şarap alırken örgü-

l saçlarından bir tutam duman yükseldi. Sadece Amina hiç etkilenmemiş görünüyordu, hatta açıkça kınar bir hâli vardı. Helle doğruca ona baktı, alaylı bir tavırla kupasını kaldırdı. O ikisinin birbirinden nefret ettiğini sezdim, yazıktı doğrusu çünkü ikisi de güçlü karakterlerdi, doğal liderlerdi. Birlikte çok şey başarabilirlerdi ama aslında Andromakhe'nin hakkı olan görevi üstlenmeye ikisi de gönüllü görünmüyordu. Amina dinsel açıdan sağlığın dümdüz ve daracık patikasını takip ettiği için, Helle'ye sadece kendisini hayatta tutmaya odaklandığı için. Diğer kızlara gelince, kaybolmuş gitmişlerdi. Hepsı kayıptı. Yani iş başa düşüyordu herhalde. Bana saygı duyduklarını, güvendiklerini biliyordum, bunun sebebi de sadece yurtlarını ve ailelerini kaybetmelerinin ardından düştükleri bu kâbus gibi yerde hayatta kalmış olmamdı.

Pyrrhos kısa bir süre sonra, hatta neredeyse hemen Helle'yi çağırttı. Henüz avluda oturuyorduk, Pyrrhos salonuna dönecek vakti ancak bulmuş olmalıydı. Helle iki kolunu birden başının üstüne kaldırarak, "EVET!" diye haykırdı.

Sabaha kadar onu bir daha görmeyiz diye düşünmüştüm ama sonunda ateşten kopmayı başarıp içeri girdiğimizde Helle'yi ot yatağında battaniyesini çenesine kadar çekmiş hâlde yatar bulduk.

"Ne oldu?" diye sordum.

"Hiçbir şey olmadı. Attırmasını seyretmemi istedi sadece."

Kızlar birbirlerine baktı, hiçbirinin sözcüğün anlamını bilmediğini fark ettim.

Tuhaftı, stelik bu tuhaşlığı ilk fark edişim değildi. Pyrrhos yetişkinliğe henüz tam girememiş genç bir adam olmasına karşın bu kızlara çok az ilgi gösteriyordu. Hatta Helle'yi ağırtana kadar hiç ilgi göstermemişti onlara. Andromakhe'yle yatmayı da zevkten ziyade ceza olarak algılıyor gibiydi. Alkimos bu konuda bir şey söylememişti. Belki farkında değildi, gerçi Automedon'la ikisinin onca uzun süreli sözsüz sohbetlerinde bu konunun geçip geçmediğini merak etmeden de duramadım.

Yarım saat sonra, kendi yatağımda sıcak ve güvende yatarken akşamı gözden geçirdim ve çok başarılı geçtiğini düşün-

dünü. Andromakhe de bize katılsaydı daha iyi olurdu elbette ama o olmadan bile kızlar daha önce hiç yapmadıkları şekilde grup olarak bir araya gelmişlerdi. Memnundum. Kendi kendime ne kadar memnun olduğumu söyleyip duruyordum çünkü içimdeki gitgide artan huzursuzluğun farkındaydım ve bunun sebebini anlayamıyordum. Pyrrhos, Helle'yi çağırttı diye mi? Hayır, sebep bu değildi. Diğer kızlardansa Helle'yi çağırtması daha iyiydi. Zaten Helle salona gitmek için sabırsızlanıyordu, bu konudaki hevesi gayet aşikârdı. Hayır, faydası yoktu, neden bir aksilik olduğu hissine kapıldığımı anlayamıyordum ama bunu düşünerek uykusuz kalmaya niyetim yoktu.

Mumu üfledim, örtüleri üstüme çektim, gözlerim ateşin dumanından hâlâ yanarken karanlığa baktım. Tenimde ve saçlarımda da duman kokusu alıyordum hâlâ. *Yarın ilk iş banyo.* O arada zihnim, istemeden akşamın olaylarını gözden geçirip duruyordu. Neydi? Bir aksilik vardı. Derken tam uykuya dalmak üzereyken fark ettim: O anda, akşam sona ermek üzereyken kızlar yüzleri korku ve merakla dolu bir hâlde Helle'nin yatağının etrafında toplanmışken, hepsine tek tek bakmış, ne kadar şaşkın ve bilgisiz olduklarını fark etmiştim. Gözlerimi kapatıp o sahneyi kafamda tekrar canlandırmaya çalıştım çünkü emin olmak zorundaydım. Yüzleri yavaş yavaş, teker teker gözümün önüne geldi, isimlerini hâlâ bilmediğim iki dilsiz kızı bile gördüm. Hepsi oradaydı, Amina hariç, Amina yoktu.

Kendi kendime bunun önemli olmadığını söyledim, Amina herhalde geride, avluda kalmıştı, kupaları toplayıp ateşi söndürüyordu. Tam onluk bir şeydi, aşırı kalabalık kulübeyi de her zaman derleyip toplar, diğer kızlar düzeni bozarsa aksilenip öfkelenirdi. Yine de biraz endişelenmiştim. Acaba kalkıp iyi olup olmadığına baksam mı diye bile düşündüm ama hepsi uyumuştum mutlaka. Hayır, sabaha kadar bekleyebilirdi. Bir yandan diğerine döndüm, bebek de ben ne zaman huzursuzlansam yaptığı gibi karnımda taklalar attı. Sonunda ikimizin de rahat edeceği şekilde yerleşebildim ama uykuya dalabilmem çok uzun sürdü.

Kalkhas bugünlerde sık sık olduğu gibi rüya görüyor. Troya'daki çocukluğu, rahip olmasından çok önceki zamanlar, demirci böğrüne dükkânında hiç değilse görünüşte babasının çıraklığını yaptığı günler var rüyasında. Siska, solgun suratlı, sarsak bir çocuktü, babasının bağıarak verdiği emirlere yetişemeyecek, yumruklarından kaçınamayacak kadar yavaştı. Annesinin mutfakta börek çörek pişirdiği evde kalmayı severdi, sıcak ekmek ve tarçın kokusu, annesi kızarmış yüzündeki saçları uzaklaştırmak için altdudağını sarkutarak üfleyerek ekmekleri fırından çıkardığı sırada dışarı hücum eden sıcaklık. Kalkhas içeri dalıp şişmiş yüzünü annesinin sıcak böğrüne bastırınca kadın bir an duraklıyor ama fazla bir şey söylemeye cesaret edemez, kocasından, Kalkhas'ın korktuğundan beter korkuyor. Kalkhas kıpırdanarak bir anlığına uyanıyor, annesini hatırlıyor. Fareyi andıran ufak tefek bir kadındı, şimdi gözüne öyle görünüyor, oysa bir zamanlar bütün dünyası annesiydi. Her zaman dua ederdi, her bayram günü tapınaktaydı, yoksa rahibe biraz âşık mıydı ne? Şurada burada birkaç morluk, ama kocasının hakkı olandan fazla bir dayak yok, şikâyet etmiyordu; sadece, keşke oğlana bu kadar sert davranmasa, derdi. Derken bir gün, aşikâr çözüm ortaya çıkıverdi. Kalkhas o günü kapalı kapılar ardında konuşmalar yapılan bir gün olarak anımsıyor, babasının bitmek bilmeyen homurtuları, sonra rahibin tiz ama otoriter sesi babasınıninkini bastırıyor, sonra bir bakıyor üç beş parça eşyası bohça yapılmış, onları alıp rahibin peşine düşüyor, saygılı bir şekilde üç adım geride, dar,

dolambaçlı arka yollardan, o âna dek tanıyıp bildiği tek yer olan kalabalık sokaklardan güneşle aydınlanan meydanlara ve iç kale- nin yakınlarındaki muhteşem tapınaklara. Burada kokular farklı: çiçek, tütsü, kurbanlardan akan kanın demirimsi kokusu. Ve et, her zaman et, o kadar çok et var ki. Tabakhanenin, tutkal imalat- hanesinin ve ihtiyar atların durduğu avlunun berbat kokularını geride bırakıyor, gerçi kokular kabul merasimi banyosuna kadar üstünde kalıyor, sonra pişen ekmek ve tarçın kokularıyla birlikte silinip gidiyorlar.

Ayda bir kere eve gitmesine izin var, başlarda o günleri öz- lemle bekliyor, hatta kireçli bir taş parçasıyla yere işaretliyor ama sonra her ziyaretle gitgide artan bir biçimde mahalleye, hatta kendi evine ait olmaktan çıkıyor, sanki hızla yol alan bir gemide, annesiye kıydan el sallayan ufacık bir şekilden ibaret.

Karmakarışık rüyalarla dolu bir gecenin ardından kupkuru bir ağızla uyanıyor, gözkapakları birbirine yapışmış; normal- de sert şarap pek içmez ama dün gece içti, başı zonkluyor. Son günlerini ve gecelerini Agamemnon'dan çağrı bekleyerek geçir- di, yakında mutlaka çağrılacağını biliyordu ama neden sonra kapısı çalındığında karşısındaki kralın teşrifatçısının ürkütücü figürü değil, Nestor'un köle kızı, Yunanların dediği gibi "şeref ganimeti." Nestor'un salonunda yemek yediği akşamlardan kızı hayal meyal hatırlıyor ama ismini anımsaması biraz sürüyor. Hekamede idi, evet. İlk aklına gelen, Nestor'un öldüğü oluyor, en küçük oğlu öldüğünden beri sağlığıyla ilgili söylentiler var. Kalkhas, Nestor'un ölümünün kamptaki zaten hassas güç den- gesini nasıl etkileyeceğini hesaplama çabasıyla beyninin şiştiği- ni hissediyor ama bir an sonra bütün bunların saçmalığını an- lıyor, bir kralın ölüm haberini teşrifatçılar duyurur, köle kızlar getirmez. Hâlâ tam uyanamadı, uykunun son kalıntılarını üs- tünden silkelemeye çalışıyor. Kız sonunda konuştuğunda hatırı sayılır derecede tatlı, akıllı uslu bir tavırla, "Hekabe sizi görmek istiyor," diyor.

"Hekabe mi?"

Anında hiddetleniyor. Mevkisi gerçekten o kadar düştü mü de bir köle onu başka bir köleyi görmesi için çağırabiliyor? Hekabe artık başka bir şey değil çünkü, eskiden Troya kraliçesi olması bir şey ifade etmiyor. Ama sonra kadını eski hâliyle hatırlamaya başlıyor. Hekabe, Priamos da tabii, Apollon için özellikle kutsal günlerde tapındaki ayine mutlaka katılırdı. Onu ilk defa... Ne zamandı, on dört-on beş yaşlarındayken görmüştü. Belki biraz daha büyüktü. Priamos'a kurban etinden ilk dilimleri sunmak üzere diz çöktüğünde, altın nakışlı giysisiyle, saçlarında elmaslar ışıldayarak oturan Hekabe'ye kaçamak bir bakış atmıştı. Hekabe o zamanlar kaç yaşındaydı? Genç değildi, o kadar eski günlerde bile değildi, genç olamazdı. Güzel de değildi, Priamos'un cariyelerinin çoğunun aksine güzel değildi ama sesi olağanüstüydü, çoğu kadının sesinden daha tok, kulağa nahoş gelebilecek olsa da hiç öyle gelmeyen hışırtılı bir sesi vardı. Daha sonra şenlik gününün manzaraları ve sesleri kafasında dönerek ot yatağına yatmış uyumaya çalıştığı sırada Hekabe'yi düşünmüştü, kraliçenin sesi aklına bir erkeğin sırtına, ta ense kökünden kıcındaki gamzeye dek boydan boya sürtünen tırnakları getiriyordu ama tırnaklar yavaşça, çok yavaşça hareket ediyor, ciltte sadece belli belirsiz izler bırakıyordu. Kalkhas on altı yaşında olmalıydı. İnsanın seksten başka bir şey düşünemediği o yaşta.

"Ne istiyormuş?"

"Bilmiyorum, efendim, söylemedi."

"İyi, ona de ki..." Sözcükleri yuttu.

Kız hafifçe nefes alıp vererek orada dikildi.

"Müsait olduğumda geleceğimi söyle."

Agamemnon'un hanesinde kalmasını gerektirecek bir iş yok ama Kalkhas bir türlü kalkıp gidemiyor. Bütün gün kulübesinde bekliyor ama çağrı bir türlü gelmiyor; böylece akşamüzeri, gölgesini kumsalda önüne katarak Odysseus'un hanesine doğru yola koyuluyor. Hüsrân içinde, öfkeli, evet ama merakı da uyanmış durumda. Hâlâ hafif bir cazibe akımı olduğunu fark edince hay-

retler içinde kaldı ama Hekabe yaşlı bir kadın artık, öyle duygular uyandıramayacak kadar yaşlı.

Kadını ot bir şiltede yatar buluyor, başı iki yastıkla desteklenmiş, demek biri onu rahat ettirmek için bazı zahmetlere girmiş. Gerçi altında yattığı battaniyeye temiz demeye bin şahit ister. Hekabe battaniyeyi bir tarafa itince kumaş hastalık dolu, ihtiyar et kokusu dolu bir nefes koyveriyor. Kalkhas, kampın pis kokulu yerlerini ziyaret etmek zorunda kaldığında mutlaka yanında taşıdığı üstüne karanfiller saplanmış yarım limonu getirmeyi unuttuğuna üzülüyor.

“Hekabe.” Unvan yok, numara yapmanın ne faydası var ki?

Hekabe ona bakıyor. “Tanrılar aşkına, otursana adam. Eski-den beri fasulye sıırığı gibisindir zaten.”

Aynı sıcak, koyu, hışırtılı ses. Kalkhas bu sesle, önceden verdiği bütün kararları bir yana atıyor. Köpek kulübesine benzeyen, pislik içindeki küçük kulübeye göz gezdiriyor, şaşalamış bir köpek gibi dudaklarını yalıyor, sonra beklenmedik bir biçimde, gönülsüzce oturuyor. Kendine şaşıyor ama Hekabe hiç şaşırmamış, Kalkhas'ın itaatini sorgusuz sualsiz bekliyor zaten. Kalkhas ona bakıyor, kırışık boynunu, cildindeki ihtiyarlık lekelerini görüyor, hepsini görüyor ama hiçbirinin önemi yok. Hekabe başını çeviriyor ve Kalkhas yeniden Priamos'un önünde diz çökmüş, yan yan Hekabe'ye bakan delikanlı oluveriyor.

Hekabe bir testiye uzanıyor. “Bir kupa al. Bir şeye benzemiyor ama ben içiyorsam sen haydi haydi içersin.”

“Hayır, teşekkür ederim, şimdilik almayayım.”

Kendi sesini duyuyor: Kaskatı, mızımız, kabız. Gözleri, Hekabe'nin yatağının yanındaki bir tabakta duran keke kayıyor.

“Al hadi, alsana, ben bitiremeyeceğim.” Hekabe tabağı ona doğru itiyor. “Hekamede yaptı. Daha iyisini bulamazsın.”

“Bu sabah gördüm onu.”

“E gördün tabii, ben yolladım ya.”

Her zamanki gibi buyurgan. Kalkhas onu ilk gördüğü günkü hâliyle hatırlıyor: Ufak tefek, zayıf, çıkık elmacıkkemikli, beklen-

medik şekilde ekşi bir şey yemişçesine yanak içlerini emmek gibi acayip bir huyu olan kahverengi tenli bir kadın. Belki eskiden müthiş bir güzel olmaması ileri yaşında kadın için faydalı bir şeydir? Hekabe elli yıllık evlilikleri boyunca Priamos'un ilgisini canlı tutmuş, onu eğlendirmiş, kızdırmış, hayal kırıklığına uğratmış ve merakını hiç söndürmemiştir. Bunları nasıl yaptığını ancak tanrılar bilirdi, kadında meme namına bir şey de yoktu ki. Bir de üstüne densizdi, söylediği bazı şeyleri düşününce... *Fasulye sırtığı ha?* Gerçekten mi? Ne biçim konuşuyordu, kraliçenin ağzına hiç yakışıyor muydu bunlar? Troya'da da dilini hiç tutmazdı. Kalkhas, Priamos'un başını ellerinin arasına alıp "*Hekabe!*" dediği bir anı gayet iyi hatırlıyor. Ne zaman olmuştu bu, onu hatırlayamıyor, bir elçi için verilen bir ziyafetteydi.

İşaretparmağıyla bir topak kaymak alıp dilinin üstüne koyarken, "Sana iyi davranıyorlar mı?" diye soruyor.

"Ah, evet. Hiçbir eksiğim yok."

Bu sözün nasıl anlaşılmasını istediği belli değil. Troya'daki sarayla karşılaştırdınca bu... *mezbeleliğin* –başka bir şey denemez– bir sürü eksiği olduğu besbelli.

"Yemeğim var, şarabım da var. Bok gibi bir şarap ama..." Omuz silkiliyor. "Odysseus beni sağ tutmak istiyor. Şu meşhur karısına eve dönüş hediyesi diye sunmak istiyor."

"Penelope'nin itibarı kusursuzdur." Tanrılar adına, ne kadar azametli konuşuyor. Nasıl oldu da böyle bir insan hâline geldi? "Sana nezaket göstereceğine inanıyorum."

"Aman, evet, biliyorum, biliyorum. *Dindar* Penelope, *sadık* Penelope, *akıllı* Penelope... Ben de öyleydim, üçü birden bende de vardı. Çok işime yaradı, hah."

Dindar evet, sadık evet. *Akıllı?* Kalkhas birden buradan gitme arzusu duyuyor, bir an evvel kulübesine dönmek, esas çağırıyor –gerçekten önemli olan çağırıyor– beklemek istiyor ama Hekabe onu orada tutuyor, sırf irade gücüyle başarıyor bunu anlaşılan ve Kalkhas bundan bıktı usandı, hükmetmek için doğduklarına inanan, sonra kaderleri yüz çevirince duruma ayak uydurama-

yan –ya da *uydurmayan*– bu insanların kibrinden bıktı artık. Hekabe paçavralar içinde, bir kölenin yatağında yatıyor ama kendi zihninde hâlâ kraliçe. Kalkhas bir zamanlar bunu hayranlık uyandırıcı bulabilirdi ama artık değil. *Akıllı* insanlar rüzgâr değişince yelkenlerini ayarlar, fırtınanın üstüne tam yol gitmezler. Ayaklanmaya davranıyor ama sonra Hekabe'ye bir daha bakıyor ve çıkık elmacıkkemikleriyle çökmüş şakaklarında başka tür bir hâkimiyet görüyor. Hekabe'nin ölüme gittiğini ve bunu kendisinin de bildiğini görüyor. Ona güç veren bu işte, hâlâ kraliçe olduğuna dair bir vehim değil. Hekabe'nin kimseden korkmadığını çünkü kaybedecek hiçbir şeyi kalmadığını görüyor, hayatından bile korkmuyor artık.

“Bakıyorum da keki pek sevdi.”

Kalkhas başını eğip tabağa bakınca kekin bittiğini dehşetle görüyor. Hepsi bitmiş.

Hekabe dindar bir tavırla, “Her konuda itidalli olmalı,” diyor. “Gerçi sen eskiden beri itidalden pek nasibini almamışsındır, değil mi?”

Kalkhas boyanın altında kızardığını hissediyor. Hekabe'nin neyi kastettiğini gayet iyi biliyor: Özel ve epeyce talihsiz bir olayı. Peki bu konuyu *niye* açtı? Esas soru bu. Ne istediğini hâlâ söylemedi; Kalkhas kadının şantaj yapmayı becerip beceremeyeceğini merak ediyor. Eh, yapsa bile bundan bir şey elde edemez. Her şey çok uzun süre önceydi, kimsenin umurunda değil, hem zaten bir köleyi kim dinler ki? Zihni vızır vızır çalışıyor, riskleri ve ihtimalleri kendiliğinden hesaplıyor, bir sonraki hamlesini planlıyor... Artık işin içinde duygular yok, Kalkhas duyguları göze alamaz ama sonra Hekabe'ye bir kez daha bakıyor, ışık kadının yüzüne düşüyor ve Kalkhas kendini yine Troya'da buluyor. Aradaki onca yıl, entrikalar çevirerek, kandırarak, inandığı her şeyi lekeleyen şeyler söylendiğinde sessiz kalarak geçirdiği yıllar, onca yıl silinmiş, Kalkhas kabuğundan çıkmış bir pavurya gibi cırılçıplak kalakalmış.

“Ama çok iyi vakit geçirdik, değil mi?” diyor Hekabe.

"Arada sırada."

"Hadi oradan, iyi vakit geçirdiğimizi gayet iyi biliyorsun."

Evet, iyiydi. Müthişti. Kalkhas, Priamos'un meyve bahçelerindeki sıcak yaz akşamlarını, insanın kime çarptığını bile zar zor seçebileceği aysız geceleri hatırlıyor. Sürdüğü müddetçe hoştu ama Kalkhas'ın saraydaki konumu gitgide daha sallantılı bir hâle gelmişti. Talihsiz olaydan kısa süre sonra, bekâr sürdürülecek bir rahiplik yaşamının onun için en uygun meslek olmayabileceği nazıkçe bildirilmişti. Kalkhas üstüne düşeni anlamış, eşyalarını toplamıştı, bir yandan kendi kendine bir değişikliğin iyi geleceğini söylüyordu ama aslında derinden incinmişti. Belki haklılardı, diye düşünüyordu. Oysa şimdi burada işte, yirmi yıl sonra, hâlâ rahip, hâlâ bekâr, gerçi cinsellikten uzak durma kuralları şimdi epey sıkı uygulanıyor.

"Agamemnon nasıl?" diye soruyor Hekabe.

"Bunu *benim* bileceğimi nereden düşündünüz? Onu şeyden beri görmedim..."

"Kızımın ölüm ayinine katıldığından beri."

"Sadece ben değildim ki..."

Hepimizdik. Kamptaki bütün rahipler oradaydı. Kalkhas, Pyrrhos kılıcı kaldırırken gözlerini kapamış, her şey bitene kadar da kapalı tutmuştu. Salt korkaklıktı ama öyleyken bile kendini koruma çabası boşa çıkmıştı. Geceleri rüyalarında sessizliği, kılıç inerken kalabalığın nasıl soluğunu içine çektiğini hâlâ görüyor.

"Cesurca öldü." Kalkhas boğazındaki yumruyu dağıtmak için yutkunuyor. "Askerlerin mezarına çiçek koyduğundan haberiniz var mı?"

"Yunanlar mı yapıyor bunu?"

"Evet. Cesurdu, buna saygı duyuyorlar. Ve unutmayın, çabucak olup bitti. Birkaç saniyede. Yere düşmeden ölmüştü."

"Herhalde Pyrrhos'a bunun için teşekkür etmeliyim. Şey, evet, etmeliyim sanırım, işi berbat edebilirdi. Tanrılar biliyor, Priamos'u çok fena eline yüzüne bulaştırdı. İnsan köpeği bile öyle öldürmez."

“Orada mıydınız?”

“Evet, her şeyi gördüm.”

Başını geriye atıp kırışik boynunu ve boğazını ortaya çıkarıyor, sonra ağzından yeni bir ses, ulumak üzere olan bir köpeğin iniltisi gibi bir ses çıkıyor. Kalkhas dayanamıyor, gözlerini başka yere çevirmek zorunda. Yeniden baktığında Hekabe parmaklarını ağzına dayamış, korkunç sesin çıkmasını engellemek için resmen dudaklarını birbirine yapıştırmış tutuyor. Kalkhas, Hekabe kendini toparlarken bekliyor. Kadın sonunda doğruluyor.

“İyi bir kızdı benim Polyksene’m. Burada olsa bana bakardı.” Titrek bir nefes. “Birbirimize bakardık.”

“Delirdiğini söylüyorlar.”

“Agamemnon’un mu?”

“Evet. Duyduğuma göre her gece Makhaon’u çağırıyormuş. Uyuyamıyormuş. Makhaon’un uyku ilacından koca bir kupa yuvarlıyor, yine de uyuyamıyormuş. Biliyorsunuz o ilacı sert şarapla birlikte içmemek gerekiyor ama gelin de bunu Agamemnon’a anlatın! Ah, bir de duyduğuma göre bir şeyler görmeye başlamış.”

“Nasıl şeyler?”

“Akhilleus.”

“Ha, onu biliyorum canım. Polyksene’nin ölmesinin sebebi o ya. Ona bir kız verin, o zaman belki yeraltında kalır.”

“Menelaos’a köpürüyor. Anladığım kadarıyla konuşmuyorlarmış. Menelaos yine Helene’yle yatıyor biliyorsunuz.”

“Evet, biliyorum ve hiç şaşırmadım. Onu uyarmıştım. Dedim ki o kadını yanına bile yaklaştırma, yurdunuza seninkinden başka bir gemiyle yolla. Sinsi sinsi geri sokulacağını biliyordum, biliyordum. Ah, bu işler böyle işte. Erkeği sikinden yakaladın mı istediğin yere sürükleyebilirsin.”

Kalkhas kendi cinsini adaletsizce küçük gördüğünü düşündüğü Hekabe’nin bu yorumu hakkında diklenmeye niyet ediyor. Hekabe, Priamos’la evliydi, tanrılar aşkına, şikâyet edecek neyi vardı? Kendi zavallı anneciği gibi paraya gelince pinti, yumruklara gelince cömert bir adama zincirli değildi ya.

“Kassandra’yı çağırıltı mı?” diye soruyor Hekabe.

“İşte orasını söyleyemem.”

“Söyleyemez misin, söylemez misin?”

“Şeeey, Cassandra, Agamemnon’un ölümüyle ilgili kehanette bulunmuştu...”

“Hah, yatağı yakar diye düşünüyorlar öyle mi? Bak sana söyleyeyim, bir kere yapmıştı o işi. Yatağı tutuşturmuştu yani.” Sesi yumuşuyor. “Kassandra nasıl?”

“Daha sakinmiş... Öyle söylediler. Kendim görmedim.”

“Onu görmeyi talep edebilirsin herhalde?”

“Hayır. Agamemnon’un bugünlerde kimi dinlediğini bilmiyorum, beni dinlemediği kesin.”

“Sence niye?”

“Bilmiyorum.”

“Ah, hadi canım, biliyorsundur mutlaka, akıllı adamsındır.”

“Bir keresinde Akhilleus’la kavga etmişti. Toplanan meclise verdiğim tavsiye Agamemnon’un aleyhindeydi.”

“Yanlış ata oynadın yani?”

Kalkhas kaskatı bir tavırla, “Gerçek neyse onu söylüyordum,” diyor.

“Kassandra’mı görmek istiyorum. Bir kızımı kaybettim. Onu da kaybetmek istemiyorum.”

Birden tam anlamıyla bitmiş, tükenmiş görünüyor. Yüzünün renginin bu kadar çabuk çekilmesi şaşırtıcı. Dudakları bile bembeyaz kesilmiş.

“Sana yardım edemem.”

Bunu söylemekten nefret ediyor ama işin doğrusu bu. Agamemnon’un kadınları sıkı denetim altında ve Kalkhas’ın o kampa- taki nüfuzu sıfıra yakın.

“İyi o zaman.” Hekabe şarap testisini bir tarafa kaldırıyor. “Hadi yoluna.”

Kalkhas böyle savılınca ayağa kalkıyor, eğilerek selam veriyor ve sırf alışkanlıktan ötürü odadan geri geri çıkmaya davranıyor

ama birden irkilerek kendine geliyor. Hekabe kendi konumuyla ilgili vehimler içinde olabilir ama Kalkhas'ın da bu vehimleri paylaşması için bir sebep yok. Topuklarının üstünde döndüğü gibi kapıdan dışarı çıkıyor, basamaklardan aşağı peşinden gelen kıkırdamayı duymamaya çalışıyor.

KAKTİUS TEAM

Hekabe'yi bir daha görmeye gittiğimde agora bir okçuluk yarışması için hazırlanıyordu, bir an durup hedeflerin dikilmesini seyrettim: savaş sırasındaki eğitimlerden kalma kaba saba boyanmış Troyalı savaşçı yüzleri. Oyunların mümkün olduğunca büyük kısmı agorada düzenleniyordu çünkü burası nispeten korunaklıydı. Okçuluk ve mızrak atma gibi bazı yarışmaların, rüzgârın burada olduğundan çok daha şiddetli estiği burundaki eğitim alanında düzenlenmesi imkânsızdı. Dönmüş, kalabalığın kıyısından dolaşarak Hekabe'nin kulübesine doğru yoluma devam ediyordum ki kapı açıldı ve dışarı Kalkhas çıktı. Eğilerek selamlaştık. Hekabe'yi ziyaret etme zahmetine katlanması karşısında hayret içinde kalmıştım, Kalkhas vaktini her zaman güçlü erkeklerle dostluk kurmaya çalışmaya vakfederdi. Bir an için, durup benimle konuşmak istiyormuş gibi bir hisse kapıldım ama sonra bunun iyi bir fikir olmayacağına karar verdi ki uzun adımlarla yürüdü gitti.

Kulübeye girer girmez, Hekabe'nin daha neşeli görüldüğünü fark ettim. Battaniyeleri yatağının ayak ucunda düzgünce katlanmıştı, güçlkle de olsa odada bir aşağı bir yukarı yürüyordu.

"Aman aman," dedim, "sizi böyle görmek ne güzel."

Resmen gülümsedi. "Ama oturmak istiyorum artık."

Yatağına yeniden yerleşmesine yardım ettim. Elim boş gelmek istemediğim için incir, üzüm ve beyaz peynir getirmiştım, Hekabe'nin zorla da olsa biraz yemesine memnun oldum. Yerde bir testi şarap hazırdı zaten. Hekabe, Priamos'un sarayındaki ne-

fis şaraplara alışkındı ama bu sert, köylü şarabının da boğazından aynı kolaylıkla kaydığını ve yanaklarına hafif bir pembelik verdiğini bir kez daha fark ettim.

“Kalkhas ne istiyormuş?”

“Aman, Kalkhas ne ister? İnsan bazen çözemiyor işte.” Başka bir şeyler daha söylesem mi diye düşündü. “İkinci gelişi oldu bu. Epey güldük, şey, ben güldüm yani. Hiç ihtimal vermezsin ama gençken cidden güzel bir adamdı. Demek istediğim, öyle enikonu yakışıklılık değil, resmen çarpıcıydı.” İçini çekti. “Aman, ne diyeyim, herhalde bazılarının genç ölmesi en iyisi.”

Uçarılığı karşısında bayağı afallamıştım. İşin doğrusu, durmadan değişen ruh hâline ayak uyduramıyordum. Bir gün kumsalda Priamos için uluyor, ertesi gün kocasından sanki sadece yan odaya geçmiş gibi rahat bir tavırla bahsediyordu. On dokuz yaşındaydım. Hiçbir şey bilmiyordum. Ancak elli yıl kadar sonra şunu söyleyebilirim: Hekabe’yi anlıyorum.

Ama o sırada keyfinin yerinde olduğunu görüyordum. Şarap içiyor, peynir yiyor, dedikodu yapıyordu...

“Herkes peşinde koşardı. Hem kadınlar hem de erkekler. Hoş, Kalkhas da pek hızlı kaçmazdı.” Sesini fısıltı seviyesine indirdi. “Bir gece Priamos’la birlikte akşam yemeğinden dönüyorduk, Priamos hiç konuşmak istemediği birini gördü, danışmanlarından biriydi, adını unuttum şimdi, neyse işte, iyi adamdı ama tanrılar adına, susmak bilmezdi. Biz de ona görünmemek için yatak odalarının oradan dolaştık, hani odalar hep birbirine açılır ya? Eh işte, birinin kapısı ardına kadar açıldı, Kalkhas da iki bey arasında dört ayak üstündeydi...” Kıkırdadı. “İki uçtan da tıpalanmıştı.”

“Ne yaptınız?”

“Ah, biri kapıyı çarpıp kapatmayı akıl etti. Priamos gülüp geçmişti ama tabii aslında bu kadarı biraz fazlaydı. Yani, Kalkhas’ın cinsel ilişkiden uzak durması gerekiyordu güya. Tanrılar aşkına, ne belaydı. Halbuki şimdi bir bak. Hiç öyle bir *kazık* görmüş müydün?”

Troya sarayından dedikoduları bana bahşederek eğleniyordu. Troya'ya her yerinin tapınaklarla dolu olması yüzünden "Kutsal Troya" denirdi ama şehrin başka bir yüzü de vardı. Küçük bir kızken bile bunun hayal meyal farkındaydım. İşte böylece Hekabe'yle birlikte yedik, içtik, güldük ama bir yandan başka bir şey, bana açmadığı bir şey olduğunu hissediyordum. Bir ara bir anlığına sessiz kaldık, sonra Hekabe, "Kassandra'yı görmek istiyorum," dedi.

Kendi annemi çok küçük yaşta kaybettiğim içindir belki, annelerle kızlarının ayrı kalmasına hiç dayanmam. "Tamam," dedim ihtiyatla. "Ama kolay olmayacak. Kulübesinden çıkmasına izin verildiğini sanmıyorum."

Cevap yok. Hekabe başını kasten öbür yana çevirmiş, tüy döken somurtkan yırtıcı kuş edasıyla oturuyordu. Kassandra'nın, kendisinin Agamemnon'la evlenmesinin kralın ölümüne, iktidardaki Atreus hanesinin mahvına ve Troya'yı yıkan krallığın yıkılmasına yol açacağına dair kehanetini unutmamıştım.

"Ona inanıyor musun? Yani Agamemnon'un öleceği meselesine?"

Omuz silkti. "Kassandra bazen biraz fazla kaptırıyor kendini. İnsanlar bunun ilahi çılgınlık olduğunu söyleyip duruyor ama ben hiç öyle bir şey göremedim. Bana sorarsan Kassandra kendi kafasına göre bir şeyler uyduruyor."

İnsanın kendi kızının bilici olduğuna inanması zordu. Tuvalet eğitimi verdiği, geceleri ninnilerle uyuttuğu küçük kızının.

"Ama her şeyi çok ayrıntılı anlatıyor, değil mi? Karısının Agamemnon banyodayken üstüne bir ağ atıp sonra da onu baltayla parçalarına ayıracağını söylüyor. Karısı niye yapsın bunu?"

"Agamemnon Troya'ya gelebilecek bir rüzgâr uğruna kızını kurban etti de ondan. Kısıp kalmışlardı, kendi aralarında kavgaya etmeye başlıyorlardı, tıpkı şimdiki gibi, her şey dağılıyordu... Agamemnon da kızı kurban etti." Boşluğa bakıyordu ama birden dönüp bakışlarını doğruca bana çevirdi. "Ben olsam pezevenk herifi öldürürdüm, sen öldürmez miydin?"

“Kadının kendisinin de öleceğini söylüyor.”

“Ne söylediğini biliyorum.” Yüz ifadesi yumuşadı. “Küçükken ağlardan korkardı. Böcekler gelmesin diye geceleri çocukların yataklarına cibinlik örterdik ama Cassandra kendisinininkini kapatmama izin vermezdi, çığlık çığlığa bağırarak cibinliği koparıp atardı. Sonunda pes ettim. Tabii böcekler her yerini ısırırdı. Ertesi gün kaşınmaktan ölecekti. “Hak ettiğini buldun,” dedim sadece. Onu oturtup ısırıkları saydırdım. Kırk yedi, tam *kırk yedi* tane. Ama değişen bir şey olmadı, cibinliği yine de istemedi.”

Yüzünde öyle bir duygu karmaşası yanıp sönüyordu ki: Pişmanlık, sevgi, suçluluk, bıkkınlık... Annelerle kızlar kapışır, bunu biliyordum, gerçi annem ben o huysuz yaşa erişmeden öldüğü için onunla ilgili sadece mutlu hatıralarım vardı. Ama Hekabe’den edindiğim izlenim, onlarınkinin hiçbir şeyin düzeltilemediği, gerçekten sıkıntılı bir ilişki olduğuydu.

“Onu görmem gerek.”

Ne diyebilirdim? “Peki, elimden geleni yapacağım.”

Okçuluk yarışması hızını almıştı artık, konuşmamız dışarıdaki adamların kükremeleri ve homurtularıyla sık sık kesiliyordu.

Kulübeden çıkınca, karşımda sırtlardan oluşan sağlam bir duvar buldum. Yarışmacılardan biri nişan alırken gergin bir sessizlik oldu, sonra ok hedefi bulurken bir kütleme duyuldu, onu seyircilerin uğultusu takip etti. Sıra sıra sırtların arasından bir göz atınca, aynı hizaya dizilmiş hedefleri ve Troyalı savaşçıların lime lime olmuş resimlerini gördüm. Bunca nefret, insan bu kadarının ayaklarımızın altındaki toprağın içine işlediğini hissediyordu.

Döndüm ve yoluma devam ettim.

Kampi boydan boya geçerken, dertlerimle Ritsa'ya yk olmaya-
cağıma dair kendi kendime söz verdim ama başıma eğerek a-
dırın kapısından içeri girip yeşil loşlukta gözlerimi karpıştırarak
dururken, buraya son geldiğimde Amina'yı da yanımda getirdi-
đimi hatırlamadan edemedim; bu da zihnimden pek uzaklaşma-
mış olan o rahatsız edici kuruntuyu yeniden uyandırdı. Ayrıca
adır da insanı hoş karşılayan sıcakık bir yer değildi. Nefes al-
makta zorlanan hastalıklı bir ciğerin içinde olduğum hissini yine
duydum ama Ritsa'yı kucaklayıp sırada yanına oturur oturmaz
kendimi daha iyi hissetmeye başladım.

"Hizmetçin yok mu bugün?"

"İşi var," dedim. "Ayrıca o kız hizmetçim değil."

"Sadece sordum canım."

Havana uzandım, Ritsa'nın önüne dizdiği şıfalı otların bir
kısımını dövmeye koyuldum. Ritsa hiçbir şey söylemedi, bir süre
sessizlik içinde çalıştık.

"şey, aslında Kassandra'yı görebilir miyim diye soracaktım."

"Neden olmasın? Gerçi biraz beklesen daha iyi. Ben çıktığım-
da uyuyordu."

Çadıra bakındım. "Biraz daha meşgul müsün ne?"

"Hah. Salak gençler yok mu, birbirlerinin orasını burasını ko-
parıp duruyorlar. Oyunlar yüzünden kavga ediyorlar. Dün gece
biri geldi, kulağı neredeyse kopmuştu. 'Bu da bir şey mi?' dedi
bize. Bilirsin işte, ukalalık. 'Siz bir de öbür adamı görecektiniz!' de-
yince Makhaon'dan güzel bir fırça yedi."

Zavallı Alkimos, diye düşündüm. Şimdiye dek Automedon haklı çıkmıştı. Her sonuca itiraz ediliyor, bütün dostluk yarışmaları kavgayla sonuçlanıyordu.

“Kassandra nasıl?” diye sordum.

“Ah, aynı işte, bir öyle bir böyle. Geceleri hâlâ kötü.”

“Daha iyi değil yani?”

“Biraz daha iyi. Artık konuşmak mümkün, halbuki önceden...”

“Hekabe onu görmek istiyor.”

“Ah, ister tabii, istemez mi zavallı kadıncağız ama korkarım buna pek ihtimal yok. Kassandra’nın kulübeden çıkmasına izin verilmiyor. Agamemnon’un nasıl olduğunu bilirsin.”

“Ben de öyle düşünmüştüm. Hekabe de buraya kadar yürüyemez, çok güçsüz.”

“Yürüyebilseydi de hoş karşılanmayabilirdi. Kassandra’nın, annesi hakkında epey korkunç şeyler söylediğini duydum. Annesini pek sevdiğini söyleyemem.”

Belki yarım saatten beri çalıştığımız sırada kapıda bir hengâme koptu, iki adam aralarında üçüncü bir adamı yarı sürükleyerek, yarı taşıyarak içeri girdiler. Adamı çuval gibi yere attıktan sonra da çekip gittiler. Kalkıp kim olduğuna baktık. Thersites. Önce dayak yediğini sandım ama sonra gözlerinin bir tuhaf baktığını, daha doğrusu yüzünden birkaç santim ötedeki bir noktaya dikilmiş olduğunu fark ettim, eliyle de havada sadece kendisinin görebileceği bir şeyi yakalamaya çalışıyormuş gibi küçük kapma hareketleri yapıyordu. Sarhoş muydu? Nefesi leş kokuyordu ama özellikle şarap kokusu almadım, daha doğrusu her zamankinden fazlasını almadım.

“En iyisi bir yatağa yatıralım,” dedi Ritsa. “Uyusun da kendine gelsin.”

İnek postu birkaç yatak hazır ve boştu zaten, yani mesele büyük ölçüde Thersites’i en yakındakine sürükleyip yatağa tırmanması için ikna etmekten ibaretti. Adam tepeden tırnağa kaz bokuna benzeyen bir şeye bulanmıştı, nerelere girdiğini tanı-

lar bilirdi. "Yıkanması gerekecek," dedi Ritsa. "Makhaon onu bu hâlde görürse kızar." Bitkin görünüyordu, hatta konuşurken koluna tutunmuştu.

"Sen git otur, ben yaparım."

"Briseis, olmaz."

Ne demek istediğini biliyordum: *Alkimos'un karısıysın sen*. Bir hanımın kendi hanesindeki hastaları yıkayıp paklaması gayet normaldi, münasip görülürdü ama aynı sıradan işi bir hastanede yapmak, bir köleye düşecek bir işi yapmayı üstlenmek, bunu gerçekten isteyerek üstlenmek? Ritsa havanla havanelini kendime doğru çektiğim andan beri söylemek istediği şeyi söylüyordu aslında.

"Hadi yürü," dedim. "Kış kış."

Bir kovayla birkaç parça paçavra alıp işe koyuldum, adamın leş kokulu tuniğiyle apış bezini çıkardım, ıslak paçavrayı geniş hareketlerle sürte sürte vücudunu silmeye koyuldum. Ben çalışırken kovadaki su hızla renk değiştirdi. Başımın üstünde çadır bezi çırpınıp geriliyordu ama artık alışıyordum buna, çadırın olduğu gibi havalanıp uçacağından korkmaz olmuştum. Thersites bir iki kere bağırdı, bana kalırsa gerçekten canı yandığından değil, önündeki görünmez nesneleri yakalayamadığı için duyduğu hayal kırıklığından ötürü bağırmıştı. Vücudu kimi mor, kimi sarı, kimi de kenarları mavi ortası uçuk sarı berelerle kaplıydı; hepsi birlikte Thersites'in yaşamının son birkaç haftasının gözle görülebilir hikâyesini anlatıyorlardı. Çenesi de hiç durmuyordu, anlayabildiğim birkaç cümle parçası tam Thersites'e yakışacak şeylerdi, küfürle dolu, saldırgan, boka pisliğe, kana ve irine kafayı takmış konuşmalar. Adamın hakaretlerinin bu kadar büyük kısmında çıban lafının geçmesi hayret vericiydi doğrusu. Çıban, uçuk, sivilce, ur, cerahat, akarca, yılancık. Sebebini merak ettim, hastalıklı deri konusu kafasını niye bu kadar meşgul ediyordu? Ama sonra onu çevirdim. Sırtına bir kere bakınca merakım hemen geçti.

Doğrudum, yanıma gelsin diye Ritsa'ya işaret ettim, çıbanları

temizlememin ardından sürülecek bir lapa için tavsiyesini almak istiyordum. Ellerini önlüğünün kenarlarına silerek yatağın ayak ucunda bana katıldı.

“Ne yapalım sence?” diye sordum.

Thersites yüzüstü yattığı yerde başını çevirip omzunun üstünden baktı. “Ha, sen misin? Tekmeyi bastı demek sana.”

Onu duymazdan geldim, Ritsa’yla ikimiz çıbanları söndürmenin en iyi yolunun ne olacağını konuşuyorduk.

“Ey, sana dedim!” Kavga aranan sarhoş kibri. “*Seninle* konuşuyorum. Kız. Tekmeyi yedin mi?”

Thersites’in söylediği herhangi bir şeye sinirlenmek vakit kaybıydı. Kadınlardan, özellikle de kralların kendilerine ayırdığı genç, güzel kızlardan nefret ederdi. Hele benim gibi kadınlara, şeref ganimetlerine iyice içerlerdi çünkü onun için tanrıçalar kadar ulaşılmazdık. Gerçi yemek ateşlerinin çevresindeki avam kadınlar söz konusuyken bile herhalde daha güçlü erkekler Thersites’i bir dirsek darbesiyle itip uzaklaştırıyordu. Berelerinin ne kadarının böyle itişmelerden kaynaklandığını merak ettim. Ama onun için hissettiğim her türlü merhamet duygusu çoktan buhar olup uçmuştu. Suyu tuz ekledim ve adamın kıcını iyice ovaladım.

“Ah! Pis karı!”

“Senin iyiliğin için.”

“Acıyor dedik, orospu. Ayrıca sırtüstü yatamıyorum.”

“O zaman karın üstü yat.”

Bir saat sonra döndüğümde Thersites yan dönüp kıvrılmış, uyuyakalmıştı ama tabağı yanına bırakmamla sıçrayarak uyanması bir oldu, yiyecekleri görmezden gelerek doğruca şaraba uzandı ama aldığı ilk yudumu hemen tükürdü. “Bunu mu getirdin? Bulaşık suyu bu be.”

“İstemiyorsan isteyecek bir sürü kişi var.”

Homurdanmayı sürdürdü ama sonunda yemeğin başına oturdu. Yemekler güzeldi. Makhaon bu konuda ısrar ederdi.

Birkaç dakika sonra Makhaon da geldi, çıbanları inceledi,

kapma hareketlerini sordu. "Beyaz beyaz şeyler," dedi Thersites. "Uçuşan küçük beyaz şeyler."

Makhaon, Ritsa'ya döndü, çibanları halletmek için bir dizi talimat verdi, sonra Thersites'e baktı. "*Sert şarap yok.*"

"Burada sert şarabı kim kaybetmiş ki ben bulayım zaten. İnek karılar."

"Terbiyeni takınacaksın."

Makhaon tuzlu suyla yıkama ve Ritsa'nın deneyebileceği çeşitli lapalar hakkında birkaç talimat daha verdikten sonra beni yerlere kadar eğilerek selamlayıp gitti. Selam faslını eğlenceli bulmuştum. Makhaon'u ilk gördüğümde, Agamemnon'un hanesinde bir köleydim, dolup taşan hastaneye yardıma yollanmıştım çünkü hemşireler her günkü yaralı akınıyla başa çıkmakta güçlük çekiyordu. Makhaon benimle tanıştıktan birkaç dakika sonra –beni gayet sıcak karşılamıştı– farkına bile varmadan tuniğini kaldırıp hayalarını güzelce kaşımıştı, tıpkı yalnızken yapacağı gibi. Yalnızdı da ondan. Köle dediğinin bir yataktan ya da iskemleden farkı yoktur.

Ama şimdi eğilerek selam veriyordu.

Ritsa'nın peşinden tezgâha dönünce, belki Cassandra'yı görmeye gitmemin vakti gelmiştir dedim.

"Evet, elbette," dedi Ritsa. "Şunu bir bitireyim de." Çamur lapası hazırlamakla uğraşıyordu. "Yakında hepsini görmüş olacaksınız, Troyalı kadınları yani."

Başımla onayladım. "Evet, öyle görünüyor."

"Helene dahil."

"Onu da kimden duydun?"

"Ah, kızların birinden."

Ritsa orta malı kadınlara yardım etmek için bütün şartları zorlardı, kaz yağı dolu çömleği zorlu gecelerin ardından çok işe yarıyordu, onlara başka konularda da yardım ettiğine kuşku yok. Hastanenin çok bol miktarda yarpuz bulundurduğunu fark etmiştim, ayrıca kulübelerin arkasındaki kaba saba hazırlanmış tarhlarda da yetişiyordu bu ot ve bildiğim kadarıyla yaralı asker-

lerin tedavisinde hiçbir işe yaramıyordu ama uygun bir biçimde hazırlandığı takdirde istenmeyen bir gebeliği sona erdirebilirdi.

“Onaylamıyorsun,” dedim. “Helene’yi görmemi yani.”

“Beni ilgilendirmez.”

Ablamla ilgili meseleyi açıkladım, sonra Helene’nin berelelerinden bahsettim.

“Helene senin sorumluluğun değil,” dedi Ritsa. “Zaten bırak Menelaos öldürsün onu, hak ettiğini bulmuş olur.”

Ritsa dünyadaki kadınların en merhametlisiydi ama Helene’ye duyulan müsterek nefrete katılıyordu.

“Annem öldükten sonra bana iyi davranmıştı. Troya’da olduğum ama senin benimle olmadığın günlerde.”

Başıyla onayladı ama ağzındaki sertlik silinmedi. İkimiz de bu görüşmenin Helene’yle ilgili anlamsız bir tartışmayla sona ermesini istemiyorduk, o yüzden Ritsa, Thersites’in sırtı için lapayı hazırlarken konuştuk, şakalaştık, güldük. “Tamam, artık fırına girebilir.” Ellerindeki kili beline bağlı çuval bezine sildi. “Önce biraz uyusun da.”

“Sence nesi var?”

“Kötülükten mustarip.”

Buna verilebilecek cevap yoktu. Thersites’in hâlâ uyuyup uyumadığını kontrol ettik, sonra Agamemnon’un salonunun ön tarafındaki küçük avluda Ritsa’nın peşinden gittim. Burası zamanlar kurban edilmeyi bekleyen hayvanlarla doluydu. Tavuklar, kazlar, ördeklerle de. Ötüşleriyle her sabah bütün kampı safaktan önce uyandıran kan kırmızısı ibikli beyaz bir horozun ıdaresindeki bir tavuk sürüsünü özellikle hatırlıyordum. Artık tavuklar yoktu, yerlerinde kargalar çalımlı çalımlı geziyordu, biz yaklaşırken çıplak gözleri ışıldadı. Hızlı yürüyor, yürürken bir yandan da konuşuyorduk ama kargalar kanatlarını açıp yolumuzdan çekilmeye bile pek zahmet etmediler. Artık her yer karga doluydu, öyle kibirli, öyle *besiliydiler* ki... Sanki istilaya gelmişlerdi.

Kassandra’nın kulübesi şaşırtıcı derecede geniş ve Ritsa ka-

pıvı açıp beni içeri sokunca gördüğüm üzere son derece güzel döşeliydi. Halılar, minderler, kandiller, kapının karşısındaki duvarda da ince işçilik ürünü nefis bir duvar halısı: Vahşi hayvanların hâmisî Artemis, köpeklerle avdaydı. Ama Cassandra ortalarda yoktu. Ritsa'ya baktım, o da parmağını dudaklarına koyup beni bir koridordan geçirerek en uçtaki odaya götürdü. Cassandra o odadaki yatakta derin uykundaydı, yanında da başını Cassandra'nın göğsüne yaslamış epey yakışıklı bir genç adam yatıyordu. Öyle bir afalladım ki kalbim gümbür gümbür attı ama sonra genç adamın Cassandra'nın ikiz kardeşi Helenos olduğunu anladım. İşkence altında Troya'nın iç savunma sırlarını ele veren adam. Helenos Troyalıydı, erkekti, peki o zaman neden hâlâ sağdı? Belki yaşamının bağışlanması Odysseus'la pazarlığının koşullarından biriydi. Mümkündü bu. Ya da belki Yunanlar onu erkekten saymıyordu. Babasına ve şehrine ettiği ihanet üstünde ağır bir yük teşkil ediyormuşa benzemiyordu. O da Cassandra gibi derin uykundaydı, üstdudağı verdiği her solukla hafifçe pıt ediyordu.

Ritsa beni geri çekti. "Her zaman burada. Yiyecek aşırıyor ama ne yaparsın? Geri çeviremem ya, Cassandra'nın kardeşi sonuçta." Salona dönünce, "Beklemek ister misin?" diye sordu. "Çok geçmeden uyanır. Saatlerdir uyuyorlar zaten."

"Yarım saat bekleyeceğim."

İntikamcı Artemis'in duvar halısının altında sessizce oturduk. Bir süre sonra Ritsa'nın uyuyakaldığını fark ettim, zavallıcık her zaman yorgunluktan bitkindi. Bakışlarım yeniden duvar halısına takıldı. Halı, tanrıçayı zorla elde etmeye kalkıştığı için Artemis tarafından geyiğe çevrilen Aktaion'un hikâyesini anlatıyordu, gerçi hikâyenin bir başka versiyonuna göre Aktaion, Artemis yıkanırken yanlışlıkla görmüştü onu. Kumaş içeri dolan esintiyle dalgalanırken Aktaion kendi köpeklerinden dehşet içinde kaçıyor gibi göründü ama kurtuluş umudu hiç yoktu, tazıların salyalar akan çenelerinden ancak bir adım uzaktaydı. Ritsa hafifçe horluyordu, başı göğsüne düşmüştü. Gözlerimi yumdum,

koltukta arkama yaslandım. Kapalı gözkapaklarımın arkasında yatakta sarmaş dolaş yatan Cassandra'yla Helenos'u gördüm hemen. Âşıklara benziyorlardı, belki beni rahatsız eden de buydu, öte yandan şüphelerime göre çok az âşık öyle mahrem bir samimiyete ulaşabilirdi. Doğumdan önceki, birbirlerinin varlığını belli belirsiz de olsa fark ederek geçirdikleri onca ay. Kimbilir nasıl güçlü bir bağ dokurdu bu. Yine de kız çocuk ve erkek çocuk, kadın ve erkek olarak hayatlarının takip ettiği yol onları birbirlerinden zorla ayırmıştı mutlaka.

Birkaç dakika sonra ön kapının kapandığını duydum, bir an sonra da Cassandra saçları uykudan hâlâ karmakarışık, gözlerini kırptırıp esneyerek odaya girdi. Beni görünce bir adım geriledi ama Ritsa hemen ayağa fırlayıp bizi tanıştırdı.

"Ah evet, kim olduğunu biliyorum." Cassandra'nın ilgi çekici parlaklıkta, son derece dikkatli gözleri ve hiç göz kırpmadan doğruca karşısındakine bakmak gibi bir huyu vardı. Konuşurken sürekli sözcüklerin anlamlarını arıyor gibiydi. Bu da onu aptal göstermek gibi tuhaf bir etki yaratıyordu ki böyle bir şey kesinlikle doğru değildi. Epeyce uzun bir sessizliğin ardından Cassandra sonunda yine konuştu. "Babam senden bahsetmişti."

"*Priamos* benden mi bahsetti?"

"Evet, Hektor'un cesediyle Troya'ya döndüğünde. Çok neza-
ket gösterdiğini söyledi."

Priamos'un beni hatırlaması bir kez daha içime dokundu. Bir an gözlerimi kırptırarak gözyaşlarımı savuşturmaya çalıştım.

Masaya oturduk, Ritsa ekmekle biraz peynir getirdi. Cassandra çok az yedi. Ekmekten küçük, gri topaklar yapıyor, baş ve işaretparmaklarının arasında yuvarlıyordu. Ellerinin epey erkeksi olduğunu fark ettim: Kemikleri belirgindi, boğulmuş solucanlara benzeyen kabarık mavi damarları ağ gibiydi. Sonunda başını kaldırdı. "Ee, hangi rüzgâr attı seni buraya?"

Troya'dan kampa gelmiş bütün kadınlarla görüşmeye çalıştığımı söyledim.

"Ha, karşılama komitesinin yani, öyle mi?"

"Pek sayılmaz."

"Yani annemi gördün?"

"Evet. Seni çok merak ediyor."

"Onun için biraz geç kaldı."

"Seni görmek istiyor."

"Mümkün değil ne yazık ki. Kimsenin buraya girmesine izin yok, benim de dışarı çıkmama izin yok. Canlı canlı gömüldüm buraya." Sessizlik o kadar uzun sürdü ki başka bir şey söylemeyeceğini sandım ama sonra, "Bu berbat, iğrenç rüzgâr dinse keşke, başka bir isteğim yok," dedi. Başını ellerinin arasına aldı, korkmuş bir çocuk gibi parmaklarının arasından bana baktı. "Esas neden korkuyorum biliyor musun? Niye gidemiyoruz diye soracaklar, ben de ne cevap vereceğimi bilemeyeceğim." Bilmiyorum!"

"Sana sormazlar. Kalkhas'a sorarlar."

"Öyle mi?"

Ona güvence vermek için elimden geleni yaptım, Agamemnon'un kendi rahipleri ve bilicileri olduğunu, bunların arasında en önemlisinin de açık ara Kalkhas olduğunu belirttim ama konuşmasam da bir şey fark etmezdi. O hiç kırılmayan gözler doğruca bana bakıyordu.

"Her neyse, zaten tanrıların öfkeli olduğu açık, değil mi?" dedi Ritsa. "Olanlara bir bakın. Tapınaklar kirletildi, çocuklar öldürüldü, kadınlara tecavüz edildi..."

Kassandra onu duymazdan geldi.

"Bazıları bunun, senin başına gelenler yüzünden olduğunu söylüyor."

"Nasıl yani?" Düşmanca bir tavır takınmıştı.

"Şey, olanlar tanrılara hakaret değil miydi?"

"Bana hakaretti. Neyse, bu konuda konuşmak istemiyorum."

Ekmele topakları yapma işine geri döndü. Ama bir dakika sonra her şey sel gibi boşandı ağzından. Saraydan eve doğru yürürken sokaklarda kılıç şakırtıları duyup Athena tapınağına sığındığını, tanrıçanın boyalı, dev heykellerinden birinin arka-

sına saklandığını anlattı. Küçük Aias'ın onu orada bulup dışarı sürüklediğini. Heykele nasıl sarıldığını, gümbürtüyle yere devrilmesine yol açtığını. Ondan sonra olanlar boyunca tanrıçanın baykuş gözlerine baktığını, boynunun altından itibaren vücudunun kendisine ait olduğuna inanmayı reddettiğini. Akhilleus'la ilk birkaç seferde bunu benim de yaptığımı hatırladım.

"En kötüsü ne biliyor musunuz?" dedi. "Âdet görüyordum. Hiçbir şey fark etmedi, kanlı paçavrayı çekip aldığı gibi bir yere fırlattı. Öz kız kardeşimin bile bunu görmesini istemezdim."

Söyleyecek bir şey bulmakta zorlanıyordum.

Kassandra derin bir nefes aldı. "Bak, benim başıma gelen, yüzlerce kadının da başına geldi. Çarpışmaları duyar duymaz saklanmak için tapınaklara koştular, Yunanlar onları nerede bulacağını biliyordu. Troya'da kirletilmemiş tek bir tapınak bile kalmadı."

Boşver tapınakları, diye düşündüm. Ya kadınlar?

Gözümün kıyısıyla Ritsa'nın başını iki yana salladığını gördüm. Anladığımı göstermek için başımla onayladım ama sonra Kassandra ellerini bana doğru uzattı, kollarını hafifçe kaldırmıştı, o yüzden bilezikleri geriye kayıp altındaki kıpkırmızı cildini ortaya çıkardı.

"Beni yatağa bağladılar. Korkmalarına gerek yoktu. Onu öldürmeyeceğim. Onu karısı öldürecek." Sesi hülyalı, dalgındı. "Ona sıcak bir banyo hazırlıyor, en güzel şaraptan bir kupa veriyor, hizmetçilere sırtına yağ sürmelerini söylüyor, sonra yarı yarıya uykuya dalmış, rüya görürken, dalmış gitmiş ve sıcacıkken üstüne bir ağ atıyor, baltayı kaldırıyor ve ona VURUYOR VURUYOR VURUYOR..." Sıklı yumruklarını masaya indirdi.

Onu sakinleştirecek bir şey söylemeye çalıştım ama zihnim bomboştu, zaten iş işten geçmişti. Kassandra ayağa fırlamış, kollarını deli gibi sallayarak, tükürükler saçarak, duvarlardan sekererek volta atıyordu. Daha önce, Troyalı kadınların kampa getirildiği gün agorada duyduğum çılgın söylevin aynısıydı bu.

"Kendi hâline bırak," dedi Ritsa. "Yorulup susar."

Kassandra yavaş yavaş sakinleşti. Sonunda bembeyaz bir yüzle bana doğru yürüdü. "Annemi görmüşsündür muhakkak?"

"Seni çok merak ediyor," diye tekrarladım.

Ağzı çarpıldı. "Hah. Biliyor musun, anneme her baktığımda yüreğini kollar bürüdüğünü görüyorum."

Bunu söyledikten sonra topuklarının üstünde döndüğü gibi odadan çıktı. Kapı arkasından kapanırken Ritsa omuz silkti, hatıta hafifçe gülümsemeyi bile başardı, doğrusu bana karşı hak ettiğimden daha hoşgörülü davranıyordu. "Özür dilerim," dedim.

"Senin suçun değil."

"Benim suçum."

"Tamam, öyle olsun." Omzuma pat pat vurdu. "Kardeşi olacak o adamı gizlice içeri alınca niye görmezden geldiğimi anlıyorsun, değil mi? Başka neyi var ki?"

"Geceyi kötü geçirmene yol açmasın da, tek isteğim bu."

Ritsa buna cevap vermeye zahmet etmedi. Kapıda kucaklaştık, sonra ben eve doğru yola koyuldum. Avlunun öbür ucuna vardığımda dönüp geriye baktım ama Ritsa çoktan içeri girip kapıyı kapatmıştı.

Vakit Hekabe'yi görmeye gidemeyecek kadar geçti, hem zaten ona verecek iyi haberim de yoktu, o yüzden doğruca eve geçtim. Kampa girer girmez bir şeylerin yolunda gitmediğini anladım. Erkekler avluda gruplar hâlinde toplanmış, gözlerini Pyrrhos'un salonunun kapısına dikmiş, bir yandan da omuzlarının üstünden geriye bakıp duruyorlardı. *Neler oluyor?* sorusunun ağızdan ağza dolaştığını duydum ama anlaşılan cevabı kimse bilmiyordu.

Ben de bilmiyordum. Bildiğim, kalabalığın arasından ite kaka geçerken midemin dibinde kıvranıp bükülerek sıkulaşan bir korku düğümü olduğuydu. Kulübeye girince Alkimos'la Automedon'u masada karşılıklı oturur buldum. Önlerine ekmele zeytin koydum, şarabı doldurmaya başladım ama Alkimos elini sallayarak beni savdı, ben de gidip yatağa oturdum. İkisi de bir şey söylemedi ama ben kulübeye girmeden önce konuştuklarına dair bir izlenim edindim. Birkaç saniye sonra kapı deli gibi yumruklandı. Kadınlar kulübesinde bir sorun olduğunu düşünerek –Amina hâlâ aklımda en ön sıradaydı– kapıyı açmaya koştum ama Alkimos oraya benden önce varıp beni bir tarafa itti. Pyrrhos patlar gibi kapıdan içeri daldı –içeri girişini tarif etmenin başka yolu yok–, dalınca da ne kadar boşluk varsa hepsini doldurmak üzere kabarıp şişiyormuş gibi göründü.

“Peşini bırakamam!” dedi otururken.

Peşini bırakamayacağı şeyin ne olduğu içime –ihtiyar ebelein dediği gibi kanıma– doğdu ama en kötü korkularımın gerçek

olmasını bekleyerek kulaklarımı dört açıp dinledim. Dün gece - gerçi evvelsi ya da ondan önceki gece de olabilirdi- biri Priamos'u gömmeye kalkmıştı. Aslında epey iyi de bir iş başarmıştı, mezar sığ olmasına karşın martılarla yağmacı kargaları uzak tutmaya yetecek bir şeydi. Yakınlara atılmış bir kürek, bir testi şarap, birkaç parça da bayat ekmek bulunmuştu. Testi hâlâ yarı yarıya doluydu, bu yüzden cenaze töreninin yarım kaldığı anlaşılıyordu, belki atları avluyla çayır arasındaki patikadan geçiren biri törenin üstüne gelmişti. Kim yapmış olabilirdi? Soru buydu.

Kim cüret etmiş olabilirdi?

"Bu kamptan hiç kimse," dedi Pyrrhos. Aslında, Yunan bir savaşçının bunu yapmış olabileceği fikrine inanmayı toptan reddediyordu.

Automedon, bazı insanların ölülerin gömülmeden bırakılmasına, diğer dünyaya geçme haklarının ellerinden alınmasına dinsel açıdan şiddetle karşı çıktığını ifade etmeye çalıştı. "Herkes doğru dürüst bir cenaze törenini hak eder," dedi.

"Ne, düşman savaşçılar da mı?"

"E-evet."

"Babam, Hektor'u gömmemişti." Anlaşılan, Akhilleus'tan bahsetmenin her tartışmayı kapatmaya yeteceğini düşünüyordu. "Hayır, bir Troyalı yapmıştır. Öyledir mutlaka."

Alkimos kampta sadece iki Troyalı olduğunu belirtti sabırla. Kalkhas, bir rahip ve bilici, yüzünü boyayıp etrafta etekle gezinse de gayet saygıdeğer bir adam. Onu hesaba katmasalar olur muydu? Şey, evet, olurdu, muhtemelen yani. Kalkhas niye birden Priamos'u gömmek için hayatını tehlikeye atacaktı ki? Bir zamanlar hissetmiş olabileceği sadakat duygusu kuşkusuz çoktan kaybolmuştu, adam en az on senedir Agamemnon için çalışıyordu.

Alkimos şüpheli görünüyordu. "Evet ama bu aralar pek gözde değil, değil mi? Bir süredir gözden düştü."

"Kalkhas olamaz," dedi Automedon. "Onda o namus yok."

"O taşak yok desene şuna," dedi Pyrrhos.

Alkimos bir ona, bir öbürüne baktı. "İyi o zaman. Geriye Helenos kalıyor."

"O da olamaz," dedi Pyrrhos. "Babasına ihanet etti."

"İşkence altındayken," dedi Automedon.

"Bunun konuyla ne ilgisi var?"

"İşkence altında ne yapardık, hiçbirimiz bilmiyoruz."

"Hah," dedi Pyrrhos. Belli ki kendisinin bildiğini düşünüyordu.

"Tam da bu yüzden yapmış olamaz mı?" diye sordu Alkimos. "Bir çeşit kefaret olarak?"

Bunu düşündüler.

"E-evet," dedi Pyrrhos. "Buna inanabilirim."

"Tamam o zaman," dedi Automedon. "Buraya getirelim. Gerçi biraz akli varsa çoktan toz olmuştur."

"Nereye gidecek?" dedi Alkimos. "Gidecek yeri yok ki."

"Sebze meyve toplayarak, avlanarak yaşayabilir. Hatta düşünürsen, Priamos'un bahçelerinde yiyecek bol."

"Sen yapabilirsin," dedi Alkimos. "Helenos'un yapabileceğinden şüpheliyim. Hem zaten doğru dürüst yürüyemiyor bile."

Orası doğruydı. Helenos'u ayak bileklerine kanlı paçavralar düğümlenmiş hâlde kampta topallarken görmüştüm. Odysseus tabanlarını pelteye çevirmişti herhalde.

"Mutabık mıyız şimdi?" diye devam etti Alkimos. "Helenos'u buraya getirtiyoruz... Peki ya Kalkhas? Sürükleye sürükleye getiremeyiz, adam rahip."

"Yemeğe davet etsek?" dedi Automedon.

Pyrrhos homurdandı. "Aman, tanrılar aşkına..."

"Ama farklı bir yaklaşımda bulunmamız gerektiğine katılıyorsun, değil mi?"

"Evet. *Evet!* Herifi yanıma oturtmayın yeter."

Pyrrhos ayaklanmıştı bile, belli ki bu işi bir an evvel halletmek için sabırsızlanıyordu. Diğerleri onun peşinden kapıya gitti, ikisi de Helenos'u bulmayı teklif ettiler ama Pyrrhos kendisinin gitmesi konusunda ısrarcıydı. Uzaklaşan seslerini dinledim, sonra esip savuran rüzgâr hariç ortalık yine sessizliğe büründü.

Görmeyen gözlerle masadaki ekmekle zeytinlere baktım, beynim aslında bildiğimi şeyi inkâr etmenin bir yolunu bulmak için çabalıyordu. Ateşin yanındayken Amina'ya baktığım o anı hatırlıyordum, gözlerini yere indirmiş, lirin tellerini düzeltiyormuş gibi yapmıştı. Kendi kendime bunun hiçbir anlamı olmadığını söyledim, öyle ya, kız belki benden hoşlanmıyordu ama hayır, sürekli benden kaçındığı anların bir başkasıydı. Hem daha sonra Helle'nin etrafında toplanan kızların arasında da yoktu Amina. Daha doğrusu, olmadığından enikonu emindim ama kesinlikle bilemiyordum hâlâ. Amina'nın bu işe karışmış olabileceğine büyük ölçüde inanamıyordum. Kadınlar kulübesinin muhafızları vardı. Evet ama Amina arkadaki çite tırmanıp çıkmış olabilirdi. O yüzden ne yapmak gerektiğini düşünerek bir aşağı bir yukarı yürüyüp durdum, bir yandan da biraz önce kulak misafiri olduğum konuşma yüzünden içimde gitgide artan öfkenin gayet iyi farkındaydım. Kampta sadece iki Troyalı vardı ha? Ne ikisi, yüzlerce Troyalı vardı bu kampta ama hepsi kadındı, kadınlar da görünmezdir. Bu belki de iyi bir şeydi? Priamos'u Amina gömdüyse, bundan yakayı sıyırması kimsenin bu işi bir kızın yapabileceğine inanmaması sayesinde mümkün olabilirdi. Onunla konuşmam gerekiyordu. Bu düşünceleri kafamda ne kadar evirip çevirsem de –bir saatten fazla düşünmüştüm– eninde sonunda bu noktaya geliyordum: Onunla konuşmam, ayrıca bunu kulübeden, öbür kızlardan uzakta yapmam gerekiyordu. Amina'ya ne olursa olsun, diğerlerinin bu işten uzak tutulması şarttı.

Ertesi sabah erkenden avludan dört hasır sepet alıp kadınların kulübesine gittim. Kızlar ot yataklarında oturuyordu, genellikle erken kalkıp avluda dans alıştırmaları yapan Helle bile oradaydı. İçeri girdiğimde Amina başını kaldırdı, sonra hemen başka tarafa baktı. İçlerinde bu gömme meselesini bilen var mı diye tahmin yürütmeye çalıştım, genel duruma bakınca olmadığına kâniydim. Amina yanına başkasını almaya çalışmazdı, tek başına

harekete geçmiş olmaktan fazlasıyla gurur duyardı çünkü. Evet ama saatlerce ortadan kaybolmuştu mutlaka... Aralarından hiç değilse birkaçı bunu fark etmiş ve Amina'nın ne yaptığını anlamış ya da tahmin etmiş olabilirdi. Tabii bunu o yaptıysa. Amina da dahil bütün kızlar kulübenin dışında olup biten her şeyden habersizdi belki, bu da ihtimal dahilindeydi.

Amina'yla konuşmadan önce koridordan geçip Andromakhe'nin odasına gittim. Onu merak ediyordum. Öyle solgun, öyle zayıf ve öyle mutsuzdu ki ölmeyi kafasına koyup yemek yemeyi bırakan o –az bulunur türde– insanlardan biri olabileceği gelmişti aklıma. Annemin hizmetçilerinden biri kendini açlıktan öldürmüştü. Kadın gözümün önündeydi, üstdudağında bir et beni vardı. Onu yıllardır düşünmemiştim, şimdi nasıl daha dün görmüşüm gibi gözümün önünde canlanmıştı acaba?

Andromakhe yataktaydı, uyuyor gibiydi.

“Andromakhe?” Adını duyunca gözkapakları titreşti. “Andromakhe? Uyan.”

“Ne oldu?”

“Biri Priamos'u gömmeye çalışmış.”

Gözleri faltaşı gibi açıldı. “Helenos mu?”

“Belki. Aslına bakarsan, kızlardan biri olabileceğini düşünüyorum.”

“Kim? Hangisi?”

Samimi bir biçimde kulaklarına inanamamış görünüyordu. Her ne olduysa, onun bilgisi haricindeydi mutlaka. “Amina.”

“Dans eden miydi o?”

“Hayır, dans eden Helle.”

Kızlarla bu kadar az ilgilenmesine, benim değil onun olan görevi üstlenmeyi reddetmesine ilk defa kızdım, hatta içerledim. Sonra da utandım çünkü insanın çocuğunun öldürülmesinin nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum, bunu hayal etmeye bile korkuyordum. Ve onu yargılamaya hiç mi hiç hakkım yoktu.

“Onu kulübeden çıkaracağım, bakalım benimle konuşmaya ikna edebilir miyim.”

“Tamam.” Oturdu, ince kollarını dizlerine doladı. “Gömüldü güne memnun oldum.”

“Evet, ben de. Tabii Pyrrhos bu iş yüzünden kimseyi öldürmediği sürece. Helenos’u sorgulayacaklar ama orada bırakmazlar...”

Diğer odaya döndüğümde Amina battaniyesini katlıyordu. Hava yıkanmamış genç vücutların ve sabahın erken saatlerindeki hafifçe ekşi nefeslerinin kokusuyla doluydu. Bir yolunu bulup hepsinin banyo yapmasını sağlayacaktım. Elimden pek az şey geliyordu. Birden, neredeyse avaz avaz bağırarak raddede öfkelen dim, rüzgârın ve denizin kudurmuşluğu yüzünden böyle küçücük yerlere tıkmaya mecbur kalışımıza, en çok da bizi tutsak edenlerin ölümcül vahşiliğine öfkeliydim. Ama sonra kendi kendime artık “biz” diye bir şey olmadığını hatırlattım. “Biz” değildik. Artık köle değildim, belki benden bir şeyler sakladıklarından şüphelenmemin sebebi de buydu. Bana güvendiklerini umuyordum ama bir yandan hamileliğime, güzel giysilerime, Yunan kocama bakıyor ve sadakatimi hangi tarafa vakfettiğimi merak ediyorlardı mutlaka. Onları suçlayamazdım, ihtimal dahilindeki bütün çatışmaların ben de farkındaydım. Troyalı anne, Yunan bebek... Nasıl olacaktı bu iş?

“Amina.” Kendi sesim kulaklarıma geldi, niyetlendiğimden sert çıkmıştı. “Biraz şifalı ot toplayacağım. Benimle gelmeni istiyorum.”

Sepetlerin ikisini ona uzattım. Amina beni reddedebilirdi ama belki bunu bilmiyordu ya da belki temiz hava, kulübeden uzakta geçirilecek birkaç saat aklını çelmişti.

“Tamam,” dedi sadece. Öbür kızlardan birine dönüp battaniyesiyle yatağını kaldırmasını rica etti. Ben kapıya varmıştım bile, boğucu havadan uzaklaştığıma memnundum. Kapıyı elimden çekip alarak arkamdan güm diye kapatan rüzgâr bile hoşuma gitti. Amina birkaç dakika sonra, tam tekrar içeri girip onu çağıracağım sırada yanıma geldi, her zamanki gibi siyah peleriniyle tepeden tırnağa örtünmüştü.

“Kampta şifalı ot bahçesi olduğunu bilmiyordum.”

Sohbet eder bir tonda konuşuyordu. Normal davranmaya çalıştığını, her şeye rağmen belki de tahmin etmediğini umduğunu düşündüm.

“Var, küçücük bir şey, diğer burunda. Ama oraya gitmiyoruz. Troya’ya gidiyoruz.”

Gözleri irileşti. Belki geri dönmek istemiyordu, onu kim suçlayabilirdi? Ama endişelenmesine gerek yoktu aslında, şehre girmeye niyetlenmemiştim. Priamos’un meyve bahçeleri, mutfak bahçesi, şifalı ot bahçesi, hepsi surların dışındaydı. Meyve bahçeleri Odysseus’la Diomedes’in en gözde tutsak avlama yeri idi, çünkü insanlar oraya gitmek zorundaydı, temel gıda maddeleri için hayatlarını riske atmaları gerekiyordu. Helenos babasının meyve bahçelerinde ele geçmişti, üstelik Priamos’un bu kadere uğrayan tek oğlu da o değildi.

Siperlerin arasındaki dar boşluktan geçerek yola koyulduk. Hendekler ta en başlarda, Troyalıların savaşı kazanmasının hâlâ mümkün görüldüğü günlerde, Akhilleus’un Patroklos’un ölümünün intikamını almaya kararlı bir hâlde savaşa dönmesinden önce kazılmıştı. Şimdi terk edilmiş durumdaydılar, el arabaları ve kürekler hendek duvarlarına istif edilmişti. Priamos’u görmek için kullanılan küreğin buradan alınıp alınmadığını merak ettim, yan gözle Amina’ya baktım ama doğruca önüne bakıyordu. Troya’ya elbette. Yıkık kulelere.

Nehir kıyısında bir patika olduğunu biliyordum ama oraya ulaşmak için savaş meydanından geçmek zorundaydık. Sessizlik içinde yürüdük, Amina arkamdan geliyordu, biraz sinir bozucuydu ama bir şey söylememeyi başardım. Arazi o kadar engebeliydi ki ayağımı nereye basacağımı önceden düşünmek zorundaydım. Derin çukurlar, araba tekerlerinin ve uygun adım yürüyen ayakların bıraktığı izler toprağa oyulmuş hatıralar gibi yüzeyi doldurmuştu. Bu ova bir zamanlar tarım arazisiydi: Toprak zengin, simsiyahtı, hayvan otlatılamayacak kadar verimliydi, buğday yetiştirmek için birebirdi. Öyle kullanılması gerekirdi,

vüzlerce, belki binlerce yıl da öyle kullanılmıştı zaten, ta ki siyah gemiler gelinceye dek.

Kapalı bir gündü ama yağmur beklemekten vazgeçmiştik artık, altüst olmuş toprakta tökezleyerek ilerlemek kolay değildi, ter damlaları koltukaltılarıma batıyor, sırtım ve uyluklarım ağrıyordu. Sonunda durmak zorunda kaldım. Gözlerini benimki-ler gibi yere dikmiş geriden gelen Amina bana tosladı. Nefesle-rimizi toparlamaya çalışarak dikildik, etrafımıza bakındık. Bu savaş meydanını çarpışan sırtlarla, ölümüne boğuşan askerlerle ve hepsinin üzerinde ıslıl ıslıl arabalarıyla yol alan krallarla dolu olduğu sırada Troya'nın kale duvarlarından seyretmiştim. Şimdi bomboştu, terk edilmişti.

Belki nefes molası vermek hataydı çünkü başımı bir kere yer-den kaldırdıktan sonra artık ayaklarıma bakmaya devam ede-miyordum. O yüzden yolumuza devam ederken her şeye dikkat ediyordum. Bu sessizlikte tekinsiz bir şey vardı, insanın sevdiği birinin ölmesinin ardından boş odalarda duyduğu türden bir sessizlikti, zehirliydi. Ağaçlar Yunan kampının inşasında kulla-nılmak için kesilmişti, ağaçlar olmadan da arazi çıplak, müsteh-cen görünüyordu, biçimsizliğini örtecek en ufak bir şey yoktu. Bazı yerlerde topraktan, killi derinliklerden su sızmış, çukurla-rı ve yarıkları ağzına kadar doldurmuştu. Arada sırada aşağıda sürüp giden kimbilir hangi çürüme dolayısıyla yüzeyde kabarcıklar belirliyordu. Bu minyatür göllerin birkaçından yürüyerek geçmek zorunda kaldık, sonunda nehrin yanından ilerleyen patikaya ulaştık. Burada hiç değilse ses vardı -taşların üstünde su şarılıyordu- ama bu da savaş meydanının sessizliğini iyice artırmaktan başka işe yaramıyordu.

Nehirdeki bir kıvrımı dönünce karşımıza bir ceset çıktı, bir-kaç haftadır ölüydü, savaş gömleğinin içinde şişmişti, vücudun alt kısımları acınası bir şekilde açıktaydı. Ne toprak almıştı onu ne de su, asker de orada öylece yatıyordu işte, bereket versin ki yüzü öbür tarafa dönüktü. Amina'nın, kusacağından korkarmış

gibi peçesini ağzına örttüğünü gördüm ama koluna dokunmak için uzandığımda başını şiddetle iki yana sallayarak uzaklaştı.

Şehre yaklaştıkça, sessizliği bölecek denli yüksek sesler duyulur oldu: Dumanları tüten iç kalenin üstünde döne döne uçan kargaların kulak tırmalayıcı çığlıkları. Kargalar gaddarlık derecesinde akıllı kuşlardır. Eskiden askerler yeni bir savaş günü için yola çıktıklarında kargaların toplaşmasını seyrederdim. Davullar, borular, trompetler, kılıçların kalkanlar üstünde ritmik seslerle şakırdaması... Bu müzik savaşçılar için şeref, zafer, cesaret, yoldaşlık anlamına geliyordu. Kargalar içinse yemek. Kimin kazandığı, kimin kaybettiği kargaların umurunda değildi, onların günü daima güzel sona eriyordu.

Yeniden durduk, şehrin duman tüten kulelerine baktık. Amina surların içinde ölü yatan kuzenlerini ya da erkek kardeşlerini mi düşünüyordu acaba? Şehrim Lyrnessos düştüğünde dört ağabey kaybetmiştim, cesetlerinin gömülmeden yattığı düşüncesiyle ölümlerinden sonra aylarca eziyet çekmiştim. Hâlâ da çekiyordum, kendime bu konuyu düşünme izni verdiğim ender anlarda. Ama ağabeylerim ölüydü, onlar için yapabileceğim hiçbir şey yoktu, Amina'ysa hâlâ sağdı.

“Gel hadi,” dedim. “Çok kalmadı.”

“Nerede olduğunu biliyorum.”

Surları çepeçevre sararak uzanan bir patika vardı. O patikada yürümeye başladığımız sırada Troya'da geçirdiğim günlerden bir hatıra aklıma geldi birden, yüksek surların gölgesinde çiçeklerin akşam inmeden uzun süre önce kapanıverdiğini hatırladım. Şimdi iki yanımızda uçuk renkli, yıldıza benzeyen çiçeklerden kümeler vardı ve bazıları kapanmaya başlamıştı bile, taçyaprakları dudaklar gibi büzülüyordu. Amina'nın durmadan omzunun üstünden geriye baktığını görüyordum, belki katliamdan mucize eseri sağ çıkmış Troyalı askerlerden bir çetenin belirip onu kurtaracağını umuyordu ama etrafta kararmış kulelerin üstünde yanmış tahta parçalarının küllerinin uçuşması gibi dönüp dur-

mayı sürdüren kargaların gılgımlarından başka ses yoktu. Başlarda tek ses oydu ama sonra başka bir ses daha geldi kulağıma, surların içindeki sineklerin merhametsiz vızıltısı, kargaların çığlıklarından çok daha betardı.

Bahçeyi kilitli buluruz diye endişelenmiştim ama hayır, kapılar ardına kadar açıktı. Bunu görünce, orada bekleniyormuşuz gibi tuhaf bir hisse kapıldım. Bahçıvanlar kuşkusuz tahta atın sokaklarda çekilmesine yardım etmeye gitmiş, sonra belki kutlamalara katılmış ve bir daha dönmemişlerdi. Kapılardan içeri girince yüksek duvarlar bizi korumaya aldı, rüzgâr derhal kesildi. Meyve ağaçlarının tepeleri sallanıp savruluyordu ama açık kapıdan uzaklaşmamızın ardından yer seviyesinde hafif bir esintiden başka bir şey kalmadı. Gözetlendiğimizi hissettim, insan gözleri değil de varlığımızla irkilmiş benzeyen çiçekler bize bakıyordu sanki. Çürüyen leşler yerine tohumları ve olgun meyveleri yemeyi tercih eden küçük, rengârenk, hızla kanat çırpıp sürü sürü kuş vardı, onları kovalayacak bahçıvanların yokluğunda kendilerine ziyafet çekiyorlardı. Bir korkuluğun kollarına iki sıra saka küstahça yerleşmişti, geriye korkacak kimsenin kalmadığını biliyor gibiydiler.

İki kocaman sebze tarhının arasındaki patikadan uzak uçtaki şifalı ot bahçesine yürüdük. Hemen avuç avuç kişniş toplamaya koyuldum. Gözümün ucuyla, yanmış kulelere bakıp duran Amina'nın da diz çöküp ot toplamaya başladığını gördüm ama bir sıranın diğer ucundan başlamıştı, konuşmaya izin vermeyecek kadar uzaktaydı. Önemli değildi, bekleyebilirdim. Sorguya çekilmeyi beklediğini biliyordum ama ona istediğini vermeye niyetim yoktu. Şimdilik.

Arıların vızıltısı, birbirine karışan elma nanesi, kekik, biberiye, mercanköşk, defne kokuları, başımın tam tepesine kuvvetle bastıran bir eli andıran sıcak, gözümü yakan ter... Teri silmek için elimi kaldırdım, başım fena döndü, etrafımda bahçe fırlırdı. Dikkatle ayağa kalktım, gölgede oturabileceğim bir sıraya gitmeyi başardım. Pek başıma gelen bir şey değildi bu ama belki

hamilelik insanın bayılmasını kolaylaştıran bir şeydi. Gözlerimi kapadım, fena hâlde susamıştım.

Gözlerimi yeniden açtığımda Amina başıma dikilmişti. “İyi misin?”

“Evet, iyiyim.”

Biraz daha iyiydim ama öyle görünmüyordum herhalde çünkü Amina yanıma oturdu. “Derin derin nefes al.”

Gözlerimi bir yüksükotu kümesine diktim ve bana söyleneni yaptım, sonunda başımın dönmesi yavaş yavaş kesildi. Bitkin-
dim, içim boşalmıştı sanki. Etrafıma bakınca buradaki her şeyin, her şifalı otun, her çiçeğin, her sebzenin bir sonraki mevsimi, bir sonraki baharı görmeyi bekleyen adamlar tarafından dikildiğini fark ettim. Her yerde, kesintiye uğramış sıradan bir günden izler vardı. Ağzı kuru toprakla kaplı bir kürek, yeni kazılmış bir karı-
ğın ucunda yatıyordu. Tahta sırada, kare biçimi kırmızı-beyaz bir kumaş vardı, içine birinin yarısı yenmiş öğle yemeği sarılmış-
tı: Bir parça ekmek, bir ısırık alınmış küflü, uçuk sarı bir dilim peynir. Her kimse, kapılar açılıp tahta at içeri çekildiği sırada ye-
meğinin başına yeni oturmuş olmalıydı, kalkıp gitmişti, öylece, ikinci bir kere düşünmeden, döneceğini zannederek. Bağrıışan, kutlamalar yapan kalabalıkların içine karışmıştı.

O gün yaşadıklarımın hiçbiri, ne savaş meydanı ne gördüğümüz ölü savaşçı yıkmıştı beni, hatta duvarların içinden gelen sinek vızıltıları bile yıkamamıştı ama bu yıktı işte: Pis kokulu bayat bir peynir diliminin üstündeki kim olduğu bilinmeyen bir adamın diş izleri. Yüzümü ellerimin arasına aldım ve Troya’nın mahvına, Priamos’un ölümüne, halkının yok oluşuna ağladım.

Amina’nın, bulanık bir yüz ve iri iri açılmış bana bakan gözler hâlinde hayal meyal farkındaydım sadece. Beni kucakladı, ileri geri salladı, içimden yaşlar ve sümük boşanırken sırtımı okşadı. “Özür dilerim, özür dilerim,” deyip duruyordum, sonunda hıçkırıklarımdı kaldı sadece, burnumu çektim, elimin tersiyle sildim. Bir süre sonra kırmızı-beyaz kumaşı alıp onu kullandım. “Tan-

rılar adına.” dedim. “Bana ne oldu bilmiyorum. Ağlamam ben, hiç ağlamam.”

“Tamam, tamamı.”

Peçesini çıkarıp yüzümü kurulamak için kullandı, sonra gölgede öylece oturmaya devam ettik. Sıranın etrafında zemin çürümeye yüz tutmuş elmalarla ve ziyafetin üzerinde sarhoş gibi zikzaklar çizen bir yığın uykulu arıyla doluydu. Gözyaşı fırtınası sona ermişti, şimdi kendimi yine bomboş, perişan hissediyordum ama sonra moralim yavaş yavaş düzelmeye başladı. Bahçedeki onca renge baktım: morlar, maviler, kırmızılar, yeşiller, sarılar, pek çoğu öyle canlıydı ki kusurlu ışıkla boğuldukları hâlde bu canlılıklarını koruyorlardı; kusurlu diyorum çünkü biz rüzgârdan korunuyorduk ama gri bulutlar aralanmış, her zamanki turuncu ışıltı ortaya çıkmıştı yine. *Bir gün*, diye düşündüm, *benim de böyle bir bahçem olacak*. Uyuşmuş bir uzva yeniden kan dolması gibi neredeyse acı verici ufacık bir umut kıpırtısı hissettim içimde. Yanımda Amina sessizdi, başını kaldırmış, ağaca, sallanan yapraklarla dallara bakıyordu. O anlamsız *Tamam, tamam* dışında beni teselli etmek için hiçbir girişimde bulunmamıştı, buna minnettardım. O sırada, ikimiz kısa bir an için yakınlaşmışken konuşmalıydım belki ama kendimi çok savunmasız hissediyordum. Böylece bir süre sonra birbirimize sadece şöyle bir bakıp şifalı ot toplama işine geri döndük.

Bahçenin ortasında, araba tekeri şeklinde bir tarh vardı, teker parmaklarına daha verimli, kendi hâline bırakıldığı takdirde çılginca büyüyüp diğerlerini boğacak bitkiler yerleştirilmişti. Zıl istikametlerden birbirimize yaklaşarak tekerin etrafında çalıştık. Otururkenki yakınlığımız hızla ortadan kalkıyor, birbirimize yaklaştıkça aramızdaki gerginlik artıyordu. Sonunda buluştuk.

“Peki,” dedim. “*Sen mi yaptın?*”

Söylemek üzere olduğu yalan dudaklarında öldü. “Neden bilmek istiyorsun? Bilmesen daha iyi değil mi?”

Hiç kulak asmadım. “Mesele şu, Pyrrhos kadınlardan şüphelenmeyecek. Şu anda Kalkhas mı acaba diye düşünüyor, sen de

taniyorsundur mutlaka, hani şu rahip? Ya da Helenos mu diyor çünkü kamptaki tek Troyalıları onlar.”

“Ben de Troyalıyım.”

Kırılmıştım. “*Ben de öyleyim.*”

“Evet ama senin için durum farklı, değil mi?” Gözleri karnıma kaydı. “Sen seçimini yaptın.”

“Seçim mi? Sence seçme hakkım var mıydı?” Derin bir nefes aldım. “Bak, yardım etmeye çalışıyorum. Dikkati üstüne çekmez, aptalca bir şey yapmazsan bu iş sana hiç dokunmadan kapanabilir. Bunu atlatabiliriz.”

“Biz?”

“Evet. *Biz!*”

Sinir bozucu bir şekilde güldü, onu tokatlamak geldi içimden. “Cesedi gömüldüğü yerden çıkarttırdı, haberin var mı?” Ona dikkatle bakıyordum, bunun canını yaktığını gördüm.

“Yalancının biri.”

“Kim?”

“Pyrrhos. Andromakhe’ye Priamos’un acı çekmeden öldüğünü söyledi, çabucak öldü dedi, doğru değil. İnsan domuzu bile Pyrrhos’un Priamos’u öldürdüğü gibi öldürmez. İşin en korkunç yanı da şu, Hekabe biliyordu. Zırhını giymesin diye Priamos’a yalvardı ama ikna edemedi, Priamos’un savaşmamasına imkân ihtimal yoktu.”

“Yapması gerekeni yaptı.”

“Evet. Ben de öyle yaptım.”

Onu dinlerken gitgide daha açık hâle geliyordu ki Amina son derece inatçı, bir o kadar da laftan anlamazdı. Kampa yeni geldiğim sıralarda tanıdığım iki kadını hatırlatıyordu bana. Kız kardeşlerdi. Her gün günbatımında peçelerini sıkı sıkı örtmüş olarak kol kola kısa bir yürüyüşe çıkarlardı, ne sağa bakarlardı ne de sola, bakışları daima iffetli bir şekilde yerde, kendi ayaklarındaydı. Bu şekilde iki yüz metre kadar yürür, sonra birbirlerine bakmaya bile gerek duymadan geri döner, aynı yolu yeniden yürürlerdi. Bahsettiğim ürkek mi ürkek iki kadınla Amina görü-

nüşte birbirlerinden dünyalar kadar farklılardı ama Amina'da da aynı katılığı görüyordum: O da hayatın değiştiğini inkâr ediyordu. Bu yüzden ulaşılamaz bir hâle geliyordu ama yine de denemem gerektiğini hissediyordum. "Bundan sonra Priamos'u yine gömmeye kalkışanı öldürür."

"Biliyorum."

Peşini bırakmak zorundaydım artık. "Hadi bakalım," dedim. "Hazır buradayken biraz da meyve toplayalım. Hepsini çürümeye bırakmak yazık olur."

Meyveler bahçenin öbür ucundaydı, gölgeli, etrafına aldırmayan ağaçlarla dolu, epey esrarengiz bir yerdi. Kiraz ağaçları kuşların yağmalamasını önlemek için ağlarla örtülmüştü ama parmak uçlarımıza basarak birine uzanmayı ve çekip çıkarmayı başardık. Amina ağaca tırmandı, kirazları bana atmaya koyuldu. Meyvelerin nasıl çağlayan gibi yüzüme ve kollarıma aktığını, kan serpintileri gibi kırmızı lekeler bıraktığını hatırlıyorum. İnsin diye Amina'ya yalvarıyordum, düşeceğinden korkuyordum ama o üstüme kiraz yağdırmayı sürdürdü, gülüyordu, neşe doluydu. Kirazlar olgundu, hem de nasıl, kendimizi tutamadan yedik, hepsi nefisti. Amina'ya döndüm, ağzının köşelerinde dudaklarına gülümsemeyi nakşeden iki kırmızı leke gördüm.

Neredeyse dost olmuştuk.

Dönüş yolculuğu çok zahmetliydi. Sepetler ağırdı, üstelik bu defa rüzgâr doğruca yüzümüze esiyordu. İleriye bakarken, savaş meydanında rüzgârın görünmez olduğunu fark ettim: Kökünden sökülecek ağaç, yamyassı edilecek bitkiler yoktu orada. Ölü arazide binbir zahmetle ilerledik. Yürüyüşün ne kadar süreceğini yanlış hesaplamıştım, daha yarı yola geldiğimizde alacakaranlık çökmeye başlamıştı. Kuşlar geceyi geçirmek üzere tünüyorlardı artık. Solan ışıktaki, arkadaki simsiyah toprağın arasında neredeyse görünmezdiler, sadece epeyce geç ve gönülsüzce hareket ettiklerinde seçiliyorlardı. Sepetleri yere koydum, ellerimi sallayıp cırıptım ama hiçbir şey onları korkutmuyordu. Muzaffer seslerle gıklayarak zaferlerini ilan ediyorlardı; kursakları insan etyle

tıka basa dolu olduğuna göre zafer kazandıkları kesindi. Elimizden geldiğince çevrelerinden dolandık ama hendeklere varıp da ışıkları görmeye, insan sesleri duymaya başlayınca rahatladık. Kampın sıcaklığına ve görece güvenliğıne kavuşmaya öyle can atıyordum ki son yüz metreyi âdeta koşarak geçtim.

Döndüğümde kulübe sessiz ve karanlıktı. El yordamıyla girdiğini oturma odasını önce boş sandım ama sonra yatağın yanında uzun, oval biçimli koyu karanlığı fark ettim. Titreyen parmaklarla yağ kandilini yaktım, Alkimos'un gölgesi yere sıçradı.

"Çok uzun süredir yoksun."

"Şifalı otlar bitiyordu, ben de..."

"Merak ettim."

"Özür dilerim. Bir şey ister misin?"

"Bir kupa şarap alırım. Bir kupa da kendine doldur. Konuşmamız gerek."

İki kupa doldurup masanın üstüne koydum. Karşılıklı oturduk ama Alkimos biraz önce sarf ettiği sözlere rağmen hemen konuşmadı. Priamos'un gömülmesiyle ilgili soru sormamam gerektiğini biliyordum, konuya ilgi göstermek bile tedbirsizlik olabilirdi ama kendimi tutamadım. "Helenos'u bulabildiniz mi?"

"Evet, kız kardeşinin yanındaydı."

Kendimi zorla da olsa tuttum.

"Pyrrhos'un yüzüne bakmakla yetindi, sonra *keşke* Priamos'u gömen ben olsaydım dedi. Bunu başkasının yapmak zorunda kalmasından utanç duyduğunu söyledi, görev ona aitmiş."

"Ona?.." İşkence *edildi mi*, diye sormak istiyordum. En büyük korkum buydu: Amina'nın yaptığıının korkunç bedelini başka birinin ödemek zorunda kalması. Cümleyi tamamlamak için kendimi zorladım.

Alkimos kupasına bakıyordu. "Hayır, gerek yok, Helenos

mahvolmuş bir adam zaten. Bir erkek bu şekilde mahvolduğunda, her şeye ihanet ettiğinde bunun geri dönüşü yoktur.”

Sessizlik. Gölgelelerin Alkimos’un yanaklarında çukurlar oluşturmasını seyrettim. “Sen benimle ne konuda konuşacaktın?”

“Ah. Andromakhe diyecektim. Pyrrhos bu akşam yemeğinde şarap hizmetini onun görmesini istiyor.”

“Hayır... Yapamaz.”

Sözcükler kendimi tutmama fırsat kalmadan ağızımdan çıkıvermişti. Pyrrhos hakkı olmayan bir şey yapmıyordu, Andromakhe şeref ganimetiydi, adamlarına onunla niye gösteriş yapmasıydı ki? Kısa bir süre önce Akhilleus da akşam yemeklerinde beni aynı şekilde sergilerdi ama ben buna alışmış, hatta bu sayede edindiğim bilgileri değerlendirmeyi öğrenmiştim. Ama Andromakhe, hele de o durumdayken? Bununla başa çıkabilmesini mümkün görmüyordum.

“Belki ona yardım etmek istersin diye düşünmüştüm,” dedi Alkimos. Andromakhe’ye eskiden beri büyük merhamet gösterirdi –kadının bebeğini Automedon’la ikisi gömmüşlerdi– ama yine de buna izin vermeye yanaşmasına şaşırmıştım. “Senin için sakıncası yoksa.”

“Kendi başına yapamaz.” Kalkmaya davrandım. “Başka bir şey yoksa ben Andromakhe’nin yanına gideyim?..”

Alkimos tereddüt etti. “Pyrrhos’un yanında dikkatli davran. Helenos’a işkence yapılmadı dedim ya hani? Şey, yapılmadı... Ama Pyrrhos biraz acayip bir şey yaptı. Hançerini Helenos’un karnına batırdı, fazla değil, azıcık kesti ama sonra parmaklarını kana batırdı... Ve bana sorarsan Helenos’un korktuğunu bilmek ona zevk verdi.”

Bu kampta dökülen kanın miktarı düşünülürse, anlattığı şey saçma denecek derecede önemsizdi ama bundan rahatsız olduğu belliydi ve Alkimos öyle kolay kolay rahatsız olan bir adam değildi. “Öyle bir şeye hiç gerek yoktu,” diye ekledi. “Helenos bildiği her şeyi bize anlatmak için can atıyordu zaten. Hoş, bir şey bilmiyormuş ya!”

Bekledim ama başka bir şey söylemedi. "Hepsi bu kadarsa?.."

"Evet evet, git hadi."

Önce depo odasına gittim, giysilerimi sakladığım sandıktan nakışlı bir tunik aldım, sonra kendi odama gidip saçlarımı taramdım. Bunu yapmayalı epey zaman olmuştu, oysa bir zamanlar, Akhilleus hayattayken aylar boyunca her akşam yaptığım işti. Giyinip saçımı taramayı bitirince, ağzımı birkaç kez iyice açtım, çenelerimin tık ettiğini duydum, sonra dudaklarımı bir gülümseme kavisiyle kastım. Ve bütün eski endişelerim, bütün eski gerginliğim geri geldi. Dışarı çıktım, kadınların kulübesine kadar olan kısa yolu yürüdüm. Erkekler salonun dışında toplanmaya başlamıştı bile. Açık kapıdan dışarı kızarmış et kokuları süzüldü, ağzım fena hâlde sulandı ama ta ne zamana dek yemek yiyemeyeceğimi biliyordum, hiç yiyebilir miydim o da belli değildi ya.

Kulübeye girince doğruca Andromakhe'nin odasına gittim. Ayaktaydı ve giyinmişti ama ne yapacağını bilemez hâlde yatağının yanında dikiliyordu, saçları uykudan ötürü hâlâ karmakarışık. Üstündeki tunik kesinlikle uygun değildi. Oturma odasına döndüm, rasgele iki kız seçip sıcak su ve temiz giysi getirmelerini söyledim. Benim gözetimim altında, Andromakhe'nin yıkanmasına -banyo daha iyi olurdu tabii ama vakit yoktu- yardım ettiler ve saçlarını parıldayana dek fırçaladılar. Amina, yılın bu mevsiminde her yerde yetişen mor papatyalardan örülmüş bir taçla gelerek beni fena hâlde şaşırttı. Tacı Andromakhe'nin başına koydu, iğnelerle tutturdu ve geri çekilip hayran hayran eserine baktı. Renk Andromakhe'ye yakışmıştı, saçlarının koyuluğu üstünde mor papatyalar âdeta ılık saçıyordu; öte yandan çiçeklerin tazeliğiyle Andromakhe'nin perişan yüzü arasındaki tezadı görmezden gelmek mümkün değildi. Kollarını ovalayarak kararlı bir sesle, "Bir şey olmayacak," dedim. "Ben de yanıdayım, tek başına olmayacaksın. O berbat şarabı kupalara doldur ve içerken boğulmalarını umut et."

Kadınların kulübesinden salona kadar olan kısa yürüyüşte Andromakhe iki kez tökezledi. Eşiği aştığımız sırada, bir sıcak

hava dalgasının cildimin gözeneklerini açtığını hissettim. Kızarmış et, baharat, sıcak ekmek kokuları, terli erkeklerin, duvarlardaki reçinenin ve meşalelerin katranının kokusuna karışıyordu ama ayaklarımızın altında hışırdayan sazların daha keskin, daha taze kokularını da alıyorduk. Ah, hele o uğultu! Önce bölük pörçük başlayan şarkılar kükremeler hâlinde yükseliyor, sonra kahkahalar ve bağırış çağrışımlarla sona eriyordu. Masalara vurulan yumruklar bazen şarkılara tempo tutuyor, bazen de yemekler yeterince hızlı gelmiyor diye kıyameti koparıyordu. Andromakhe'yi, üstünde dizi dizi şarap testisi duran bir büfenin olduğu uzak köşeye götürdüm. Tanrılar aşkına, düşürmemesini dileyerek eline bir testi tutuşturdum, bir tane de ben aldım ve en yakın masaya doğru gitmeye başladım. Andromakhe diğer taraftan bana ayak uydurmuştu. Myrmidonlar beni türlü sevgi gösterileriyle selamladı, hatta bir ikisi karnımı okşadı. Bu kadar çok erkeğin hiçbir cinsel imada bulunmadan belimin altında bir yere böyle dokunabileceğini hayal bile edemezdim. Diğer masaya hizmet eden iki kadın daha gördüm, ateşlerin çevresindeki orta malı kadınlardı ve durmadan mıncıklanıyorlar, göğüsleri, kasıkları sıkılıyordu. Biri tesadüfen bana doğru baktı, adını hatırlayamıyorum ama mutsuz ve dalgın ifadesi bugün bile aklımdan çıkmamıştır.

Adamların hepsi yiyip içmeye başlayana dek Pyrrhos'un, Alkimos'un ve Automedon'un oturduğu en baştaki masaya bakacak kadar bile vaktim olmadı. Kalkhas da oradaydı, tepeden tırnağa rahip giysilerine bürünmüştü ama yüzündeki beyaz boya sıcaktan akıyordu. Buraya sadece sorgulanmak üzere çağrıldığını, iki yanında oturan adamların ona dost olmadıklarını biliyor muydu? Alkimos tabağına bakıyordu. Bazen iyi tanıdığınız birini uzaktan görmek onu algılama biçiminizi keskinleştirir. Alkimos onu ilk gördüğümünden daha zayıf, daha yaşlıydı şimdi. Başını tabağından kaldırdığında gözleri masalarda geziniyor, adamların arasındaki etkileşimleri inceliyor, şakadan atışmaların gerçek hakaretlere dönüşeceği, yeniden kanayan eski yara-

ların açığa çıkıp intikam isteyeceği anları dört gözle kolluyordu. Bu adamlar yıllardır sinir gerginliği içinde yaşamıştı, şimdi de işler kolaylaşacak diye beklerken hüsrana içindeydiler çünkü ipe çektikleri eve dönüş yolculuğu sürekli erteleniyordu. Her gün umutla başlıyor, hayal kırıklığıyla sona eriyordu. Savaşı kazanmışlardı. Dünya tarihinin en büyüğü olan bu zafer –gerçekten öyleydi, bunun tartışmalı bir yanı yoktu– nasıl ağızlarında mağlubiyet gibi bir tat bırakmaya başlamıştı?

O yüzden Alkimos sorun çıkacağına dair işaretleri dört gözle kolluyordu, dönüp etrafına baktığımda bunun sebebini anladım. Pyrrhos, annesinin adası Skyros'tan bir grup genç adam getirmişti yanında. Gençler durmadan içiyor, bağırıp çağırıyor, hizmetçi kızları sıkıştırıyorlardı, bunların hiçbirisi alışılmadık değildi ama Myrmidonların gözlerinde, bu davranışların savaşın esas yükünü çekmiş yaşça daha büyük, daha tecrübeli askerlere saygısızlık addedildiğini okuyabiliyordum. Pyrrhos'la bu grup birbirleriyle bağırıp çağırarak konuşuyorlardı. Pyrrhos'un yüzü kıpkırmızıydı –gerçi solgun benzinin çabucak kızardığını kabul etmek gerek–, zilzurna sarhoş olduğu da açıktı. Diğerlerine örnek olmak şöyle dursun, sorunun büyük kısmı ondan kaynaklanıyordu. Kulübemde tek başıma oturup yün eğirseydim, yemek hazırlıklarını denetlemekle yetinip Alkimos'un eve gelmesini bekleseydim, bunların hiçbirini bilemeyecektim ama şimdi her şeyi büyük bir açıklıkla görüyordum. Bu salon yerden tavana çıra doluydu, hepsini tutuşturmak için tek bir kıvılcım yetecekti.

Andromakhe bitkin ve perişan görünüyordu ama hiç değilse hâlâ ayakta idi, bu da ondan beklediğimden fazlasıydı. Testileri toplamaya başlamasını fısıldadım, hepsini bir kere daha doldurup masalara yerleştirmemiz gerekiyordu, ondan sonra çekilmemiz için verilecek işareti bekleyecektik. Daha doğrusu, Akhil-leus hayattayken işler böyle yürürdü. Adamlar gerçekten, ciddi anlamda içmeye başlamadan oradan ayrılmama izin verilirdi hep. Testileri aralıklarla masalara dizdik, sonra en baştaki masa için en iyi şaraplardan almaya gittim. Andromakhe, Pyrrhos'un

sandalyesinin arkasındaki yerini aldı, Pyrrhos ona bakmaya bile zahmet etmeden kupasını uzattı. Andromakhe kupayı doldururken onda daha önce görmediğim bir sağlamlık gördüğümü düşündüm, bu da bana umut verdi.

Erkeklerin çoğu artık yeterince yemişti, ya etleri didikliyolar ya da ekmekle yemeğin kalanını sıyrıyorlardı. Baş masada Pyrrhos, Priamos'u gömme girişiminden bahsediyordu. Bu işe kim kalktıysa yarım bırakmak zorunda kalmış diye anlattı. Ceset tekrar kazılıp çıkarılmıştı, aynı şey bir daha olmasın diye başına da muhafız dikilmişti. Baş masadakilerin hepsi bunu zaten biliyordu. Açıklama Kalkhas gözetilerek yapılmıştı, Kalkhas da konuşmanın aldığı yön karşısında şaşkına dönmüş durumdaydı. Burada ağırılanma biçimine fena hâlde gücendiğini anlamıştım zaten. Toplananlara dua ettirmesi istenmemişti, tanrılar için toprağa şarap dökmeye de davet edilmemişti. Şimdi de Pyrrhos kalkmış, onu iğneliyordu, davranışları gerçekten saldırgancaydı ve en ufak bir saygı emaresi taşımıyordu.

Sessizce, görünmezmişim gibi davranarak kupalarını doldurdum ve dinledim. Sonra birden salona bakarak şöyle düşündüm: Özlemişim bunu!

Yemekler biterken şarkılar başladı. Pyrrhos tanınmış bir ozan ayarlamıştı, kampta birkaç tane bulunuyordu. Ozan tek başına söylüyordu ama şarkıların adamların katılabileceği nakarat kısımları vardı. Her şarkı Akhilleus hakkındaydı; kısa yaşamı, şerefli ölümü, yiğitliği, güzelliği, sık sık kapıldığı dehşet verici hiddet nöbetleri. Şarkılardan birinin adının düpedüz "Hiddet" olduğunu hatırlıyorum. Baştaki masanın yanındaki gölgelerin içinde duruyordum, bu da Pyrrhos'un yüzünü görebilmeme imkân veriyordu. Babasının başarılarının böyle şiirlerle, şarkılarla methedildiğini duymak onun için bir gurur kaynağı olmalıydı, üstelik bu şarkılar ve güfteler hayatımda duyduklarımın en güzellerindendi ama Pyrrhos'a bakınca, başka ve acı verici duygular içinde olup olmadığını merak ettim. Kampın bazı yerlerinde, üstelik sadece Myrmidon hanesinde değil, Akhilleus'a tanrı gibi

tapılıyordu. Pyrrhos bazen kendini ulu bir meşenin gölgesinde hayatta kalma mücadelesi veren yabancı ot benzeri bir filiz gibi hissediyordu mutlaka. Kendinden hiç şüphe duyuyor muydu? Bence muhakkak duyuyordu.

Son şarkı da sustu. Adamlar ayaklandı, el çırpıyor, masaları yumrukluyor, takdirlerini bağırarak dile getiriyorlardı, ozansa baş masadaki yerini aldı, ikram edilen şarap kupasını kabul etti.

Bundan kısa bir süre sonra Alkimos, Pyrrhos'a Andromakhe'yle benim çekilme vaktimizin geldiğini hatırlattı. Pyrrhos bir an boş boş baktı ama sonra başıyla onayladı. Küçük odaya, "dolaba" gittik ve yatağa oturup kalın ekmek dilimleriyle kuruyup kalmış incirlerden yedik. Andromakhe, o âna dek yarı boğulmuş gibi derin derin nefesler alıyordu.

Gitmek için ayağa kalkarken, "Neşelen," dedim. "Biraz şansın varsa sızar."

Avluyu geçip Alkimos'un kulübesine gittim ama uykuya dalmaya hazır değildim daha. Ben de bir sandalye aldım, verandanın en korunaklı yerine oturdum. Salonda bir curcunadır gidiyordu. Akşamın sonlarına doğru, adamlar başka eğlenceler aramak üzere dışarı dökülmeden önce gürültü hep artardı ama genellikle bu kadar yüksek sesler duyulmazdı. Kadınların kulübesine gidip Amina'yı muhafızlar konusunda uyarsam mı acaba diye düşündüm ama kızlar yatmıştı mutlaka, zaten Amina'nın bu kadar çılgınca bir tehlikeyi göze alacağına da inanamıyordum. İkinci kere yapmazdı. Hepimiz bir kere cesur olabiliriz.

Başım yemekten görüntülerle ve seslerle, kulak misafiri olduğum, tek başına bir şey ifade etmeyen ama bir araya gelince belli bir anlam oluşturan konuşma parçacıklarıyla uğulduyordu. Pyrrhos ve kontrol edemediği ya da belki etmediği Skyroslu genç adamlar. Alkimos'un masalara bakar, eskiden Patroklos'un Akhilleus için yaptığı şeyi Pyrrhos için yapar ve savuşturulacak tehlikeleri gözlerken takındığı dikkatli ifade. Ama Akhilleus, Patroklos'a gözü kapalı güvenirdi, oysa Pyrrhos'un, babasının, kendisinin hiç tanımayacağı o adamın yanında savaşmış

olan Alkimos'a gizli gizli içerlediğinden şüpheleniyordum. Alkimos'un nasıl baskılar altında olduğunu şimdi çok daha iyi anlıyordum.

Söylenenleri seçemiyordum ama şamata gitgide artıyordu. Kavgalarla dolu bir gece bizi bekliyordu anlaşılan. Ayağa kalktım, içeri girmek üzereydim ki salonun girişinde bir yaygara koptu, Pyrrhos yanında Kalkhas'la verandada belirdi, tartıştıkları belliydi. Kavgı, Apollon'la ve Pyrrhos'un tanrının Akhilleus'un ölümünde oynadığına inandığı rolle ilgili gibiydi. Apaçık belli, dedi Pyrrhos. Ölümlü hiç kimsenin Akhilleus'u öldüremeyeceği apaçık belliydi, bu iş tanrılardan birinin başının altından çıktı, Apollon'un güzellik ve kuvvet açısından kendisine rakip olan Akhilleus'tan nefret ettiğini de herkes bilirdi. Kalkhas'ın bakış açısına göreyse Pyrrhos kutsal şeylere küfürler kusuyordu. Rahip elini kaldırdı, sanırım itiraz etmek için yapmıştı bunu ama belki Pyrrhos bu hareketi tehdit olarak algılamıştır. Artık her neyse, Kalkhas'ı bileğinden tuttuğu gibi şiddetle basamaklara doğru itti. Canını yakmak istediğini sanmıyorum ama ne yazık ki ayağı cüppesinin eteğine takılan Kalkhas basamaklardan tepesi üstü avluya düştü, orada nefesi kesilmiş hâlde, kolları bacakları iki yana açık olarak yattı kaldı.

Birkaç saniye sonra başını kaldırdı. Elmacıkkemiğindeki derin kesikten kan sızıyor, beyaz boyayı pembe kire dönüştürüyordu. Pyrrhos ona önce dehşete kapılmış gözlerle baktı ama sonra kahkahalara boğuldu. Belki orada bırakırdı, o bile yeterince kötü olurdu zaten ama Skyroslu genç adamlar kapıdan geçip Pyrrhos'un arkasında toplandılar, gülüyor, Pyrrhos'u kışkırtıyorlardı. Kalkhas dört bacağına üstünde doğrulmayı başarmıştı. Pyrrhos, arkasından onu teşvik edip duranlara karşı koyamadı. Basamaklardan aşağı sıçradı, ayağını Kalkhas'ın kucuna vurduğu gibi rahibi yeniden yere serdi, sonra da bağırıp yumruğunu sallayarak takipçilerine döndü. Onlar da tabii Pyrrhos'un sırtına vurular, saçlarını karıştırıp onu yeniden salona çekerek daha fazla şarap getirmeleri için kadınlara bağıldılar.

İçimden ilk gelen koşup yardım etmektir ama onun yerine iyice gölgelere çekilip Automedon'un Kalkhas'ı ayağa kaldırıp üstünü başını silkelemesini seyrettim. Bir erkeğin küçük düşmesine şahit olanlara da genellikle onu küçük düşüren kişi kadar içerlenir, Kalkhas'ı kendime düşman etmeye hiç niyetim yoktu. Kalkhas herkesin söylediği gibi Agamemnon'un gözünden düşmüştü belki ama yine de akıllı ve güçlü bir adamdı. O yüzden, Automedon'un desteğiyle topallayarak birkaç adım atmayı denediği sırada seyretmekle yetindim. Automedon'un samimiyetle dindar bir adam olduğunu biliyordum, tanık olduğu bu hakarete çok üzülmüştü mutlaka. Kalkhas topallayarak geçerken, kamp ateşlerinin çevresindeki askerlerin bazıları pis pis güldü ya da açıkça bağırarak ona sataştı. Kalkhas'tan hoşlanmadıkları için bile değildi bu, hepsi zorbaydı, güçsüz gördükleri herkese sırt çevirmeye dünden hazır dılar, kan kokusu alan sansarlar gibiydiler. Öte yandan diğerlerinin fena hâlde afalladığı belliydi. Kalkhas kolunu Automedon'un omzuna sarmış, ayaklarını sürüyerek ağır ağır kapıya doğru giderken içlerinden bir ikisi nazardan korunma işareti bile yaptı.

Automedon, rahibe ta kulübesine dek yardım etmiş olacak çünkü verandada bir süre oyalanmama karşın döndüğünü görmedim.

Bu olayın ertesi günü, Pyrrhos adamlarına avluda toplanmalarını buyurdu ve verandanın basamaklarında durup onlara hitap etti. İyi düşünülmemiş bir konuşmaydı. Pyrrhos adamlara Priamos'u gömmek için bir girişimde bulunulduğunu anlattıktan sonra (ki bunu zaten biliyorlardı), bir daha böyle bir şeye kalkışanın ölümle cezalandırılacağını söyledi. Sözlerini adamlara sadakat konusunda nutuk çekerek bitirdi, oysa bütün birlikler arasında liderlerine en çılgınca sadakatle bağlı olanlar Myrmidonlardı. Konuşma bitince Pyrrhos için tezahürat yaptılar ama gayet sönük bir tezahürattı; kalabalık dağılırken kimse bir şey söylememesine karşın adamların bakışp durduklarını gördüm.

Kendimi zorla işe koştum, kulübe hiç bu kadar temiz olmamıştı. Ama oturup gözlerimi kapamamla zihnimin kayalarla dolu bir havuzcuğa hücum eden dalgalar gibi, görüntülerle dolması bir oldu yine: Andromakhe'nin saçlarına mor papatyalardan bir taç iğneleyen Amina, Pyrrhos'un kızarmış yüzü ve anırır gibi kahkahası, tozun toprağın içinde serilmiş yatan Kalkhas. Tek bir şey yaptım –ki bu bazılarına ihanet gibi görünebilir–, Alkimos'a muhafızların kadınların kulübesinin çevresinde devriye gezmesini sağlamasını rica ettim. Onlara söylemeyi hatırlayıp hatırlamadığını bilmiyorum. O akşam daha sonra Andromakhe'yle birlikte salona gittim, akşam yemeğinde şarap ikramı yaptık. Hava gergindi.

Pyrrhos'un konuşması her nasılsa Skyros'tan yanında getirdiği genç adamlarla Myrmidonlar arasında ortaya çıkan zıtlasma-

yı kötüleştirmişti, Pyrrhos da bu bölünmeyi destekliyor gibiydi. Bu delikanlıların Pyrrhos'un dostu olduğuna dair hiçbir emare görmüyordum -Pyrrhos'un arkadaşı olduğunu da sanmıyordum zaten- ama onların gözüne girme ihtiyacı içinde gibiydi. Akşamın sonuna doğru Skyrosluların elebaşlarından biriyle yaşlıca bir Myrmidon arasında kavga çıktı. Myrmidon kavgacı bir adam olarak bilinmezdi ama artık canına yetmişti. Alkimos araya girdi, Automedon da ona yardıma koştu ama Pyrrhos onlara hiçbir şekilde destek olmadı. Hatta aslında ikisinin otoritesinin altını oyuyordu, halbuki kendi mevkisi Alkimos'la Automedon'un adamlarını kontrol altında tutabilmesine bağlıydı. Yemek, Skyroslu delikanlıların masaların üstüne sıçrayıp bir tür zafer dansı yapmalarıyla sona erdi, Pyrrhos onları coşkuyla alkışladı. Henüz on altı yaşında olduğunu sürekli kendime hatırlatmak zorunda kalıyordum.

O gece çok kötü uyudum, şafaktan uzun süre önce sıçrayarak uyandım ve karanlığa bakarak yatarken beni yeni bir sesin uyardığını anladım. Rüzgârın çıkardığı türlü türlü gürültüleri tek tek inceledim: Her zamanki iniltiler, homurtular, hıçkırıklar ve ısıklar duyuluyordu. Yatağımın ayak ucundaki beşik gıcırdadı. Bunların hiçbiri yeni değildi ama sonra yeniden duydum: Duvarın diğer tarafından telaşlı bir tıslama geliyordu. Biri beni uyardırmaya kararlıydı ama kapıyı yumruklayarak dikkatleri üstüne çekmek istemiyordu. Dudaklarımı kalasların arasındaki bir boşluğa dayayıp, "Kim o?" diye sordum.

"Maire."

Öyle bir uyku sersemiydim ki yüzünü ancak bir süre sonra gözümün önüne getirebildim. Kaşları ortada birleşen ağırkanlı, şişman kızdı, her zaman bol, siyah bir cüppe giyerdi, kulübenin içinde bile. Aşırı derecede iffetliydi, Amina bile o kadar ileri gitmezdi.

"Ne oldu?"

"Amina kayıp."

"Kayıp mı? Ne demek *kayıp*?"

Ama ne demek olduğunu biliyordum. Cevap beklemeden harmaniyemi kaptım, el yordamıyla koridoru geçtim. Ben kapıyı açarken Maire de kulübenin köşesinden dönüyordu, solgun renkli ay misali yüzü karanlıkta kocaman parladı. “Sen kulübeye dön,” dedim. “Ben gidip onu ararım.”

Başıyla onaylayıp gitmeye davrandı ama kolunu yakaladım. “Ne kadardır kayıp?”

“Bilmiyorum. Hepimiz uyuyorduk.”

“Tamam, sen dön. Merak etmemelerini söyle.”

Diğerleri ne kadarını biliyordu acaba? Korkularımdan biri, Amina’nın diğer kızları da bu çılgın savaşa sürükleyebileceği idi ama bir yandan da öyle bir şey yapacağını sanmıyordum. Tek başına olmaktan, yalnız, neşesiz faziletinden fazlasıyla gurur duyuyordu. Göze aldığı tehlikenin şerefini kimseyle paylaşmak istemezdi. Kulübeden ayrıldığı sırada içimde bir yer inatla *Hayır, bunu yapmaz* diye düşünüyordu. Şimdi yapmazdı, cesedin çevresine muhafızlar dikilmişken ve Pyrrhos bu işi yapanı bulmayı kafasına böyle koymuşken yapmazdı. Pyrrhos’un konuşmasını duymuştu mutlaka, kamptaki herkes duymuştu. Gerçi bir ihtimal daha vardı, Amina kaçmıştı belki. Hatta onu –istemedenden– teşvik etmiş olabilirdim. Terk edilmiş Troya bahçelerinde bol bol yiyecek olduğunu görmüştü. Orada saklanabileceğini düşünmüştü belki, öte yandan bundan nasıl bir gelecek bekleyebilirdi ki? Yağmacı kargalar, ziyafet çeken sinekler, yanıp kül olmuş evler, yıkılmış tapınaklar, üstelik kış da hemen kapıdaydı. Amina en iyi ihtimalle aylar boyunca yapayalnız kalacaktı, ayrıca eninde sonunda sebzeler toprakta, meyveler ağaçlarda çürürdü. Şimdi gayet bol görünen yiyecekler hızla tükenecekti.

Savaş meydanı boyunca koştuğunu canlandırdım gözümde, bunu yaptığını düşündüğümünden değil, yapmadığını bildiğimden. Diğer seçenek öyle berbat ki düşünmeye bile katlanamıyordum. Kendimi, beni ahırların avlusuna doğru götüren ayaklarımın hareketini düşünmeye zorladım. Harmaniyem mavi yündendi ve mavisi öyle koyuydu ki siyah zannedilebilirdi, ku-

maşı başıma sıkı sıkı dolamıştım, gözlerim hariç her yerim kapalıydı. Bir kulübenin yan tarafı boyunca usulca ilerledim, kim senin beni gözetlemediğinden emin olana dek bekledim, sonra da açık alana fırlayıp diğer kulübenin gölgesine koştum. Ahşap duvarların ardından inilti, mırıltılar, arada sırada da bir çığlık duyuyordum. Kamptaki askerlerin pek azı doğru dürüst uyuyabiliyordu. Troya'nın surlarının içinde olanların hatıraları geceleri karanlıkta o kadar kolay silinemiyordu. İleri baktım. Ya gözlerim karanlığa alışıyor ya da ortalık aydınlanmaya başlamıştı. Fazla zaman yoktu.

Ahırların avlusunda meşaleler yanıyor, verdikleri ışık şiddetli rüzgârda daima olduğu gibi dalgalanıyordu. Dikkatli davranmak zorundaydım çünkü açık ağızlı, boş bakışlı seyis oğlanlardan birinin saçlarına yapışmış samanlarla arka taraftaki eyer odasında uyduğunu biliyordum. Tereddüt ettim, yabancı birinin varlığını sezen atlar bir yandan diğerine sallanmaya başladı. Zaten rüzgârdan nefret ettikleri için normalde de huzursuzlardı. Biri homurdanıp kapıyı tekmeledi, diğeri kişneyerek ona cevap verdi. Kendimi kıpırdamadan durmaya zorladım ama atlardan biri yine kişnedi, ben de gölgelerden çıkıp avlu boyunca süzüldüm.

Çok geçmeden çalılık araziden geçerek atların otladığı çayırliklara giden cüruf patikadaydım. Burada beni gözlerden saklayacak duvarlar yoktu, kendimi iyice açıkta hissediyordum ve uzaklardan bir yerden erkek sesleri duyabiliyordum. Yoğun kara bulutlar gökyüzünde hareket hâlindeydi ama arkalarında dolunay olduğunu ve her an ortaya çıkabileceğini biliyordum. Çömeldim, muhafızların yerini tespit etmeye çalıştım, sonunda ağaçlarla çalılardan şekilleri kıpırdanmaya başlayana dek gözlerimi dört açtım. Nihayet onları seçtim, iki yüz metre ötedeydiler. Küçük bir ateş yakıp çevresinde toplanmışlardı, gölgeleri kaba otların üzerinde oynayıyordu. Üç muhafız saydım ama sonra içlerinden biri ateşe bir kütük atmak için eğildi, arkasında dördüncü bir muhafız daha gördüm. Ateşle aydınlanan sakallı yüzleri belli belirsiz seçtim, sıkı sıkı giyinmişlerdi mutlaka çünkü hava

soğumaya başlıyordu. Cesetten rüzgâr yönünde ve olabildiğince uzakta, muhafızlık ettiklerini makul bir biçimde hâlâ iddia edebilecekleri mesafede oturmuşlardı. Ben o kadar şanslı değildim. Havada kötü bir koku almaya başlamıştım bile.

Önümde uzanan arazi ve ellerim birden daha açık bir renge büründü. Rüzgâr bulutta bir delik açmıştı, ay da o delikten dışarı bakıyordu. Küçülmeye başlamıştı, yorgundu, kederden başka hiçbir şey taşımıyordu. Hekabe'yi düşünüp titredim ama aslında o anda zihnimde Amina'dan başka kimseye yer yoktu. Neredeydi bu kız? Hiç ses duymamış, hiçbir hareket görmemiştim, hatta muhafızların sesinden ürküp kaçtığı umuduna kapıldım. Kumsaldadır, diye düşündüm, eskiden benim yaptığım gibi bir aşağı bir yukarı yürüyor, kabul edilemez olanı kabullenmek için kendi kendini iknaya çalışıyordur. O taraftan dönersem onu yakalayabilirdim. Kum tepelerinin arasında yürümeye koyuldum, hızla ve sessizce hareket ediyor, her birkaç adımda bir durup rüzgâra daha az hedef olmak için eğiliyordum. Başımın üstünde kumsal otları ay ışığında gümüş rengi parlıyordu. Cesedin yanından çabucak geç, dedim kendi kendime, Amina'nın orada olup olmadığına bak, sonra tepeciklerden kayarak kumsala in ve güven içinde eve dön. Ama o yoldan geri dönemeyeceğimi hatırladım hemen çünkü kampın girişinde muhafızlar vardı, beni tanırlardı ama gecenin bir yarısında ne maksatla etrafta gezindiğimi açıklamakta biraz zorlanabilirdim. *O konuda daha sonra endişelenirsin.* Dizlerimin üstüne indim, kokunun geldiği istikamete doğru emekledim, bir yandan da harmaniyemle ağzımı burnumu kapatmaya çalışıyordum. Gevşek kumların üstünde sürünen acayip, sakat, üç bacaklı bir yaratık gibiydim. İkide bir duruyor, muhafızları duymak için kulak kabartıyordum ama ya sesleri rüzgârla boğuluyordu ya da susmuşlardı. Uykuya mı dalmışlardı? Muhtemelen. Daha sıkıcı bir iş düşünemiyordum.

Ama sonra bir ses duydum: kesik, sık nefesler. Geceleri cese-
de sokulabilecek onca yırtıcı hayvanı düşündüm. Her neydiyse

onu korkutmak için bağıramazdım da çünkü o zaman muhafızların dikkatini çekerdim, yani patikada yoluma devam etmek zorundaydım. Hava gitgide aydınlanıyor, önümdeki kum tepesi beyaz beyaz ışıldıyordu. Her zaman şafaktan önce kalkan seyislerin atları çayıra çıkarması an meselesiydi artık. Hemen bir göz atıp sonra eve döneceğim dedim kendi kendime. Ben yaklaştıkça solunma sesleri yükseldi, koku anlatılamayacak kadar berbatı, sonra onu gördüm, iki eliyle birden kumları kazan, eğilmiş, küçük bir şekil hâlindeydi.

"Amina."

Hızla döndü, yüzü korkudan kasılmıştı, sonra beni tanıdı ve, "Defol," diye tısladı.

Öne doğru emekledim. Cesedin etrafındaki kumlar karma-karışık, Amina'nın parmak izleri hayvan pençesi izleri gibi her yerdeydi. Kendimi daha yakından bakmaya zorlayınca cesedin neredeyse tamamen örtüldüğünü gördüm, sadece iskelete dönmüş bir kol kalmıştı dışarıda. Kolun ucundaki el bana uzanıyor gibiydi. O eli, avucunda gümüş bir sikke ışıldarken hatırlıyordum ama şimdi avuç mavuç yoktu, hiç et kalmamıştı. Beyaz kemikler örtülmek için bana yalvarıyordu. Bilinçli bir şekilde karar vermeden kumlu toprakta tıpkı Amina'nın yaptığı gibi eşelenmeye başladım. Birbirimize bakmadık, konuşmadık ama birlikte çalışmamız için çabucak bitmesini sağladı. Ellerimi tuniğime silip doğrulmaya davrandım. Ama sonra Amina'nın ölü için dua etmeye başladığını dehşetle gördüm. Ebedi ışıpta dinlen sonsuza dek... Sesimi fazla yükseltmemek için çaba harcayarak, "Amina!" dedim. Göğsümde bir şey nefes almamı engelliyordu sanki, insanın boğazını üşüttüğünde ya da soğuk aldığında hissettiği gibi sinir bozucu küçük bir engel değil de bir erkeğin sıkı yumruğu gibi kocaman bir şeydi. "Bak, yapmak istediğin şeyi yaptın işte. Artık geri dönmek zorundayız."

Başını iki yana salladı. "Duaları okumadan olmaz."

"Duaları kulübede okuyabilirsin." Amina'nın diğer tarafında, yerde bir şey gördüm, bir somun ekmekle bir testi şarap, cena-

ze merasimini tamama erdirmek için ikisi de gerekliydi. "Bunu daha önce yaptın zaten."

"Hayır, yapmadım, biri geçince durmak zorunda kaldım. Bu defa doğru dürüst yapmam gerek."

"Tanrıların umurunda olmaz. Yeterince yaptın."

Ama dinlemiyordu. Ben de onu bırakamazdım. Böylece orada diz çökmüş hâlde ölümlere edilen duaları geveledik: Güvenle geç karşıya, sakın bir deniz, nihayet huzur bul... Bu kırılgan niyetleri karanlığa atarken tutunduğumuz onca umudu dile getiriyorduk. Cenaze dualarının o gece bizim okuduğumuz kadar hızla okunduğunu hayatım boyunca duymadım, üstelik bir sürü üstünkörü cenaze törenine katılmışımdır. Dualar bitince Amina somunu kırdı, testiye bana verdi. Ekmeğin kabuğu sert, şarap ekşiydi, lokmayı zorla yutmayı başardığımda yanaklarımdan yaşlar akıyordu, hem de keder gözyaşları değildi bunlar. Amina da boğulacak gibiydi ama kendi kabuğunu yutmayı başardı, sonra şarabın kalanını tanrılara adak olarak kumlara döktü. Toprak o kadar kuruydu ki şarap damlaları ancak yerde sıçradıktan sonra yüzeyi delip kuma gömülebildi. Amina'nın ağzının köşesinde kırmızı bir leke gördüm, onu görünce de havanın ne kadar aydınlandığını fark ettim.

Birden öfkeden küplere bindim. "Yürü *hadi*," diyerek ince kollarını yakalayıp onu ayağa kaldırdım.

Gözlerini dikmiş, bana bakıyordu. Niye kıpırdamadığını ya da konuşmadığını anlayamadım ama sonra bana değil, arkamdaki bir şeye baktığını fark ettim. Tam o anda bir el enseme yapıştı. Bütün vücudum sarsıldı, karnımdaki bebek tekme attı. Diğer muhafızlar da arkasındaydı. Kim olduğumu görsünler diye döndüm, Myrmidonların bana zarar vermeyeceğini biliyordum. Ama yüzleri birer birer incelerken ne bir gülümseme gördüm ne de beni tanıdıklarına dair bir işaret. Bunlar Skyroslu genç savaşçılardı, Pyrrhos'un adamlarıydı ve onlar üstünde hiçbir nüfuzum olmadığını biliyordum. Kollarımızı kabaca arkaya kısıp bizi kampa giden dik patikadan aşağı önlerinde yürümeye zorladılar.

Mezardan uzaklaştırılıp ahırların avlusunda yürütüldük. Artık güneş uskun yukarısına doğru dimdik tırmanıyor, geçişimizi seyretmek için dönen seyislerin yüzlerine sert bir ışık düşürüyordu. Ahırların avlusundan geçip Pyrrhos'un salonuna yürüdük, orada başka muhafızlar vardı, bu defakiler Myrmidon'du, Alkimos'un karısı olduğumu biliyorlardı.

"Alkimos'u çağırmamız lazım," dedi biri.

"Hayır," dedi beni tutan muhafız. "Pyrrhos gayet açık emirler verdi. Doğruca ona götürülecekler."

Böylece bizi verandanın basamaklarından yukarı itip kapıyı yumrukladılar, Pyrrhos bizzat gelip açana kadar da epey bir yumruklamaları gerekti. Yatağının morlu gümüşlü örtüsünü gevşekçe omuzlarına dolamıştı ama onun dışında çıplaktı. Bir yüzden diğerine baktı, uyku mahmuruydu, aksiliği üstündeydi ve böyle aniden baskına uğraması dolayısıyla afallamıştı. "N'oluyor?"

"Bunları Priamos'u gömerken yakaladık."

Pyrrhos kenara çekildi, muhafızlar bizi salona itip peşimizden geldi.

Pyrrhos inanamayan gözlerle bize bakarak, "*Kadınlar ha?*" dedi. "Kesinlikle emin misiniz?"

"Hepimiz gördük, efendim, seslerini de duyduk. Cenaze dualarını okuyorlardı."

Bir sürü Myrmidon savaşçı peşimizden salona dolmuştu. Biri öksürüp beni işaret etti. "Bu kadın Alkimos'un karısı."

“Öyle mi?”

Pyrrhos benim Alkimos’la evli olduğumu nereden bilecekti ki? Alkimos’un kulübesine yaptığı ender ziyaretlerin birinde beni fark ettiyse bile muhtemelen köle kızlardan biri olduğumu zannetmişti.

“O da mı oradaydı?”

Genç adamlar bakıştı, huzursuzlanmışlardı ama sonra beni tutan delikanlı başıyla onayladı.

“İyi, o zaman Alkimos’u bulup getirirseniz iyi olur.” Belli ki kontrolü ele alması gerektiğini hissedenden Pyrrhos parmağını muhafızlardan birine doğru salladı. “Sen burada kal. Diğerleriniz, hemen oraya dönün. HERİFİ MEZARINDAN ÇIKARIN!”

Amina’nın irkildiğini gördüm ama Pyrrhos doğrudan ona baktığında bakışlarını küstah bir tavırla karşıladı. Ben ayaklarıma bakıyor, Alkimos’un görüneceği ânı korkuyla bekliyordum.

“Ben giyineyim,” dedi Pyrrhos. “Gözünüzü üstlerinden ayırmayın.”

Uzun adımlarla odadan çıktı. Birden bayılacak gibi olmuşum, masanın yanındaki sıraya hasretle baktım. Myrmidon savaşçılara başvurmanın bir anlamı olmadığını biliyordum, Pyrrhos karşısında herhangi bir güçleri yoktu. Hayretler içinde bana bakıyorlardı. Alkimos’un ne zaman bulunabileceğini ancak tanrılar bilirdi, kampın kimbilir neresindeydi, yiyip içip eğleniyordu herhalde. Ya da başka bir kadının yatağındaydı. O yüzden, her zamanki gibi bir gece önceki ziyafetin karmaşası içindeki, ıssız ve berbat hâldeki salona göz gezdirdim. Bozuk hayvan yağı kokuları, duvarlardan gelen reçine kokusu, tüten kandiller... Sazlar daha bir gün önce taze serilmişti ama buna rağmen havanın kokusuna tatlılık katamayacak kadar yıpranmışlardı. Başım dönüyordu, yavaşça sıraya doğru yanaşmaya başladım ama tam o sırada Pyrrhos odaya geri döndü, yüzü öfkeyle düğüm düğümdü. “Neden?” dedi.

Amina doğruca ona baktı. “Kralımı gömdüm. Bunu açıklamak zorunda değilim.”

Pyrrhos hemen -düşünmek için hiç duraklamadan- ona vurdu. Tokadın sesi odada yankılandı.

"Cesedin gömülmeyeceğini söylediğimi biliyor muydun?"

"Evet, biliyordum. Ama böyle bir şey yapamazsın, tanrıların kanunlarına bu şekilde karşı gelemezsin. Kimse gelemmez. Ne kadar güçlü olduğun umrumda değil."

Pyrrhos'un ona yeniden vuracağını sandım ama verandan gelen ayak sesleri dikkatini dağıttı. Alkimos içeri girdi, saç başı darmadağınktı, tuniği şarap lekeleriyle doluydu. Eğilerek Pyrrhos'a selam verdi ama bakışları benim üstüme sabitlenmişti. "Aklın neredeydi senin?"

Sesi alçak, telaşlıydı, ancak bir fısıltı düzeyindeydi ama Amina onu duydu.

"O bir şey yapmadı."

"Muhafızlar suç üstü yakalamış," dedi Pyrrhos. "İkisini birden."

"Evet ama Briseis, Priamos'u gömmüyordu. Sadece *beni* durdurmaya çalışıyordu."

Bu hem doğrudu hem değildi. Hepsini kendimden uzaklaştırma arzusuyla gözlerimi yumdum, Priamos'un iskelet elinin topraktan bana doğru uzandığını gördüm. Gömülmesine yardım etmiştim, tanrılara itaat etmek için değil, umutsuzca şefkat ihtiyacı duyan bir çocuk olduğum sırada bana sevecenlik göstermiş yaşlı bir adama duyduğum hürmetten ötürü yapmıştım bunu. Amina'nın sunduğu çıkış yolunu kabul etmek bir an aklımdan geçti ama sonra, "Doğru değil bu," dedim, daha doğrusu bunu söyleyen kendi sesimi duydum. "Gömülmesine yardım ettim."

Amina hızla bana döndü. "Hiç de *etmedin!*"

Gururunun vardıgı raddeyi o anda anladım. Yüzü kireç beyazı, Pyrrhos'un parmaklarının izi yanağında kıpkırmızı, orada durmuş, gururla ışıldıyordu. Beni kurtarmaya çalışmıyordu, tek başına hareket ettiğine inanılmasını istiyordu. Belki o âna dek kendini de buna inandırmayı başarmıştı.

Sessizce ellerimi Pyrrhos'a doğru uzattım. İki elim de toprakla kaplıydı, bütün tırnakların simsiyahtı.

Pyrrhos, Alkimos'a döndü. "Bunu görmezden gelemem. Kimin karısı olduğu umurumda değil."

"Haberim yoktu," dedi Alkimos.

"O yardım *etmedi*," diye ısrar etti Amina. "Sadece beni kulübeye geri götürmeye çalışıyordu."

Alkimos onu duymazdan geldi. "Karımla *ben* ilgilenirim."

"Hayır, ilgilenemezsin," dedi Pyrrhos. "Birlikte yapmışlar. Şu ellerine bir baksana!"

"Ne yapacaksın?"

"Bilmiyorum. Bunları bir yere kapatacağım herhalde." Pyrrhos afallamış bir boğa gibi başını iki yana sallıyordu. "Bu işin arkasında biri var mutlaka. Sadece kadınlar yapmış olamaz."

Amina araya girdi. "Kaçtır söylüyorum ya. Başka kimse yoktu."

Birden, onun gerçekten ölmek *istediğini* fark ettim. Ve kuvvetle muhtemel öleceğini. Ve benim de onunla gideceğimi.

Alkimos, "Çamaşırlık var," dedi. "Kapısı kilitlenebiliyor. Bir de zırhların saklandığı kulübe var. Bence ikisini yan yana tutmamalısın."

Ona bakamıyordum, bana ihanet ediyordu, benimle birlikte Akhilleus'a da. Esas sürpriz buydu.

"Tamam," dedi Pyrrhos. "Onlara ne yapacağımıza sonra karar veririz." Muhafızlara başıyla işaret etti, onlar da Amina'yı alıp götürmek için öne çıktılar. Biri kızı ensesinden tutup iterek yanında sürükledi.

"Hey... Yavaş ol," dedi Alkimos.

Bir el koluma yapıştı. Amina'yla muhafızlar neredeyse kapıya varmıştı ki dışarıda bir gürültü koptu, cesedi açığa çıkarmak için -kazmakla uğraşmaya hiç gerek yoktu, mezar zaten Priamos'u zar zor örtecek kadar sığdı- gönderilmiş muhafızlar paldır küldür odaya daldı. İçlerinden biri, boş bakışlı, tuhaf, sarsak davranışlı sıska bir delikanlı öne itildi. Onu tanıdım. Ce-

setlere muhafızlık etmesi gerekmediğinde ahırlarda çalışırdı ve genellikle diğerlerinin şakalarının hedefi olurdu, köyün delisi gibi bir şeydi. Öte yandan, sinirli bir atı yatıştırma konusunda kimse onunla aşık atamazdı.

Diğer muhafızlar onu öne iterek, "Hadisene," dediler. "Hadisene, göster."

Günah keçisi seçildiğini bile pek fark edemeyen zavallı oğlan grubun ortasında durup çaresizce bir yüzden diğerine baktı ama Pyrrhos ona karşı şaşırtıcı derecede sabırlıydı. Çocuğu ahırlarda geçirdiği, söylendiğine göre terli atları kurulamak, eyerleri, hatta bölmelerdeki pislikleri temizlemek gibi epey zahmetli işlerle uğraştığı uzun saatlerden tanıyordu elbette. Onun mevkisindeki erkekler böyle işlerle uğraşmazdı. Pyrrhos öne doğru eğildi ve nezaketle, "Ne var elinde bakayım?" diye sordu.

Çocuk istemeye istemeye elini açtı, avucunda ışığı yansıtan şey bir erkeğe ait bir başparmak yüzüğüydü, son olarak bir zincirin ucunda Andromakhe'nin boynunda sallandığını gördüğüm yüzük. Alkimos'la muhafızlar yüzüğün kime ait olduğunu ya da neden bu kadar önemli olduğunu bilmiyordu elbette. İçgüdüsel olarak başka tarafa dönüp yüzümü sakladım, sebebini bilmiyorum, bana öyle gelmişti ki yüzüğü tanımam bu bilginin bir şekilde diğerlerine de aktarılmasına sebep olacaktı.

Ama yüzüğü Pyrrhos da tanımişti. "Bunu Andromakhe'ye vermiştim."

"Ben de çaldım," dedi Amina hemen. "Andromakhe yıkıyordu, yüzüğü çıkardı... Ben de çaldım. Kaybettiği için perişan oldu, her yeri aradı... Hatta bize zemin tahtalarını söktürecekti az daha..."

Saçmalıyordu. Gözlerimi kapattım, susmasını diledim.

"Neden?" diye sordu Alkimos.

"Neden mi çaldım? Kayıkçının parasını ödemek için."

Bir cesedi gömülmeye hazırlarken normalde gözlerine birer sikke koyar, işinizi öyle bitirirsiniz. Sikkeler gözlerin kapalı kalmasını sağlar, ayrıca dindarlar bu paraların göçmüş ruhları Styks

Nehri'nden geçirip ölümler diyarı Hades'e taşıyan kayıkçıya ödeme yapmak için kullanıldığına inanırlar. Amina'nın ne parası vardı, ne mücevheri ne de değerli bir şeyi, kadınların hiçbirinde yoktu öyle bir şey. Priamos'un yüzüğünü taşıyan Andromakhe hariç. Amina doğru mu söylüyordu? Andromakhe benim kulübenimde yıkandığında yüzüğü çıkarmamıştı ama bu hiç çıkarmadığı anlamına gelmezdi. Amina'nın yüzüğü çalmak için bulduğu fırsatı değerlendirmiş olması mümkündü. Mümkün sayılırdı.

Sessizlik uzadı da uzadı. Pyrrhos sırayla herkese bakıyordu. Hepimizi farklı gözlerle görmeye başladığını sezdim. Alkimos, ben, Amina, Andromakhe. Bütün bunlar ona bir kumpas gibi gelmeye başlıyordu mutlaka. Birden, gözlerini bizden ayırmadan bağırdı: "Andromakhe!"

Andromakhe o kadar çabuk ortaya çıktı ki herhalde kapıdan bizi dinliyordu. Pyrrhos'a doğru yürüdüğü sırada ağzının korkuyla büzüldüğünü fark ettim.

Pyrrhos yüzüğü uzattı. "Bunu ona sen mi verdin?"

Andromakhe bakışlarını Pyrrhos'un yüzünden eline, sonra tekrar yüzüne çevirdi ve hiçbir şey söylemedi. Bir kakımın büyülediği bir tavşan gibiydi.

"Çaldım diyorum!" diye bağırdı Amina.

Pyrrhos döndü ve ona bir daha vurdu. Amina bu defa elini burnuna götürdü, çektiğinde eli kana bulanmıştı.

Pyrrhos tekrar Andromakhe'ye dönerek, "Ee, sen mi verdin?" dedi.

"Ne olduğunu bilmiyorum. Sabah boynumdaydı, akşamsa gitmişti. Özür dilerim." Hıçkırıyordu. "Özür dilerim, özür dilerim."

Andromakhe konuşurken Pyrrhos'a bakıyordu ama bu sözlerin Amina'ya hitaben söylendiğini hissettim.

Amina, "Yüzüğü o vermedi bana. Çaldım," dedi. Burnundan hâlâ kan damlarken doğruca Pyrrhos'a bakıyordu. "İkisi de bana yardım etmedi. Kendi başıma yaptım ve bundan bir an bile pişman değilim."

Sonra öbür tarafa döndü ve kendiliğinden kapıya doğru yürüdü, muhafızlar da peşindeydi, kraliyet muhafızlarına dönüşmüşlerdi âdeta. Kapı Amina'nın arkasından kapandıktan sonra bir sessizlik oldu.

Alkimos kandillerden birini alıp bana verdi. "Kandil mutlaka onda kalsın." Myrmidon muhafız başıyla onayladı.

"Tamam." Pyrrhos, Alkimos'a hitap ediyordu. "Sonra konuşuruz. Sana gelince..." Parmağını Andromakhe'ye doğru salladı. "DEFOL!"

Depo kulübesinin önüne varınca muhafız durup kapının kilitlerini açmaya koyuldu. Üç ayrı kilit, içeride saklanan zırhların değerinin göstergesiydi. Adam işini bitirince kenara çekildi, içeri girmem gerektiğini nazikçe işaret etti. Onu tanıyordum, salon-da şarap ikramı yaptığım sırada Akhilleus'un soyuna bir sadakat gösterisi olarak karnıma dokunan adamlardan biriydi. Eh, bu tür jestlerin bana bir faydası yoktu şimdi. Ayrıca beni buraya yollayan da Akhilleus'un oğluydu.

Eşikten içeri adım attım. Muhafız kapıyı arkamdan kapatıp kilitleri yerine taktı. Beni burada tutmak için kilide ihtiyaçları yoktu aslında. Nereye gidecektim ki? Kandil kulübeye solgun bir ışık düşürüyordu, cilalı bronzların ışıltısı gözüme ilişti. Başta, kandilin yanına diz çöküp kapının altındaki ince ışık çizgisine baktım. Ellerim titriyordu, ısıtmak için ikisini de yenlerimin içine soktum ama titremelerine bir türlü engel olamıyordum. Metalin ve yağlı bezlerin soğuk, ağır kokusu dört bir yanımdaydı ve mideme yerleşip taş misali orada yatıyor gibiydi. Galiba durumumun ne kadar nazik olduğunu o anda kavradım. Alkimos'un karısı olarak yeni mevkimde kendimi güvende hissetmeye başlamıştım ama depo kulübesinde kapı üstüme kilitlenmiş hâlde beklerken, kölelikten hiçbir zaman bir adımdan fazla uzaklaşamayacağımı anladım.

Bütün hayatım, geçirdiğim yıllar, haftalar, günler, saatler beni bu yerdeki bu âna taşımıştı. Özellikle de bir gün: Kendi şehrimin, Lyrnessos'un düştüğü gün. Aşağıda şiddetle süren çarpış-

maları seyretmek için iç kalenin çatısına çıkmıştım. Akhilleus'un en küçük ağabeyimi boğazına sapladığı bir mızrakla öldürmesini seyretmiştim. Mızrağı çekip çıkarmadan önce dönmüş, iç kaleye bakmıştı. Güneşin arkamda olduğunu biliyordum, beni göremeyeceğini biliyordum –görebilseydi de ancak aşağı bakan koyu renk bir leke seçebilirdi-, yine de doğruca bana baktığı hissine kapılmıştım. Diğer kadınlar ikişerli üçerli gruplar hâlinde yavaş yavaş alt katlardan çatıya akmış, sonun gelmesini hep birlikte beklemiştik. Yunan savaşçılar merdivenden yukarı hücum ederken, anne tarafından kuzenim Arianna kolumu yakalayıp sözcüklere başvurmadan konuşmuştu: *Gel*. Sonra korkuluğa tırmanmış, savaşçılar içeri daldığı anda ölüme atlamıştı, düşerken beyaz elbisesi etrafında uçuşuyordu, alazlanmış bir pervane gibiydi. Yere çok uzun zaman sonra çarpmış gibi gelmişti bana, halbuki birkaç saniyeden fazla geçmiş olamazdı. Çığlığı yıldırım çarpmış gibi bir sessizlikle sönmüş, işte ben de o sessizliğin içinde yavaşça dönüp diğer kadınların önüne çıkmış, içeri giren adamların karşısına dikilmiştim.

Arianna *Gel* demişti...

Ama ben kalmayı seçmiştim ve diğer her şey, o zamandan bu zamana olup biten her şey o seçimin bir sonucuydu. Kamptaki ilk saatlerimden itibaren daima tedbirli, dikkatliydim, sadece hayatta kalmaya odaklanıyordum, Priamos'un elinin şerefine leke sürülmüş hâlde pis kumların üstünde yattığını gördüğüm âna dek. Gömülmesine yardım ettiğime pişman mıydım? Evet. *Evet!*

Ve hayır.

Depo kulübesinin kapısının yanına çömelmişken bana öyle geldi ki bu işe düşünmeden girişivermiştim. Oraya Amina'yı durdurmak için gitmiştim gerçekten, onu dönmeye, işi yarım bırakmaya ikna etmeye de çalışmıştım ama sonra Priamos'un elini görmüştüm ve bir bakmıştım ki yerdeyim, kumlarda köpek gibi eşeleniyorum. Duaları etmiş, şarabı içmiş, bayat ekmeği boğazımdan geçmeye zorlamıştım. Priamos'a cenaze töreni yapmıştım, hem de Pyrrhos'un bunun ölümle cezalandırılacağını söy-

lediğini duymamın üstünden yirmi dört saat bile geçmemişken. Korkunç geçen son bir senede kazandığım her şeyi bir tarafa atmıştım. Amina beni kurtarmak ya da Pyrrhos'a karşı çıkıp tanrıların arzularına itaat edecek tek kişinin kendisi olduğu fikrini korumak için yalan söylemeye devam edecekti. Ama ona inanacaklarını sanımıyordum. Niye inanacaklardı ki? Hem de ben Pyrrhos'a tırnaklarımın içindeki toprağı göstermişken.

Gözlerimi kapadım, sonra arkamdaki karanlıkta ağır ağır – yavaş ilerleyen bir süreçti– bir varlığın biçimlendiğini hissettim. “Varlık” sözcüğü yanlış ama doğrusunun ne olduğunu bilmiyorum. Gözlerimi açtım, kendimi kandili başımın ta yukarisına kaldırmaya zorladım ve büyük bir şaşkınlıkla çığlık attım. Orada, karşımdaki duvarda sıraya dizilmiş hâlde Priamos, Hektor, Patroklos ve Akhilleus duruyordu da ondan. Çığlık dudaklarımda öldü çünkü elbette orada değillerdi. Elbette hayır. Gördüğüm şey, zırh takımlarıydı; beklediğim gibi bir köşeye yığılmak yerine her parça doğru yerde olacak şekilde duvara tutturulmuşlardı, böylece erkek vücudu şekilleri oluşturuyorlardı. Anında tanınabilen erkeklerdi bunlar. İşte şu, Priamos’un zırhıydı, hani Hekabe’nin giymesin diye yalvardığı zırh. Her tarafı kan içindeydi, düşman kanı asla silinip temizlenmezdi. Yanında Hektor’un zırhı duruyor, meşhur sorguçlu miğferi ışıpta pırıldıyordu ama takımın kalkanı eksikti. Andromakhe, bebeğinin babasının kalkanının içinde gömülebilmesi için Pyrrhos’a yalvarmış, Pyrrhos da kabul etmişti, gerçi sonradan cömertliğine pişman olmuştu. Kalkanın boş yerine her baktığında ne kadar hiddetleneceğini hayal edebiliyordum. Son olarak Akhilleus’un zırhı. Bunun da kalkanı eksikti çünkü Pyrrhos kalkanı salonda elinin altında tutuyor, bir zamanlar Akhilleus’un yaptığı gibi saplantılı bir biçimde durmadan cilalayıp parlatıyordu.

Feneri iyice yukarı kaldırarak miğfere baktım. Elimi her oynattığımda madenin üstünde aydınlıkla karanlık birbirini kovalıyor, maskedeki göz deliklerinin ardında hareket varmış izlenimi yaratıyordu – ya da olan hareketi gözler önüne seriyordu.

Eskiden sadece tek kişinin nefes aldığı yerde şimdi iki kişinin nefeslerini duyuyordum. Hiçbir şey söylenmedi, sözcüklere gerek yoktu. Bu buluşma –gerçekten bir buluşmaymış gibi gelmişti bana– dakikalar mı yoksa saatler mi sürdü onu bilmiyorum ama beni değiştirdi. Polyksene'nin öldüğü gün, Akhilleus'un höyüğü- nün yanında durmuş ve kendi kendime Akhilleus'un hikâyesinin mezarında sona erdiğini, benim hikâyeminse başlamak üzere ol- duğunu söylemiştim. Hakikat ne mi? Akhilleus'un hikâyesi asla bitmiyor. Erkekler nerede savaşıyor ve ölüyorsa Akhilleus'u ora- da bulabilirsiniz. Bana gelince... Benim hikâyemle onunki birbi- rine çözülmez bağlarla bağlıydı.

Kapının önünden birinin sesi geldi. Kapı açıldı, genişleyen bir yay hâlindeki gün ışığı karanlıktan bir dilim kesti. Işık soğuk su gibi üstüme çarpmış, beni daldığım hayallerden uyandırmıştı. Al- kimos, "Briseis!" diye seslendi, ben ona doğru yürürken de dışarı çıkmama izin vermek için kenara çekildi. Avluyu geçerken arkam- da hiddetten kaskatı kesildiğini hissediyordum. Anlaşılan hesap verme vaktim gelmişti, oturma odasına girip de Automedon'un orada beklediğini görmemle bu fikrim doğrulandı.

Alkimos masaya oturdu. "Tamam. En baştan başlayalım." Bir sandalyeyi işaret etti, oturdum. Işık loştu, o yüzden Alkimos bir mum yaktı ve yanıma, sıcaklığı tenimde hissedebileceğim kadar yakınımaya koydu. Automedon masanın başındaki sandalyeye yerleşti, bunu tuhaf bulduğumu hatırlıyorum çünkü o sandal- yeye her zaman Alkimos otururdu. Automedon o âna dek bana bakmamıştı bile. Oradaki varlığına içerliyordum ama bir yan- dan da hiçbir şeye içerlemeye hakkım olmadığını biliyordum. Öte yandan, Automedon orada otururken Alkimos'la doğru dürüst konuşamayacağımızı hissediyordum. Akhilleus'un beni hangisine vereceği konusunda tereddüt edip etmediğini ve karar vermesinin ne kadar sürdüğünü –evet, biliyorum, aptalca ama ilk defa– merak ettim. Akhilleus'un onlar hakkındaki fikirlerini biliyordum, bunu asla gizlememişti. Alkimos dürüst bir adamdı, yumuşak kalpliydi, iyi bir savaşıydı ama yaşına göre yeterince

olgun değildi, biraz da budalaydı. Automedon'a gelince, insan ona hayatını emanet edebilirdi, ip gibi dosdoğru bir adamdı, mi-zahtan hiç anlamazdı, kendini her zaman haklı gören, hoşgörüsüz ukalanın biriydi. Ama ikisi de cesur, ikisi de sadıktı ve ikisi de Akhilleus'a yürekten bağlıydı.

Alkimos boğazını temizledi. "Başlamadan önce bir şey söylemem gerekiyor. Akhilleus'un çocuğuna hamile olduğunu Pyrrhos'a söyledim."

"Ne dedi?"

"Pek bir şey demedi."

Automedon, "Bunun sana bir faydası dokunur mu belli değil," dedi ve bunu söylemekten zevk aldığını sezdim. "Bana kalırsa Pyrrhos yüce Akhilleus'un tek oğlu olma fikrinden bayağı hoşlanıyor. Nasıl tepki göstereceğini anlamak güç."

"Yakında anlayacağımıza kuşku yok."

Bakıştıklarını gördüm. Belki ben de bekledikleri gibi tepki göstermiyordum.

"Tamam," dedi Alkimos. "En baştan başlayalım. Adamlar seni bulduğunda neredeydin?"

"Mezarın yanında."

"Ayakta mıydın?"

"Hayır, diz çökmüştüm. Ben..."

"Ve ellerinde toprak vardı, öyle mi?"

Başım la onayladım. Bileklerimi yakalayıp muma doğru çekti. Tırnaklarımın altında toprak, avuçlarımda toz vardı. Alkimos, Automedon'a baktı, odanın havası belli belirsiz değişti. Bir soğuk hava dalgasının tenimde dolaştığını hissettim, oysa oda havasızdı ve ağır bir balmumu kokusuyla doluydu.

Automedon öne eğildi. "Ya ilk seferde? O zaman da orada mıydın?"

"Hayır."

"Kız bir şey söylememiş miydi?"

Tereddüt ettim, o zaman Automedon'un gözlerinde bir ışıltı yakaladım. Sorguya çekiliyordum. Biraz yakınlık, aramızdaki

ilişkiye dair bir tür onay bulmak için Alkimos'a baktım ama hiçbir karşılık alamadım. İkimiz baş başa olsaydık kafa karışıklığım konusunda, Amina'yı durdurma çabasının istemeden yardıma dönüşmesi konusunda ona karşı dürüst davranmaya çalışırdım. Priamos'la surlarda görüştüğümü, bana nasıl sevecenlik gösterdiğini anlatırdım. Ama heyhat, ikisi birden buradaydı işte ve Automedon'un kafası hayatı boyunca hiç karışmamıştı herhalde.

Hâlâ konuşmamı bekliyordu.

"Priamos gömülmediği için dehşet içinde olduğunu söyledi sadece."

"Ne yapacağını sana anlattı mı?"

"Hayır."

"Peki, Priamos'un gömüldüğünü öğrendiğin zaman ne olduğunu düşündün?" dedi Alkimos.

"Bilmiyordum."

İyice üstüme doğru eğiliyordu. Aramızda masa vardı ama bana hiç de öyle gelmiyordu, nefesini yüzüme üflüyordu sanki. Ayrıca farklı görünüyordu: daha yaşlı, daha zayıf, daha dikkatliydi. Sevdalı delikanlı -bir zamanlar bana sevdalı olduğunu kesinlikle biliyordum- gitmiş, yerine bambaşka, daha ürkütücü biri gelmişti. Troya'ya yapılan son saldırıda yer alan ve şehrin surlarının ardında ağza alınmayacak şeyler yapan adamdı bu. Artık "yaşına göre olgunlaşmamış" değildi, "biraz budala" değildi. Onu ilk defa görüyormuşum gibi geldi bana.

Kısa bir duraklamanın ardından, "Şey, Helenos ya da Kalkhas yapmıştır diyordunuz, o yüzden ben de onlardan biri olduğunu düşündüm," dedim.

Automedon masayı yumrukladı. "Hiç de düşünmedin! Kimin yaptığını biliyordun."

"Bak, kızın tek söylediği Priamos'un doğru düzgün bir cenazeyi hak ettiğiydi. Hangi Troyalı olsa söylerdi bunu."

"Hangi Troyalı savaşçı olsa."

"Kadınların görüşleri yok mudur sanıyorsun? Bağlılıkları?"

"Bir kadının bağlılığı kocasınadır."

Alkimos ayağa kalkıp büfeden bir testi şarap aldı. İki kupaya şarap koydu, sonra kısa bir tereddüdün ardından üçüncüsünü de benim için doldurdu.

“Peki,” dedi. “Dün gece. Kızın ne yapacağından haberin var mıydı?”

“En ufak haberim yoktu.”

Düpedüz yalan değildi ama tam anlamıyla doğru da sayılmazdı. Bana bakarak sessizlik içinde oturdular. Uyumluydular. O anda kocamı yitirdiğimi hissettim ama bir yandan da aslında gerçekten bir kocam var mıydı diye düşünüyordum. Pyrrhos’un ne yapacağını düşündüklerini sormak istiyordum ama cesaret edemedim, cevaptan çok korkuyordum.

Automedon: “Peki ne zaman öğrendin?”

“Kızlardan biri kapıyı çaldı. Hangisi diye sormayın, hepsinin adını bilmiyorum. Bazıları hâlâ konuşmıyor.” *Dikkatli ol. Öfkeni belli etme.*

“Eh, belli ki kapıyı çalan kız konuşabiliyormuş. Ne dedi?”

“Amina’nın kulübede olmadığını söyledi. Kaybolduğunu.”

“Peki, ne olduğunu düşündün?”

“Kaçtığını sandım. Priamos’u gömmekle uğraştığı aklımın ucundan bile geçmedi.”

Automedon başını iki yana sallıyordu.

“Daha yeni Troya’nın bahçelerine gitmiştik. Orası hem korunaklı hem de bol bol yiyecek var. Belki oraya gitmiştir diye düşündüm...”

“Ama onu aramak için oraya gitmedin, değil mi? Cesedin olduğunu bildiğin yere gittin.”

Bunu inkâr edemezdim. Ayrıca geriye bakıp düşündüğümde, Amina’nın kaçmış olabileceği fikri, gelip geçici bir düşünceden öteye geçmemişti. Amina hiçbir zaman hiçbir şeyden kaçmazdı.

Alkimos: “Oraya varınca ne buldun?”

“Neredeyse bitirmişti. Bir an evvel olup bitmesini istiyordum sadece, onu yeniden kulübeye sokmak istiyordum. Güvende olacağı yere.”

"Sen de Priamos'un gömülmesine yardım mı ettin?" Alkimos havlar gibi güldü. "Tanrılar adına, kadın!"

Hakikatten başka bir şeyi söylemek için iş işten geçmişti artık. "Bak, Amına'yı kurtarmaya çalışıyordum. Ama ne var biliyor musun? Kesinlikle haklısın, Priamos'u gömdüm. Ona saygı duyardım da ondan. Onu orada öylece yatar hâlde bırakmak ayıptı da ondan. İkiniz de Priamos'la tanıştınız, Akhilleus'u görmeye geldiğinde tanıştınız onunla. O gece olanları biliyorsunuz. Akhilleus onu hoş karşıladı, yiyecek ikram etti, bir yatak sundu, ona hürmetle muamele etti, hatta yemek yesin diye kendi bıçağını Priamos'a verdi. Akhilleus bunu ister miydi sizce?"

Bakıştılar. Birbirlerinin yüzünde gerçeği okuduklarını görabiliyordum ama ikisi de bunu kabul etmeyecekti.

"*Biliyorsunuz,*" dedim. "İkiniz de. Akhilleus'un Priamos'un gömülmesini isteyeceğini biliyorsunuz."

Alkimos ağır ağır, "Senin öncelikli ödevin bana karşı," dedi. Derin bir nefes aldı. "Tıpkı benim öncelikli ödevimin sana karşı olması gibi."

Güldüm, kendimi tutamamıştım. "Hayır, Alkimos, öncelikli ödevinin *buna* karşı olduğunu ikimiz de biliyoruz." Tunığimin gevşek kumaşını karnımın üstünde gerdim.

"Senin öncelikli ödevinin de o olması gerekmez mi?"

O zaman, karşısında utanca kapıldım: Alkimos'un kendisinin olmayan bir çocuğa karşı duyduğu kayıtsız şartsız bağlılık benim şüphelerimle, benim kararsızlığımınla öyle büyük tezat içindeydi ki.

Automedon bütün bunlar boyunca sessiz kalmış, masaya dökülmüş şarap birikintisiyle oynayıp şekiller çizmiş, bacaklar kondurduğu lekeyi örümceğe çevirmişti. "Sanırım bu işten bir çıkış yolu bulabiliriz," dedi sonunda. "Kız kendi başına hareket ettiğini söylüyor. İyi madem, bırakalım söylesin. Briseis'in tek yapması gereken, kızı durdurmaya çalıştığı konusunda ısrar etmek. Bence yakayı kurtarabilir. Muhtemelen."

Kurtarabilir. Tekil. En yumuşak, en soğukkanlı hâliyle

Automedon'du işte. "Muhafızları unutmuyor musunuz?" dedim. "Cesedi toprakla örttüğümü biliyorlar, beni gördüler."

"Muhafızları bize bırak," dedi Automedon. "Seni sadece kızı çekerek uzaklaştırmaya çalışırken gördüklerini söylersek, onu tekrar ederler. Kız hikâyesini değiştirmedeği sürece..."

"Değiştirmeyecek," dedim. Hayır, Amina her zaman olmak istediği yerde olacaktı: Alev alev meşalelerden bir halkanın içinde, bütün gözler üstünde, yapayalnız. Belki içimin rahatlaması gerekirdi ama rahatlamadı. "Ona ne olacak?"

Alkimos omuz silkti. "Pyrrhos'un ona ne yapacağına kimse karışamaz. Kız, Pyrrhos'un kölesi."

"Tamam ama *sen*ce ne yapar?"

"Bilmiyorum. Herhalde onu başkasına satarsa kızı şanslı sayabiliriz. Neyse, zaten bunların seninle bir ilgisi yok. Kızla bundan sonra ne kadar az ilgin olursa o kadar iyi." Bunu söyleyince ayağa kalktı ve sorguyu bitirmiş oldu.

"Son bir soru," dedi Automedon. "Kalkhas'la konuştun mu? Ya da Helenos'la?"

Sesimi çıkarmadan başımı iki yana salladım.

"İyi, bu da bir şeydir. Peki ya kız?"

"Hayır, nasıl konuşacaktı? Kulübeden çıkmalarına izin yok."

Alkimos kapıya varınca döndü. "Bak, ben evde yokken kapıyı kimseye açma, tamam mı? Hastayım de, bir şey uydur. Kimseyi içeri alma."

Dışarı önce Alkimos çıktı, benden uzaklaştığına sevindiğini düşünmeden edemedim. Automedon'sa oyalandı. Alkimos'un işitme mesafesinden çıktığına emin olunca, "Dikkat et, Briseis," dedi. "Bu seferlik karnını bahane gösterip yalvararak kurtulabilirsin ama şansın her zaman bu kadar yaver gitmez."

Bana yumruk atsa daha iyiydi. Bebeklerinin erkek olma ihtimali yüzünden karınlarından bıçaklanan ya da bacaklarının arasına mızrak sokulan onca Troyalı kadını düşündüm. "Karınlarını bahane gösterip" ne kadar yalvarırlarsa yalvarsınlar bir fay-

dası dokunmazdı. Bunu dile getirmeye cüret edemezdim elbette. Troya'da olanlar çoktan bir sessizlik kuyusuna dönüşmüştü.

Ama hepsini yutacak da değildim. "Karnımı bahane edip yalvarmadım," dedim. "Alkimos yaptı onu. Hem biliyor musun, Automedon? Orada olsaydın sen de benim yaptığımın aynısını yapardın."

Sonra cevabını beklemeden dönüp yürüdüm.

Günün geri kalanını tek başıma geçirdim. Bir ara dışarı çıkıp verandada oturdum ama yürüyerek kulübenin önünden geçen bir iki savaşçının bana dik dik baktığını düşündüm, o yüzden tekrar içeri girdim. Yemek yaptım, yatak örtülerini değiştirdim, yerleri süpürdüm. Ta akşamüstüne kadar kendime oturma izni vermedim, sonra uyuyakalmışım galiba çünkü kendime geldiğimde biri kapıyı çalıyordu. Alkimos bana kimseyi içeri almamamı söylemişti ama daha sandalyeden kalkmama bile fırsat kalmadan kapı itilerek açıldı. Doğru dürüst göremiyordum, sadece iriyarı bir şekil ve soluk renkli gözlerin ışıltısını seçtim. Pyrrhos. Ayağa kalktım, son anda da olsa hatırlayıp eğilerek selam verdim.

Odada biraz ilerledi.

“Ne yazık ki Alkimos burada değil,” dedim.

“Evet, biliyorum, Menelaos’u görmeye gitti. Herhalde ben de gitsem iyi olurdu ama canım istemedi.”

Masadan bir sandalye çekip elimle işaret ettim. “Lütfen, buyurun...”

İstenmesine gerek kalmadan şarapların durduğu büfeye gidip en iyi şaraptan bir kupa doldurdum, kupayı Pyrrhos’a götürürken onu ilk defa ayık gördüğümü fark ettim. Sandalyesini dolduruyor, hatta dışarı taşıyordu, iki yana doğru iyice açık, etli uylukları devlere yaraşacak türdendi ama yine de hâlinde tavrında henüz yetişkin olup gücünün doruğuna erişmediğini akla getiren bir ergen hantallığı vardı. Tanrılar yardımcımız olsun. O yaşıta kendi erkek kardeşlerimin nasıl olduğunu hatırladım, öyle

sakarlardı ki mobilyalara çarpmadan odanın karşı tarafına geçmekte zorlanırlardı. Pyrrhos kupayı alırken başını kaldırıp bana baktı ve gülümsedi. Güven telkin etmeyen bir gülümsemeydi. Alkimos'un bana kimseyi içeri alma derken belki Pyrrhos'u düşündüğü ama bunu yüksek sesle söylemeye cesaret edemediği kafama dank etti.

Bu ziyaret en hafif tabirle alışılmadıktı, erkekler kocalarının evde olmadığını bildikleri kadınları ziyarete gitmezdi ama Pyrrhos bunda bir tuhaflık görmüyordu anlaşılan. Onun için geri zekâlıydı demek kesinlikle yanlış bir izlenim yaratır ama yine de eksik bir şeyler vardı işte. İnsanların normal davranışlarının nasıl olduğunu, ilişkilerin nasıl yürüdüğünü bilmiyor gibiydi, bu yüzden de sürekli kuralları ihlal ediyordu, başkaldırdığından değil, kural diye bir şeyden habersiz olduğundan. Veya belki kuralların onun için geçerli olmadığını düşünüyordu.

“Benimle içmez misin?” dedi.

Ben de –sessizliğimi koruyarak– kendime bir kupa doldurup Pyrrhos'un karşısına oturdum. Konuşamayacak kadar ihtiyatlıydım.

“Alkimos, Akhilleus'tan bebek beklediğini söyledi.”

“Evet, bildiğinizi sanıyordum.”

Başını iki yana salladı.

“Akhilleus, Lyrnessos'u yağmaladıktan sonra Yunan ordusu beni şeref ganimeti olarak ona sundu, sonra Akhilleus ölme vaktinin geldiğini öğrendiğinde bu defa beni Alkimos'a verdi. Alkimos'un çocuk için iyi bir muhafız olacağını düşünüyordu.”

“Eh, haklıymış. İyi bir seçim.”

Buraya Priamos'un gömülmesi hakkında konuşmaya gelmediğini sezdim, sanırım bunun verdiği ferahlama beni biraz delirtti. Her halükârda, yarım kupa sert şarabı gereğinden hızlı içmiştim. Başımı yeniden kaldırdığımda Pyrrhos'un elini uzattığını gördüm.

“Bak.”

Öne eğildim. Hâlâ göremediğimi anlayan Pyrrhos ayağa kal-

kup hana doğru geldi, irikiyim gövdesi ışığı kapattı. Elime bir şey bıraktığını hissettim, sonra kandilin aydınlığının elime düşmesine izin vermek için kenara çekildi. Avucumdaki, Priamos'un yüzüğüydü.

"Bunun ne olduğunu biliyor musun?"

"Evet, Priamos'un yüzüğü." Geri vermeye çalıştım.

"Kesinlikle Priamos'un mu? Hektor'un olamaz mı?"

"Hayır, Priamos'un. Daima takardı bunu. Galiba düğün günlerinde Hekabe hediye etmiş."

"Ama sen yüzüğü sonradan da gördün?"

"Evet. Andromakhe gösterdi, ona verdiğinizi anlattı. Çok nazik bir davranış olduğunu söyledi."

"Hah."

Sandalyesine döndü. Bir an için bu kadarla kalacağını düşündüm ama sonra Pyrrhos, "Bence insanlar bazen nezaketi zayıflıkla karıştırıyor," dedi.

"Bazı insanlar kesinlikle öyle yapıyor ama Andromakhe onlardan biri değil. Hiç öyle biri değildir."

"Ona koca bir tepsi dolusu mücevher sundum. Bilezikler, kol-yeler... Hepsi kraliçelere layıktı. Ama o kalkıp bir erkek yüzüğü seçti, öyle mi?"

"Şey, yüzüğü boynunda taşıyor." Bu konuyu iyi niyetli bir sebeple kurcalaması mümkün değildi. Andromakhe'nin Priamos'un gömülmesiyle bir ilgisi olduğunu söylemem bekleniyordu.

"O kızın yüzüğü çaldığına gerçekten inanıyor musun?"

O kız. Zavallı Amina, adı bile yoktu. Cevap vermeyi geciktirmek için şarabımdan bir yudum alıp düşünmeye çalıştım. Andromakhe'ye yardımcı olmak için söyleyeceğim her yalan Amina'nın durumunu kötüleştirecekti ama bir yandan da durumu daha ne kadar kötüleşebilirdi zaten? Belki en iyisi hâlâ kurtarılabilecek tek kişiyi kurtarmaya çalışmaktı. "Bakın, Andromakhe yüzüğü kaybedince deliye döndü, tek bildiğim bu. Cidden öyle, gerçekten, gerçekten çok üzüldü."

“Sadık bir dostsun.”

Öyle miydim? Sadakatten fersah fersah uzakmışım gibi geliyordu bana. “Andromakhe’yle konuştunuz mu?”

“Hayır, gerçeği önce kızın ağzından almak istiyorum.”

Bu “gerçeği kızın ağzından alma” sürecinin neleri kapsayabileceğine ilişkin düşünceleri zihnimden kovmaya çalıştım. Pyrrhos’un devasa elleri kandilin ışığında uyluklarına dayalıydı. Babasından başka hiçbir şeyi miras almadıysa bile ellerini almıştı. Gözlerimi ayırmakta zorlanıyordum.

“Neyse.” Dizlerine birer şaplak indirip ayağa kalktı. “Alkimos’a, sorun olmadığını söyle.”

Sorun olmadığını mı? “Tabii, elbette söylerim.”

Onu kapıya kadar geçirdim, bu acayip, huzur kaçırıcı ziyaretin sona erdiğine seviniyordum ama Pyrrhos tam adımını dışarı atacağı sırada Priamos’un yüzüğünü uzattı, yüzüğü bana sunmak istermiş gibi bir hâli vardı. Bir adım geriledim.

“Hadi hadi, al bakalım. Şey için... Biliyorsun işte.” Karnımı işaret etti.

“Almam mümkün değil,” dedim kesin bir sesle. Hektor’un kalkanını Andromakhe’ye verip sonra nasıl acı bir pişmanlığa kapıldığını hatırlamıştım. Bir dediği diğerini iki saatliğine de olsa tutmayan bir adamdı. “Hayır, bu yüzüğü onu öldürdüğünüz gün Priamos’un elinden aldınız. Artık sizin.”

Yüzüğü zorla elime sıkıştırmaya çalıştı ama yine geriledim. Nihayet hediye kabul etmeyeceğime ikna oldu, yüzüğü hemen başparmağına geçirdi, çehresinde bir rahatlamanın yanıp söndüğünü görmüşüm gibi geldi bana. Teklif samimi değildi, hiç olmamıştı. Pyrrhos daima rol yapıyor, olması gerektiğini düşündüğü kişiyi oynuyordu. Hayatını ayna önünde yaşar gibiydi.

“Çok teşekkür ederim,” demeyi akıl ettim. “Lütfen, minnettar olmadığım gelmesin aklınıza, büyük cömertlik gösterdiniz. Bunu kabul etmemin doğru olmayacağını düşündüm, hepsi bu.”

Konuşurken yüzüme kan hücum ettiğini hissettim. Pyrrhos’un bir an evvel gitmesinden başka bir arzum yoktu, o da

birkaç kırık dökük kelam daha ettikten sonra nihayet gitti. Avludan geçip kendi binasına doğru yürümesini seyrettim. Yolda birini selamlamak için durdu, Skyroslu delikanlılardan biriydi, biraz konuştular. Kahkahalar patladı, birbirlerinin sırtına vurdular, sonra Pyrrhos basamakları koşarak çıkıp salona girdi, karanlık onu yuttu.

Ne yaptığımı hiç düşünmeden Pyrrhos'un kupasını alıp büfeye götürdüm, aslında etrafımdakilerin hemen hemen hiç farkında değildim. Pyrrhos'un Priamos'un yüzüğünü başparmağına takması yeniden gözümün önüne geldi. Troya'nın yıkılışı, bu tek sıradan hareketle özetlenmişti. Ama bir yandan da tuhaf bir şey oluyordu: Yüzüğün hâlâ avucumda durduğunu hissettiğimi anladım, mücevheri bir anlığına tutmuştum sadece ama o gelip geçici temas her nasılsa kalıcı bir iz bırakmıştı sanki. Kulağa önemsiz geldiğini biliyorum ama öyle değildi. Benim için değildi. İşler değişmeye başladığında herkesin tecrübe ettiğini düşündüğüm o anlardan biriydi, böyle şeylerin dramatik olması şart değildir, üstlerinde uzun uzadıya düşünmenin bir anlamı olmadığını da bilirsiniz çünkü düşünmek anlamınıza yardımcı olmayacaktır. Anlamaya henüz hazır değilsinizdir, o anlamı yaşayarak kavramanız gerekir.

Birkaç kandil daha yaktım, sonra odanın ortasında durdum. Yere birkaç gölge düşürdüğümün farkındaydım. Vakit akşamın ortalarına gelmiş olmalıydı, kesinlikle daha geç değildi, ayrıca Pyrrhos bana bilmem gereken bir şeyi söylemişti: Alkimos'un Menelaos'u görmeye gittiğini. Menelaos iyi yemeklerle şaraba düşkünlüğüyle tanınırdı ve akşam yemeği davetleri genellikle gecenin geç saatlerine dek sürerdi. Yani kulübeden çıkıp Amina'yı görmeye gitmem mümkündü. Yanıma yiyecek ve şarap, bir an düşündükten sonra bir de kandil aldım, Amina'nın çamaşırhane kulübesinde ışığının olup olmadığını bilmiyordum ne de olsa.

Muhtemelen gitmemem gerekirdi, Alkimos artık Amina'yla ne kadar az ilgim olursa o kadar iyi olacağını söylemişti ama kız korku içindeydi ve yalnızdı. Gitmek zorundaydım.

Çite tırmanmak zor olmadı. Hamileliğimin o aşamasında henüz makul ölçüde çeviktim, ayrıca diğer tarafta yere inmeme yardımcı olacak bir fiçı vardı. Yiyecekleri çitten aşırarak kolaydı, bohçayı kasnağımın içine sıkıştırıverdim ama şarapla kandili bırakmak zorunda kaldım. Avluyu çabucak geçtim. Erkekler çamaşırhaneye nadiren gelirdi, ne de olsa çamaşırları yıkamak ve ölüleri cenaze törenine hazırlamak kadınların işiydi. Savaşçıların çoğu arka taraftaki avlunun varlığından bile habersizdi muhtemelen. Kapıyı denedim ama omzumla ve kalçamla yüklenmeye rağmen kıpırdatamadım bile. Uğradığım hayal kırıklığıyla midem bulanarak geri çekildim. Bunun işe yarayacağından, içeri girebileceğimden emindim halbuki. Ama kapıda bir kilit vardı, belli ki onu kullanmışlardı. Ya o ya da kapı açılmayacak derecede sıkışmıştı.

Duvarın öbür tarafından bir hareket duydum, dudaklarımı kalasların arasındaki bir boşluğa dayadım. "Amina?"

"Briseis? Burada olmaman gerekiyor."

"Sana yiyecek getirdim."

"Şey, düşündüğün için teşekkür ederim ama..."

"Hayır, dur, dinle, sağındaki duvar boyunca ilerle, beş adım kadar git..." Konuşurken bir yandan odayı gözümün önüne getirmeye çalışıyordum. "Bir boşluk olması lazım. Görebildin mi? Yaklaşık omuz hizasında."

Parmaklarının duvarı yokladığını işittim. "Evet, gördüm."

"Bak, oradan bir şey uzatacağım." Soğuk et ve ekmek dilimleri. Elma da getirmiştim ama o boşluktan geçirmeme imkân yoktu. "Suyun var mı?"

"Tekneler dolusu. Gerçi içine bir şey bastırmışlar."

"Seni görmeye gelen oldu mu?"

"Evet, sorular sorup durdular."

"Ama canını yakmadılar?"

"Henüz yakmadılar. Pyrrhos gelir herhalde."

“Şey, bak, gelirse ona karşı dürüst davran...”

“Niye davranmayayım? Utanılacak bir şey yapmadım ki.”

“Şey diyebilirsin... Of, bilmiyorum. Priamos'u tanıdığını söyle, çok sevecendi de, sonra...”

“Bunları söylemekten çekinmem, hepsi doğru. Gerçi Priamos'la tanışmamış olsaydım bile onu yine de gömerdim.”

“Sonra da... Özür dilerim, Amina, bundan hoşlanmayacağını biliyorum ama ona yalvar, dizlerine kapan, gerekirse *yerlerde sürün*. Ne gerekiyorsa yap.”

“Sen öyle mi yapardın?”

“Evet, mecbur kaldığım takdirde.”

“Sence gerçekten bana acır mı, olacak iş mi?”

“Hayır ama Pyrrhos kendini beğenmiş bir adam, merhametli davranma fikri hoşuna gidecektir, bunu kullanabilirsin.”

“Sen olsan kullanırdın.” İçini çekti. “Kocana dön, Briseis. Yaşa. Mutlu ol.”

“Ölmene katlanamam.”

“*Aman canım*, benden hoşlanmıyorsun bile!”

Doğruydı. “Hiç değilse, yaşamaya çalış.”

Keşke yüzünü görebilseydim, uzanıp elini tutabilseydim. Ama karanlığın içinde duvardaki bir çatlaktan fısıldaşıp duran iki sestten ibarettik sadece. Bu kadarı yeterli değildi. Amina'nın benden uzaklaştığını hissediyordum, sis gibi parmaklarımın arasından kayıp gidiyordu.

“Niye ölmek istiyorsun?”

“İstemiyorum! Ne aptalca laf...”

Avlunun dışından gürültülü kahkahalar geldi. Bir grup asker oradan geçiyordu.

“Bana dokunduğunu düşünmeye katlanamıyorum da ondan.”

“O yönde pek bir işaret göstermedi...”

“Hayır ama yapabilir. Ne zaman isterse. Ve onu engelleyemem. İnsanların kumaşı farklıdır, Briseis. Andromakhe buna dayanabiliyor. Nasıl yapıyor bilmiyorum ama yapıyor. Ben yapamam, bunu biliyorum.”

Biraz daha bağışma, yine kahkahalar. Savaşçılar yemek ateşlerinin başında toplanıyor, bol bol içecekleri bir gece için yerlerini alıyorlardı. Görölme tehlikesine giremezdim. "Gitmem gerek."

Elimi kalasların arasından sokabildiğim kadar içeri soktum, Amina'nın parmak uçlarının benimkilere dokunduğunu hissettim.

"Sabah sana biraz daha yiyecek getirmeye çalışacağım," dedim.

Sonra kulüberne döndüm. Amina'yı bir daha görebilecek miydim acaba?

Karanlıktan gelip de içeri girince her seferinde bir anlığına odayı kampa ulaştığı zaman ilk gördüğü gibi hatırlıyor. Beş ay geçti üstünden artık, neredeyse altı. O zaman oda zengin, apaydınlık ve ona kucak açar gibi gelmişti gözüne, babasının varlığıyla dolu gibiydi, oysa Akhilleus öleli on gün olmuştu; cenaze oyunları sona ermiş, cesedi yakılmış, höyüğü dikilmişti. Oysa yaşadığı yer şimdi sadece kasvetli görünüyor, o kadar kasvetli ki Pyrrhos'un içinden hemen yeniden dışarı çıkmak geliyor. Kimbilir kaç yerde insanlar hâlâ içiyordur. Menelaos'un hanesine gidebilir, orada mutlaka hoş karşılanır, gerçi ona bakılırsa kampta her yerde hoş karşılanacaktır. Troya kahramanı o, şöhreti her gittiği yerde hoş karşılanmasının teminatı. Bu oda hariç. Bu oda hariç.

Daha ne yapmam gerekiyor? Bastırmaya çalışsa da soru yeniden yüzeye fırlıyor. Daha ne istiyorsun?

Dört gözle bekleyeceği hiçbir şey yok, sorunu bu. Çarpışacağı savaş yok, kazanabileceği zafer yok. Oyunlar devam edip başarılı olursa araba yarışını kazanabileceğini düşünüyor, bu sayede içine anlık bir heyecan patlaması doluyor ama sadece bir anlık. Dalgın dalgın bir kumaş parçası alıyor, Akhilleus'un kalkanını parlatmaya girişiyor. Bu kalkanı herkes kaldıramaz ama o kaldırabiliyor, hem de kolayca. Kalkanı duvara dayıyor, iki yanına birer kandil koyuyor, alevler çıplak baldırlarında sıcacık. Kalkanın desenleri artık avucundaki çizgiler kadar tanıdık ama bir yandan öyle karmaşık ki Pyrrhos her zaman yeni bir şey buluyor. Bütün bir insanlık okyanusla çevrelenmiş olarak gözlerinin önünde: Bir

kan davasını çözüme ulaştıran iki adam, bir mahkeme, bir savaş, müreffeh bir şehir, alevler içinde bir şehir ve nehir kenarında otlayan bir sığır sürüsü, ellerinde meşalelerle düğüne giden kalabalık bir grup, delikanlılar ve genç kızlar başlarının üstünde çiçekten çelenkler tutarak dans ediyor...

Bir tanrının dövdüğü bir kalkan. Buna değer biçemezsiniz çünkü dünyada eşi benzeri yok, kalkanı karşılaştırabileceğiniz bir şey yok ama işte, kalkan ona ait, her zerresi, her şeyi onun, tamamen onun. Anlamı hariç. Gerçi anlaması gereken kalkan değil, şimdi kendisinin yaptığı gibi bir zamanlar bu kalkanın önüne diz çöküp metali, kandillerin alevi bronzun ta derinlerinde saklanan başka alevler bulana dek parlatan adamı anlaması gerekiyor. Bir zamanlar Akhilleus'un nefesi bu kalkanı şimdi kendi nefesinin yaptığı gibi buğulandırdı ve başka bir el, kömürleşmiş kemik parçalarına döneli uzun zaman olmuş bir el buğuyu sildi.

Bir süre sonra, cilalama işinin yeknesaklığı zihnini boşaltıp özgür kılıyor. Akhilleus bu yüzden mi yapardı bunu? Kendisinin vermesi gereken karar -ve artık bu kararı daha fazla ertileyemez- ona nispeten önemsiz. O beyinsiz kız konusunda ne yapacak? İşin sadece kızın başının altından çıktığına hâlâ inanmıyor, mutlaka başka biri olmalı. Helenos değil, o kadarı adam topallayarak odaya girdiği anda apaçık belli olmuştu zaten. O zaman Kalkhas, bak işte o bu işi kolayca yapmış olabilir. Gerçi Automedon'un dediği gibi, Troya davası bitmiş gitmişken adam şimdi ne diye Troyalılara sadakat göstermeye başlayacaktı ki? İyi bir nokta ama yine de Pyrrhos'a bunu yapan Kalkhas'mış gibi geliyor. Korkunç bir yaratık, *korkunç* ama bu işte yakayı sıyırdı galiba. Sonuçların ceremesini çekmek kızın üstüne kaldı.

Bu da onu en baştaki soruya geri getiriyor: Sonuçlar ne olacak? Karar tamamen kendisine ait, kız onun kölesi, Pyrrhos ona ne isterse yapabilir. Kızı öldürmeye gönlü yok. Çok fazla ölüm olduğunu düşündüğünden değil, tam aksine, yeterince ölüm olmadı. Şöhretinin güvende olduğunu hissedemiyor. Troya'da cesurca savaştı; şişinmiyor, işin doğrusu bu. Kapılarda, sonra sa-

rayın merdiveninde onlarca Troyalı savaşçıyla, hem de mızrağın bir ucunu diğerinden ayıramayan acemi delikanlılarla değil, yaşamları uğruna çarpıştıklarını gayet iyi bilen, savaşlarda pişmiş tecrübeli askerlerle göğüs göğüse geldi. Onlarla savaştı ve kazandı ama anlaşılan kimse bunu hatırlamıyor. Priamos'u öldürdüğünü hatırlıyorlar, Pyrrhos da hatırlıyor, taht odasına daldığını, Priamos'u ellerinde zar zor kaldırabildiği bir mızrakla sunağın basamaklarında gördüğünü hatırlıyor.

Sorun da bu işte. Tam bu. Bu kadar. Şöhreti, Priamos'u öldürmesinden kaynaklanıyor, bir de Priamos'un küçük torununu ve Akhilleus'un mezarında tanrılara kurban ettiği Priamos'un en küçük kızı Polyksene'yi. Yaşlı bir adam, bir bebek, bir de genç kız. Ah, bu ölümler gerekliydi, Pyrrhos hiç pişman değil. Sadece, geceleri bazen bir çocuğun tombul bacaklarının göğsüne tekmeleler indirdiği hissine kapılıyor, çırpınarak uyanıyor ve darbelerin kendi kalbinin gümbürtülerinden başka bir şey olmadığını anlayıp ferahlıyor. Kahramanlık, vahşet... Aralarındaki sınırın nereden geçtiğini kim bilebilir ki?

Haksızlık bu. Sihirli bir asa sallayıp da Priamos'u genç, güçlü bir adama, kuşağının en büyük savaşçısına dönüştürebilecek olsaydı, bir saniye bile tereddüt etmezdi. Öyle olmasını yeğlerdi.

Yani hayır –içinde bulunduğu âna dönmesi gerekirse– kızı öldürmek istemiyor ama onun diğerlerine ibret olmasını sağlamak zorunda. Kölelerin itaatsizliğini hoş görmeye bir kez başlarsanız, bundan hepten vazgeçmeniz daha yerinde olur. Kırbaç, işte cevap bu, tabii çığlıkları diğer kadınların da duymasını sağla. *Ya da...* Kızı köle tacirlerine sat, böylece hiç zahmete girme. Aslında kötü fikir değil, kampta o anda bir grup köle taciri var, hane-den haneye gidip eve dönüş yolculuğunda ihtiyaç duyulmayacak köleler için çekişe çekişe pazarlık ediyorlar. Kız genç, gerçi öyle aman aman güzel değil ama güçlü, muhtemelen doğurgan, iyi para getirir. Bu iş de böylece kapanmış olur, biter gider, kızı bir daha görmek zorunda kalmaz.

Ama önce bir içkiye ihtiyacı var. Bu odanın korkunç sessiz-

liğini boğabilen tek şey şarap. Kumaşı yere atıp masaya gidiyor, kendine cömertçe bir kupa dolduruyor. Öbür tarafa geçerken aynadaki yansımasına bakmamaya özen gösteriyor çünkü son zamanlarda yansıması olması gerektiği gibi değil, tuhaf şeyler yapıyor. Bir ya da iki kere, Pyrrhos durduktan sonra yansıması harekete devam etti. İlk kadehi doğruca gırtlığına boca etti, ikincisinde biraz daha ağırdan alıyor, üçüncüsü için biraz tereddüt ediyor ama sonra içmemeye karar veriyor. En iyisi önce şu kız meselesini halletmek, ondan sonra istediği gibi gevşer.

Birkaç dakika içinde, çamaşırhane kulübesine giden patikada uzun adımlarla yürümeye başlamış. Savaşta ölen savaşçılar yakılma törenine çamaşırhane hazırlanırdı. Onları oraya taşır, kaldırıp yıkama taşının üstüne yatırır, temiz giysiler, gözkapakları için sikkeler bırakır, sonra da solgun, nemli, mantar suratlı çamaşırcı kadınları işlerini yapmaya bırakıp odadan çıkardınız. Çamaşırhane dışında eskiden sidikle dolup taşan sıra sıra yalaklar vardı. Eteklerini bellerine sıkıştırmış kadınların kan lekeli savaş gömleklerini o yalaklarda çiğnediğini görürdünüz. Kan lekeleri en iyi idrarla temizlenirmiş de ondan. Bazen askerlerin durup yalaklara işediğini, arada sırada da sidiklerini doğruca kadınların üstüne fişkırttıklarını görürdünüz, kadınlar çığlık çığlığa kaçışmaya çalışırdı. Hepsi iyi niyetli şakalardı elbette, Myrmidonlar iyi insanlar. Yalaklarda artık kan lekeli gömlekler yok ama kokular hâlâ havada: Kanın demirimsi keskinliği, bayat sidiğin mide bulandırıcı tatlılığı. Bir şey daha. Çamaşırcı kili? Böyle mi deniyordu? Neyse işte, çarşafı ağartmak için kullandıkları şey.

Eşikte durup etrafına bakıyor. Yalaklar şimdi boş. Troya düştüğünden beri çamaşır yıkama işi çok kolaylaşmıştı herhalde, kan lekeli gömlekler, sargılar yoktu artık. Kadınların yedikleri ekmeği hak edebilmek için ne yaptığını tanrılar bilirdi...

Troya düştüğünden beri... Bu sözcükler onu hâlâ hayrete düşürüyor. O gece atın içine tıklmışken, kendi kendine işlerin değişmesi gerektiğini söylemişti ve işler gerçekten de değişmişti. Ona kalırsa, tam bir başarıydı. Ah, zaman zaman kendine gü-

venemiyor ama başka kimsenin ondan şüphesi yok. Odysseus. Akhilleus'un zırhını ona verdi, elbette zırh zaten hakkıydı ama yine de hoş bir şey, ayrıca Menelaos'un onu kızıyla evlendirme teklifinde bulunmak üzere olduğu da hemen hemen kesin. Ne şahane bir birleşme olacak. Helene'nin kızı, Akhilleus'un oğlu. Kızın görünüş açısından babasına çekmediğini ummak zorunda tabii. Gittiği her yerde onu dinliyor, ona danışıyorlar, akşam yemeklerini bütün krallarla denk olarak yiyor. Bu kampta artık kimse ona başkaldırmaya cüret edemez.

Bu kız hariç. Bu köle.

Duvardaki yuvadan bir meşale alıp verandaya adım atıyor, iç kapıyı tekmeleyerek açıyor. Taze bir şifalı ot kokusu ama suya bastırılmış yünlerin leş kokusunu bastıracak kadar güçlü değil. Gölgelemin bir yerinde bir tırmalama sesi duyuyor, bir sıçanın çıkarabileceği türden bir ses ama bunu yapan sıçan değil, o kız. Pyrrhos meşaleyi ta başının yukarısına kadar kaldırıp bütün duvarlara koşuşan küme küme gölgeler düşürüyor, aydınlıkla karanlığın karmaşasının tam ortasında küçük, solgun bir yüz var.

Kızı bir anlığına görmezden gelip odayı inceliyor. Ortada, ölmüş savaşçıların yıkanıp yakılma törenine hazır edildikleri mermer taş duruyor. Taşın yukarısında, ıslak gömleklerin kurumaya bırakıldığı iki devasa askı rüzgârda gıcırdayarak sallanıyor. Sadece birkaç gömlek asılı şimdi, askılar hareket ettikçe bir taraftan diğerine geçen adam biçimli gölgeler düşürüyorlar yere; insanı biraz serseme çeviren bir etki çünkü içerisi savaşan askerlerle doluymuş gibi görünüyor ama sessiz. Duvarlar boyunca uzanan sıraların yanına onlarca mum dizili, hepsi erimenin farklı bir aşamasında, yanmış, erimiş balmumu gözyaşı damlaları gibi yanlarından akmış.

"Şunları yakalım, olur mu?"

Cevap yok ama cevap beklemiyordu zaten. Hiç acele etmeden -neden acele etmediğini de bilemeden- mumları sıraya di- ziyor ve birer birer yakıyor. Kızın gözlerinin onu alevden aleve, alevden aleve takip ettiğini hissediyor. Bütün mumlar yanmıyor.

Bazıları titreşerek canlanıyor ama anında cızırdayarak sönüyor. Yine de işini bitirdiğinde sıraların üstü minik ışıklarla dolu. Oda insan demeye bin şahit isteyecek yaratıkların sefil varlıklarını kıt kanaat sürdürmeye çalıştığı pis, leş kokulu bir delik değil; hayır, burası şimdi bir saray, düğün gecesi için süslenmiş bir kraliyet yatak odası.

Son mumu tutuşturup yanıp yanmayacağını görmek için bekliyor, sonra dönüp kıza bakıyor. Gösterişsiz, biraz erkeksi bir yüz ama çarpıcı. Pyrrhos onu kendi seçmiş olmalı ama bunu niye yaptığını kesinlikle bulamıyor. Belki o seçmemiştir? Belki kız grup hâlinde ona verilen kadınlardan biridir. Kalın kaşlar, pörtlek gözler, köşeli çene, insanın içini kıpır kıpır ettirecek hiçbir şeyi yok. Helle'nin, ateşin çevresinde dans ettiğini gördüğü kızın kesinlikle dengi değil.

Bir an için adını hatırlayamıyor ama sonra aklına geliveriyor. "Amina."

Cevap yok. Kız tahtadan oyulsa ancak bu kadar olurdu. Pyrrhos ona doğru gidiyor, arkasında mermer taş durduğu için kızın gerilemesi imkânsız. Taşın yüzeyi öbek öbek taze ot, küp küp tuz, temizlikte kullanılan fırçalar, leğenlerde suya bastırılmış, ıslak katları pis suyun üstüne deniz alçaldığında görünen kayalar gibi çıkmış giysilerle dolu. Odada şimdi çok fazla sayıda ışık kaynağı var, her biri ayrı bir gölge düşürüyor ama hiç değilse birbirlerini doğru dürüst görebiliyorlar. Pyrrhos kapıya gidip meşaleyi bir yuvaya yerleştiriyor, sonra zemin tahtalarının ölçülü adımlarının altında gıcırdamasından zevk alarak yavaş yavaş yürüyüp mermer taşın yanına dönüyor.

"Biliyor musun," diyor sonunda, uzun sessizliğin ardından sesi kulağına tuhaf geliyor. "Bunun bir sorun teşkil etmesine hiç gerek yok. Muhafızlara bu konudan kimseye bahsetmemelerini söylersem bahsetmezler, bu kadar basit. Hepimiz her şeyi unutabiliriz. Ama mesele şu, pek çok şey başkalarının neler bildiğine bağlı. Orada başka kimseyle karışlaştın mı?"

"Sadece Briseis vardı. O da beni durdurmaya çalışıyordu."

“Baştan beri böyle deyip duruyorsun. Ya diğer kızlar? Onlar b liyor muydu?”

“Hayır.”

“Yapma canım, *bir şey* söylemişsindir mutlaka. Yani, kalkmışsın, gecenin bir yarısında kulübeden çıkıyorsun... Nereye gittiğini zannediyorlardı?”

“Dışarı çıkmak zorundayım dedim. Doğruydum. Kapalı kalmaktan nefret ediyorum.”

“O zaman burası tam bir kâbustur?” Kızın bir o yana, bir bu yana baktığını görüyor, dalgalanan gölgeler onu da kendisi gibi huzursuz etmiş. “Yani Andromakhe’ye söylemedin?”

“Hayır.”

“Yüzüğü sana o vermedi?”

“Yüzüğü çaldım.”

Soruları soran kendi sesini duyunca esas önemli meseleyi anlıyor ancak. İnsanların arkasından dolap çevirmesi fikrine katlanamıyor, bunu yapmadıklarına da hâlâ ikna olmadı. Gölgele sinirine dokunmaya başlıyor. Gölgele ve sessizlik. Sesleri, kendi sesinden çok daha alçak olan kızın sesi bile duvarlarda yankılanıyor, yine de sanki hiç ses çıkarmıyormuş gibiler. Rüzgâr uluyor ama o da artık öyle tanıdık ki fark edilmiyor bile, kendi nefeslerinin sesi gibi bir şey. Bu odanın dışındaki her şey, kamp, yemek pişirme ateşleri, kalabalık kulübeler, hepsi yok oldu sanki, sadece bu an var, bu kızla başbaşa bu odada geçirdiği bu an.

“Ama yüzüğün kime ait olduğunu biliyordun?”

“Priamos’undu.”

“Hektor’un yüzüğü değildi, öyle mi?” Bu ihtimal hâlâ içini kemiriyordu.

“Hayır, Priamos’un olduğunu biliyordum. Hekabe’nin çeyizinin bir parçasıydı, Hekabe düğünlerinin yapıldığı gün vermiş Priamos’a, o da elli yıl boyunca takmış. Yüzüğü çalmak hiç hoşuma gitmedi ama kendi kendime *İyi ama yüzük aslında ona ait dedim*, hem kayıkçıya ödeme yapmak için bir şeyi olması lazımdı zaten.”

"Kayıkçıya ödeme yapmak mı? Ağzından çıkanı kulağın duy-
sun. Ne yani, insanların ruhları gerçek bile olmayan hıyar bir ka-
yıkçıya ödeme yapamadılar diye sonsuza dek avare mi geziyor?
Hikâye o, gerçek değil."

"Ben neye inandığımı biliyorum, Efendi Pyrrhos." Doğruca
ona bakıyor. "Ya siz?"

Bir köle için fazla cürelkâr, köleler size bakmamak üzere eği-
tilir, siz geçerken yüzlerini duvara dönmek üzere eğitilir. Burada
ipler olması gerektiği kadar sıkıca elinde değil, oysa içeri girdi-
ğinde kız dehşete kapılmıştı. Pyrrhos bunun kokusunu almıştı
ondan ama şimdi dehşet içinde değil. Biraz bamteline basmanın
vakti gelmişti.

"Briseis sana yardım ettiğini söylüyor."

"Yalan söylüyor."

"Niye böyle bir yalan söylesin?"

"Briseis bana yardım etmedi. Kimse yardım etmedi."

Öfkelendi. Gözlerinin böyle irileşmesini seyrederken
Pyrrhos onu ilk defa görmüş gibi oluyor ama öyle değil tabii.
Muhafızlar kızı iterek salona soktuğundan beri zihninin bir kö-
şesini kurcalayıp duran şey nihayet yavaş yavaş ortaya çıkıyor.
Taht odasında Hekabe'nin çevresini sarmış olan kadınlardan
biriydi bu kız. Pyrrhos ona baktıkça buna iyice kanaat getiriyor.
Pörtlek gözler, kurbağa ağız... Hayır, bir yanlışlık yok, unutul-
cak bir surat değil onunki, kesinlikle o kız. Diğerleri kaçıp git-
mişken ayağa kalkıp gözlerini Pyrrhos'a dikmişti. Bunun sonuç-
larını kavraması biraz sürüyor: Kız her şeyi gördü. Pyrrhos'un
çaresizliğini, beceriksizliğini, bir tavşan kadar kolayca öldürül-
mesi gereken yaşlı bir adamın işini bitirmek için birbiri ardına
indirmek zorunda kaldığı sakarca darbeleri. Her şeyi görmüştü.

"Oradaydın, değil mi?"

"Evet."

Başka bir şey söylemesine gerek yok, Pyrrhos gözlerindeki
küçümsemeyi okuyabiliyor. Artık hatıraların selini durduracak
hiçbir şey yok: Priamos'un saçlarının kayganlığı, sıska, ihtiyar

boynunu parça parça kesmeye çalışmanın utancı, Priamos'un inatçılığı, ölmeyi inatla reddetmesi. *Niye ölmemişti bir türlü?* Kadınlar ne kadar yakındaydı? Hatırlayamıyor. Her şey bitip de çılgınlıkları sinirine dokunmaya başlayana dek kadınları pek fark etmemişti. Onları görmüştü elbette, orada olduklarını unutmuş değil, orada olduklarını her zaman biliyordu. Yalnız, işte, onları tanık olarak değerlendirmemişti hiç, Yunan savaşçıların tanık olmasıyla aynı şey değildi ki. *Kadınları* kimse dinlemezdi. Ama esas önemli olan o değil. *Biliyorlar.*

"Ne söylediğini duydun mu?"

Kız gülümsüyor, gerçekten gülümsüyor. "Elbette. 'Akhilleus'un oğlu ha?' dedi. 'Sen mi? Eline su dökemezsin.'"

Pyrrhos onu yumrukluyor. Düşünmeden, tereddüt etmeden. Kızın başı geriye savruluyor, Pyrrhos bu sefer onu boğazından yakalıyor, kızın kurbağa gözleri gerçekten yuvalarından uğruyor şimdi. Kızın yüzünü görmesini istiyor, gördüğü son şeyin Pyrrhos'un yüzü olmasını istiyor. Kızın elleri arkasında, taşın üstünde bir şey aranıyor; Pyrrhos bıçağı görmüyor ama omzundan koluna doğru yakıcı bir acı indiğini hissediyor. Bir an ellerini açacak gibi oluyor. Kızın gözakları kanla damar damar. Son bir defa sıkıyor, bir kere buruyor ve çırpınma nihayet duruyor.

Kızı düşmeye bırakıyor. Doğruluyor, ağzını siliyor, su gibi serin sessizliğin her yanına dolduğunu hissediyor. Öldü işte. Öldü mü? Hâlâ seğiriyor ama hayır, öldü. Ne kadar da ufak tefek. Odaya göz gezdiriyor, hiçbir şey olmamış gibi yanmaya devam etmiş, hâlâ da yanan mumlara bakıyor. Eh, pek fazla bir şey olmadı. Başını eğip omzuna bakıyor, sadece bir çizik, sonra bakışlarını yeniden mumlara çeviriyor ama mumlar gözlere dönüşüyor şimdi, onlarca göz, hepsi üstüne dikilmiş, hepsi onu seyrediyor. Kızı öylece yerde bırakmak istemiyor. Taşın üstündeki çerçöpü yere süpürüyor, kızı kucaklayıp beyaz mermere yatırıyor. Hâlâ biraz seğiriyor, boynu da çarpık duruyor ama Pyrrhos düzeltmek istemiyor, kıza dokunmaktan, yumuşak cildinin altındaki keskin kemiklerinden hoşlanmadı. Kapıya gidip meşaleyi yuvadan alıyor, dönüp bakıyor.

Mumlar onu seyrediyor. Priamos'u öldürdüğünde salonda kaç kadın vardı? İşi eline yüzüne bulaştırdığını kaç çift göz gördü? Priamos'un ölürken söylediklerini kaç kulak duydu? Otuz? Kırk? O kadınlar kampın dört yanına dağılmıştı. Kadınların kulübelerinde geceleri bu konuda fısıldaşıyorlar mı? Düşüncelerine hâkim olması gerek. Kölelerin ne düşündüğünün ya da söylediğinin ne önemi var? Fısıltıları ona zarar veremez. Ah, veriyor ama. Bundan sonra nereye giderse gitsin duyacak o fısıltıları, her yüzeyde, dokunduğu her şeyin üstünde kayan, sestten yapılma küçük solucanlar. Göze dönüşmüş alevlerle çevrelenmiş hâlde taşın üstünde yatan kıza bakıyor ve hayatında hiçbir zaman bir şeyden kaçmamasına karşın içinden kaçmak geliyor. Görmeyen gözlerle odaya bakarak kendi kendine *Kız öldü*, diyor. *Artık bana zarar veremez.*

Yine derin uykuya dalamadan geçen, karmakarışık rüyalarla dolu bir gecenin ardından Kalkhas kapısının ısrarla çalınmasıyla uyanıyor. Uyku sersemliğini üstünden atamadan sürüne sürüne kapıyı açmaya gidiyor ve kapının eşiğinde iki yanında birer muhafızla Agamemnon'un teşrifatçılarından birinin durduğunu görüyor.

"Buyurun," diyor hevesle ama daha konuşurken köşedeki kova geliyor aklına. "Yok yok, bekleyin, ben dışarı çıkayım."

Parmakları titreyerek en iyi pelerinine uzanıyor, üstüne geçiriyor, üstün kaliteli yün kumaş omuzlarına oturunca o telaşlı hâlinde bile bir an içine güven geliyor. Ne de olsa bir rahip o, kralı görmeye çağrılan yüksek bir rahip. Evet, kral hem güçlü hem de kudretli, evet, bunların hepsine evet ama rahiplerin kralların huzurunda bile belli bir otoritesi vardır, daha doğrusu Kalkhas kendi kendine öyle söylüyor.

Bu özgüven patlaması onu ta Agamemnon'un salonunun basamaklarına kadar götürüyor. İçerisi loş, yalnızca birkaç kandil yanıyor; Kalkhas'ın sazların arasında sürünen ayakları insanı ısırmayan minicik böceklerden oluşan bir bulut havalandırıyor. Teşrifatçı, Agamemnon'un oturma odalarının eşiğinde elini kaldırıyor, Kalkhas durmak zorunda kalıyor. *Ukala dümbeleşti sı-cırık*. Hiçbir yeteneği olmayan bir adam, balıkta bile daha çok beyin vardır, bu işi sırf görünüşü ve soylu doğması sayesinde elde etmiş. Ah, tabii bir de doğru aksanla konuşması, onu da unutmayalım! Yine de mevkisi her gün Agamemnon'la görüşmesine

imkân tanıyor, bu ayrıcalık haftalardan beri Kalkhas'tan esirgen-
di. Hem midesi bulanarak hem de huzursuzlanarak teşrifatçı-
nın omzunun üstünden arkadaki karanlığa bakıyor ama bir şey
göremiyor. Agamemnon'un kapısının altından ışık sızıyor, ses
de yok. Kalkhas kulak kabartıyor ama tek ses arkasındaki saz-
lardan gelen hışırtı. Dönünce başka bir teşrifatçı görüyor, onun
arkasında da gözleri kan çanağına dönmüş huysuz Odysseus var.
Kalkhas yerlere kadar eğiliyor ama bir homurtudan başka cevap
alamıyor.

Odysseus'un burada işi ne? Çok nüfuzlu biri elbette, bu bit-
mek tükenmek bilmeyen savaşın zaferle sonuçlanmasını sağla-
yan adam ve dedikodulara inanacak olursanız şimdi her zaman-
kinden daha güçlü. Nestor hasta –bazıları çok hasta olduğunu
söylüyor–, Agamemnon da kardeşiyle kavgalı, yani muhtemelen
geri kalan birkaç danışmanına iyice bel bağlamış durumda. O
zaman istişareden ziyade toplu bir görüşme mi söz konusu aca-
ba? Sorunun nerede olduğuna ve neden kaynaklandığına dair bir
değerlendirme?

İkisi de diğerinin neden çağrıldığını öğrenmek için yanıp
tutuşarak ama sormak da istemeyerek orada dikiliyorlar. Bilgi-
sizliği kabullenmek tehlikeli bir şey, gerçi insanın bilmediği bir
şeyi bildiğini iddia etmesi de tehlikeli olabilir. Böyle durumlarda
normalde havadan söz açılır ama burada öyle bir seçenek yok,
çünkü “hava” sorunun ta kendisi zaten. O yüzden Kalkhas öyle
ortaya doğru belli belirsiz gülümsemekle yetiniyor, Odysseus'sa
bir aşağı bir yukarı yürürken sinir bozucu bir biçimde ağzının
içinde bir ezgi mırıldanıyor.

Sonunda karanlıkta bir hareketlenme oluyor. Agamemnon'un
kapısı açılıyor, kandillerin ışığının oluşturduğu daire meydana
çıkıyor. Orada, sırtı ışığa dönük, yüzü gölgede olsa da şişman vü-
cudundan su götürmez bir biçimde, anında tanınabilecek Mak-
haon, yani kralın hekimi duruyor. Kalkhas'ın yüreği hop ediyor.
Agamemnon hasta mı? Buraya bu yüzden mi çağrıldılar? Öy-
leyse, şiddetli rüzgârdan bile beter bir kriz söz konusu demektir.

Kalkhas bir kenara çekilerek Odysseus'u, önden onun girmesini işaret edecek şekilde selamlıyor, insan düşmanlarının belaya da-
ma önden gitmesine izin vermeli, odaya giren en son kişi olmak,
konuşma sırası gelmeden önce durumu gözden geçirmek için
değerli birkaç dakika kazanmasını sağlayabilir.

Agamemnon hasta görünüyor, çok hasta. Kalkhas'ın ilk izle-
nimi bu ama düşünülürse, onu bu düşünceye iten, Makhaon'un
varlığı aslında. Gözlerinin altında koyu gölgeler, üç sıra hâlinde
torbalar, Agamemnon senelerdir uyumamış gibi görünüyor, cil-
di de eski fildişi gibi kaymağımsı, sarımtırak bir renkte. Ama
duruşuna bakılırsa hiç de hasta değil. Kendine yaraşacak şekil-
de giyinmiş, boynunda altın bir gerdanlık, taht vazifesi gören
sandalyede oturuyor. Sandalyenin arkalığının zengin altın ve
fildişi kakmaları başının arkasında pırıldıyor. Bunun resmi bir
görüşme olacağı besbelli. Sadece etrafta dolaşıp diğer kandil-
leri yakmakla uğraşan Makhaon rahat görünüyor, öte yandan
Makhaon'un Agamemnon'un yanında çok zaman geçirdiği-
ni de düşünmek gerek. Hatta aslında bugünlerde Makhaon'un
Agamemnon'a bütün diğer kralların ona ulaştığından daha ko-
lay ulaştığı söylenebilir.

Odysseus elini kalbinin üstüne koyup yerlere kadar eğiliyor.
Kalkhas diz çöküp Agamemnon'un ayağına dokunuyor. Ada-
mın ayak parmaklarının büzüldüğünü hissediyor, arkasında
Makhaon'la Odysseus'un Troyaluların daha yüksek mevkideki
birine saygılarını gösterme biçimini hor görerek baktığını da
biliyor. Yunanlar bundan hoşlanmıyor, bir tür kölelik işareti ola-
rak görüyorlar, oysa kendilerinin dimdik duruşu azametli, kıy-
metli, bağımsız, yiğit erkekler olduklarını vurguluyor. Ne aptal-
lar. Kalkhas gölgelere doğru geriliyor, dinlemek üzere yerleşiyor.
Odysseus'un ne söyleyeceğini duymak için can atıyor ama Aga-
memnon konuşana dek kimse bir şey söyleyemez.

Bekledikleri sırada Kalkhas nemlendirmek için dudaklarını
yalayıp odaya göz gezdiriyor. İyice duvara doğru itilmiş bronz
aynanın siyah kumaşla örtüldüğünü fark ediyor, yakınlarda biri

öldüyse aynalar genellikle böyle örtülür. Bu âdet, aynaların ölü-
lerin ölümlüler dünyasına yeniden adım atabilecekleri bir kapı
olduğuna dair batıl itikattan kaynaklanır. Agamemnon ölülerden
mi korkuyor yani? Eh, korkulacak çok ölü var, bütün yaşamları
önlerinde uzanan genç erkekler karanlığa öyle uysalca inmez.
Agamemnon bundan mı korkuyor, yaşamları ellerinden alınmış
gençlerin öfkesinden? Hayır, muhtemelen hayır. Özellikle tek bir
erkekten korkuyor olması daha akla yatkın.

“Şimdi yaşadığım gibi yaşamaktansa Troya’da ölmem daha
iyi olurmuş,” diyor Agamemnon. “Priamos benden daha rahat
uyuyor.”

“Evet ama onun yanına gitmek istemezsin, değil mi?”

Odyseus’un sözleri kulak tırmalayıcı bir biçimde neşeli,
Agamemnon’un bariz sıkıntısını hiç kaale almıyor. *Dikkat et,*
diye düşünüyor Kalkhas.

“Kötü kötü rüyalar görüyorum,” diye devam ediyor Agamem-
non. Şimdi odada kendisinden başka sadece o varmış gibi doğ-
rudan Kalkhas’a hitap ediyor; kralın ilgisine böyle mazhar olmak
gönül okşayıcı bir şey ama aynı zamanda tehlikeli de.

Tereddütle, “Anladığım kadarıyla pek çok kişi geceleri huzur-
suz geçiriyor,” diyor. “Bana kalırsa hepimiz, ne yaptık da tanrıları
gücendirdik diye merak ediyoruz...”

Bu odadaki herhangi birinin onu “kendilerinden” gördüğün-
den şüpheliydi ama yine de “biz” diye konuştu. Agamemnon’u
daha önce bir kere kızdırdı ama o zamanlar Akhilleus’un ko-
ruması arkasındaydı. O zamanlar hiç kimse, krallar bile,
Agamemnon’un bizzat kendisi bile ona dokunmaya cesaret ede-
mezdi. Ama şimdi Akhilleus toprağın altında yatıyor ve Kalk-
has tek başına. Agamemnon’a deniz kartalını anlatmaya başlıyor
telaşla, serseri bir dalgaya kapılıp avıyla havalanmayı başarama-
dığını söylüyor ama hikâyeyi çok kötü anlatıyor, korkusu yüzün-
den tekleyip duruyor, bu işaretin ne anlama geldiği konusunda
–dikkatle– yaptığı yorumu bitirmesinden çok önce Agamemnon
elini sallayarak hikâyeyi sonlandırıyor.

“İyi de bunu hepimiz biliyoruz! Buradan ayrılmadığımızı biliyoruz! Tanrılar aşkına adam, bana bilmediğim bir şey söyle.”

“Şey,” diyor Kalkhas. “Bir iki fikrim var ama zaman alacak..”
Gevcelemeyi kes. “Sizin bir düşünceniz var mı? Tanrılar bazen krallarla doğrudan konuşur.”

“Hah, geceler boyu uykusuz yatarken düşünmeye çok vaktim oldu, ilk aklıma gelen de şuydu: *Onun* yüzünden.”

Makhaon’dan yana bir işaret yapıyor, hekim telaşlanıyor, telaşlanması da lazım zaten ama Agamemnon ondan öteye, örtülü aynaya bakıyor. “Kumaş bir boka yaramıyor,” diyor. “*Onu* uzak tutmak için kumaştan fazlası gerek.”

“Kimden bahsediyorsun?” diye soruyor Odysseus.

“Kimden olacak, Akhilleus’tan tabii.”

Agamemnon ismi gönülsüzce söylüyor ve gerçekten tam o anda Kalkhas odada bir soğukluğun dolaştığını hissediyor. Doğüstüne, tekinsiz şeylere karşı duyulan korku mu bu... Yoksa delilikten duyulan korku mu?

“*Onu* hâlâ görüyor musunuz?” diye soruyor Makhaon.

Ama kendisinden önce konuşan Odysseus gibi Makhaon da yanlış ses tonunu kullandı: Tecrübeli bir hekimin hastayı-hoş-tutulum sesi bu. Agamemnon cevaben gözlerini Makhaon’a dikeyor, hekim sonunda bakışlarını başka tarafa çeviriyor.

Odadaki korku elle tutulur hâlde şimdi, kokuşmuş yağın leş kokusu gibi kolayca tanınıyor. “Ne sıklıkla görünüyor?” diye soruyor Kalkhas ama hürmetle yapıyor bunu, Makhaon’un hatasını tekrarlamayacak kadar kurnaz, hem zaten Akhilleus’un gerçekten görüldüğü ihtimalini de yabana atamaz.

“Her gece.” Şiddetle sallanan bir parmak, tam neresi olduğunu işaret ediyor. “Şurada.”

“Konuşuyor mu?”

Agamemnon başını iki yana sallıyor.

“Sizce neden huzur bulamıyor?”

Odysseus, “Eh, eskiden beri pek huzursuzdu zaten, değil mi?” diye soruyor, sesi istihzanın eşliğinde.

Yine yanlış ton tutturdu, oysa Odysseus *hiçbir zaman* yanlış ton tutturmaz. Bugün üstünde âdeta pervasız bir hava var, sanki Agamemnon'un kaprislerinin bataklığında on yıl debelendikten sonra bunu artık yapamaz hâle gelmiş. Halbuki işi ciddiye almayla başlasa iyi olur çünkü Akhilleus'un ortaya çıkışları hayal belki ama Agamemnon'un gücünün hayali hiçbir tarafı yok.

"Açık değil mi?" diyor Agamemnon. "Ona Troya'nın en güzel yirmi kadını vadedtim, ettim değil mi?" Odysseus'a bakıyor, o da tereddüt içinde başıyla onaylıyor. "İyi, saydığım kadarıyla şimdiye dek *bir* kadın alabildi. Rüzgâr, Polyksene'nin kurban edilmesinden sonra değişti. Bir saat bile geçmemişti..."

"Evet," diye ona katılıyor Odysseus. "Gemiye yeni binmiştim."

"Ee, o zaman? Akhilleus bu yolla, 'Geri kalan on dokuz kadın nerede?' diye sormuyor mu sizce?"

Agamemnon sandalyesinde geriye yaslanıp gözlerini kapatıyor. Korkunç bir an için uyuyakalmış gibi görünüyor. Belki gerçekten hastadır. Her zamanki otoritesinin yanına bile yaklaşamayan bir şekilde konuştuğu kesin, sesini bile doğru dürüst ayarlayamıyor. Kalkhas'ın durduğu yerden, odanın ta arkasından bazı kelimeleri yakalamak zor oluyor. Bir korku labirentinde anlam ipliklerinin peşinde koşarak yapayalnız geçirilen uykusuz saatlerin sonucu bu. Saçmalık elbette, hatta saçmalıktan da beter, küfür. Sanki yüce Akhilleus bile olsa, sıradan bir ölümlü doğada böyle bir karışıklık çıkarabilir mi gibi. Bunun bir tanrının işi olduğu apaçık. Ama Agamemnon'a karşı çıkıyormuş gibi görünmeden nasıl söylemeli bunu? Kral her an ilaçların verdiği sersemlikten uyanıp Akhilleus'un höyüğünde başka kızların da kurban edilmesi için ısrara başlayabilir, sözlerini en ufak ayrıntısına kadar tutmasının, o açgözlü hayaleti yatıştırmak için tek umudu olduğunu söyleyebilir. Onu nasıl durdurmalı? Diğer ikisinden hiçbir yardım alamayacağını biliyor. Odysseus kendi çıkarından başka bir şey düşünmez, Makhaon'sa bu deliliğe karşı kendi inancını öne süremez çünkü Makhaon'un inancı yok. İkisi de akılcı adamlar, daha fazla insan kurban edilmesi gerekliliğinden esef duyar ama yapmaktan da geri durmazlar.

Kalkhas, Makhaon'u bir tarafa itip diz çöküyor ve çukurlaştır-
dığı avuçlarını Agamemnon'un dizlerine dayıyor. Niyazda bulu-
nan birinin duruşu bu.

"Bize anlattıklarınız çok tedirgin edici, efendim. Belki bunu
düşünebilmem ve dua etmem için bir iki gün izin verilebilir. İşa-
retleri okumam gerek. Akhilleus'un ruhu aracılığıyla hareket eden
bir tanrı söz konusu olabilir. Birazcık daha zamanım olursa..."

"Tamam tamam." Agamemnon bir şaplakla Kalkhas'ın elle-
rini üstünden uzaklaştırıyor. "Ne kadar gerekiyorsa o kadar dü-
şün. Akhilleus olduğundan kesinlikle emin değilim zaten. Ak-
lıma *ilk* o geldi, dedim ya. Bana kalırsa aslında neler olduğunu
hepimiz biliyoruz. Kardeşim o salak karıyı geri aldı. Binlerce iyi
adam öldü gitti, herifin akli fikri o orospuyu düzmekte. Kızını
Pyrrhos'a vermeyi teklif ettiğini biliyor muydunuz? O kızı *benim*
oğlum alacaktı. Doğuştan gelen hakkıydı bu."

"Pyrrhos kabul etmeyecektir," diyor Odysseus.

"Bok, etmeyecektir, tabii edecek. Karşı koymasına imkân yok.
Nankör piç."

Kalkhas şaşkına dönmüş hâlde ayağa kalkıp geriliyor,
Odysseus'a bir bakmayı göze almak istiyor ama danışıklı dövüş
olduğuna dair hiçbir şüphe uyanmamalı. Agamemnon'un göz-
leri bir yüzden ötekine kayıp duruyor, içinde bulunduğu ruh
hâlindeki erkekler hiç olmayacak yerlerde kumpaslar görmeye
başlayabilir. Kalkhas, Agamemnon'un Akhilleus'u suçladığına
o kadar emindi ki. Şimdiyse konunun ne olduğuna dair zerrece
fikri yok.

Agamemnon birden ayağa kalkıyor. "Neyse, seni buraya ça-
ğırmanın diğer sebebine gelince..." Yine doğruca Kalkhas'a hitap
ediyor. "Beni evlendirmeni istiyorum."

"Evlendirmemi mi?"

"Ulan herif, anan papağan mıydı neydi? *Evet*, beni evlendire-
ceksin." Odysseus'la Makhaon'a başıyla işaret ediyor. "Siz ikini-
zin de şahitlerim olmanızı istiyorum. Ee?" Bir yüzden diğerine
bakıyor. "Neşelenin bakalım millet! Sevinç verici bir şey bu."

“Evet,” diyor Odysseus alelacele. “Gerçekten sevinç verici.”

Diğer odadan hışırtılar geliyor. Bir an sonra kapı açılıyor ve Cassandra içeri giriyor. Uzun, mavi bir tunik giymiş, saçları gümüş şeritlerle örülmüş. Arkasından saman sarısı saçlı bodur bir kadın geliyor, belli ki hizmetçisi. Cassandra sersemlemiş görünüyor. Apollon'un rahibesi, Athena'nın tapınağında tecavüze uğramış, Yunanlar da kalkmış hangi tanrıyı gücendirdiklerini mi soruyorlar? Alın size iki tane, başlangıç olsun.

“Hadi bakalım!” diyor Agamemnon. “Evlendir bizi.”

Kalkhas şaşkınlıktan dili tutulmuş hâlde başındaki kızıl şeridi çıkarıp ikisinin bileklerine doluyor, tanıdık duaları düşünmesine hiç gerek kalmadan ezberden okuyor, iyi ki öyle çünkü zihni bomboş. Düğümü atarken kızın bileklerinde bereler olduğunu fark ediyor, mor bilezikler, dalgın dalgın berelerin tuniğine uyduğunu düşünüyor. Karşılıklı yeminler ediliyor. Cassandra tekliyor, Agamemnon'sa kendi yeminlerini yüksek ve berrak bir sesle, yürekten inanarak söylüyor, halbuki bu evliliğin gayrimeşru olduğunu biliyor mutlaka. Kralın bir karısı var zaten, krallar istedikleri kadar cariye alabilirler ama gelenekler gereği tek bir eşleri olur. Bu da her şeyden önemlisi veraset yoluyla tahta çıkma sırasının karışmamasını sağlar çünkü taht daima kraliçenin en büyük oğluna miras kalır. Yanında sert şarapla kek getiriliyor. Hepsi kekten parçalar koparıp şaraba batırarak yiyorlar ama Kalkhas'ın payına düşen lokmalar balçığa dönüp boğazına yapışıyor. Odysseus kekini kolayca yutuyor ama o adam Agamemnon'un verdiği her şeyi yutar zaten. Sonra bitiyor, kısa, münasebetsiz derecede teklifsiz bir tören.

Kalkhas bileklerindeki şeridi çözerken, yapmamak için kendi kendine söz verdiği şeyi yapıyor, doğruca kızın yüzüne bakıyor. Bakışlarına bir keçinin gözleri karşılık veriyor, aynı parlak sarılık, aynı uyuşuk kurban bakışı; sonra o an geçiyor, karşısında yine bir kız var, bileklerinde çepeçevre morluklar olan bir kız. Kalkhas biraz daha yakından bakıyor, kızın ağzının iki yanında kırmızı izler var, ellerini bağlamanın yanı sıra ağzını da tı-

kamışlar sanki. Zavallı Cassandra, hayatı boyunca şu ya da bu şekilde susturuldu, onu susturan en güçlü araç da diğerlerinin inançsızlığı. Bu, kutsal değerlere küfreden, kanunsuz evliliğin iyi sonuçları olması imkânsız. Kalkhas'ın elinden, gelecek lanetlerin kendisine uğramamasını ummaktan başka bir şey gelmiyor. Ne de olsa kendisi sadece emirleri yerine getiriyordu.

Odysseus şerefe kadeh kaldırıyor. Agamemnon ona teşekkür ediyor, sonra sıra Makhaon'a geliyor. Kupalar kaldırılıyor, tebrikler sunuluyor ve kabul ediliyor. Agamemnon elini kapıya doğru sallayarak, "Hadi bakalım, yaylanın artık, hepiniz," diyor.

Geri geri kapıdan çıkarlarken Agamemnon'un Cassandra'yı elinden tutup diğer odaya götürdüğünü görüyorlar.

Girişe varınca Makhaon soluğunu gürültülü bir *puf* sesiyle koyveriyor. "Ne diyorsunuz bu işe?"

"Ona ne veriyorsun?" diye soruyor Odysseus. "Ayakta uyuyordu."

"Uyku ilaçlarımda hiçbir sorun yok. Ama o ilaçların yanında sert şarap içilmemesi gerekiyor."

"Ya ya, tam Agamemnon'un uyacağı öğüt!"

Makhaon, "Bir an için başka kurbanlar vermek gerektiğinden bahsedecek sandım," diyor. "Başka kızlar."

"Yapar mı yapar," diyor Odysseus.

Kalkhas birbirine denk bir telaş ve yorgunluk hissediyor. Hayatta olduğu sırada Agamemnon'dan bütün kalbiyle nefret eden, mecbur kalmadığı sürece onunla bir saat bile geçirmeyecek olan Akhilleus'un öbür dünyadaki hayatını ne diye Agamemnon'un yatağının ayak ucunda dikilerek geçirmeyi tercih edeceğini kimse sorgulamıyor.

"Düşüncelerin nereye vardı?" diye soruyor Makhaon.

Kalkhas başını iki yana sallıyor.

Makhaon, "Küçük Aias olamaz mı?" diyor. "Bakire bir rahibeye bakire tanrıçanın tapınağında tecavüz etti... Baş şüpheli o değil mi sizce?"

"Yok, Küçük Aias işimize yarar," diyor Odysseus. "İş Mene-laos'la savaşmaya kadar varırsa, ne kadar çok müttefikimiz olursa o kadar iyi."

Savaş mı? Kalkhas hâlâ konuşmadı, sessizliğin kendisi için en iyi seçenek olduğuna gitgide daha fazla kanaat getiriyor. Bazen geceleri uyanık yatar ve inancından şüphe eder. En karanlık anlarında, tanrıların iradesi konusunda bunca titizlenmesinin kendi kendini aldatmaktan başka bir şey olmadığını düşünür. Ama şimdi, "baş şüpheliler" ve ittifak ihtiyacı konusundaki konuşmaları dinlerken, bunun doğru olmadığını biliyor. Hiçbir kibre kapılmadan, kendisinin farklı türde bir adam olduğunu biliyor. Daha iyi biri değil, öyle bir iddiası yok ama farklı. Hakikatin bütün bunların arasında bir yerde gömülü olduğunu biliyor ve onu bulana dek huzura eremeyecek.

Alay ettiğini saklamaya hiç zahmet etmeden, "Ee, benim baş şüphelim kim?" diyor. "Sizce kimi suçlamalıyım?"

"Senin yerinde olsam Akhilleus'tan şaşmazdım," diyor Makhaon. "Akhilleus hiç değilse ölü."

Odysseus yüzünü buruşturuyor. "Hayır, ben olsam 'nankör piç'i tercih ederdim."

"Pyrrhos'u mu?"

"Neden olmasın? Herifin ayağının kucına yapışmasından hoşlandıysan o başka tabii."

İkisi birden gülerek yola koyuluyorlar. Kalkhas daha yavaş yürüyerek peşlerinden gidiyor, rüzgârla yeni bir boğuşmaya hazırlanıyor. Şafaktan önceki son birkaç saatte çöken hafif durgunluk çoktan sona ermiş. Verandaya adımını atınca hırçın rüzgârlar suratına kum zerreleri püskürtüyor.

Ben olsam 'nankör piç'i tercih ederdim. Herifin ayağının kucına yapışmasından hoşlandıysan o başka tabii.

Kalkhas o olaydan hemen sonra, yaşananlara pek az kişinin şahit olduğu fikriyle teselli bulmuştu. Şansım yaver giderse dedikodular Pyrrhos'un hanesiyle sınırlı kalır, hatta orada da geçici bir sansasyondan ibaret kalır diye düşünüyordu. Kamp-

ta geçirdiği bunca yılın ardından böyle saf olmaması gerekirdi tabii. Kimsenin bu konudan kendisine bahsetmemesinin hiçbir anlamı yok: Demek hepsi arkasından pis pis gülüyor. *Görmezden gel*. Ama görmezden gelemiyor, içi içini yiyor, her gece, her gece, sanki bağırsaklarında bir sıçan var. İtibarı gerçekten yara aldı, oysa bu kampta erkekler itibarları için yaşıyor – ve onun uğruna ölüyor. İtibar her şeyden önemli. İnsanların, onu hor görebileceklerini düşünmeye başlaması tehlikeli olur, ayrıca böyle bir şey sadece Kalkhas'ı küçültmez, hizmet ettiği tanrıya da hakarettir.

Kalkhas başını kaldırıp yıldızlara bakıyor. Rüzgâr delice şeyler yapıyor, yıldızları ateşböcekleri gibi oradan oraya uçurup dans ettiriyor. Birkaç saniye sonra Kalkhas'ın öyle bir başı dönüyor ki memnuniyetle tekrar yere bakmaya başlıyor. Keşke biriyle konuşabilse ama güvenebileceği kimse yok. Hekabe? Evet, belki ama aslında bir rahip avuntuyu sadece tanrısında aramalı, Troyadaki Apollon tapınağında ona böyle öğretiler. Gerçi bu Kalkhas açısından hiçbir zaman gerçekten işe yaramadı, o günlerde bile. Kalkhas teselliye daima yabancıların kollarında buldu, geceleri, Priamos'un meyve bahçelerinde, ağaçların altında. Ölmeden önce bir kerecik olsun oraya dönebilmeyi öyle istiyor ki.

İlkel bir dürtüyle dua etmeye, tanrılardan merhamet dilenmeye çalışıyor ama aslında tanrıların merhameti olmadığını biliyor, hele kendisinin hizmet ettiği tanrının hiç.

*Işığın efendisi duy beni
Tanrının oğlu duy beni
Karanlığı kovalayan, duy beni...*

Ama uzun süredir bildiği bu terane onu yatıştırıyor. Kalkhas yürüyor da yürüyor, tek başına yemek yediği ve yalnız uyuduğu kulübeye dönmeden önce iyice yorulmak istiyor. Hava aydınlanmaya başlamış, yıldızlar soluyor artık, sonunda güneş denizin kabarıp alçalan yemyeşil enginliğinden doğuyor, taş gibi küçücük, sert ve soğuk.

Amina'nın ölümü her şeyi değiştirdi. Bunu söylüyorum, sonra hemen şöyle düşünüyorum: *Ne saçma laf!* Hayır, değiştirmedi, hem de hiçbir şeyi değiştirmedi. İlk birkaç gün, Amina kimse fark etmeden dalgaların altına gömülmüş, geriye bir hava kabarcığı bile bırakmamıştı sanki. Her zamanki gibi kadınların kulübesine gidip geliyordum ama grubun hemen kenarında uçuşup duran ince yapılı hayaletin daima farkındaydım. Akşamları hâlâ dışarıda oturuyorduk ama keyifsiz toplantılardı bunlar. Sonra, Amina'nın ölümünden bir hafta kadar sonra bir akşam Helle müzik istedi. Kızlar her zaman en sevdikleri şarkıların adını bağırdı ama o akşam çoğu Amina'nın söylediği şarkıyı istedi. O şarkının niye o kadar hüzünlü olduğunu bilmiyorum çünkü aslında bir delikanlıya âşık bir genç kızla ilgili, içinde hiç ayrılık gölgesi taşımayan bir aşk şarkısı. Yine de kesinlikle çok hüzünlü. Müzik sona erince bir an sessizlik içinde oturup Amina'yı düşündük. Bir iki kız açıkça gözyaşı döktü, Helle'nin bile gözleri kuşku uyandıracak derecede parlaktı.

Doğru dürüst uyuyamıyordum. Gerçekten berbat geçirdiğim bir gecenin ardından kalktım, geceliğimle verandaya çıktım, omuzlarıma bir battaniye atmıştım sadece. Talim alanına giderken kulübenin önünden geçen birkaç savaşçı meraklı gözlerle bana baktı. Oyunlar iyice hızını almıştı artık, kamptaki hava heyecandan gergin, neredeyse hummalıydı. İçeri döndüm, Alkimos'un kahvaltısını masaya çıkardım. Yatak boştu ama örtüler bir ke-

nara atılmıştı, o yüzden geceyi evde geçirdiğini anlamıştım. Bugünlerde genellikle yaptığı gibi şafaktan önce talim alanının yolunu tutmuş olmalıydı. Sadece birkaç dakika sonra içeri girdiğinde saçları terden iplik iplikti. Bir süre sessizce yedi, ardından başını kaldırdı. “Burada yalnızlık çekiyorsundur.”

“Yalnızlık mı?”

“Şey, böyle tek başına...”

“Sessiz bir hayat ama iyiyim. Aldırmıyorum.”

“Diğer kadınlarla birlikte yaşasan daha mı mutlu olursun acaba diye düşünmüştüm de.”

Evet, dedim içimden. *Böylece koridorun sonundaki odada seni bekleyen başka bir kadın olur.* Başka kadınlar vardı çünkü, olduğunu biliyordum, bütün Yunan erkeklerinin başka kadınları vardı. Gerçi haksızlık olmasın, Troyalı erkekler de aynıydı.

“İstediyin buysa giderim,” dedim. Gözlerimi kaldırmaya korkuyordum. “Ama orası çok kalabalık.”

“Öyle mi?” Doğru ya, bilemezdi. Kadınların kulübesine sadece Pyrrhos girebiliyordu. “Rahatsız bir duruma düşmeni istemem.”

Karnıma bir bakış attı, minicik bir ayak olduğunu hissettiğim bir şey gördüğü ilgiye karşılık verirmiş gibi kıpırdandı. “Oyunlar nasıl gidiyor?”

Yüzü anında aydınlandı. Bu oyunlar savaşçılar için savaşın ikamesiydi ve eğitimler iyi gidiyordu, çok iyi gidiyordu ama işte, askerler bazen fazla coşkulanıp kendilerini kaptırıyordu. Sersem delikanlılardan biri en iyi güreşçilerinin omzunu çıkarmıştı, hem de eğitimde! Ama hiç değilse oyunların devam etmesini istiyorlarsa her kaybettiklerinde alanda birbirlerine girip meydan muharebesi çıkarmamaları gerektiğini herkes anlamışa benziyordu.

Dinledim, hayranlığımı belirttim, anlayış gösterdim, yemeğin sonunda Alkimos mutlu görünüyordu. Onu eğitim alanına uğurladım, sonra sırtımı kapıya dayayıp gözlerimi yumdum. Çok fazla yalnız kalıyordum, Alkimos bu konuda haklıydı; kadınlar kulübesine yaptığım ziyaretlerin de bir faydası dokunmu-

yordu çünkü oradaki herkes bana bel bağlamış durumdaydı. Ağzımdan çıkan her sözü, yüz ifademdeki her değişikliği kollamak zorundaydım çünkü hiçbir zaman moralim bozukmuş, üzgünmüş ya da korku içindeymişim gibi görünemezdim. Aldırmıyordum, bunu kabul etmiştim ama bu yüzden hiçbir zaman kendim olamıyordum.

Ritsa, diye düşündüm. *Ritsa*'yı görmem gerek. Ama kendime onu görme izni vermeden önce yapmam gereken –çok gecikmiş– başka bir ziyaret vardı.

Amina'nın ölümünü haber verdiğimde Hekabe uzun süre sessiz kaldı. İyi bir gün geçirmiyordu. Orada otururken ihtiyar bir benekli örümceğe benzediğini düşündüm.

“İntihar mı?”

“Bazıları öyle olduğunu düşünüyor.”

“Ama sen buna katılmıyorsun?”

“Ben hiç düşünmemeye çalışıyorum.”

Hafifçe iki yana doğru sallanıyordu, haber onu tahminimden fazla sarsmıştı.

“Polyksene'nin arkadaşıydı, biliyor musun?”

“Hayır, bilmiyordum.”

“Aralarında yalnızca iki ay vardı.” Elleri tuniğinin eteğini bir kıvrıyor bir açıyordu. “Ah, yazık. Genç bir yaşamın hüznü sonu.”

Zavallı kadın. O kadar çok genç yaşamın hüznü sonunu görmüştü ki. İnsanın oğullarının ve torunlarının ardından hayatta kalmasının nasıl bir şey olduğunu hayal bile edemiyordum, üstelik daha kötü bir şey olmaz diye düşündüğü sırada bir de en küçük kızını kaybetmişti. Hayatta payına düşen üzüntüden, öfkeden ve intikam hirsından başka ne kalmıştı ki? Tatmin etme umudu hiç olmayan bir hırs.

Bana baktı, gözleri her zamanki gibi keskindi. “*Sence ne oldu?*”

“Bence Pyrrhos onu öldürdü. Ama sebebini bilmiyorum. Bunu yapmak zorunda değildi.”

“Ona teşekkür etmemiz için bir sebep daha.”

Buna ne cevap vereceğimi bilemedim çünkü durum ortadaydı: Pyrrhos, Akhilleus’un oğlu, çocuğumun yarım kan ağabeyi. Düşman. Bundan daha sert bir durum olamaz.

Bir sessizliğin ardından Hekabe, “Kalkhas beni görmeye geldi,” dedi. “Sen geldiğinde daha yeni gitmişti.”

“Ne istiyormuş?”

“Çok kinayeli bir soru oldu.”

Birbirimize gülümsedik.

“Hayır, Cassandra’nın evlendiğini haber vermeye gelmiş.”

Kassandra’yı kampa geldiği günkü hâliyle hatırladım yine. Kalabalık kulübede başının üstünde meşaleler çevirerek dans ederkenki muzaffer hâlini, annesiyle kız kardeşlerini düğününde dans etmeye davet etmesini. Agamemnon’la evlenmesinin adamı doğruca ölümüne götüreceğine dair kesin kanaatini.

Hekabe başını iki yana sallıyordu. “Gerçekten yapacağını hiç düşünmemiştim. Yani, abayı yaktığını görebiliyordum ama kılık da Cassandra’yla gerçekten evleneceği aklıma gelmemişti. Bir karısı var zaten!”

“Kassandra’nın kehanetlerine inanmadığı belli.”

“Besbelli!”

“Ya sen, inanıyor musun?”

Huzursuzca kıpırdandı. “Bana sorarsan çoğu tamamen tesadüf. İnsanlar Apollon’un Cassandra’nın ağzından konuştuğunu söylerdi. Ben hiç ikna olmamıştım buna. Bence işine gelen şeyleri uyduruyordu, hepsi bu. Neyse, zaten benim ne düşündüğümün önemi yok. Onu görmem gerek.”

“Şey, o kadar kolay değil,” dedim. “Agamemnon’un hanesinde bir süre yaşadım. Kulübeden dışarı çıkmaya pek izin verilmiyor.”

“Evet ama köleler için o. Cassandra evli artık. Karısını kilit altında tutamaz.”

Bence muhtemelen tutabilirdi ama Cassandra’yı görme umudunun Hekabe için ne büyük anlam taşıdığını anlayabiliyordum, o yüzden elbette, “Elimden geleni yapacağım,” dedim.

Konuşmaya çalıştı ama boğulur gibi olup elimi sıkmakla yetindi.

“Kalkhas sadece onun için mi gelmiş? Sana Cassandra’yı haber vermek için?”

Bu ziyaretler merakımı uyandırıyor. Kalkhas’ın bundan ne elde edeceğini anlayamıyordum. Hekabe bir sessizliğin ardından sonunda, “Hayır, Priamos’un Akhilleus’u görmeye gitmesiyle ilgili sorular sordu,” dedi.

“Bu konuyla neden ilgileniyormuş acaba?”

“Ah, kendince sebepleri vardır.” Düşüncelere, anılara gömülmüştü. “Priamos’un gitmesini istemiyordum, gitmesin diye *yalıyordum* ona. Akhilleus’un onu öldüreceğine kuşku yoktu, kapılardan içeri girdikten sonra beş dakika bile yaşayamayacağına kesinlikle inanıyordum ama Priamos, ‘Denemek zorundayım,’ dedi. ‘Akhilleus kurt değil, bir erkek, erkek olduğuna göre konuşmamız mümkün.’ *Konuşmak mı? Konuşmak mı?* Ben onunla konuşmazdım, onunla konuşmak zorunda kalmadan boğazını dişlerimle parçalardım. Oğlumu öldürdü. Bununla da yetinmedi, hayır, oğlumu surların çevresinde sürükledi, herkesin gözü önünde parça parça etti. Öldürmek yeterli değildi.”

“Bunu görmediğini umuyorum.”

“Hayır, Priamos beni uzaklaştırmalarını sağladı. Ama o gördü, hepsini seyretti, yine de onu görmeye gitti. Ne söylersem söyleyeyim fikrini değiştirmede.” Parmakları yine tuniğinin eteğiyle uğraşıyordu. Ellerini seyreliyordum çünkü yüzüne bakmaya dayanamıyordum. “Peşinden depo odasına gittim. Meşale ışığında, yalnızca ikimiz, dalkavuklardan kimse yoktu, yani düşüncelerimi açık açık söyleyebilirdim. Trak işi kupa elindeydi. O kupaya bayılırdı, çok güzel bir şeydir, çok güzeldir ama önemi yoktu, Hektor için ödenecek kurtulmalıkların arasına girdi. Aptalsın dedim, Akhilleus’un ancak kuduz köpek kadar merhameti olduğunu söyledim ama dinlemedi. Sonunda pes etmeye mecbur kaldım. Onu doğru dürüst uğurlamak istedim çünkü bir daha görüşeceğimizi sanmıyordum. Vedalaşmak için bir kupa şarap götürdüm.”

Güldü. "Yırtık pırtık bir tunik giymişti, bir çiftçi arabasında oturuyordu. Hayatında hiç olmadığı kadar kral edalı olduğunu düşünmüştüm. Onu korusun diye Zeus'a dua ettim. Beni öptü, tam yola çıkacaktı ki birden, "Bak!" dedi. Sarayın üstünde iki kartal uçuyordu. İki kartal birlikte, böyle bir şeyi hiç göremezsin. Priamos bunun iyiye alamet olduğunu söyledi, ben de suyuna gittim elbette. Bana kalırsa iyiye alamet değildi. Ama sonunda ne oldu, biliyorsun işte, yanılmışım. Priamos, Hektor'un cesedini geri getirdi, üstelik mucize gibi bir durum vardı. O korkunç yaralar, hepsi kaybolmuştu. Uyuyor gibi görünüyordu." Anıları düşünerek bir an durakladı. "Biliyor musun, çarşafı açtığımızda içinde güzel kokulu taze otlar bulduk. Biri koymuş olmalı."

"Bendim."

"Öyle mi?" Gülümsedi. "Aklıma gelmişti."

Ondan sonra sessizlik içinde oturmayı sürdürdük. Hekabe'yi ikna edip azıcık şarap içmesini sağladım.

"Kalkhas, Priamos'un döndüğünde söylediklerini öğrenmek istiyordu. Cassandra'ya sormasını söyledim. Babasını karşılamak için dışarı o koşmuştu. Ben oğlumun yasını tutmakla meşguldüm."

Epeyce bir hınç, belki biraz da kıskançlık söz konusuydu. Cassandra'nın Priamos'la çok yakın olduğu anlaşıyordu. Hekabe'nin kolunu okşayıp ayağa kalktım. "Elimden gelen en kısa sürede onu görmeye gideceğim."

Dışarıda bir güreş müsabakası başlamıştı. O an için sessiz duran büyük bir kalabalık, iki erkeğin birbirlerini ölçüp biçerek alanda daireler çizmesini seyrediyordu. Güreşçilerin yağlanmış bedenleri bronz rengi ışıktaydı. Herkes güreşin bir an evvel başlamasını gerginlikle bekliyordu ama rakipler dönüp durmayı sürdürdü. "Hadisenize be, ne bekliyorsunuz!" diye bağırdı biri. Çevresinde oturanlar güldü ama birkaç başka ses, "Kapa çeneni!" diye haykırdı.

Güreş alanında güreşçiler sessizlikten oluşan kabarcıklarının içinde temas kurdu ve birbirlerini yere sermek için boğuşmaya koyuldular.

Kassandra'yla ikimiz kötü bir başlangıç yaptık, bu da ne onun suçuydu ne de benim.

Kapıyı bir hizmetçi açtı ve beni oturma odasına götürdü, Kassandra'yı orada oymalı bir koltuğa oturmuş, yün eğirirken buldum. Ayağa kalkıp beni karşılamak için döndüğünde kolyesi gözüme ilişti: Gümüş çerçeveye oturtulmuş ateş opalleri. Konuşamayacak kadar afallamıştım ama açık verdiğimi sanmıyorum. Kolye annemindi, düğün günlerinde babamın verdiği yüz görümlüğü hediyesiydi. Lyrnessos düştüğünde kolye de yağmadan payına düşenlerin arasında Agamemnon'a gitmişti. Şimdi de anladığım kadarıyla Agamemnon kolyeyi Kassandra'ya *kendi* düğünlerinin yüz görümlüğü hediyesi olarak vermişti. Kassandra başını oynattıkça beyazımsı taşların içinde ateş çizgileri uyanıyordu. Gözlerimi onlardan alamıyordum. Kassandra elini kolyeye götürdü ama sonra bakışlarımın yönünü yanlış anladığı ortaya çıktı.

"Evet, biliyorum," dedi. "Berbat görünüyor, değil mi?"

Şaşaladım, sonra bileklerindeki ip kesiklerini kastettiğini anladım.

"İnsanlar Agamemnon'un yatağına çığlıklar ata ata zorla sürüklendiğini düşünüyor anladığım kadarıyla ama hiç öyle olmadı." Ürkütücü sarı gözlerini bana dikti. "Seve seve gittim çünkü bu iş ne kadar çabuk olursa Agamemnon'un ölümü de o kadar çabuk gelecek."

"Bunu *ona* söyledin mi peki?"

"Hayır, söyleyemedim, ağzımı tıkadılar. Gerçi ne fark eder. Kimse bana inanmıyor." Elleri, bir tabaktaki şekerlemeleri düzenlemekle meşguldü. Teşhir düzenini keyfine göre ayarlamayı bitirince başını kaldırdı. "Biliyorsun, bizi karısı öldürüyor."

"Öyle mi?"

"Yani, öldürmesin de ne yapsın? Kadını suçlayamazsın. Agamemnon'un ne yaptığını biliyor musun?"

"Evet," diye başlayacak oldum ama Cassandra lafı ağzıma tı kayıp devam etti.

"Kızlarını kurban etti. Tuzak kurdu. Karısına kızın Akhilleus'la evleneceğini söyledi, tabii şahane bir birleşme olurdu bu, biliyorsun, o yüzden hepsi dört bir yana koşturup elbiseler dikti, sonra da Aulis'teki kampa gittiler. Kız, filonun Troya'ya yol alabileceği güzel bir rüzgâr uğruna Artemis'in sunağında kurban edildi." Gülümsedi, Hekabe'yle benzerliğini bir anlığına seçtim. "Ben olsam şerefsiz herifi öldürürdüm, sen?"

"Evet."

"Ah, aynı fikirde olduğumuza sevindim. Öyle olacağını biliyordum zaten."

Hayatımda Cassandra gibi birini, zaman zaman neredeyse geri zekâlılığa varacak derecede çocuksulukla ürkütücülüğün böyle ilginç bir karışımını hiç görmemiştim. Nasıl karşılık vereceğimi bilemedim.

Şekerleme ikram etti. "Bir tane alsana, gerçekten çok güzel şeyler."

Bir tane aldım, sandalyelerimize oturduk, ağızlarımız konuşmayı neredeyse imkânsız hâle getiren yapışkan karışımla doluydu. Cassandra birbirine yapışan dişlerini nihayet açmayı başarıncaya, "Ailemin sana minnet borcu olduğunu düşünüyorum," dedi.

Başımı iki yana sallamakla yetindim.

"Babamı gömmeye mi çalıştın?"

"Ben değildim, Amina yaptı," dedim ifadesiz bir sesle. "Bedelini de ödedi." Düşünmeden bulaştığım bir iş için bana teşekkür edilmesini hiç istemiyordum.

Kassandra şarabı sulandırırken konuşmaya devam ettik. Bu görüşmede bir tuhaflık vardı, ne olduğunu ancak bir süre sonra çözebildim. Kassandra önceki görüşmemizi hiç hatırlamıyor gibiydi. "Nöbetlerinde" söylediği ya da yaptığı hiçbir şeyi hatırlayamaması bu çılgınlığın doğasından kaynaklanıyordu belki ya da Kassandra her şeyi gayet iyi hatırlıyor ama bir şey söylemeyi yeğliyordu.

Bana bir kupa şarap verdi. "Annemi görmeye gittin sanırım?"

"Evet, birkaç kez." Bu noktada annesinin nasıl olduğunu sorması beklenirdi ama sormadı. Tereddütle, "Seni görebilse çok mutlu olurdu," dedim.

"Olurdu mutlaka."

"Peki o zaman, *neden...*"

"Hiç sanmıyorum. Gideceğim, ona veda etmeden gitmem, ama daha değil."

"Niye bu denli zor?"

Cevap vermesini beklemiyordum, hatta sözcükler daha ağızımdan çıkarken soruyu sorduğuma pişman olmuşum, o yüzden Kassandra dobra dobra konuşunca şaşırdım. "Başlarda değildi. Helene gelene dek değildi, işler ondan sonra yokuş aşağı gitmeye başladı. Biliyor musun, arabayla kapılardan girişlerini gördüm. Paris'le Helene'nin yanı. Babamın o kadını karşılamasını seyrettim ve olacakları anladım, *anladım*. Müphem bir kehanet değildi, öyle bir şey değildi, *Troya'yı alevler içinde gördüm*. Ben de Helene'nin yüzünü tırmaladım. Güzelliğini birkaç günlüğüne bile olsa sekteye uğratabilirim Paris'in, tabii babamın ve diğer herkesin de aklı başına gelir, onu ait olduğu yere, kocasının yanına geri gönderirler diye düşünmüştüm. Onun yerine *beni* uzaklaştırdılar, her şey de böyle başladı. Yanıma gelen herkese saldırmışım, annem gelip beni yatıştırmaya çalışmış, ona da saldırmışım. Böylece beni kilit altına aldılar. Zorla yemek yedirmek zorunda kaldılar, yemek yemek istemiyordum, Helene'ninkiler gibi bingil bingil memeler istemiyordum. Bana bakan kadınlar vardı, muhafızdılar aslında ama bana vurmalarına izin verilmi-

yordu. Vurmalarına gerek de yoktu, Hekabe yapıyordu o işi. Saç fırçasıyla. Eskiden benden nefret ettiğini düşünürdüm çünkü mükemmel ailesindeki tek kara lekeydim.

“Durumum iyileşti ama eve döndüğümde her şey ama her şey Helene'nin çevresinde dönmeye başlamıştı. Paris kara sevdalıydı, Hektor'un da ondan aşağı kalır yanı yoktu, hatta babamın bile! Hepsini parmağının ucunda oynatıyordu. Beni evlendirip başka bir yere göndermekten bahsediliyordu, hatta galiba zavallı salağın birini de taliplim diye seçmişlerdi ama sonra bir daha olanlar oldu. Sonra bir daha. Ondan sonra da kimsenin benimle evlenmeyeceği apaçık anlaşıldı. Delilik kusurunu Kral Priamos'un damadı olmak bile mazur gösteremiyordu. Böyle bir şeyi ailesinde kim ister? Böylece Hekabe rahibe olmam gerektiğine karar verdi, *bakire* bir rahibe. Priamos da bunu uygun buldu, Hekabe ne dese hemen hemen hepsini uygun bulurdu zaten, böylece soluğu tapınakta aldım.”

“Kaç yaşındaydın?”

“On dört.”

“Aileni özlemişsindir herhalde?”

“Pek sayılmaz. Annemi özlemediğim kesin! Babamı özlüyordum, Helenos'u da. Ama Hekabe'nin bakış açısına göre sorun çözülmüştü elbette. Bundan sonra delilik nöbetleri geçirdiğimde bunu tanrıların gönderdiğini söyleyebilecekti. Çok daha saygıdeğer bir durumdu. Dindar biri olsaydım işler kolaylaşabilirdi ama değildim, daha doğrusu o sırada değildim. Hikâyeyi biliyordur mutlaka? Apollon'un beni öptüğünü ve bilicilik yeteneği bahsettiğini, sonra onunla yatmayı reddettiğimde de bana asla kimse inanmasın diye ağzıma tükürdüğünü?”

“Hikâyeyi duymuştum. Doğru mu peki?”

“Tabii ki doğru.”

Kendini haklı çıkarmaya yönelik bitmek bilmez bir tiradın dinleyicisi olmaya isyan etmeye başlıyordum. “Kehanet denen şeyin ne anlama geldiğini bile pek bilmiyorum aslında.”

“Şey, çok küçük bir örnek vereyim... Yataktan kalktığımdan beri bu sandalyeden hiç kıpırdamadım, kapıdan dışarı kesinlikle

bakmadım bile ama kumsalda yürüdüğünü gördüğümde buraya geldiğini anladım.”

“Hımm.”

“Pek ikna olmuş görünmüyorsun?”

“Şey, sana bir soru sormaya geldim ama cevabı daha buraya gelmeden önce biliyordum. Kehanet mi bu?”

“Hayır, sadece zekâ.” Bana dikkatle bakıyordu, beni ilk defa gerçekten görüyor diye düşündüm. “İnsanları gözlüyorsun, değil mi?”

“Bak, Hekabe senin annen. Daha yeni evlendin. Birkaç yüz metre yürümek o kadar zor mu?”

“Ne kadar zor olduğu hakkında en ufak bir fikrin yok.”

Kassandra hakkındaki gerçekleri biraz kavramaya başlıyordum. Tepeden tırnağa silahlı olarak Zeus’un kafasından fırlayıp doğan Athena gibi Kassandra da yaşamını bir kadının bacaklarının arasında gerçekleştirmiş bir şeye borçlu değildi. Yani Hekabe gereksiz bir unsur olarak kenara itilebilirdi. Kassandra, hiç değilse bu açıdan, benim tam zıttımdı.

Neyse, cevabımı almıştım. Kupamı bıraktım, şarabı neredeyse hiç içmemiştim zaten. Ayağa kalkmaya davrandığım sırada kapı çalındı.

Kassandra elini koluma koyup beni engelledi. “Hemen gitme. Gelen Kalkhas olacak ve benimle olduğu kadar seninle de konuşmak isteyecek.”

Kapıdaki hizmetçinin adamı içeri aldığını duyabiliyordum. “Benimle ne konuda konuşmak isteyebilir ki, aklıma hiçbir şey gelmiyor.”

“Gelmiyor mu? Senin gibi akıllı bir kız... Şimdiye dek apaçık anlaşıldığını zannederdim.”

Kalkhas odaya girerken cildindeki tuzlu havanın ve yüzüne sıvadığı beyaz macunun o kadar da hoş olmayan kokusunu aldım. Rahip cüppesi giymişti, kızıl şeritlerle süslü bir de asa taşıyordu. Kassandra’nın Agamemnon’un karısı olarak üstlendiği yeni rol için bir övgü mü? Yoksa müşterek rahipliklerinin gözle

görülebilecek bir nişanesi mi? Aynı tapınakta eğitim almışlar, hatta aynı odada uyumuşlardı; tabii aralarında uzun seneler vardı çünkü Kalkhas herhalde Kassandra'dan en az on beş yaş büyüktü. Yine de ortak bir deneyimleri vardı. Kalkhas buyur edilip oturtulduktan, şarabı da eline verildikten sonra ikisini de eğitmiş olan rahibi, sonra da tapınak arazisinde beslenen, kanat tüyleri kırpıldığı için uçup gidemeyen kuzgunları –rahibe nispeten hatırı sayılır bir muhabbetle– yâd etmeye başladılar. Bu kuşlar çocukluk yoldaşları, arkadaşlarıydı, üstelik aynı kuşlardı. Kuzgunlar esaret altında uzun ömürler sürer. Hepsinin bir adı, kişiliği, yaptıkları ufak numaralar vardı. Onları dinlerken zihnimde iki çok yalnız çocuğa ilişkin bir resim şekillendi, ikisi de henüz hazır değilken evlerinden uzaklaştırılmıştı. Bunda inanılmaz derecede dokunaklı bir şey vardı, ikisine ama özellikle her zaman biraz sahtekâr olarak gördüğüm Kalkhas'a bakışımı değiştiren bir şey. Fikrimden o kadar emin değildim artık.

Kalkhas kısa bir duraklamanın ardından –dikkatini şekerlemelere yöneltmişti ve tatlıları şaşırtıcı bir hızla mideye indiriyordu– Priamos'un Akhilleus'a yaptığı ziyaretten, Hektor'un cesedinin iade edilmesi için yalvarmak üzere Yunan kampına girdiği gecedan bahsetmeye başladı. “Bildiğim kadarıyla,” dedi Kassandra’ya hitaben, “onunla döner dönmez konuşmuşsun?”

“Evet,” dedi Kassandra. “Bütün gece burçlardaydım. Hiçbir şey göremiyordum, gün ışımaya başladığında bile bir şey göremedim çünkü yoğun bir sis vardı ama sonra bir baktım, o külüstür çiftlik arabasıyla geri dönmüş. Onu karşılamaya koştum, muhafızlara kapıları açtırdım, sonra sürücü koltuğunda yanına tırmandım, şehre birlikte girdik.”

“Zaferle,” dedi Kalkhas.

“Pek zafer sayılmazdı,” diye tersledi Kassandra. “Ölü ağabeyimin cesedini taşıyorduk.”

Kalkhas hafifçe başını eğdi, densizliği için özür diliyordu belki. “Priamos, Akhilleus'tan bahsetti mi? Yani Akhilleus'un onu nasıl karşıladığını anlattı mı?”

"Ah, öve öve bitiremiyordun. Akhilleus'un arabanın yanında yürüdüğünü ve onu kamptan güvenle çıkardığını söyledi. Anlattığına göre Akhilleus ona son olarak, 'Troya düşünce bana bir haber uçurmaya çalış, gelebilirsem gelirim,' demiş. Priamos da 'Troya düştüğünde sen ölümlerle birlikte Hades'te olacaksın,' diye cevap vermiş. Akhilleus gülmekle yetinmiş, sonra, 'Eh, o zaman gelemem, değil mi? Kaç ulak gönderirsen gönder gelemem,' demiş."

Bu son konuşmadan o âna dek haberim yoktu ama Akhilleus'un bu sözleri söylediğini hayal edebiliyordum. Kahkahasını da.

Kalkhas bana döndü. "Hekabe o gece orada olduğunu söylüyor."

"Evet, oradaydım. Ama herhangi bir soruyu cevaplamadan önce bütün bunların maksadını öğrenmek istiyorum."

Biraz şaşalamış mıydı ne? Boyadan maskenin ardında yüz ifadesini okumak çok zordu.

"Hekabe'yle konuştum," dedi. "Bana Priamos'un nasıl öldüğünü anlattı. O da oradaymış anlayacağın. Her şeyi görmüş. İnsanın domuzu bile Pyrrhos'un Priamos'u öldürdüğü gibi öldürmeyeceğini söyledi."

"Biliyorum. Ama müsaadenizle Pyrrhos'u savunmak için şunu söyleyeyim, Priamos silahlıydı, savaşmaya hazır ve Agamemnon'un önünde diz çökmek zorunda kalmaktansa öyle ölmeyi yeğlerdi."

"Evet, doğru ama öfkelenmemi engellemiyor bu. Yaşlıydı, zırhının içinde zar zor ayakta durabiliyordu, kasaplığa maruz kaldı ve bunu yapan adam kahraman diye göklere çıkarılıyor. Kahraman değil, *rezilin biri* sadece. Ve insan Akhilleus hakkında söyleyecek bir sürü kötü şey bulabilir ama Akhilleus asla öyle biri değildi."

Öfkesini gördüm. Görmemem mümkün değildi, öfkesi yüzündeki boyayı çatlatıyordu âdeta. O anda Kassandra'ya karşı içgüdüsel olarak beslediğim hoşnutsuzluğu, Kalkhas'ın kehanet-

leri kendi çıkarına olacak biçimde düzenlediğine dair şüphelerini unuttum, hiç değilse rafa kaldırdım. Düşman kampının tam ortasında bir odada oturmuş, konuşan üç Troyalıydık o anda.

"Bakın," dedi Kalkhas, "kesinleştirmemiz gereken nokta şu: Akhilleus'la Priamos arasında nasıl bir ilişki vardı? Çünkü biliyorsunuz, sadece bir anlaşma yapmış olmaları pekâlâ mümkün. 'İşte kurtarmalık, bir kontrol et.' 'Tamam, yeterli, al bu da ceset.' Konu burada kapanırdı. Ama bundan fazlası varsa, Akhilleus, Priamos'u misafiri olarak kabul ettiyse, o zaman aralarında bir bağ kurulmuş demektir. Misafir - dostluğu. Bu da bambaşka bir mesele demek çünkü bir misafir-dostu öldürmenin hiçbir meşru yolu yoktur. Savaşta karşıt taraflarda olsanız bile, savaş meydanında karşı karşıya gelseniz bile bir misafir-dostu öldüremezsiniz. Ve kurulan bu bağ babadan oğula geçer, miras kalır. Yani Akhilleus ile Priamos misafir-dostluk kurdularsa, Pyrrhos'la Priamos da birbirlerinin misafir-dostu olurlardı, bu da demek oluyor ki Priamos'un ölümü..."

"Cinayetti," dedi Cassandra.

Başımı kaldırdım, parlak sarı gözleriyle bana baktığını gördüm.

"Ee, Kalkhas'ın sorularını cevaplamanın neden önemli olduğunu anladın mı şimdi?"

Başımla onayladım, bir an duraklayıp düşüncelerimi toparladım, sonra onlara o akşamın hikâyesini anlatmaya giriştim. Ama konuştuğum sırada zihnimde çok daha karmaşık başka bir öykü yüzeye çıkıyordu. O gece hayatımın en önemli gecesiydi, her şeyin değiştiği geceydi. Önce Priamos'u düşmanlarının tam ortasında öyle yapayalnız ve savunmasız görerek sarsılmıştım. Onun ardından baş döndürücü bir olasılıklar silsilesi kafamda canlanmıştı. Priamos'a giderken beni de yanına almasını rica ettim, ona yalvarmıştım ama kararlılıkla reddetmişti. Savaşın, kendi oğlu Paris'in misafirperverlik kurallarını ihlal ederek Menelaos'un karısı Helene'yi baştan çıkarmasıyla -bazıları tecavüz ettiğini söyledi- çıktığını söylemişti. Yani hayır, kadını çalarak Akhilleus'un

misafirperverliğini kötüye kullanmayacaktı. Cevabımı almıştım ama bunu kabul edemezdim, etmedim de. Tıngır mıngır kapılara doğru ilerleyen arabada Hektor'un cesedinin yanına saklandım, Akhilleus'un arabanın yanında, sadece birkaç adım ötemde yürüdüğünün gayet iyi farkındaydım. Sonra...

Sonra fikrimi değiştirmiştim. Priamos dahil herkes savaşın kaybedildiğini bilirken Troya'ya gitmenin bir anlamı var mıydı? Bir şehrin daha yağmalanmasına tanık olmaya, bir kere daha köle edilmeye katlanmanın ne anlamı vardı? Kaçmamamın, Akhilleus'un salonuna ve yatağına dönmemin gerekçeleri olarak kendime bunları göstermiştim. Gerçi hiçbir kadın bunu kesinlikle bilemez ama çocuğumun rahmime o gece düştüğüne inanıyorum.

Kalkhas'ın bunları bilmesine gerek yoktu. Benimle görgü tanığı olmam haricinde ilgilenmiyordu. Ben de görgü tanığı olarak ona istediklerini verdim, ne daha fazlasını anlattım ne de eksik bir şey bıraktım.

"Tam akşam yemeğini bitirdiğimiz sırada kapı açıldı ve içeri biri girdi. Başımı kaldırdım, gelenin Priamos olduğunu gördüm. Köylü bir çiftçi gibi giyinmişti ama onu hemen tanıdım. Akhilleus tanımadı, Priamos'la tanışmamıştı, sonra gelenin kim olduğunu anlayınca çok hiddetlendi. 'İçeri nasıl girdin, be adam?' dedi. Priamos, 'Bir tanrı bana kılavuzluk etti' gibi bir şey söyledi, Akhilleus daha beter hiddetlendi. Priamos'u muhafızlara rüşvet vermekle suçladı. O arada diğerleri de gelenin kim olduğunu anlamıştı. Toplaştılar, Akhilleus çekilmelerini söyledi. Priamos, Akhilleus'un ayakları dibinde diz çökmüş, dizlerini kavramıştı. 'Daha önce hiç kimsenin yapmadığı bir şeyi yapıyorum, oğlumu öldürmüş olan adamın elini öpüyorum,' dedi."

O anın şaşkınlığını ve yoğunluğunu anlayabildiler mi diye merak ederek bakışlarımı Kalkhas'tan Cassandra'ya çevirdim.

"Akhilleus, Priamos'u istediği an öldürebilirdi, öldürmemeyi seçti. Onun yerine kralı salonuna davet etti. Ah, bir de üstünü değiştirip sade bir tunik giydiğini hatırlıyorum çünkü Priamos

köylü bir çiftçi gibi giyinmişti. Sonra oturup birlikte yemek yediler. Priamos yanında bıçak bile getirmemişti, Akhilleus kendi bıçağını silip masanın üstünden ona verdi. Ben hizmet ediyor sayılmazdım, şarapları Akhilleus dolduruyordu, ben sadece testiye masaya koymuştum. Elindeki en iyi şaraptı. Eti Priamos için kesti, hatta ellerini yıkaması için su dolu kâseyi bile tuttu. Sonra, şey, Priamos yorgunluktan bitkin hâldeydi, Akhilleus bana onun için bir yatak hazırlamamı söyledi. 'İstersen benim yatağımdaki kürkleri al. Üşümesini istemiyorum,' dediğini hatırlıyorum. Sonra ertesi gün Priamos'a yıkanması için su götürmüştüm, Akhilleus erkenden kalkmış, tepeden tırnağa zırha bürünmüştü. Priamos'a kamptan ne kadar çabuk giderse o kadar iyi olacağını söyledi. Agamemnon'un onu bulmasını istemediğini söyledi, Priamos da 'Ama benim için dövüşürdün?' gibi bir şey dedi, Akhilleus o zaman, 'Ah evet, dövüşürdüm. Bir Troyalının bana misafire karşı vazifelerimi öğretmesine ihtiyacım yok,' diye cevap verdi."

Kalkhas öne eğildi. "'Misafire karşı vazifeler' dediğine emin misin?"

"Kelimesi kelimesine."

"Bunu başka duyan oldu mu?"

"Bilmiyorum. Alkimos'la Automedon verandada hemen Akhilleus'un arkasındaydılar ama duyup duymadıklarını bilemem. Gerçi Akhilleus'un kapılara dek Priamos'la yürüdüğüne ve onu kamptan sağ salım yolcu ettiğine şahitlik edebilirler."

Sözlerimi bitirince Kalkhas nefesini gürültüyle koyuverip sandalyesinde arkasına yaslandı, önce Kassandra'ya, sonra bana baktı.

"Yani," dedim. "Priamos'un ölümünün cinayet olduğunu söylüyorsun, öyle mi? Yunanların bunu kabul edeceğine inanıyor musun gerçekten?"

"Bence mümkün. Bak, insanlar daima açıklama istediklerini söyler ama aslında istemezler, gerçekten istemezler. İstedikleri, suçlayacak birini bulmaktır."

"Bana kalırsa Menelaos'u suçlamayı yeğlerler."

"Ah, elbette, Helene'nin taşlanarak öldürüldüğünü görmek istiyorlar. Ama bu, savaş anlamına gelir."

"Sen de onun yerine Pyrrhos'u mu öne süreceksin? Troya kahramanını? Akhilleus'un oğlunu?"

"Mümkün olabileceğini düşündüğümü söyledim. Kolay olur demedim."

Kalkhas sessizliğe büründü, belli ki derinlemesine düşünüyordu. Tuhaf, zor, karmaşık, kendince amaçlar güden bir adamdı ama Priamos'a bağlılığının samimi olduğunu hissediyordum. Ve bütün tuhaflıklarına karşın etkileyiciydi. Öte yandan planının başarıya ulaşacağına zerre inancım yoktu. Pyrrhos çok güçlü, çok itibarlıydı, Troya kahramanıydı. Bunun üstesinden gelmek mümkün değildi. Ayrıca Kalkhas'ın kurmaya çalıştığı iddiada kocaman bir aksaklık vardı. Kassandra'nın anlattığı Priamos'un Troya'ya dönüş hikâyesi ve Akhilleus'un o gece söyledikleriyle yaptıklarına dair hatırladıklarım ondan yanaydı ama ikimiz de kadındık; bir kadının şahitliği erkeğinkine denk addedilmez. Herhangi bir mahkemede erkekle kadın arasında anlaşmazlık varsa, neredeyse her zaman erkeğin anlattıkları doğru kabul edilir. Üstelik bu işin mahkeme tarafı, bütün kadınların Troyalı köleler olduğu ve gücün tek geçerli kanun kabul edildiği bu kampta durum daha beter olacaktı. Kalkhas, Automedon'la Alkimos'un söylediğim her şeyi doğrulamasını sağlamak zorunda kalacaktı ama o gecenin büyük kısmında Priamos ve Akhilleus'la yalnızdım çünkü Akhilleus, Priamos'un tepeden tırnağa silahlı Yunan bir savaşçıdaysa Troyalı bir kızın yanında daha rahat edeceğini düşünmüştü. Alkimos'la Automedon'un hiç değilse bildikleri kadarı konusunda gerçekleri söyleyeceğini umuyordum ama Akhilleus'un oğlu olarak Pyrrhos'a sadakatlerinin başka her şeye galebe çalacağından endişeleniyordum.

Kassandra düşüncelerimi böldü. "Babamın gömüldüğünü görmek istiyorum," dedi. "Pyrrhos'un tozun toprağın arasında dizlerinin üstünde süründüğünü görmek istiyorum."

Birden bu odadaki pustan uzaklaşmak istedim. Derhal ayağa

kalktını, Cassandra bu defa bana engel olmaya kalkışmadı ama beni kapıya kadar geçirdi. “Annemi görmeye gideceğim,” dedi. “Ama henüz değil.”

Bu vaadin bir ödöl olarak sunulduğunu, cici bir kız olduğum için başımın okşandığını sezdim. *Küstah kaltak*. Cassandra, Pyrrhos’un başına örülen çorabın kontrolünü elinde tuttuğunu sanıyordu ama bana kalırsa bu konuda kendini aldatıyordu. O derece babasının kızıydı, davranışlar ve tecrübe açısından bütün diğer kadınlardan o kadar kopuktu ki Hekabe’nin gücünün nerele uzandığını anlayamıyordu. Kalkhas işin doğrusunu biliyordu. Ne zaman Hekabe’den bahsetse sesinde bir şey, başka zamanlar orada olmayan bir yumuşaklık seziliyordu. Belki gençliğinde Hekabe’yi sevmiştir ve belki yüzündeki boyanın, alaycılığının ve entrikacılığının altında hâlâ da seviyordu.

O gece Andromakhe'yle ben artık âdet olduğu üzere akşam yemeğinde şarap ikramında bulunduk. Vakti gelince gittik, ilk içkileri doldurmaya başladık. Meşaleler yakılmış, yere taze sazlar serilmişti, Pyrrhos'un masasında altın tabaklar ışıldıyordu. Pyrrhos'un şarabını Trak kupasından içtiğini fark ettim. Kupayı daha önce, Akhilleus sağken, ölümünden önceki on gün zarfında görmüştüm elbette ama şimdi yepyeni bir bakışla görüyordum çünkü Hekabe onu Yunan kampına gitmemesi, kendini Akhilleus'un olmayan insafına terk etmemesi için ikna etmeye çalıştığı sırada Priamos'un bu kupayı ellerinde tuttuğunu biliyordum.

Erkekler yer içer, meşaleler alev alev yanıp sıcaklık hızla artarken, masaların üstünden Andromakhe'ye bakıp duruyordum. Çok zayıf ve solgun görünüyordu -Amina'nın ölümünden beri iyice kötüleşmiş diye düşündüm- ama idare ediyor gibiydi. Öte yandan, hizmet ettiği erkeklere bakmaktan hâlâ kaçındığını fark ettim. Adamlar oyunlardan bahsediyordu: Hangi hakem kördü (hepsi öyleydi), kimin takımı berbattı, araba yarışını kazanmaya kim namzet gösteriliyordu. Oyunlar iyi gidiyora benziyordu. Sporculardan birini kalıcı olarak sakat bırakan bir güreş müsabakasının ardından bir meydan muharebesi çıkmıştı ama onun dışında fazla bir hırgür yoktu. Kendine güveni günbegün artan Alkimos adına memnundum.

Oradan ayrılma vaktimiz geldiğinde Andromakhe'ye beklemesi söylendi. O da omzunun üstünden umutsuz bir bakış atarak

oturma odalarına doğru gözden kayboldu. Kadınlar kulübesini ziyarete gitmeye karar verdim. Oraya vardığımda kızlar yemeği hazır etmişti: Limonlu ve sarımsaklı tavuk, çok basit ama leziz. Kızlar bu işi epey iyi kıvrıma başlamıştı. Yemek için dışarıda oturduk. Kızların arasında Maire beni hâlâ endişelendiriyordu. Sessiz, kederli bir fıçı gibiydi kız. Biz kadınlar kaçınılmaz olarak birbirimizi, bizi tutsak edenlerin gözleriyle görüyorduk, ne yazık ki ben de bu konuda diğerlerinden farklı değildim. Pyrrhos bu kızı ne diye seçmişti ki? Maire fena hâlde şişmandı, o kadar şişmandı ki paytak paytak yürüyordu; ayrıca vücudundan utandığı da belliydi çünkü buraya geldiğinden beri her gün aynı biçimsiz siyah cüppeyle dolaşıyordu. Onun yanında oturan Helle incecik, güçlü, sağlam, zarıftı, sağlıkla ışıldıyordu. Yine de aralarındaki gözle görünür zıtlığa rağmen yakın bir arkadaşlık kurmuşa benziyorlardı. Daha doğrusu Maire arada sırada Helle'yle konuşuyordu, bu da başka kimseyle yapmadığı bir şeydi.

Sonunda tabaklar toplandı, ateş çatıldı ve davullarla borular ortaya çıktı. Alkimos'un liri iade edilmişti –aletin hiçbir zarar görmemesine özel dikkat göstermiştim– ama Alkimos çok nazik davranmış ve kızların kullanabilmesi için daha gösterişsiz bir lir bulmuştu. Daha sessiz kızlardan biri elini kaldırıp biraz lir çalabildiğini söyledi. “Amina kadar iyi değilim tabii.” Bu ismin dile getirilmesiyle grubun üstünden –neredeyse gözle görülür– bir gölge geçti.

Helle derhal ayağa fırladı, dikkatleri üstüne toplamak için ellerini çırparak hep birlikte yeni bir şarkı öğreneceğimizi söyledi. Bir âlem şarkısı. Kızlar baktı: Kadınlar âlem şarkıları söylemez. Hadi bakalım diye devam etti Helle, şimdi hepsi kupalarını kaldırıp şarkıdan önce bir güzel içecekti.

Gerçekten de bir âlem şarkısıydı, Lyrnessos'ta denizcilerin limandaki tavernalarda ve kerhanelerde söylediği türden bir şey.

Erkekler yaşlanınca, taşakları soğuyunca
Malafatinin ucu mosmor olunca

Ortadaki delik
Çiçe vermez geçit
İşte o zaman, diline vurulmaz kilit
DİLİNE VURULMAZ KİLİT!

Kızlar kıkırdadı, bazıları fena hâlde afallamış görünüyordu ama hepsi de şarkıyı öğrenmeye dünden razıydı. Bu şarkının çeşitlemelerini kampın dört yanında duyardınız, hiçbirisi birbirinin aynısı değildi ama bütün çeşitlemeler cinsel açıdan doymak bilmez bir kadınla ilgiliydi. Bir türlü tatmin olamayan ve ancak biri içine bir mızrak sokunca doruğa ulaşabilen bir kadın. Söylemeye gerek yok tabii, söz konusu kadının ismi daima Helene olurdu.

Helle'nin şarkıyı son dörtlükten önce kesecek kadar akıllı olduğunu umdum. Troya'da bir sürü kadın o şekilde ölmüştü, kızlardan birinin hamile görüncesinin saklandığı yerden çıkarılıp mızraklandığına şahit olduğunu biliyordum. Ama Helle'nin ne yapacağını hiç öğrenemedim çünkü üçüncü kıtaya geldiği sırada Maire birden kustu. Herkes dönüp ona baktı.

Yanına diz çöktüm, alnına dokundum. Biraz terliyordu ama ateşi yüksek değildi. Çenesinin altını yokladım. Şişkinlik yoktu. "Gel hadi," dedim. "İçeri girelim."

Yataklar zaten yapılmıştı. Maire'yi yatırdım, üstüne bir battaniye örttüm. Helle'nin eşikte oyalandığını fark ettim. "Bir şeyi yok," dedim. Hiç endişelenmemiştim, kızın midesinin bozulduğunu sanıyordum, kampta son derece yaygındı bu. "Maire? Biraz uyumaya çalış."

Ateşin başındaki grubun yanına dönmeye pek gönlüm yoktu. Salonda hizmet ettiğim için yorgundum, ayak bileklerim şişmeye başlıyordu, yatağıma ihtiyacım vardı. Dışarıda yeni bir şarkı başlamıştı, daha münasip bir şey olduğunu duyunca rahatlardım. Kimse fark etmeden sıvışabilirdim.

Verandaya vardığım sırada Helle arkamdaki kapıdan paldır küldür dışarı fırladı. "Böyle çekip GİDEMEZSİN! Ne yapılacağını bilmiyorum ben!"

“Bir şeyi yok. Yeniden kusarsa diye yatağının yanına bir kap bıraktım.”

Helle bana bakakaldı. “Bilmiyorsun, değil mi? Nasıl bilmeye-bilirsin?”

Ve birden, üstüme bir kova soğuk su atılmış gibi, anladım. Ama tabii hepiniz benden önce çoktan biliyordunuz, değil mi? Kendimi savunmama müsaade ederseniz, şişman bir kadının hamileliğini fark etmek sandığınız kadar kolay değildir. Hele de ilk hamileliğini, hele bir de kadın durumu saklamaya çalışıyorsa, hiç değildir. Ama yine de... Ben de hamileydim. Nasıl görememiştim?

“Elbette, kalacağım. Sen diğerlerinin yanına dön. Elinden geldiğince dışarıda kalmalarını sağla.”

Yeniden kulübeye girdim, Maire’nin yanında diz çöktüm. Artık fena hâlde ter dökmeye başlamıştı, yatakların arasındaki saz mumlarının ışığında yüzü pasparlak bir dolunaydı. “Miden hâlâ bulanıyor mu?”

Başını iki yana salladı. Dudakları kıpırdadı, ne dediğini duymak için iyice eğilmek zorunda kaldım. “Sonunu biliyorum.”

Hamileliğin mi? Eh, bunun için ödül kazanacak değildi... Ama sonra anladım: Şarkıyı kastediyordu.

“Sana öyle bir şey olmayacak!” Gerçi daha konuşurken bile aklımdan şunlar geçmişti: *Neden olmasın? Ne değişti ki?* “Gayet iyi olacaksın,” dedim bacağına okşayarak.

Ritsa’ya ihtiyacım vardı. Hayatımda hiç olmadığı kadar ihtiyacım vardı ama sarhoş savaşçıların gruplar hâlinde geçtiğini duyabiliyordum, bütün hanelerde bir sürü böyle grup vardı mutlaka. Gidip Ritsa’yı getiremezdim, kızlardan birini de onu çağırmaya yollayacak değildim. Bir şekilde kendi başımıza halletmek zorundaydık. Her gün binlerce kadın doğum yapıyor, kimisi yavru-layan bir kancık kadar bile yardım almıyordu. Ne kadar zor olabilirdi?

Maire’nin yanına diz çöküp sancılarının düzenli olup olmadığını sordum. Başıyla onayladı. Ne zaman başladı diye sordum.

"Bu öğleden sonra." Yani birkaç saattir doğum sancısı çekiyordu ama kimseye söylememişti. Davranışlarını anlamaya çalıştıkça her şey gözüme daha da delice görünüyordu. Gerçi zavallı kadıncağızın doğru dürüst düşünemediğini de sanmıyordum ya.

Dört beş kız içeri girip battaniyelerini aldı, o arada mahcup, meraklı, biraz çekingen gözlerle yan yan Maire'ye baktılar. Ateşin yanına dönerken gevezelik ettiklerini duyabiliyordum. Çok heyecanlıydılar, geç saatlere dek ayakta kalmışlardı, yıldızların altında şarap içiyorlardı... Çocuktuk hepsi.

Maire huzursuzdu. Yanında oturdum, her sancının onu ele geçirip doruğa ulaşmasını, sonra da hafiflemesini seyrettim. Sancılar kötüleştiğinde sırtını kavislendirip homurdanıyordu ama başka ses çıkarmıyordu. Daha sonra ısırarak bir şeye ihtiyacı olacaktı. Doğum sancısı çeken bir kadının başka bir şeye benzemeyen çığlıklarıyla bütün kampın uyanması riskini göze alamazdık. Sancılar arasındaki boşluklarda o zamana dek konuşmadığı, en azından benimle konuşmadığı kadar konuşuyordu. Eskiden bir konağın kölesiymiş, köle olarak doğmuş. Bebeğin babasının konağın sahibi olduğunu varsaymıştım. Köleler, Maire kadar albenisiz olanlar bile sık sık cinsel açlığın yatıştırılması için kullanılırdı. Ama yanılmışım. Baba, Maire gibi bir köleydi, çiftlikte çalışıyor ve mutfak kapısına belli aralarla sebze meyve getiriyordu. "Derken bir gün," dedi Maire, "bana da çiçek getirdi." O anın harikalığını yüzünde görebilirdiniz. Ondan sonra fırsat buldukça kaçıp adamla buluşmuştu. Meyve bahçesinde, saman ambarında, hatta tarlalarda...

Biliyor musunuz, onu düpedüz kışkandım. İki kere evlenmiştim, ulu Akhilleus'un şeref ganimetiydim ama hayatımda hiçbir erkek bana çiçek getirmemişti.

Maire konuştuğu, Helle'yle iyi geçinmelerinin sebebini anlamaya başladım. Birbirine bu kadar benzemeyen iki kadın daha olamazdı ama kölelik tecrübesinde birleşiyorlardı. Troya'nın düşüşü ikisi için de özgürlükten tutsaklığa geçmek gibi bir anlam ifade etmemişti. Bir esaretten diğerine geçmişlerdi, hepsi buydu.

Kızlar bir süre sonra yanlarında odun dumanının kokusunu getirerek odaya süzölmeye başladı. Sessizce fısıldaşarak soyundular ve geceyi geçirmek üzere yerleştiller. Saz mumlu kandiller birer birer söndü, sonunda sadece Maire'nin yatağının yanındaki ışık kaldı. Bütün heyecanlarına karşın kızların çoğı çabucak uykuya daldı. Sıcak yemek, şarap ve temiz hava iflahlarını kesmişti. Hepsinin değıl ama. Odaya bakınca, birden fazla gözakının ısıltısını yakaladım.

Gece süründü de süründü. Hiçbir şey olmadı, sadece Maire'nin sancıları zayıfladı, araları uzadı; hatta kız iki sancı arasında biraz kestirmeyi bile başardı. Galiba ben de dalmışım çünkü Maire uzanıp elimi yakalayınca sıçradım. "Çişim geldi."

Kova odanın öbür ucundaydı. *Nasıl olacak...* Eh, yapılması gerekiyordu. Helle'yle ikimiz Maire'yi oturttuk, sonra da ayağı kaldırdık. Fırsattan istifade, siyah cüppeyi üstünden çıkardım. Altına sadece incecik, beyaz bir iç gömleğı giymişti. Tanrılar aşkına, ne kadar iriydi böyle! Her nasılsa iki sıra yatağın arasından geçmeyi başardık, Helle çekiyor, ben arkadan itiyordum, o arada da herkesi uyandırdık. Kovanın üstüne çömelirken Maire'yi tuttuk. Helle'nin yüzü harcadığı çabadan buruşmuştu ve Helle benden çok daha kuvvetliydi.

Maire'nin içinden dikkat çekmeyen, nazlı bir şırıltı değıl, işeyen bir kusrak gibi şarıl şurul bir sel boşandı. Bir an için serseme döndüm ama sonra suyunun geldiğini anladım. Doğum sancısıyla ilgili herkesin bildiğı bir şeydir bu, değıl mi? Kadının suyu gelir. Helle'yle önce birbirimize, sonra Maire'nin yatağına giden uzun yola baktık; sadece birkaç metreydi, evet ama çok, hem de çok uzak bir mesafeydi. Sonra Helle en yakındaki kıza seslendi. "Özür dilerim, güzelim, yatağın bize lazım."

Kız afalladı, daha yeni uyanmıştı zavalıcık ama hemen kalktı, biz de Maire'yi onun yatağına uzattık. Helle gidip kandili getirdi, yakında bir yere koydu. Artık bütün kızlar doğrulup oturmuştu. O gece kimsenin yeniden uykuya daldığını sanmıyorum.

Bundan sonra sancılar çok şiddetlendi. Maire çığlık atmaya başladı. Peçeme düğüm atıp ısırırsın diye verdim ama ağzı kupkuruydu, kumaşı dışarı tükürüp duruyordu.

“Sessiz olman gerek,” diye fısıldadım.

Başka bir şey söylememe gerek yoktu, Maire bunun sebebini gayet iyi biliyordu ama sessiz kalması her sancıyla zorlaşıyordu. Kızlar saz mumlarını yaktı, hepimiz beklemek üzere yerimize yerleştik. Maire her sancı başladığında dişlerini düğüme geçiriyordu. Her dalganın zirvesine çıkmak için mücadele ettiğini, sonra diğer tarafa serildiğini görebiliyordunuz. Birkaç saniyelik bir rahatlama, sonra gerilim yine başlıyordu. Helle ona yudum yudum su veriyordu ama Maire suyu içinde tutamıyordu, böylece biz de çatlak dudaklarını ıslatmakla yetinmeye başladık. Bütün bunlar ne yardım edebilen ne de başka bir şey yapabilen çok içindeki kızlardan oluşan bir seyirci topluluğunun önünde gerçekleşiyordu. Ellerinden tek gelen, orada olmaktı.

Maire çığlık atmamayı nasıl başardı bilmiyorum ama başardı. Öte yandan, peçenin arkasından birtakım korkunç homurtular geliyordu. Sonra yeni bir şey olmaya başladı. Önce Maire’nin yüzünde gördüm, şaşkın bir hâli vardı. Tasdik almak için karşı taraftaki Helle’ye baktım ama Helle başını iki yana sallamakla yetindi. Yaptığımız her şey için onca minnet duyan Maire birden aksi, hırçın biri olup çıkmıştı. Ne söylesek, ne yapsak memnun olmuyordu. Helle dudaklarını nemlendirmeye kalktığında Maire elini öyle bir itti ki, kupa yerde seke seke uzaklaştı.

“Ne istiyorsun?” diye sordum.

Ne istediğini bilmiyordu. Sonra, bir sancı daha gelince ıknmaya başladı. Yakında biteceğini düşündüm, artık an meselesi olduğunu sandım. İçine çektiği her nefesi, harcadığı çabayı ifade eden bir çığlıkla koyveriyordu. Endişeyle kapıya bakarak, “Hişşt!” deyip duruyordum ama Maire çığlıklarını kontrol edemiyordu.

Helle ayağa kalktı. “Şarkı söyleyin!” diye tısladı kızlara. “Hadiesenize, orada oturup durmayın, şarkı söyleyin!” Onlar da söyledi. Bana kalırsa bildikleri bütün şarkıları söylediler, ortadaki

deliği çiçe geçit vermeyen adamın şarkısı bile ikinci kere sahne aldı. "Daha yüksek sesle!" diye bağırdı Helle. Ateşlerin etrafında hâlâ içen savaşçıların şarkıları duyup iyi vakit geçirdiğimizi düşündüklerine şüphe yok. Gürültünün örtüsü altında Helle'yle bakışıp duruyorduk, cehaletimizin büyüklüğünden ötürü korku içindeydik. Böylece bir sancıdan diğerine kadar dayanarak bekledik, sonunda da Andromakhe'nin verandadaki ayak sesleriyle ödüllendirildik.

Andromakhe çenesi sımsıkı kilitli içeri girdi, gözü ne birini ne de bir şeyi görüyordu. Nihayet başını kaldırıp herkesin uyanık olduğunu, bir kadının da inleyerek yerde yattığını görünce şaşkına döndü. "Neler oluyor?"

"Doğuruyor," dedi Helle.

"Doğuruyor mu?" Andromakhe başını eğip Helle'ye baktı, başını iki yana salladı. *Umurumda değil*, demek istiyordu. "Benim yıkanmam lazım."

Bunu söyleyip korkmuş kızların arasından geçti ve avluya çıktı. Odada bir mırıltı dolaştı. Helle'yle bakıştık, sonra Andromakhe'nin peşinden geceye çıktım. Ateş hâlâ canlıydı, yanında bir kazan sıcak su otların üstünde duruyordu. Bacaklarını iki yana açarak çömelmiş olan Andromakhe, kalınlaşsın diye katlanmış kare biçimi bir keten parçasıyla delice siliniyordu. Başımı çevirdim, gerçi Andromakhe orada olmama aldırıyor gibiydi, vücudu artık ona ait olmadığı için mahremiyete ihtiyacı yoktu. Bu hissi tanıyordum, söylemek üzere olduğum kızgın sözler ağzımda büzüldü kaldı. Yüzüm başka tarafa dönük hâlde, hazır olmasını bekledim.

"Tamam o zaman," dedi kumaşı kazana atarak. "Bakalım ne yapabiliriz."

Peşinden kulübeye girdim, aşırı kalabalık, kokular, onca vücudun yaydığı sıcaklık yüzünden suratımı buruşturdum. Andromakhe, Maire'nin ayak ucunda diz çöktü, bir sonraki sancıyı bekledi, sonra benim yapmayı bir türlü göze alamadığım şeyi yaptı: Maire'nin iç gömleğini ta beline kadar kaldırdı ve neler

olduğunu anlamaya çalıştı. Bu işi iyi ki ben yapmamıştım çünkü paniğe kapılmamdan başka bir şeye yaramazdı. Gördüğüm şey mümkün olacak bir şey değildi sanki. Sancı azaldı, Maire o uzun, gıcırtilı çığlığı attı ve başını arkaya bıraktı.

“Çabalamıyorsun,” dedi Andromakhe. “İkınman gerek!”

“İKİNIYORUM ZATEN!”

“Yeterince kuvvetli ıkınmıyorsun.”

Sert sözlerdi ama kabalık Maire’yi uyuşukluğundan kurtardı ve tesadüf müdür bilinmez ama bir sonraki sancı daha şiddetli geldi. Andromakhe bana, “Onca yağ tabakasının altında aslında bayağı darmış, biliyor musun?” diye fısıldadı. Endişeli görünüyordu. O endişeliyse ben deliye dönmüştüm. “Hadi Maire,” dedim. “Yapabilirsin.”

Maire başını iki yana salladı. Andromakhe onu tokatladı, sert bir tokat değildi ama böyle bir zamanda her tokat gaddarcaydı. “Bana bak, Maire. *Bak bana*. Her şeyimizi kaybettik, evlerimizi, ailelerimizi, her şeyimizi ama seni *kaybetmeyeceğiz*.”

Zavallı Maire. Onu imkânsız bir şeyi yapmaya zorlayan canavarlar gibi geliyorduk herhalde kulağına. Helle’ye döndü, Helle de Maire’nin elini tutarak, “Hadi canım, gayret,” dedi. Sonra yarı gülerek, şaka yapmaya çalışarak: “Ben sensiz ne yaparım?”

Maire başını iki yana salladı, bir sonraki sancı başlamıştı bile.

“Güzel!” dedi Andromakhe. “Başını görebiliyorum. Tıpkı seninkiler gibi güzel, uzun, simsiyah saçları var.”

Ben kanlı bir toptan başka bir şey göremiyordum ama bu sözler Maire’ye cesaret vermiş gibiydi.

“Ha gayret, yakında bitecek,” dedi Andromakhe.

Hepimiz Maire’yi gayrete getirmeye çalışıyor, farkına varmadan nefeslerimizi onunla uyum içinde bir tutup bir bırakıyorduk. Çabalarken attığı çığlıkları kimse duymuyordu artık, bütün dikkatimizi bir sonraki sancıya vermiş durumdaydık. Elini Maire’nin karnındaki sert şişliğe dayamış olan Andromakhe başıyla onayladı. “Bu seferkinden sonuna kadar faydalan. Hadi, derin nefes. Tut. *İkın!*”

Ve bebeğin başı göründü. Biz seyrederken bebek döndü, sanki yardım etmeye çalışıyordu. Sanki nasıl doğulacağını biliyordu.

“Şimdi omuzlar,” dedi Andromakhe. “Hadi, bir sancı daha var, ondan sonra bitiyor.”

Bir şırıltı, bir şapırtı. Ve birden odada yeni bir insan vardı, daha önce hiç orada olmamış biri. O zamandan beri kaç doğumda bulundum, kendi çocuklarım oldu ama hiçbir şey insanı o âna hazırlayamıyor. Tıpkı biri öldüğünde olduğu gibi. Son nefesi takip eden o uzatmalı sessizlik, ölüm ne kadar uzun süredir bekleniyor olursa olsun insanı daima serseme çevirir.

Andromakhe erkek bebeği kaldırdı, ince, şaşkın bir feryat kopartmasını sağlayana dek göğsünü ovuşturdu. Bebek başlangıçta olgun eriklerin mavimsi mor rengindeydi ama feryada devam ettikçe rengi de sağlıklı bir kırmızıya dönmeye başladı.

Erkek bebeği kaldırdı.

Erkek bebeğin göğsünü ovuşturdu.

Erkek bebek değişmeye başladı.

Oda çok sessizdi, bebeğin cılız ağlamasından başka hiçbir ses duyulmuyordu. Neyin eksik olduğunu fark ettim: Erkek bir bebeğin doğumunu kutlayan zafer çığlıkları. Troya tarihinde sağlıklı bir erkek çocuğun doğmasının sadece yeisle karşılandığı ilk defa görülüyor olabilir, diye düşündüm. Andromakhe kucagında tutması için bebeği Maire’ye hâlâ vermemişti ve Maire biraz endişelenmeye başlıyordu. Birden, daha bir an önce başını bile kaldıramayacak kadar bitkin olmasına karşın uzandı, bebeği Andromakhe’nin ellerinden kaptı ve göğsüne götürdü. Meme ucu o kadar büyüktü ki bebeğin o şeyi ağzına nasıl sığdıracağını bilmiyordum ama hayal kırıklığı dolu birkaç çığlığın ardından başardı ve yanakları sağlıklı işlemeye koyuldu. Maire hafif bir şaşkınlık homurtusunun ardından –kapıldığı his, beklediği gibi değildi belli ki– memnuniyet ve rahatlamayla göğüs geçirdi.

Andromakhe duygusuz bir tavırla yapılması gereken diğer işlerle ilgilenmeye koyuldu, elinde koyun ciğerine benzeyen bir

şeyle Maire'nin bacaklarının arasından doğruldu. Neyse ki kızlar bebeğe hayran hayran bakmak için toplanmışlardı. Birinin, "Tırnaklarına da bakın!" dediğini duydum.

Andromakhe kolumu yakaladı. "Konuşmamız gerek."

Helle'yle bakıştık, muhtemelen ikimiz de aynı şeyi düşünüyorduk: *Bu bir kâbus*. Andromakhe'nin peşinden avluya çıktık, orada doğum kalıntılarını gömme bahanesiyle kimseler duymadan birkaç dakika konuşabilirdik.

"Bebegi öldürmen gerekirdi," dedi Helle. "Onlar yaparsa Maire için daha kötü olacak." Çitin diğer tarafında bağrıışan Yunan savaşçıları işaret etmek için başını salladı.

"Hayır, olmayacak," dedim. "Onlar düşman. Bizse Maire'nin dostlarıyız."

"İş işten geçti zaten," dedi Andromakhe.

Helle, "Öyle mi?" diye sordu.

Bir an hepimiz boşluğa baktık.

Sonra, "Evet," dedim. "Bebegi emzirdi."

Yeni doğan pek çok çocuk öldürölür ya da ölüme terk edilir: sakat doğmuş erkek çocukları söylemeye gerek bile yok ama bir sürü gayet sağlıklı kız çocuğı da. Kural, bu işin annenin bebeğı emzirmesinden önce yapılması gerektiğidir. Maire bebeğini Andromakhe'nin elinden kapıp göğsüne götürerek çocuğun hayatını kurtarmıştı.

Şimdilik. Bildiğimiz kadarıyla Troyalı bütün erkek çocukların öldürölmesini söyleyen buyruk hâlâ geçerliydi. Pyrrhos, Andromakhe'nin oğlunu öldürmüştü: Ona güvenmemiz için bir sebep yoktu. Artık savaşın harareti geçmiş olduğuna göre yeni doğmuş bir bebeğı öldürmeyi içi kaldırır mıydı bilmiyordum ama öğrenmeye kesinlikle niyetim yoktu.

"Kundaklayalım bari," dedim.

Troyalı bir bebek, yaşamının ilk birkaç haftasını kundak bezleriyle iyice sarmalanmış ve annesinin göğsüne sıkıca bağlanmış olarak geçirirdi. Yüzüyle elleri dışında pek bir şey seçilmezdi, zaten onlar da annesinin şalının katları arasında saklı olurdu. Be-

beğin cinsiyetini saklayabilir miydik? Kızlar durumu açığa vuracak bir söz etmemeyi hatırlarsa saklayabileceğimizi düşündüm.

Helle tam bir otoriteyle konuşarak, "Hatırlarlar," dedi. Cümlelerin sonunda hafif bir "yoksa" tonu mu sezmiştim? Ee, sezdiysem ne olacaktı? Helle'nin lider olmasını istemiştim, o da rolüne gitgide ısınıyordu.

Böylece kararlaştırdık. Kulübemden bir çarşafı bir de makas getirdim, Andromakhe ve Helle ile kundak bezi hazırlama işine giriştik. Bebek güzelce kundaklanınca, üçümüz birlikte kızlarla konuştuk. Başlarını sallayarak mırıltılarla onayladılar; kimsenin ikna edilmesi gerekmedi. Bu kızların çoğu Troya'da akranlarının –daha doğrusu kaç yaşında olursa olsun kimsenin– görmemesi gereken manzaralara şahit olmuştu.

O andan itibaren Maire'nin bebeği kız oldu. Ertesi gün doğumdan laf arasında Alkimos'a bahsettim, hiçbir şekilde ilgi göstermedi. Akşam yemeğinde adamlardan bir ikisi şarkılardan söz etti. "Evet, kutlama yapıyorduk. Maire'nin bir kızı oldu!" dedim. Yine kimse ilgilenmedi. Bir kölenin bir başka köle doğurması kimse için önemli bir haber değildi.

Kadınların kulübesi hariç. Orada hava tamamen değişmişti. Kızların yeni bir ilgi odağı vardı, Maire herkesin dikkatinin onun üstünde olmasının keyfini sürüyordu. Karanlık çöktükten sonra ateşin çevresinde toplandıklarında bebek uğur getirecek bir muskaymış gibi kucaktan kucağa geziyordu. Maire gülümseyerek seyreliyordu ama bebeği geri alınca her seferinde ferahladığı gözünden kaçmadı. Bu sevgide yırtıcı bir şeyler vardı. *Benim o,* diyordu Maire sanki. *Sizin değil. Benim.*

Sıram gelince *ben de* böyle hissedecek miydim? Ah, pek çok kadının, "Aptallık etme, elbette hissedeceksin!", "Sevgiyi beraberlerinde getirirler," gibi şeyler söyleyeceğini biliyorum. Bu lafların söylendiğini her duyduğumda altın bir sikke kazansaydım keşke.

Doğru değil ve doğru olmadığını biliyorum. Sevgi her zaman bebekle beraber gelmiyor, bebek rıza dışı bir birleşmenin ürünüyse, hele de babasına benzeyen bir erkek çocuksa, gelmiyor.

Kimbilir kaç erkek çocuğun böyle büyüdüğünü gördüm, hiç değilse annelerinin kesesi elverdiğince iyi bakılır, iyi beslenirler ama onlara nadiren dokunulur, kucaklanmazlar, sevilmezler. Ve inanın bana, mutlulukla serpilmezler. Yani Maire'yle bebeğine her baktığımda, benim için durumun nasıl olacağını merak ediyordum. Ah, Myrmidonlar karnımı okşayıp Akhilleus'un *oğlundan* bahsedince gülüyordum ama ben de bebeğin oğlan olduğunu düşünüyordum aslında.

Bu bebeğe tapınma şamatasının istisnası Andromakhe'ydi. Kayıtsızlığı beni biraz şaşırtmıştı, bebeğe hayran olmasını bekledim ama Andromakhe ona nadiren bakıyordu. Bir akşam birkaç dakikalığına yalnız kaldığımızda bunun sebebini sordum. "Hektor öldükten sonra Hekabe biraz aklını yitirdi," dedi. "Bebeğe Hektor diye sesleniyordu, bir değil iki değil, her seferinde. Ah, hatasını mutlaka düzeltiyordu ama bir iki dakika sonra yine aynı şeyi yapıyordu. Kafasının cidden karışık olduğuna inanıyorum. Derken bir gün çocuk odasına girdim, bir de baktım ki pörsümüştü küçük memesini bebeğin ağzına sokmaya çalışıyor. Bebeği kaptığım gibi elinden aldım ve 'DEFOL!' diye bağırdım. Avazım çıktığı kadar. Bütün saray duymuştur. Bir düşünsene, Hekabe'ye defolmasını söylüyorum! Ama bebek *benimdi* ve elimde ondan başka hiçbir şey kalmamıştı. O yüzden..." Başını iki yana salladı, ağlamamaya çalıştığını gördüm. "Bebek Maire'nin, benim değil. Ben sıramı savdım."

Bana gelince, o küçük oğlana karşı beslediğim duyguların şiddetinden ötürü hayretler içindeydim. Çocuk benim neyim oluyordu ki, hiçbir şeyim değildi, yine de onu hayatta tutmak için vahşi bir kararlılık içindeydim. Kampta kaldığımız süre boyunca güvende olacağını düşünüyordum. Maire verandada oturmak haricinde kulübeden ender olarak çıkıyordu ve Yunan savaşçıların hiçbiri çocukla ilgilenmiyordu. Deniz yolculuğu daha zor geçecekti ama bebek hâlâ kundakta olacaktı, zaten kadınlar da muhtemelen ambara kapatılırdı. Her neyse, şimdiden o konuda endişelenemedim. Kendi kendime her şeyin yolunda gideceğini söyleyip duruyordum. Biraz şansımız yaver giderse, bu işi becerebilirdik.

Bebeğin doğumundan üç ya da dört gün sonra Alkimos'un gezinirken çıkardığı seslerle uyandım ve ona hizmet etmek için hemen kalktım. Önüne taze ekmekle şarap koyduğumda, hatırlı sordu. Amina'nın ölümünden beri pek görüşmemiştik, gerçi bunun sebebi büyük ölçüde Alkimos'un oyunların düzenlenmesiyle meşgul olmasıydı. Daha doğrusu öyle olduğunu düşünmek işime geliyordu. Geriye iki oyun kalmıştı artık: Ciddi yaralanmalara yol açacağı kesin olsa da sevilen kanlı spor boks ve oyunların coşkulu finali, araba yarışı. Yarış burundaki talim alanında yapılacaktı, oradaki araba yolunu iyileştirmek için dünya kadar zaman ve emek harcanmıştı.

"Sen de gelip seyretsene, istemez misin?" diye sordu Alkimos.

Biraz şaşırmıştım, daha önce hiç böyle bir teklifte bulunmamıştı ama, "Gelirim," dedim elbette, "çok sevinirim."

"Ama gelince beni bul, olur mu? Kendi başına durmanı istemiyorum. Epey büyük bahisler oynandı. İşler biraz sertleşebilir."

"Sence kim kazanacak?" Araba yarışına ya da ona bakılırsa herhangi bir yarışa karşı en küçük bir ilgi duymuyordum ama Alkimos'la yeniden konuşuyorduk, benim için önemli olan da buydu. Onu önemsediyimi hissetmesini istiyordum, gerçekten de önemsiyordum zaten.

"Diomedes sanırım." Yüzünü buruşturmuştu, Diomedes bütün araba yarışlarını kazanırdı. "Gerçi Pyrrhos'un da şansı var."

"Pyrrhos mu? Ya Automedon?" Automedon, Patroklos öl-

dukten sonra Akhilleus'un arabacılığı görevini üstlenmişti ve genel olarak hanenin en iyi araba sürücüsü kabul edilirdi.

"Hayır, Pyrrhos. Açık ara en iyisi o. Automedon bunu herkesten önce kendisi söyleyecektir zaten." Kupasını başına dikti. "Hemen hemen hiç tecrübesi yok elbette... Ama... Bilmiyorum. En iyi koşum atları onda muhtemelen."

Atları tanıyordum, herkes tanırdı. Abanoz ile Feniks, siyah ağırla doru at. Pyrrhos'un onları Troya'dan buraya sürmesini seyretmiştim, Priamos'un kanlı cesedi arkalarında sürükleniyordu. *Piç herif* diye düşünürken gülümsedim, Alkimos'u kapıya dek geçirip arkasından el salladım.

Araba yarışına gitmeye karar verdim, Andromakhe'yi de benimle gelmeye ikna etmeye çalışacaktım. Pyrrhos'un şeref ganimeti olarak orada bulunması, kazandığı takdirde çelengi başına yerleştirmeye, kazanmadığı takdirde de alnındaki terleri ya da kurulanması gereken başka yerleri kurulamaya hazır olması gerekirdi. Her halükârda o gece ana salonda körkütük olana dek içilecekti ve benim de orada olmam şartı çünkü Andromakhe bu işten şiddetle nefret ediyor, halktan bir kadına düşecek bir işi yapmak zorunda kalan bir kral kızı olarak masaların arasında hoşnutsuzluktan kaskatı kesilmiş bir hâlde dolaşıyordu. *Zavallı Andromakhe* diye düşündüm, sonra içimde kabaran isyanla *Zavallı ben* diye geçti aklımdan. Ben de bu işi yapmak zorunda kalmıştım.

Andromakhe kalkmış, giyinmişti. Kızlar arka taraftaki avludaydı, Maire'nin bebeği yıkamasını seyreliyorlardı. Siyah karcıklara benzeyen dalgın gözleriyle bu mini minicik insanın herkesin dikkatini üstüne toplayacak gücü olduğunu görmek daima içe dokunan bir şeydi. Keşke hepsini araba yarışına götürebilseydim, diye düşündüm. Böyle bir gezi onlara iyi gelirdi. Talim alanına doğru hızlı bir yürüyüş, dikkatlerini kederlerinden başka bir yere yöneltecek bir şey. Ama kulübeden çıkmalarına izin verilmemişti, öte yandan Andromakhe'nin orada olmasının gerektiği aşikârdı.

Dik patikayı fazla konuşmadan tırmandık. Andromakhe bana karşı -herkese karşı- hâlâ ketumdu ama bu sabah yüzüne biraz renk gelmişti sanki, kıyafetine de özen göstermişti. Yokuştan yukarı çıktıkça rüzgâr şiddetini artırıyordu ama sık sık yaptığı gibi zorbaca esmiyordu sanki, gerçi daha sert bir esintiye yakalanınca istemsizce biraz koşmak zorunda kalıyorduk. Eskiden, çok küçük bir kızken kapıldığım hislere kapılmıştım, rüzgâr bir tanrının beni yaşamla dolduran nefesiydi. O zamanlar gelecek nasıl umutla ve ihtimallerle dolu görünürdü. Şimdi öyle değildi ama yine de rüzgâr ve ıslıl ıslıl gün kampın sınırlarının ötesinde daha rahat, daha özgür bir hayat olma ihtimalini akla getiriyordu.

Kalabalık Yunan savaşçı grupları yanımızdan geçiyordu, onlara yol vermek için kenara çekildik. Esas insan akını boks karşılaşmaları bittikten sonra gelecekti ama şimdiden hatırı sayılır bir kalabalık toplanmıştı, erkenden gelip iyi bir yer kapmak isteyen adamlar oradaydı. Alkimos hatırı sayılır bahisler oynandığını söylemişti, bunun gerginliği hissediliyordu. Getirdiği fazladan heyecan da. Yunanlar her konuda bahse girerdi, bir keresinde bir grup savaşçının bir kalkanın üstünde akan iki yağmur damlasıyla ilgili bahse tutuştuklarını bile duymuştum. Tamam, gülüyorlardı ama aslında tam anlamıyla şaka da yapmıyorlardı.

Yarışçılar da toplanmaya başlamıştı. Alan bir uçtan diğerine, güneş yükseldikçe zenginleşen, keskinliği azalan limon sarısı bir ışık içindeydi. Arabalar pırıldıyor, atların sırtları ısıldıyordu. Seyisler şafaktan çok önce kalkmış, her şeyin kusursuz olması için ellerinden geleni yapmışlardı mutlaka. Yarışın sonunda toz bulutlarının arasından leş gibi atları süren kül grisi adamlar çıkacaktı ama yolun başında her biri güneş arabasını süren Apollon gibi görünüyordu. Başlangıç çizgisindeki kalabalığın arasında Pyrrhos'un kızıl saçlarını ve Diomedes'in parlak siyah buklelerini seçtim. Menelaos da oradaydı, belli ki yarışmaya niyetleniyordu, biraz şaşırdım. Son aylarda şişmanlamış, kıpkırmızı suratlı biri olmuş çıkmış, birden olduğundan çok daha yaşlı görünmeye başlamıştı.

Agamemnon da oradaydı, şatafatlı bir biçimde giyinmiş, tahta benzeyen sandalyesinde oturmuş, Odysseus'la konuşuyordu. Arkasında, Miken'in kırmızı ve altın rengi flamaları rüzgârda uçuşuyordu. Agamemnon ödülleri bağışlamayı kabul etmişti. Kazanana bir yarış atı, ikinciye de kocaman, bronz bir kazan. Dikkatle baktım, Agamemnon'un dokuma kulübelerinden sürüklenerek getirilmiş, bitiş çizgisinde titreye titreye beklemeye zorlanmış bir köle kız olmadığını görünce rahatladım. Patroklos'un cenaze oyunlarındaki araba yarışı vardı aklımda, Akhilleus birincilik ödülü olarak arkadaşım İphis'i vermişti. İphis, Diomedes'in hanesine girip gözden kaybolmuştu, o hanenin kadınlarına kulübelerinden çıkma izni nadiren verildiğinden, hatta hiç verilmediğinden İphis'i o zamandan beri görmemiştim. Ama bu anıyı kafamdan atmak için elimden geleni yaptım çünkü bu yarış, zengin giyimli seyircileri ve sallanan bayraklarıyla bu araba yarışı, bu kampın görüp görebileceği en fevkalade etkinlikti.

Nestor en büyük oğlunun sürdüğü bir arabayla geldi, son gelen kral oydu, Agamemnon'u selamladığı sırada bir tezahürat tufanıdır koptu. O arada ben, onların arkasındaki grubu inceliyor, mutlaka burada olacağını hissettiğim Kalkhas'ı arıyordum. Sonunda gördüm onu, kalabalığın en gerisindeydi, altın rahip esasını taşıyan uzun boylu, beyaz suratlı bir şekildi. Skyroslu delikanlıların bazılarının ona sataştığını, kıyafetiyle açıktan açığa alay ettiğini görünce şaşırdım. Böylesi bir saygısızlığa daha önce hiç şahit olmamıştım, huzursuzlandım. Kalkhas gururlu bir adamdı, bütün o boyalarının ve pozlarının altında hassas biri olması da kuvvetle muhtemeldi. Çevresi sarılmıştı, kimse de ona yardım etmiyordu ama tam o sırada trompetlerin şamatası yarışın başlamak üzere olduğunu ilan etti, Skyroslu delikanlılar da kahramanlarını desteklemek için ön tarafa koştular.

Alkimos'un işaretiyle sürücüler arabalarına tırmandı. Herkes yerleşince Alkimos elinde bir miğferle aralarında dolaştı, hepsi kura numaralarını miğfere attı. Alkimos miğferi iyice salladıktan sonra Agamemnon'a takdim etti, o da numaraları çekip yüksek

sesle okudu. Sesi hatırladığımdan çok daha güçsüzdü, etrafımdaki bir iki adamın şaşırdığını fark ettim. Diomedes iyi bir yer almıştı, bu da hoş sayılmazdı çünkü yarışın sonucunu iyice belli hâle getiriyordu. Buradaki adamların kaçtığı ona karşı bahis oynayacak kadar cesur davranmıştı acaba? Bunu yapmış birkaç kişinin şu anda epey morali bozulmuştu mutlaka. Gerçi Alkimos'un Diomedes'in koşum atlarının en iyisi olmadığını söylediği aklımdaydı, Abanoz muhtemelen alandaki en iyi attı, öte yandan Diomedes'in çok daha tecrübeli olduğu su götürmez bir gerçektir.

Yarışçılar kamçılarını kaldırdı ve Alkimos'un işaretleriyle başladılar, atlarının yeleleri rüzgârda uçuşuyor, araba tekerleri toz bulutları kaldırıyor. Bazı yerlerde arabalar yoldaki engebe-lerin üstünde çılgınca sığıyor ama yarışçılar her nasılsa yerlerinde kalmayı başararak düzlük boyunca hızla bizden uzaklaşıyorlardı. Ta ötede bir yerde dönüş noktası seçiliyordu, iki yanına granit kayalar yerleştirilmiş ölü bir ağaçtı. Yol orada daralıyor, arabaları birbirine sokulmaya zorluyordu. Tehlike arz eden bir durumdu, birbirlerinin tekerlerine sürtünürlerse arabalarının devrilmesi olasılığı yüksekti, bu da hem yarışçıların hem de atların ciddi, hatta belki ölümcül şekilde yaralanmasına yol açabilirdi. İşin püf noktası dönüş yeri idi, burada diğerlerini geçmek mümkündü ama ancak önceden hesaplanmış olsa da muazzam büyüklükte bir riski göze alarak yapabiliydiniz bunu.

Viraja girerlerken Menelaos öndeydi ama sadece birkaç metre arkasındaki Diomedes onu geçmeye hazırlanıyordu. Üçüncü sıradaki Pyrrhos deli gibi sürüyordu arabayı, sanki hem kendisi hem de atları ölümsüzdü. Sonra, yeri döven toynakların kaldırdığı toz bulutları insanı çileden çıkartacak biçimde hepsini gözlerden sakladı. Kalabalıktan bir homurtu yükseldi, sonra herkes dönüşten kimin önde çıkacağını görmek için boynunu uzatırken gergin bir sessizlik oldu. Döne döne yükselen kırmızı bir toz bulutunun içinde arabaların ve kırbaç sallayan sürücülerin gölgeleri belirdi. Tam önümde bir adam, "Diomedes!" diye bağırdı. Yanındaki adam, "Kesinlikle hayır," dedi. "Menelaos bu.

Kör müsün?” Sonra tam Yunanlara yakışacak biçimde kavgaya tutuştular, ikisi de haklı olduğunu iddia ediyordu, oysa kimsenin bir şey gördüğü yoktu. Etraflarındaki adamlar susmaları için küfürü basmasaydı yumruk yumruğa gelmeleri işten bile olmazdı.

Mırıltılar kesildi, herkesin ağzı kurumuştı, herkes yarışçıların görünmesini bekliyordu. Diomedes olacağını düşünüyordum, bana kalırsa herkes, hatta başkası için tezahürat yapanlar bile öyle düşünüyordu, ilk şekil hayal meyal seçilerek toz bulutundan nihayet çıktığında, Diomedes’in grubundan düzensiz çığlıklar koptu. Ama sürücünün yüzü tozla kaplıydı, tanınmıyordu. İnsanlar onun yerine atlara baktı. Biri siyah, biri doru... Öyle miydi gerçekten? İki at da kırmızı topraklara öyle bir bulanmıştı ki gerçek renklerini kestirmek mümkün değildi. Ama sonra, arabalar bize doğru atılırken en öndeki sürücü miğferini çıkardı ve alev alev kırmızı saçlardan oluşan yelesini gözler önüne serdi.

Tarafsız olması gereken Alkimos tezahürat yapmamayı güçlükle başardı ama etrafımdaki Myrmidonlar kükremelerle ortalığı birbirine katıyordu. Birinin ona yetişmesi mümkün müydü? Sıradaki soru buydu. Pyrrhos’un hemen ardından herkesin beklediği gibi Diomedes değil, Menelaos geliyordu. Pyrrhos atlarını kamçılıyor, haykırıyor, diğerlerinden kopuyordu, sonra bitiş çizgisini geçiverdi. Myrmidonlar çığlıklarla infilak edip onu tebrik etmeye koştu, arabasının çevresine bir oğuldaki arılar gibi üşüştiler. Ama Pyrrhos kendini onların uzanmış kollarına bırakmak yerine arabasından Abanoz’un sırtına tırmandı, oradan yere atlayıp kollarını atın boynuna doladı. “Aferin, oğlum,” deyip duruyordu. “Aferin, oğlum.” Yüzünü atın başına gömdü ve gözlerini yumdu; bütün o şamatanın içinde bir huzur ânı. Bunu herkes hissetti ve bana kalırsa imrendi: İnsanla atın kusursuz birlikteliği. Sonra Pyrrhos uzanıp Feniks’i okşadı, belli ki atın kendini dışlanmış hissetmesini istemiyordu ama esas bağının Abanoz’la olduğu seziliyordu.

O anda etrafıma bakacak oldum ve Kalkhas’ı gördüm, yüz

boyası sıcaktan çatlamış hâlde Pyrrhos'u seyrediyordu. Benden beş altı metre ötedeydi ama yaydığı nefreti o mesafeden bile hissediyordum.

Bitiş çizgisinde, alışıldık yarış sonrası kavgaları başlamıştı. Diomedes üçüncü gelmişti, hiddetten küplere biniyordu çünkü Pyrrhos onu pistten dışarı itmişti. Herkesin duyacağı kadar yüksek sesle, "Ahmak velet," dedi. Kendisi yaralanmamıştı ama gururunun yara aldığı anlaşıyordu. Alkimos, Pyrrhos'a, "Hiç aldırma," dedi. "Tilki erişemediği üzüme..." Eli Pyrrhos'un omzundaydı, onu kararlı bir biçimde yönlendirip ödülleri dağıtmak üzere bekleyen Agamemnon'a doğru götürüyordu. O arada Automedon arabaya sıçradı, dizginleri beline bağladı, kampa dönmeye hazırlandı. Pyrrhos, Agamemnon'a sarıldı, sonra iki kolunu birden kaldırarak kalabalığa döndü. Myrmidonlar gürültülü tezahüratlarla ön tarafa hücum etti, onu omuzlarının üstüne kaldırıp arabasının arkasından kampa doğru taşımaya başladılar, fena hâlde lezzetli bir larvayı yuvalarına taşıyan karınca sürüsüne benzediklerini düşündüm.

Andromakhe'ye döndüm. Yüzünü buruşturdu, düşüncelerini okudum. "Ah, endişelenme," dedim yorgun argın. "Bu akşam öyle bir içecekler ki o işe sıra gelmeden çok önce sızıp kalmış olur."

Pyrrhos zaferini kutlamak için büyük bir ziyafet verdi. Keçilerle koyunlar döne döne kızarıyor, şarap su gibi akıyordu. Menelaos şeref misafiriydi ama diğer krallar Agamemnon'u örnek alıp uzak durmuşlardı. Pyrrhos bir konuşma yapıp Menelaos'u öve öve göklere çıkardı: Cesaretini, bilgeliğini, binicilik yeteneğini övdü ve onu pistten dışarı itmeye çalıştığı için özür diledi, daha doğrusu özür niyetine bir şeyler söyledi. Menelaos cevap vermek için ayağa kalktığında tezahüratlar arşa vardı, ne de olsa kaybetmeyi kabullenenleri herkes sever. Konuşmasında ateşi başına vurmuş genç adamların her yaptıklarının yanlarına kâr kaldığıyla ilgili birkaç iğneli söz sarfetmeden duramadı ama genel olarak iltifatkâr bir konuşmaydı. Sözlerini, iki krallığın ileride birbirlerinin daha da yakın müttefiki olacağını umduğunu söyleyerek bitirdi, ne de olsa Pyrrhos, Menelaos'un kızıyla evlenmeyi kabul etmişti.

Nasıl anlatsam, salon infilak etti. Görseniz, oradaki herkesin bizzat evleneceğini zannederdiniz. Geride durdum, Pyrrhos'un nasıl kaygısızca güvende olduğunu, nasıl övüldüğünü, nasıl kahramanlaştırıldığını düşünerek seyrettim. Beynimde küçük, kör bir öfke solucanı başını kaldırıp bir yandan diğerine salındı.

Konuşmalar bitince içki âlemi tam anlamıyla başladı. Herkes şarkı söylüyor, herkes el çırpıyor, herkes dans ediyordu. Bütün bunlar sürerken Automedon bir ara Andromakhe'yle bana çekilme vaktimizin geldiğini işaret etti. Andromakhe'yi kadınlar kulübesine dek geçirdim, basamakların dibinde durup bana sarılınca

şaşaladım. O akşam çağrılmamıştı, Helle de öyle. Öte yandan kamp ateşlerinin çevresindeki kadınların zorlu bir gece geçirdiğinden şüpheleniyordum. Şaraptan paylarına cömert bir miktar düşmüş olmasını ummaktan başka bir şey gelmezdi elimden.

Ertesi sabah uyandığımda kamp terk edilmiş gibiydi. Bunu takip eden birkaç saat içinde önce bir adam görüldü, sonra bir diğeri, ağır ağır ateşlerin çevresinde toplandılar, bağırarak kahvaltı istediler. Gerçi pek azı doğru dürüst yiyebildi. Bazıları yiyecek görür görmez inleyerek doğruca yatağa geri döndü.

Gökyüzü geçen her saatle kararıyordu, öğle vakti geldiğinde neredeyse simsiyah kesilmişti. İnsanların tenleri dahil her şey sarımtırak görünüyordu, sanki dünyada sadece sarı ve siyah renkler vardı. Bunlar doğanın ikaz renkleridir, gerçekten de o günün gitgide artan bir tehditkârlığı vardı. Adamların birkaçı körfezin üstünde salınan örs biçimli bulutu işaret etti ama diğerleri bunun iyi bir şey olduğunu söyledi. Fırtına, tam da ihtiyaçları olan şeydi. Gök gürültüsü, şöyle bardaktan boşanırcasına güzel bir yağmur, ondan sonra rüzgâr nihayet değişecekti.

O gece akşam yemeği sakindi. Kimsenin fazla bir şey yiyecek hâli yoktu, birkaç genç çivi çiviye söker mantığıyla içiyorsa da çoğunluk pek az içti. Rüzgâr salonun çevresinde feryat ediyordu ve alışıldık bağrıışmalarla şarkıların olmaması uğultuyu her zamankinden yüksek bir hâle getiriyordu. Herkes erkenden yatağa çekilmek istiyordu. Adamların bazıları ayaklanmıştı bile, gitmeye hazırlanıyorlardı, tam o sırada kapıda bir gürültü oldu. Hepimiz dönüp baktık, Agamemnon'un teşrifatçıları içeri girip ana koridorda ilerlediler. Pyrrhos şaşırmıştı ama adamları karşılamak için hemen doğruldu. Teşrifatçılar yerlere kadar eğildi, sonra Pyrrhos'la özel bir mesele hakkında konuşmak istediklerini bildirdiler. Pyrrhos, Alkimos'la Automedon'a peşinden gelmelerini işaret ederek salondan çıktı, adamlar neler olduğunu öğrenmek için biraz daha oyalandılar ama Pyrrhos geri dönmedi.

Andromakhe'den kadınlar kulübesinin kapısında ayrıldım. Havada bunaltıcı bir nem vardı ama bana fırtına çıkacakmış gibi

gelmiyordu. Normalde fırtına patlamadan önce bir süre tehditkâr bir durgunluk olur ama o gece öyle bir şey yoktu. Bir türlü dinmeyen, kimsenin dinlenmesine de izin vermeyen rüzgârın her zamanki kesintisiz iniltileri duyuluyordu sadece. İçeri girip kapıyı kapatınca sevindim.

Alkimos bir saat sonra görüldü. “Agamemnon meclis toplantısı çağrısında bulundu,” dedi. “Yarın, öğle vakti.” Yatağa oturdu, sandaletlerinin tokalarını açmaya başladı. “Herhalde bunu niye daha önce yapmadığına şaşmak lazım aslında.”

Agamemnon’un harap hâldeki suratını hatırlayınca, herhangi bir karar alabilecek durumda olup olmadığını merak ettim. “İyi bir şey değil mi bu?”

“İnsanları bir araya getirirse, evet. Ama anlaşmazlıkların iyice ayyuka çıkması tehlikesi var.”

“Anlaşmazlıkları herkes bilmiyor mu zaten? Yani, Agamemnon ziyafete gelmedi.”

“Şey, gelemezdi, değil mi? Menelaos oradaydı ya. Menelaos evlilik haberini verirken Agamemnon’un orada öylece oturduğunu hayal edebiliyor musun? Pyrrhos güya Agamemnon’un kızıyla evlenecekti.”

“Zavallı kız,” dedim.

Boş gözlerle baktı. Tuniğini çıkarıp yere atmıştı. Kıyafeti yerden almak için eğildiğim sırada kolumu yakaladı. “Sen iyi misin?”

“Gayet iyiyim.”

Beni bıraktı ama belki gönülsüzce yapmıştı bunu. Bir an, kısıp bir an, fark edilemeyecek kadar kısa bir an için geceyi birlikte geçirmemiz ihtimali varmış gibi görünmüştü. Birden konuşmam gerektiği hissine kapıldım, bir şey söylemek zorundaydım, ne olursa olsun... “Benimle evlendiğine pişman mısın?”

“Niye pişman olayım?”

“Senin seçimin değildi.”

“Ama dünyanın ikinci en güzel kadınıyla evliyim. Bundan nasıl pişman olabilirim?”

Nasıl bir erkek karısının gözlerinin içine bakıp ona dünyanın ikinci en güzel kadını olduğunu söyler? Eh, Alkimos elbette. Söyledikleri daima hoşunuza gitmezdi belki ama gerçeği gördüğün gibi dile getirdiğinden emin olabilirdiniz. Hayatımda onun kadar dürüst birini tanıdığımı sanmıyorum. Ve elbette Akhilleus onu bu yüzden seçmişti. Bir şey düşünürken bambaşka bir şey söyleyen adamlardan "ölümün kapılarından nefret ettiği kadar" nefret ettiğini söylediğini hatırlıyorum. Eh, kimse Alkimos'u öyle bir adamı olmakla suçlayamazdı.

Hâlâ yatağın kenarında oturuyor, belli ki söyleyecek başka bir şey bulmaya çalışıyordu. "Yarışı seyretmeye gelmene sevindim."

"Çok eğlendim."

Orada bıraktık. Kapıda dönüp arkama baktım ama Alkimos yatak örtülerini üstüne çekmeye başlamıştı bile, ben de bir mum alıp dünyanın ikinci en güzel kadını olarak yatağa gittim.

Dar bir yataktı ve sertti. Alkimos'un yatağı daha büyüktü ama Akhilleus aramızda yattığı sürece hiçbir yatak gerektiği kadar geniş olamazdı.

Yüce Akhilleus. Zeki Akhilleus, ıslıl ıslıl Akhilleus, tanrıya benzeyen Akhilleus...

Hayatlarımızı o muazzam gölgenin altında yaşıyorduk. Evliliğimde yolunda gitmeyen şey buydu ve bunu düzeltmenin hiçbir yolunu göremiyordum. Belki bebek doğduktan sonra Alkimos beni sadece bir kadın olarak görebilirdi. Ya da kendine biraz inanabilirdi; her zaman ve telafi edilemez biçimde ikinci olmadığına dair bir inanç? Bir ihtimal.

Sorun şuydu ki Alkimos, Akhilleus'u sevmiş olduğuma ve hâlâ sevdiğime inanıyor, daha doğrusu öyle varsayıyordu. Bu kanısında da kesinlikle yalnız değildi. O zamanlar insanlar Akhilleus'u sevdiğim fikrini tartışmasız bir gerçek olarak kabul ederdi, *hâlâ da öyle*. Niye sevmeyecektim? Kuşağının en hızlı, en güçlü, en cesur, en güzel adamı yatağımdaydı, onu nasıl sevmezdim?

Kardeşlerimi öldürdü.

Biz kadınlar tuhaf yaratıklarız. Ailelerimizi öldürmüş adamları sevmeye yanaşmayız.

Ama bütün bunların bir başka yönü daha var, benim bakış açımdan çok daha rahatsız edici bir yönü. Priamos'un Akhilleus'tan Hektor'un cesedini istemek için Yunan kampına geldiği gece, kapılara doğru tıngır mıngır giden arabanın içine saklanmıştım. Akhilleus'un da arabanın yanında yürüdüğünün farkındaydım. Arabada kalabilirdim, Troya'ya dek gidebilirdim ama o zaman beni bekleyen şey başka bir şehrin yağmalanmasına tanık olup ikinci kez esir düşmektir. Kaçma girişimimden vazgeçmem için gayet geçerli sebepler vardı ama Akhilleus niye geri döndüğümü sorunca bilmiyorum diye cevap vermekle yetinmiştim. O da sadece başıyla onaylamıştı. Çünkü işin olağanüstü tarafı şuydu ki Akhilleus ne yaptığımı baştan beri biliyordu ama beni durdurmak için hiçbir şey yapmamıştı. Geri dönmüştüm. Oysa beni bırakmaya hazırdı. O yüzden yeniden bir araya geldiğimizde aramızdaki ilişki artık basit anlamıyla bir köle-sahip ilişkisi olmaktan çıkmıştı. İnsanları birbirine bağlayan bazı bağlar sevgiden derindir. Gerçi konuya alaycılıkla yaklaşmak isterseniz, hayatta kalmaya baştan beri kararlı olduğumu ve Yunan kampında, Akhilleus'un koruması altında şansımın Troya'da asla olamayacağı kadar yüksek olduğunu bildiğimi söyleyebilirsiniz.

Bütün bu düşüncelerle nereye vardım? Hiçbir yere. Hâlâ dar bir yatakta yatmış, rüzgârı dinliyordum, beşiğin yavaş yavaş sallanmaya başladığının farkındaydım. Kamptaki ilk günlerimde her şeyin değişmesi için dua ederdim bazen. Şimdi onun için dua etmiyordum. Buna gerek yoktu, içimde büyüyen bebek yeterince değişiklik getirecekti ve ister iyi olsun ister kötü, bunu durdurmak için hiçbir umut yoktu. İnsanın gelgiti durdurmaya çalışması gibi bir şeydi.

Rüzgâr bütün gece fırtına şiddetiyle esti. Öğle vakti adamlar grup grup agoraya girdiklerinde, karşılarında fırtınanın verdiği gözle görülür hasarı buldular. Halkadaki yeri dolayısıyla bütün tanrı heykellerinin arasında en korunmasız durumda olan Artemis heykeli gece devrilmişti, savaşçılar ya tırmanıp üstünden geçmek zorunda kalıyor ya da bir tür şaşkın saygı duygusuyla yolu uzatıp etrafından dolaşıyorlardı. Heykelin devrilmesi beklenmedik bir şey sayılmazdı, aylardır rüzgâr yüzünden burundaki eğri büğrü ağaçlar gibi yana doğru yatıyordu zaten. Yine de böyle devrilmiş olması solgun sarı ışıktaki tekensiz bir hava yaratıyordu, kaç kişinin yanından sürünerek geçerken nazardan korunma işareti yaptığını gördüm.

Meclis toplantısını oranın verandasından seyredebileceğim umuduyla Nestor'un salonuna gidiyordum. Ben vardığımda Nestor yola çıkmıştı. İki büyük oğluna yaslanarak kalabalığın arasından geçtiğini gördüm, kollarını oğullarının omzundan ancak kendisine tezahürat yapan kalabalığı selamlamasına yetecek kadar bir süreyle çekiyordu. Hekamede beni kapıda karşıladı. Eşikten içeri adımımı atınca yanık şeker ve tatlı tarçın kokusu aldım. Ana salondaki uzun masalara o kadar çok tepsi dizilmişti ki herhalde Hekamede bütün sabah şekerleme yapmakla uğraşmıştı. Kısa bir süre sonra Cassandra geldi, Ritsa'nın da onunla olduğunu görünce sevindim ama Cassandra'nın Ritsa'ya muamelesi hoşuma gitmemişti. İkisinin arasında karmaşık bir ilişki gelişmiş olduğunu sezdim. Ritsa, Cassandra'nın deliliğinin en kötü an-

larına şahit olmuş, bu anlarda ona yardım edip destek çıkmıştı, bunun sonucunda da Cassandra'nın bel bağladığı ama bir yandan da içerlediği, hatta korktuğu biri olmuştu. Cassandra'nın ona nasıl kabaca emirler yağdırdığını, bazen ne kadar küçümseyici davrandığını görünce Ritsa için korktum, Cassandra hakkındaki görüşlerim de elbette iyiye doğru değişmedi. Hekamede'nin tepsisinden neredeyse hiç teşekkür etmeden şekerleme aldığını fark edince tepkimi Hekamede'ye büyük bir içtenlikle teşekkür ederek gösterdim, öyle ki kızcağız şaşkınlıkla bir adım geriledi.

Birkaç dakikalık yapmacık konuşmaların ardından tabaklarımızı verandaya taşıdık. Agora hızla doluyordu. Ne zaman krallardan biri içeri girse taraftarlarından bağrışmalar yükseliyor, kral yerine yerleşirken iyice artıp kükremelere dönüşüyordu. Sonunda hepsi geldi ve bütün gözler Agamemnon'un boş koltuğuna çevrildi. Agamemnon bütün meclislere en son gelir, içeri girişi daima resmi, daima tantanalı olur, teşrifatçıları önden giderken krala trompetlerin farfarası eşlik ederdi. Parmaklığın üstünden eğilince Agamemnon'un muhteşem kıyafetine ve azametli tavırlarına karşın ne kadar yaşlı ve hasta göründüğünü fark ettim, bütün o gösterişin ardında kaç kişinin bunu görebildiği düştü aklıma. Agamemnon'u çok yakından görmüşlüğüm olduğunu unutmayın. Fazla yakından. Bazen geceleri terli ağırlığını hâlâ üstümde hissediyorum.

Ritsa koluma dokundu. "İyi misin?" Elimi onunkine kapattım ama konuşmadım.

Selamlaşmaları seyrettim. Odysseus ile Diomedes, Agamemnon'u karşılamak için agoranın karşı tarafına yürüdüler, Agamemnon da ondan sonra nadiren gösterdiği bir nezaketle zorla yerinden kalkıp Nestor'la konuşmaya gitti. En göze batan eksiklik, iki kardeşin selamlaşmasıydı. Menelaos belki kasten, belki de farkında olmadan sürekli başka tarafa bakıyordu. Pyrrhos, Agamemnon'un tam karşısında oturuyordu, kolay temas kurmak için çok uzaktaydı ama Agamemnon'un ona bir şekilde selam vermesi doğal olurdu, daha iki gün önce Pyrrhos'a araba

yarışlarının birincilik ödülünü takdim etmişti ne de olsa. Ama hiçbir selamlaşma görmedim. Küçük Aias –en iyi gününde bile biraz kırpık kırpık olan– sakalını didikliyor ve endişeyle bir o yana, bir bu yana bakıyordu. Athena tapınağında Kassandra'ya tecavüz etmişti, şimdi de kurban edilmek üzere seçilmiş bir keçi gibi eli kolu bağlı hâlde duruyordu. Kimseye selam vermedi, ona selam verenlerin sayısı da çarpıcı denecek kadar azdı.

Agamemnon sonunda ayağa kalkıp kapakları şişmiş karamsar gözleriyle meclise bakarak boğazını temizledi. “Şimdiye dek hepimizin eve dönmüş olması gerekirdi,” dedi. Bu birkaç sözcükle oradaki herkesin dikkatini çekmişti. “İdomeneus, güzel bir rüzgârla senin bile sevgili karın ve çocuklarınla evinde olman gerekirdi. Odysseus bile şimdiye kadar ta uzaklardaki İthaka'ya varmış olurdu. Gelin görün ki hâlâ buradayız, tanrıların iradesi gitmemizi engelliyor. Ve onları gücendirecek ne yaptık, onu bile bilmiyoruz.”

Gerçekten mi? diye düşündüm.

“Ama cezanın genellikle günahın ne olduğu bilgisinden önce gelmesi tanrıların doğasında vardır. O yüzden Kalkhas'tan, geçmişte zaman zaman meclislerimize kılavuzluk etmiş olan saygıdeğer biliciden bizimle bugün yeniden konuşmasını rica ettim. Hepinize söyleyeceğim tek bir şey var: Dikkatle dinleyin. Söylediklerine kafa yorun.”

Asasında Apollo'nun kırmızı renkli şeritleri uçuşan, tepeden tırnağa gösterişli rahip kıyafetlerine bürünmüş Kalkhas iki kulübe sırasının arasından ortaya çıktı. Agamemnon'un konuşmasını takip eden uğultu anında dindi. Kalkhas agorada alışıldık biriydi, belki pek sevilmez, hatta bazen alaylara maruz kalırdı ama yine de bilici olarak saygı görürdü. O sırada orada olanların çoğu, kamp salgın hastalığa uğradığında Kalkhas'ın Agamemnon'a karşı sesini çıkardığını, bir rahibe ettiği hürmetsizliğin Apollon'u öfkelenendirip tanrının salgın oklarını kampın dört yanına yollararak hem insanları hem de hayvanları öldürmesine yol açtığını söylediğini hatırlar. Agamemnon bu yüzden Kalkhas'tan nefret

etmişti ama Kalkhas haklı çıkmıştı, değil mi? Agamemnon rahibin kızını babasına yolladığı anda hastalığı çoktan kapmış adamların bir kısmı mucizevi biçimde iyileşmişti. Kalkhas o zaman Agamemnon'a karşı sesini çıkarmış, hakikati söylemişti. Dolayısıyla şimdi onu dinlemeye hazırdılar.

Ama Kalkhas onlardan dinlemelerini istemedi.

“*Bakın,*” dedi. “Tanrıların heykellerine bakın.”

Bütün mecliste başlar o tarafa döndü.

“Heykeller on yıldır burada. Sizin gibi. Gemiler karaya çıktıktan sonra Kral Agamemnon’un ilk işlerinden biri tanrıların onurlandırılması için bir alan açılmasını emretmek oldu, bu heykeller yontuldu, buraya dikildi ve o zamandan beri orduyla ilgili ve çeşitli krallar arasındaki bütün müzakereler tanrıların bakışları altında gerçekleşti. Hepimiz varlıklarına alıştık. Belki agoradan geçiyor ve onlara bakmıyorsunuz bile. İki gün önce boks müsabakaları burada yapıldı, ondan önce de güreşler vardı ama kaçınız zahmet edip başını kaldırarak tanrılara baktı? Heykellerin renginin ne kadar attığını, hepsinin ne kadar yıprandığını kaçınız fark etti? Dün gece Artemis’in heykeli rüzgârdan devrilmiş. Çoğunuz meclisteki yerini almak için heykelin üstünden atladınız. İnsan fena hâlde afallıyor, değil mi? Halkadaki o boşluk... Halbuki Artemis’in heykelinin kaidesi kimbilir kaç yıldır çürüyordu.”

Diğer herkes gibi ben de heykellere baktım: Pul pul dökülen boyalar, çürüyen tahtalar, Poseidon’un burnu kayıptı, Athena’nın baykuş gözlerinin ferri kaçmıştı, Apollon düşmüş kız kardeşinin üstüne endişeyle eğilirmişçesine tehlikeli bir şekilde yana yatmıştı.

“Bakın, tanrıların heykellerinin böyle ihmal edilmesine çok hiddetlendiğini, o yüzden bize ceza olarak bu rüzgârı yolladıklarını söylemiyorum. Söylediğim şu, bu heykellerin böyle bakımsız kalması çok daha büyük bir günahı işaret ediyor. Bizlerden çok daha yüce varlıklara göstermekle yükümlü olduğumuz hürmeti göstermediğimizi.”

Kalkhas sıcakta terliyor, yüzündeki boyalar soyuluyordu, gözlerinin etrafındaki koyu renk çizgiler akmaya başlamıştı; bir yandan bütün bunlar, bir yandan da olağanüstü boyu yüzünden kendisi de çürüyen bir heykele benziyordu. On üçüncü tanrıydı sanki.

“Dostlarım,” dedi. “Büyük bir şehir düştüğünde, ideal bir dünyada yapılmayacak türlü şeylerin yapıldığını hepimiz biliriz. Kimsenin suçu değildir bu, kimseyi suçlamıyorum. Tanrıların Yunanlara bizzat gönderdiği savaşın haşın gerekleri bu türden davranışları kaçınılmaz kılar. Öte yandan, gerçekler ortada. Tanrıların tapınakları kirletildi. Sunakların arkasına sığınmış kadınlar sürüklenerek dışarı çıkarıldı ve tecavüze uğradı. Bakire rahibeler bile bu akıbetten esirgenmedi.”

Kalkhas, Aias’a bakmamaya özen gösteriyordu ama diğer herkes ondan yana döndü. Cassandra’nın yanımda oturduğu gerçeği birden kafama dank etti, bakışlarımı aşağıya çevirince parmaklığı kavrayan ellerinin boğumlarının bembeyaz kesildiğini gördüm.

“Bunlardan sonra da,” diye devam etti Kalkhas, “tapınaklar ateşe verildi. Çoğu yanıp yerle bir oldu. Aranızda bunun büyük bir hakaret olmadığını söyleyebilecek biri var mı? Ama tanrılar merhametli. Tapınaklarının yeniden inşa edilmesini şart koşmuyorlar. Heykelleri onarıldığı ve krallar heykellere kurbanlar sunduğu takdirde memnun olacaklar. Tabii önce bu kamptaki her erkeğin arınması gerekiyor.

Cezaların en hafifiydi bu. Becerikli marangozlardan –kampta sürüsüne bereketti– bir ekip heykelleri bir haftada tamir edebiliyordu. Aias ferahlamış görünüyordu –hakkı da vardı–; mecliste de genel bir kıpırdanma oldu, gerginlik gevşedi.

Ama Kalkhas kıpırdamamıştı. Dinleyicilerinin durulup yatışmasını bekledi, sonra yeniden konuştu. “Tanrıların arzularını dile getirerek ulu bir lideri, cesaretiyle ve savaştaki yetenekleriyle tanınan mümtaz bir adamı gücendirme tehlikesini göze alıyorum.” Agamemnon’a döndü. “Kral Agamemnon, sizden beni korumanızı rica etmek zorundayım.”

Agamemnon elini kaldırdı. "Korumam altındasın. Korkmadan konuş, tanrıların emirlerini söyle."

"Dostlarım," dedi Kalkhas yine. (O koca mecliste tek bir dostu var mıydı acaba? Bundan şüpheliyim.) "Dostlarım. Zeus'un yüce merhametiyle insanoğluna kanunlar verdiğini, çocuklarının ve torunlarının gönendiğini görmek isteyen bilge bir adamın bu kanunlara dikkatle uyacağını hepimiz biliyoruz. Zeus bize her şeyden önemli olan misafirperverlik kanunlarını verdi, evsahibini ve misafiri birbirine, hem de ömür boyu bağlayan kutsal bir bağ olan misafir-dost kanununu. Bir kez kurulduktan sonra bu bağın diğer bütün bağlılıklara üstün olduğunu da yine hepimiz biliyoruz. Misafir-dostlar bir savaşta düşman kamplarda olsalar bile birbirlerini öldüremez. Diomedes'in savaş meydanında dedesinin misafir-dostuyla karşı karşıya geldiğini ve onunla dövüşmeyi reddederek ne kadar münasip davrandığını hatırlayanlarınız vardır. O karşılaşmadan çekildiği için kimse Diomedes'i suçlamadı çünkü bir misafir-dostu öldürmek hiçbir zaman meşru değildir, savaşta bile."

Meclis büyük bir sessizliğe gömülmüştü. Bu işin nereye varacağını anlayamıyorlardı. Diomedes'in adı geçmişti ama hemen temize çıkarılmıştı. Herkesin baş kabahatli adayı olan Aias yakayı kurtarmışa benziyordu... "Şimdi işin zor kısmına geliyorum," dedi Kalkhas. "Ulu Akhilleus'un henüz bizlerin arasında olduğu sırada Priamos'un oğlu Hektor'u öldürdüğünü hepiniz biliyorsunuz. İntikam arzusu öyle şiddetliydi ki Hektor'un cesedini arkasında sürükleyerek kampa getirdi, bu sırada da cesette sayısız yara açtı. Kral Priamos bir gece tek başına Akhilleus'a geldi ve onun tarafından büyük bir hürmetle ve âlicenaplıkla karşılandı. Priamos arabasının arkasında Hektor'un cesediyle kamptan ayrıldığında Akhilleus onu kapılara dek geçirdi, tepeden tırnağa zırha bürünmüştü ve Priamos'u yoldaşı Yunanlara karşı bile savunmaya hazırdı. Aralarında misafir-dostluk bağının kurulmuş olduğuna en ufak bir şüphe yok. Bu bağ, Akhilleus'un oğluna, Efendi Pyrrhos'a miras kaldı ve Pyrrhos Troya'daki Zeus suna-

ğ ıda Priamos'u öldürdü. Babasının misafir-dostunu, insanog-
lu na misafirperverlik kanunlarını bahşetmiş olan Zeus'un suna-
ğında öldürdü.

"Tanrıya bundan daha büyük bir hakaret olabilir miydi?
Dostlarım, Zeus, yani tanrıların ve insanların babası, bizi bu
kumsalda esir tutan bizzat odur."

Şimdi bütün gözler Pyrrhos'taydı. Pyrrhos sersemlemiş gö-
rünüyor, boş gözlerle bir o yana bir bu yana bakıyordu. Meclis
toplantısından böyle bir sonuç çıkabileceğini aklının ucundan
bile geçirmediği belliydi. Automedon'un öne eğilip onu sakinleş-
tirmek için elini Pyrrhos'un omzuna koyduğunu gördüm.

Kalkhas devam etti. "Şimdi, Pyrrhos'un, babasıyla Priamos
arasındaki bağı bilmediğini söyleyebilirsiniz, bu söylediğiniz doğ-
ru da olabilir ama bilmeden işlenen bir cürüm yine de cürümdür.
Ve şimdi Zeus'un talep ettiği cezaya geliyorum. Priamos bir krala
layık şekilde onurlandırılarak gömülmeli. Yalnız, cenaze ateşi tu-
tuşturulmadan önce Pyrrhos'un araba yarışını kazanırken sürdü-
ğü atlardan biri olan siyah aygırını kurban etmesi gerekiyor."

Pyrrhos ayağa fırladı. "HAYIR! Hayır, bana bak leş kokulu
köpek boku, öyle bir şey yapmadan önce seni Hades'e yollarım!"

Alkimos onu tutmak için elini uzattı. Pyrrhos onu bir tarafa
ittiği gibi agoranın karşı tarafına doğru koşmaya başladı, koşar-
ken de kılıcını çekti. Agamemnon'un muhafızları, yüzünü koru-
mak için kollarını kaldırarak Zeus heykelinin arkasına büzülmüş
olan Kalkhas'ı korumak üzere öne atıldılar. Pyrrhos son anda te-
reddüt etti, bu da Automedon'un onu saçlarından tuttuğu gibi
başını geriye doğru çekmesine yetti. Alkimos silahsız olduğu-
nu göstermek için kollarını havaya kaldırarak Kalkhas'ın önü-
ne geçti. Agamemnon'un bir sözüyle muhafızlar geri çekildi. O
arada Myrmidonlar da Pyrrhos'un etrafına üşüşmüştü, Pyrrhos
kendi adamlarının silahlarını elinden alıp onu sürükleyerek gö-
türmesinin utancına katlanmak zorunda kaldı.

Kargaşa. Agoranın dört bir yanında adamlar koltuklarından
fırlamış, kollarını sallayarak bağırıyordu. Agamemnon düzenin

sağlanması için birkaç kere emir verdikten sonra sesini ancak duyurabildi. Meclis nihayet sessizliğe gömülünce Agamemnon bilgece sözleri için Kalkhas'a teşekkür etti, Pyrrhos'un üzüntüsünün anlaşılabilir bir şey olduğunu söyledi, ne de olsa çok genç bir adamdı henüz ve herkesin bildiği gibi, genç adamların muhakeme kabiliyeti olmadığı için kendilerinden yaşlı ve akıllı adamların onlara kılavuzluk etmesi gerekirdi... Böyle şeyler. Sakin kafa ile düşünecek vakit bulunduğu Pyrrhos'un yola geleceğinden ve tanrılara itaat edeceğinden kuşkusu yoktu.

Bu sözlerin ardından Agamemnon'un tören alayı yeniden sıraya girip agoradan ayrıldı, Menelaos da kampta geriye kalmış tek müttefikinin, daha kısa bir süre önce kızını vermek üzere sözleştiği adamın itibarına leke sürüldüğü gerçeğine kafa yormak üzere yalnız kaldı. O arada, tam bir nizamsızlık içindeki Myrmidonlar, tam ortasında Pyrrhos'un kırmızı saçlarının görüldüğü bir kalabalık hâlinde, yaralı bir yoldaşlarını savaş meydanından uzağa taşıyormuş gibi yürüyüp gittiler. Salona döndüm, bir sıranın ucuna oturup kollarımı masaya dayadım. Peşimden gelen Cassandra da karşıma oturdu.

"Ee," dedi. "Ne düşünüyorsun bu konuda?"

Onun ne düşündüğünü sormama gerek yoktu. Gözbebekleri öyle irileşmişti ki gözleri simsiyah görünüyordu. Kalkhas'ın konuşmasına ne kadar müdahale ettiğini düşündüm çünkü konuşma pek çok açıdan Kalkhas'a uymuyordu. Rüya yorumları yapmamış, kuşların uçuşundan dem vurmamıştı, görünürde karraya vurmuş bir deniz kartalı da yoktu. "Ne kadarı senin başının altından çıktı?"

Omuz silktili. "Fark eder mi? Kendi kehanetlerime fazla bağlanmamayı öğrendim. Kehanetlerime ancak bir erkeğin ağzından çıkmalarını sağlayabildiğim takdirde inanılıyor." Parmaklarıyla masada davul çaldı. "Ne düşündüğünü öğrenmeyi bekliyorum hâlâ."

"Bilmiyorum. Priamos'un gömülmesini istiyorum elbette... Sadece... Keşke Kalkhas bu işi kişisel intikamıyla karıştırmasaydı."

"*Kişisel mi?* Ha, atı diyorsun." Bana bakıyordu, yeşil gözleri hiç görmediğim kadar parlaktı. "Yeterli değil, hem de hiç değil ama kabulümdür."

Ritsa ile Hekamede peşimizden içeri girdiler. Hekamede hemen akşam yemeği hazırlıkları için koşturmaya başladı. Nestor birazdan dönecekti.

Ayağa kalktım. "Biz gidelim."

Salondan ayrıldığımızda kalabalık dağılıyordu ama yine de kumsaldan yürümeye karar verdim. Aceleye gerek olmadığını biliyordum. Alkimos, Pyrrhos ve Automedon'la birlikte ana salondaydı mutlaka, yaraları sarmaya çalışıyordu. Ona imrendiğimi söyleyemem. Yapılması gereken şey özetle Pyrrhos'u tanrılara itaate ikna etmek ve hayatta kendisi hariç sevmeye muktedir olduğu tek yaratığı kurban vermesini sağlamaktı. Kendisini sevip sevmediğinden de o kadar emin değildim.

Kumsalda oyalana oyalana yürüdüm, haneye varınca da doğrucaca kadınların kulübesine gittim. Kızların çoğu, Maire'nin bebeği yıkamaya hazırlandığı arka avludaydı. Kundak bezleri ve alt bezi açılmış olan oğlan bir battaniyenin üstünde yatıyor, memnun mesut agu sesleri çıkararak havaya tekmeler savuruyordu. Kızlardan biri, bebeğin gözlerini güneşten korumak için üstüne keten bir bez germiştir. Oğlanın mizacı açısından çok şanslıydık: Memede uyuyakalıyor, uyanıyor, meme emiyor, sonra yine uyuyordu. Pek çok ilk çocuğun yaptığı gibi gaz sancılarıyla saatlerce çılgılık çılgılığa ağlayıp dikkatleri üstüne çekmiyordu. Yalnız şunu söylemem gerekiyor ki görünüşü açısından o kadar şanslı değildik. Çoğu bebeğin kız mı erkek mi olduğu pek anlaşılmaz ama bu oğlan başkaydı: Tam bir küçük kabadayıydı, kıvrılmış parmakları bile yumruğa benziyordu.

Andromakhe dışarı çıkıp yanıma oturdu, ben de ona agorada olanları anlattım. Pyrrhos neler yapabilir diye tahminler yürüttük ve o akşam yemekte şarap ikramında bulunmamıza muhtemelen gerek olmayacağına karar verdik. Bebek ancak birkaç adım ötedeydi ama Andromakhe ona bir kere bile bakmadı, zaten kısa süre sonra da kulübeye döndü.

Bir müddet sonra sırtüstü uzandım, gözlerimi yumup yüzümü güneşe çevirdim. Kara bulutlar kaybolmuştu ama rüzgâr her zamanki gibi şiddetle esiyordu, yine de burası kamptaki her yerden daha korunaklıydı. Kızların gevezelikleri uzaklaştı, uyuklamış olacağım ama birden dört bir yanımda kızların ayağa kalk-

masıyla oluşan hareketliliğin farkına varıp sıçrayarak uyandım. Gözlerimi açınca Pyrrhos'un kule gibi tepemde, herkesin tepesinde dikildiğini gördüm. Bebek de oradaydı, aguluyor, gurul gurul sesler çıkararak yumruğunu ağzına sokmaya çalışıyordu. Pyrrhos ona baktı, yüz ifadesinin değiştiğini gördüm; gördüğü şeyi -çıplak, oğlan olduğu apaçık ortada bir bebek- gerçekten kavrayıp kavramadığını bilemiyordum ama tabii gördüklerini daha sonra hatırlamayacağı anlamına gelmezdi bu. Felaketti. Yavaş yavaş ayağa kalktım. Pyrrhos eğilip selam verdi, biraz konuşup konuşamayacağımızı sordu. Elbette diye cevapladım, birlikte kulübeye girdik. İçerisi serindi ama bu da her nasılsa uyku sersemliğimi ve kafa karışıklığımı artırmaktan başka bir işe yaramadı. Nasıl olmuştu da öyle uyuyakalmıştım.

Birkaç kız yataklarının üstünde oturmuş konuşuyordu, bir kız diğerinin saçlarını fırçalıyordu. Biz girince dönüp baktılar, Pyrrhos'u görünce de fena hâlde telaşlandılar. Başımı bir yana doğru hızla salladım, hepsi dışarı koştu.

"Alkimos seninle konuşmamı tavsiye etti," dedi Pyrrhos.

Sonra sessizlik. Hiçbir şey. Dikkatini biraz önce gördüğü şeyden uzaklaştıracak bir şey, herhangi bir şey düşünebilmek için çaresizce çabalayarak bekledim.

"Salona mı gitsek?" Acınası bir laftı ama elimden başka bir şey gelmemişti. "Burası çok kalabalık."

Hele bu iyice saçma olmuştu çünkü içeride bizden başka kimse yoktu ama Pyrrhos teklifimi sorgulamadı, sadece doğruca kapıya gitti.

Avluyu geçtik, verandanın basamaklarından çıkup ıslıl ıslıl aydınlık salona girdik. Yere taze sazlar serilmiş, akşam yemeği için sofralar kurulmuştu. Pyrrhos yemeği iptal ettiğinde hazırlıklar zaten epey ilerlemiş durumdaydı mutlaka. Ortadaki koridorda yürümeye başladı, tabii ben de peşinden gittim. Oturma odalarına götürülmeyi bekliyordum ama Pyrrhos son anda fikrini değiştirdi, en baştaki masada Akhilleus'un sandalyesine oturdu, parmaklarını kıvrıp aslanların hırlayan ağızlarına soktu. Tabi-

ğının yanında, yeleleri uçuşan at başı kabartmalarıyla süslü Trak kupası duruyordu. Kupaya uzandı, kalın parmaklarını sapa doladı.

“Alkimos, Priamos’un geldiği gece senin de orada olduğunu söylüyor.”

“Evet,” dedim. “Oradaydım.”

Kalkhas’ın sorduğu soruları sordu. Ben de aynı cevapları verdim. Bu defa kayıtsız kalmam daha zordu çünkü bütün o olayların olduğu odada oturuyordum. O gece Akhilleus’un sandalyesinin arkasında duruyordum, yorgundum, ayaklarım ağrıyordu, akşamın bitmesini dört gözle bekliyordum ama Akhilleus yemek yiyormuş gibi numara yapmaktan vazgeçmiş olsa da kaykılmış hâlde sandalyesinde oturmayı sürdürüyordu. O gidene kadar kimse bir yere gidemezdi ama Akhilleus, Patroklos’un ölümünü takip eden o günlerde sık sık olduğu gibi uyuşukluk içindeydi. Günde bir, bazen iki kere zorla yerinden kalkıp Hektor’un cesedini arabasına bağlıyor, korkunç savaş çılgınlığını atarak Patroklos’un mezar höyüğünün çevresinde üç kere dönüyor, sonra atlarının ağzı köpürmüş, kendisinin de yüzü toza toprağa bulanmış hâlde kampa dönüyordu. Derisi yüzülmüş, bütün kemikleri kırılmış, insan olduğu bile zar zor anlaşılan cesedi ahırların avlusunda bırakıyordu. Sendeleterek salona döndüğünde, yüzünde Hektor’da açtığı yaralardan açılmış oluyordu. Yaraları görüyordu, gördüğünü biliyordum, aynaya bakar, cildine dokunmak için ellerini kararsızca kaldırırken onu seyredirdim.

Hikâyemin sonuna gelirken Pyrrhos dikkatle dinliyordu. “Akhilleus, ‘Ah evet, dövüşürdüm. Bir Troyalının bana misafire karşı vazifelerimi öğretmesine ihtiyacım yok,’ dedi.”

“Böyle dediğine kesinlikle emin misin?”

“Kelimesi kelimesine.”

“Tamam ama sence gerçekten yapar mıydı bunu? Priamos için diğer krallarla çarpışır mıydı?”

“Bence yapardı, evet. Bir şey söyleyip sonra başka bir şey yapan biri değildi.”

“İyi o zaman. Galiba kabul etmek zorundayım. Misafir-dost olmuşlar.” İki eliyle birden şap-şap masaya vuruyordu, tuhaf bir biçimde ölçülü, içindeki şiddeti hiçbir şekilde saklayamayan bir hareketti. “Abanoz için üzülüyorum. Ölmesi niye gerekiyor? Hiçbir suç işlememi ki.”

Atına acıman mı bekliyordu gerçekten? Ama işin tuhaf yanı şu ki acıyordum. Abanoz’un öldürülmesini asla istememiştim, istemezdim.

“Benim gitmem gerek,” dedim.

Hemen ayağa kalktı. “Seni kulübene kadar götüreyim.”

“Ah, hiç gerek yok. Hava hâlâ aydınlık.”

Basamaklarda durdu, avluyu geçmemi seyretti. Bana kapıma kadar eşlik etmek için ısrar etmediğine memnundum. İçeri girmesini bekledim, sonra kadınlar kulübesine sıvıştım. Orada kızları, haklı olarak dehşet içindeki Maire’nin çevresine toplanmış buldum. Andromakhe’yle ve Helle’yle kısa, telaşlı bir görüşme yaptık. Bebeği buradan uzaklaştırmamız gerektiği konusunda fikir birliğine vardık. Onlarla konuşmam iyi olmuştu. Kendi başıma kalsaydım, herhalde aşırı tepki verme, bir sorunu çöze-yim derken bir başkasını yaratma korkusuyla felç olur kalırdım. Maire kaçarak kaçak kölelere verilen bütün cezaları göze almış olacaktı ve bu cezalar zalimceydi. Tehlikeler konusunda diğerlerinin de benimle aynı fikirde olması içimi rahatlatmıştı. Pyrrhos öfkeli, intikamcı bir adamdı; evet, çok cömert olabiliyordu ve cesurdu ama aynı zamanda gaddardı. Andromakhe’nin bebeğini öldürmesi... Savaşın hemen ardından ve Agamemnon’un kesin emirleri doğrultusunda yapılmış bir şeydi. Bu emirlere uyma konusunda muazzam bir baskı söz konusuydu mutlaka. Peki ya Amina? Onun için bahanesi neydi? Hayır, ona güvenmek için hiçbir sebebimiz yoktu. Abanoz’u kurban etmek zorunda kalırsa –ve bu işten kurtulmasının bir yolunu görmüyordum– tepkisi, çektiği acıyı elinden geldiğince çok kişiye yaymak olacaktı. Herkesin önünde küçük düşmüştü, o yüzden otoritesinin damgasını hem adamlarına hem de ona bir kere daha yalan söylemiş, bir

kere daha başkaldırmış kölelerine vurmak isteyecekti. Ondan en ufak bir merhamet bekleyebileceğimizi düşünmüyordum. Bebeği bir şekilde buradan kaçırmak zorundaydık ve bu işin hemen o gece, hanedeki herkes Priamos'un cenaze töreninin ayrıntılarıyla meşgulken yapılması şarttı. Böylece anlaştık, sonra birbirimizden ayrıldık. Helle, Maire'ye haberi vermeye gitti, ben de beklemek üzere eve döndüm çünkü karanlık basmadan hiçbir şey yapılamazdı.

Pyrrhos, Briseis denen kadının avluyu geçmesini seyrettikten sonra salona dönüyor. Kandiller ve mumlar, boş tabaklara halka halka ışık düşürüyor... Şimdiye dek acıkması gerekirdi, hatta açlıktan ölüyor olmalıydı, kahvaltından beri bir lokma bile yemedi ama aç değil. Aslında biraz midesi bulanıyor. *Kıvrda*, diyor kendi kendine ama ayakları olduğu yere kök salmış. Tanıdık şeyleri gözlerinden sıyrıp alınca, tavan kirişlerinde mücadele eden gölgeleri fark ediyor, her gece tutuştıkları savaşa tutuşmuşlar, aşağıda sürüp giden toplantı ne kadar muhabbetli olursa olsun, bir tür anlaşmazlık hissi yaratıyorlar. Gerçi toplantılar da her zaman muhabbetli değil. Pyrrhos işte bu önemsiz, çerden çöpten şeyleri düşünüyor, böylece diğer şeyi düşünmek zorunda kalmıyor.

Priamos'un o gece durduğu, soğuk bir gündeki bir kertenkele kadar uyusuk hâlde sandalyesinde kaykılmış oturan adama baktığı yerde duruyor olmalı. O adam yine de tehlikeliydi ama: Uyuşukluk hâlinde ölümcül bir hiddete birkaç saniyede geçebilirdi. Masaların arasındaki, iki yanında kaslı sırtlardan birer duvar uzanan o koridorda yürümeye başlamak kimbilir ne kadar cesaret gerektirmişti.

Pyrrhos, Priamos'un salonun en ucundaki boş sandalyeye doğru attığı adımları takip etmeye koyuluyor ama hiç hareket etmiyor gibi, sanki o yürümüyor da sandalye ona doğru geliyor. Sandalyenin önünde duruyor, o gece Priamos'un yaptığı gibi diz çökmenin imkânsızlığını düşünüyor. Priamos, Akhilleus'un dizlerini tutmuş -niyaz eden birinin duruşu- ve şöyle demişti:

“Daha önce hiç kimsenin yapmadığı bir şeyi yapıyorum. Oğlumu öldürmüş olan adamın elini öpüyorum.”

Pyrrhos işte bu noktada ipin ucunu kaçırıyor. Tamamen. Bu-
raya kadar her şeyi anlayabiliyor. Priamos yalnız ve silahsız ola-
rak Yunan kampına gelmekle büyük bir cesaret göstermiş, Ak-
hilleus bundan etkilenirdi. Cesaretten daima etkilenirdi. Ama o
sözler cesur bir adamın sözleri mi gerçekten? Kulağa daha ziyade
mağlubiyetin kabul edilmesi gibi geliyor. Yine de Akhilleus'un
davranışları o noktadan itibaren değişmeye başlıyor. Birden
Priamos'u özel odasına davet ediyor, en iyi şarabını çıkarı-
yor, sanki sıradan bir uşakmış gibi yemekte ona hizmet ediyor.
Alkimos'la Automedon'u niye çağırmamış, bu işi neden onlara
yaptırmamış? Kraliyet soyundan bir misafire hizmet etmek on-
ların işiydi. Hah işte, yine o sözcük. “Misafir.” Priamos misafir
değildi ki! Mütecavizdi. Elini kolunu sallayarak avludan içeri gir-
mişti. Yine de Akhilleus “misafir” sözcüğünü kullanmıştı...

Bu konuda, Akhilleus'la Priamos'un geceye birbirlerinin düş-
manı olarak başlayıp dost olarak, misafir-dost olarak bitirdiği
konusunda herkes hemfikir, öyle ki Akhilleus, Priamos'u ko-
rumak için yoldaşı Yunanlarla çarpışmaya hazır. Tek bir kar-
şılaşma bir adamı o âna dek sarsılmaz bir kararlılıkla takip ettiği
yoldan çıkarıp bambaşka bir yola nasıl savurabilirdi? Pyrrhos
anlayamıyor. Alkimos'la, Automedon'la, biraz evvel de Briseis'le
konuştu. O gece neler olduğunu en ince ayrıntısına kadar bili-
yor ama hiçbir şey anlamıyor. Son dokuz yıldır Troyalıların en
büyük felaketi olan babası, Priamos'la nasıl dost olabilir? Hatta
Troya düştüğünde ona yardım etmeyi teklif etmiş. Pyrrhos'un
zihninin en derin, en karanlık kuytusunda, Akhilleus'un –sağ
olsaydı– sunağın basamaklarında Priamos'u savunacağı düşün-
cesi var.

Her neyse, herkes nerede? Boş salona bakıyor, sonra akşam
yemeğini iptal ettiğini hatırlıyor. İyi etmiş... Bu gece yalnız kal-
malı çünkü yarın... Yarın... Herkes tanrıların emrinin böyle ol-
duğunu söylüyor. Siktirsinler. Agamemnon'un emri bu. Hatta o

bile değil. Kalkhas'ın isteği. *Kıçma tekneyi basmakla kalmayıp aşağılık herifi öldürseydim keşke. Ah, neyse, iş işten geçti artık.*

Anlaşılamayan yankılarla dolu salon katlanılacak gibi değil, Pyrrhos da oturma odaları tarafına geçiyor. Biri her zamanki gibi peynir ve şarap çıkarmış. Pyrrhos kendine bir kupa doldurup lı-kır lı-kır içiyor, testiye uzanıyor, tam o sırada arkasındaki aynanın kıpırdanarak canlandığını hissediyor. Dikkatini aynaya yöneltmeyi reddederek kendine biraz daha şarap koyuyor, sonra...

Sıkıcısın! Sıkıcı!

Pyrrhos kupayı yavaşça bırakıyor.

Yok yok, hiç durma, her zaman yaptığın şeyi yap!

Artık görmezden gelemez. O da dönüp aynaya doğru yürüyor ama yansıması yaklaştıkça büyüyeceğine küçülüp küçülüp sonunda bir ışık noktası kadar kalıyor. Bir zamanlar, hem de kısa bir süre önce, Akhilleus'un zırhını giyip bu aynanın önünde durur, önündeki görüntü bulanıklaşıp orada duran adamın bizzat Akhilleus olduğuna inanılmasını mümkün kılana dek gözlerini kısırdı. Hık demiş babasının burnundan düşmüş, herkes öyle olduğunu söylüyor. Oysa şimdi karşısında gördüğü şey kendisiyle alay eden bir cüce. Bunun Akhilleus ya da ölümden sonraki yaşamın başka bir tezahürü olmadığını gayet iyi biliyor. Kendisi bu, kendi beyninin koparılmış küçücük bir parçası.

Babacığın koşamıyorsun artık, ha?

Hiçbir zaman koşmamıştı ki.

Ah, yetimlik ne zordur kimbilir. Tabii, Yunanistan'da başka hiç babasız çocuk yok, değil mi? Tanrılar aşkına be adam, aklını başına al.

Pyrrhos yansımaya, yüzü kendi yüzünün kötü bir taklidi olan ve ona sataşıp duran bu canavar cüceye bakıyor. Birden dehşet verici bir şeyi hatırlıyor. Yaratığın en iyi yaptığı şeylerden biri bu: Zihninin en dibindeki tortuyu eşeleyip anılar bulup çıkarmak. Hiçbir zaman da güzel anılar bulmuyor. Priamos'un gömülmesine yönelik ilk girişimin ardından Helenos sorguya çekilmek üzere getirilmişti. Adam daha önce Odysseus'un elinde işkence

görmüştü, bildiği her şeyi onlara anlatmaya çok hevesliydi. Hiçbir şey bildiği de yoktu. Yine de Pyrrhos hançerini çıkarmış, düşünceli düşünceli bir o yana bir bu yana çevirmişti, hareket hançerin ağzında mavi bir ışık yakalıyordu. Helenos'un yüzündeki korkuyu, kaslarındaki gerilimi –fark ettiğini belli etmeden– fark etmişti. Güç kullanmaya hiç gerek yoktu aslında ama Pyrrhos yine de hançeri Helenos'un karnına bastırmıştı, çok değil, azıcık, incecik bir kan sızıntısının aşağı süzülmesine yetecek kadar. Gerçek bir zarar vermemiş, asgari düzeyde acı çektirmişti ama öyle bir şey yapmasına hiç gerek yoktu. Yaptığından utanıyor şimdi, hissetmiş olduğu heyecandan utanıyor ve Helenos'un nefesini istemsizce içine çektiğini hatırlayınca aynı heyecanı yine hissediyor. Basit, kötü niyetli bir şeydi, yüce Akhilleus'un oğluna hiç yakışmamıştı.

Ah, ama sen tam da böyle birisin, değil mi? Sineklerin kanatlarını koparan hain küçük oğlan. Bunu yaptığını hatırlıyor musun?

Seni dinlemek zorunda değilim.

Ah, dinliyorsun ama, değil mi? Ve her zaman dinleyeceksin.

Pyrrhos bütün gücünü toplayarak aynaya arkasını dönüyor, pelerinini kapıp kendini geceye atıyor.

Dışarıda serin gece havasını soluyarak duraklıyor. Ahırlara mı? Hayır, Abanoz'la vakit geçirmeye can atıyor ama çekeceği acıdan çok korkuyor. Belki sonra ya da yarın sabah ilk iş, o zaman gidecek, ilaçlı lapanın yapılmasına nezaret edecek, hatta daha iyisi lapayı kendisi yapacak, Abanoz'u tımar edecek, yelesini örecek... Ama şimdi değil, bu gece değil. Bu gece istediği...

Ne istiyor? Ceza. Şaşırtıcı bir cevap bu çünkü ne suç işlediğini bilmediği gibi kabahatin kendisinde olduğunu da kabul etmiyor. Priamos'la Akhilleus arasındaki misafir-dostluğu nereden bilecekti ki? Bilmeden işlenen bir cürüm yine de cürümdür. Bahane yok, hafifletici sebep yok, merhamet yok. Tanrıların en önemli özelliği amansızlıkları. İyi, ceza olsun o zaman. Ama ceza kendisine verilmeliydi, Abanoz'a değil.

Yanına arkadaş istemiyor, hem zaten bu kampta onu hoş karşılayacak pek bir yer de yok o anda. Denize gidecek. Kum tepelerinin arasındaki patikadan yola koyulunca, kampta nereye giderse gitsin olduğu gibi burada da yine Akhilleus'un ayak izlerini takip ettiğini fark ediyor. Kendi yolunu seçmesi nasıl bir şey olurdu?.. Öyle bir ihtimal hiç yoktu. Kumsala varınca dev bir dalganın gök gürültüsü gibi bir sesle ve serpinti bulutlarıyla kıyıda patladığını görüyor, arkasında başka dalgalar da çoktan toplanmaya başlamış. Suyun kıyısında sandaletlerini ayağından atıyor, tuniğini bileklerinin çevresine yığılmaya bırakıyor ve deniz onu yeniden kuru toprağa tükürmeden önce birkaç dakikalığına buz gibi soğuğa maruz kalmaya hazırlanıyor. Yunus gibi dalgalarla oynamak onun için söz konusu değil. Suda biraz yürüyor, kabaran dalganın dizlerine çarptığını, sonra dalga çekilirken ayak parmaklarının arasından kayan kumları hissediyor. Yüce Akhilleus bile böyle bir denizde yüzebilir miydi? Ah, evet, elbette yüzerdi, üstelik bundan zevk alırdı! Deniz bir sonraki saldırı için kaslarını esnetirken Pyrrhos bir iki adım daha ilerliyor...

“Yerinde olsam yapmazdım.”

Sakin, keyifli bir ses. Pyrrhos hızla dönüyor, bir sonraki dalga çarpınca da devrilmesine ramak kalıyor. Hiçbir şey göremiyor. Saçma bir şey yaparak güneşten korumak istermiş gibi elini gözlerine siper ediyor, oysa ayağının dibindeki ıslak çakılları ağartan şey ay ışığı. Çakıllı, dik bir yamacın tepesinden aşağı doğru bakan gölgeli şeklin tam anlamıyla devasa ayakları var sanki. Pyrrhos biraz ürperiyor ama bir saniye sonra karşısındakinin, ayakları hâlâ birkaç kat paçavraya sarılı Helenos olduğunu fark ediyor. Karnına bıçak batırdığını –gerçi azıcık batırmıştı, acıtmış olamazdı, hiç değilse çok acıtmış olamazdı– hatırlamasından böyle kısa süre sonra onu görmek acayip bir tesadüf ve bu acayiplik Pyrrhos'un sessizliğe bürünmesine yol açıyor. Helenos'un konuşmasını bekliyor ama belki sessizliği tehditkâr bulan Helenos gerilemeye başlamış bile.

“Hayır, gitme,” diyor Pyrrhos. Helenos hemen duruyor. “Bu-

rada ne yapıyorsun?" Söyledikleri, bir başka sorgunun başlangıcı gibi, oysa Pyrrhos'un hiç öyle bir niyeti yok.

"Aslına bakılırsa ayaklarımı yıkamaya geldim."

"Gerçekten mi?"

"Şey, nasıl desem... Tuzun faydası dokunuyor."

"Dokunuyordur mutlaka."

Helenos ihtiyatlı bir tavırla oturup paçavraları açmaya başlıyor. Pyrrhos bir süre tereddüt ettikten sonra yamaçtan ona doğru tırmanıyor ama yavaş yavaş yapıyor bunu, fazla sokulmuyor. "Belki hava almaları daha iyi olur."

Helenos ayak parmaklarını esnetiyor. "Evet, haklısın galiba."

Cilt iyileşir, zihin iyileşmez. Pyrrhos bu tuhaf karşılaşmaya artık son vermesi gerektiğini biliyor; bir yandan da kendi kendine, konuşmayı Helenos'un başlattığını söylüyor. Halbuki konuşmasına hiç gerek yoktu. Şimdi de Helenos'un bunu niye yaptığını merak ediyor. Böylece, kendini tutamadan Helenos'un bileklerinin etrafında bir dalga oluşurken yüzünü buruşturarak suların içine yürümesini seyrediyor. Helenos sağlam basamıyor ama yine de biraz daha ilerliyor, sonra dönüp zahmetle karaya doğru geliyor. Pyrrhos hiç düşünmeden davranıp elini uzatıyor. Helenos eline sımsıkı yapışıyor, güçsüzlüğünden duyduğu mahcubiyetle gülerken kuru yere çekilmesine izin veriyor. Harcadığı çabadan nefesi kesilmiş hâlde ellerini dizlerine dayıyor. Teni çok esmer, bacakları suların yarım aylar ve halkalar biçiminde kıvrıp yosunların kayalar üstünde çizdiği desenlere benzettiği bol miktarda kılla kaplı. Bazı yosunların kayalarda çizdiği desenlerin aynısı. Bu benzerliği görmek her nedense Pyrrhos'un kafasında bir yeri temizliyor, o da biraz gevşiyor, dili biraz çözülüyor.

"Epey iyileşmişler." Saçma bir yorum çünkü Helenos'un ayaklarını ilk defa görüyor. Ağzından düzgün bir laf çıkamıyor bir türlü.

"Biraz daha iyi yürüyebiliyorum artık." Helenos denize bakıyor, sonra yine Pyrrhos'a dönüyor. "Yüzecek misin?"

"Hayır, bu seferlik es geçeceğim."

“Çok akıllıca.” Hafif bir tereddüt. “Yarın önemli bir gün.”

Pyrrhos sesini tarafsız tutmaya çabalayarak, “Memnun oldun mutlaka,” diyor.

“Yapılması gereken şey bu.”

“Bir Troyalının bana akıl...” Dilini ısıtıp sözcükleri yutuyor. “Kolay değil, biliyorsun, Akhilleus’un oğlu olmak yani.”

Helenos homurtuyla gülüyor. “Priamos’un oğlu olmak kolay mı sanıyorsun? Hiç değilse sen babana ihanet etmedin.”

“Öyle bir fırsatım olmadı, değil mi? Herifle tanışmadım bile.” Ama bu sözler baştan aşağı çok sert, çok dürüst, Pyrrhos korkup mağarasına geri çekiliyor. “Gitsem iyi olacak. Yapacak çok iş var hâlâ.”

Pyrrhos tuniğini ve sandaletlerini yerden alıp Helenos’un yanından geçmeye davranıyor ama Helenos elini göğsüne dayayıp onu durduruyor.

“At için üzüldüm. Şahane bir koşum ekibiydi.”

Boş versene ekibi. Abanoz, söz konusu olan Abanoz. Acı katlanılacak gibi değil. Pyrrhos sert bir şekilde başıyla evetleyip uzun adımlarla yürüyerek uzaklaşıyor ama daha birkaç metre gittiği sırada Helenos arkasından sesleniyor. “Yüce Akhilleus hayattayken tanrılara bile baş kaldırırdı.”

Pyrrhos dönmeye zahmet etmeden omzunun üstünden bağıyor. “Sen nereden bileceksin?”

“Herkes bilir bunu.”

Pyrrhos başını iki yana sallamakla yetinip adımlarını sıklaştırıyor. Denizden, kumlardan, ayı bir dul gibi siyah peçelere bürüyen hareketli kara bulutlardan uzaklaşması, kendi dünyasına dönmesi gerekiyor: Saman ve kuru ot, deri ve eyer sabunu kokuları, Abanoz’un omzunun sıcaklığı, boynunun güçlü kavisi. Ahırlara varınca ortalığı ıssız buluyor. Seyisler nerede? Burundalar herhalde. Hepsi mi? Bir cenaze ateşi çatmak için kaç adam gerekiyor? Gerçi esas zaman alan ateşin çatılması değil, kütüklerin oraya taşınmasıdır. Araba atlarının bölmelerinin boş olduğunu fark ediyor. Neyse, adamların burada olmaması önemli değil,

atların yenileri ve suları verilmiş, hepsi geceyi geçirmek üzere yerlerine yerleşmiş, zaten Pyrrhos da yalnız kalmayı tercih ediyor. Gerçi daha bunu düşündüğü sırada ahmak oğlan aceleyle eyer odasından dışarı fırlıyor, yardımcı olma hevesiyle tükürükler saçarak kekeliyor. Pyrrhos elini sallayarak onu başından savıp bölmelerin önünden yürüyor. Abanoz kişneyerek selam veriyor. Pyrrhos kapının yanındaki torbadan birkaç buruşuk elma seçiyor, her zamanki gibi, aslında hissetmediği bir eşit sevgi gösterisiyle ilk elmayı Feniks'e veriyor. Bazı atlar özelken bazılarının olmaması gizemli bir şey. Rufus özeldi. Abanoz da özel.

Dar koridoru geçip avucundaki elmayı uzatıyor, Abanoz meyveyi nazikçe, dikkatle alıyor. Epeyce çiğniyor, ağzının köşelerinde yeşil salyadan bir köpük, sonra başını birkaç kere sallayıp silkeliyor. *Daha!* "İyi, bir tane daha madem ama bu son. Samanın var." Fazladan ikramlarda aşırıya kaçamaz çünkü Abanoz'un her günkü rutini Pyrrhos'un kılıcı kaldırdığı âna dek mümkün olduğunca normal devam etmeli. Abanoz ikinci elmayı avucundan alıyor. Pyrrhos'un parmaklarının her yanına yeşil salyalar bulaştı, elini tuniğinin yanına siliyor, bir avuç temiz saman alıp Abanoz'u ovalamaya girişiyor. Gerekli değil aslında, Abanoz'un postu her zamanki gibi ışıltıyor, ata bir sürü çocuktan daha iyi bakılıyor ama Pyrrhos bunu yapmaktan zevk alıyor. Okşama- larla vücudu bükülüyor, kendini bu zevke bırakıyor. Bu işte insanı büyüleyen bir şey var, Abanoz da hissediyor, derisinde küçük seğirmeler ve ürpertiler dolaşüyor. Abanoz ne geçmişten pişmanlık duyuyor ne de gelecekte korkuyor, oysa Pyrrhos'un zihninin gerisinde daima ertesi sabahın ne getireceği düşüncesi var.

Artık sadece saatler kaldı.

Elini Abanoz'un boynunda gezdirirken bile darbenin tam açısını ve kuvvetini tahmin etmeye çalışıyor, çünkü bu defa utanç verici, sakarca beceriksizlikler olamaz. Abanoz, Priamos'un öldüğü gibi ölmemeli.

Pyrrhos sonunda samanları yere atıp geri çekiliyor. Geceyi ahırlarda geçirmek, sırtını duvara dayayıp oturarak uyuyabildiği

kadar uyumak isterdi ama bunu yapmak için kendine izin veremez. Dinlenmesi gerek, Abanoz'un da her zamanki rutinine ihtiyacı var. Ertesi sabah erkenden gelecek ve ilaçlı lapanın yapılmasına nezaret edecek, gerçi bir yandan da bunun şart olup olmadığını düşünüyor. Burunda toplanmış insan kalabalıklarını gören Abanoz bunun bir başka yarışın başlangıcı olduğunu düşünür belki, olamaz mı? Yarışmaya bayılır, ayrıca hiçbir zaman kötü muamele görmediği için korkmaz, Pyrrhos kılıcı kaldırdığında bile.

Yüce Akhilleus hayattayken tanrılara bile baş kaldırır. Helenos bu sözlerle ne demek istemişti acaba, Abanoz'un ölmek zorunda olmadığını mı kastetmişti gerçekten? Öyleyse Helenos aptalın biri. Tanrılara başkaldıran bir adamın sonu delilikten ve yıkımdan başka bir şey olamaz. *Akhilleus yapmıştı.* Başını Abanoz'un başına dayayan Pyrrhos, bir zamanlar, çok uzun süre önce Rufus'a yaptığı gibi atın açılıp kapanan burun deliklerine hafifçe üflüyor. "Özür dilerim, Abanoz," diyor. "Özür dilerim, özür dilerim, özür dilerim. *Ben o adam değilim.*"

Birkaç dakika sonra veranda basamaklarında kör kör sendeleyerek salonun ana kapısına doğru giderken gölgelerin içinde büzülmüş adamı fark edemiyor, o yüzden adam kıpırdayınca fena hâlde afallıyor. Helenos elbette. Artık bunun için zamanı yok, sabrı yok. "Ne istiyorsun?"

"Babalarımız birbirlerinin misafir-dostuymuş. Yani biz de öyleyiz. Bana biraz yemek vermen durumun asgari gereği."

Ağzını reddetmek için açan Pyrrhos, Helenos'a bakıyor ve adamın üşümüş, aç, korkmuş ve yalnız olduğunu görüyor. Sonra kendi oturma odalarının ıssızlığı geliyor aklına. Sataşp duran ayna ve dilsiz lir. Cidden, başka ne yapabilir ki? Böylece kenara çekiliyor, kapıyı biraz daha açıyor ve geleceği içeri alıyor.

Hava sonunda kararmıştı. Kulübeden çıkmadan önce bir tase böğürtlen doldurdum, üstüne de Yunan savaşçıların açıklanamaz bir şekilde müptelası olduğu yapış yapış yulaf lapasından bir topak koydum. Maire'yi yatağında oturur buldum, bebek oburca meme emiyordu. Helle arkalarında dikiliyordu.

"Bir dakika kıpırdama." Birkaç böğürtleni tasın kenarında ezdim, gri balçığa karıştırdım, sonra da karışımı Maire'nin yüzüne ve göğsüne parça parça yapıştırdım. Çok değildi ama meraklıları bir adım gerilemeye ikna etmek için yeterliydi.

"Bu ne oluyor şimdi?" diye sordu Helle.

"Veba."

"Veba mı? Hiç benzemiyor."

"Daha iyi bir fikrin var mı?"

Maire çocuğu saracağı şalı yatağa sererken bebeği bana verdi. Sıcak ağırlığını kollarımda hissettim, göğsüme de hafif bir nemlilik yaslanmıştı. Aşağı bakınca bebeğin gözlerinin kapanmaya başladığını gördüm. Uyu, beslen, yine uyu. Gözkapaklarında incecik mavi damarlar, üstdudağında da küçük, gri renkli bir süt kabarcığı vardı. Maire hazırlığı bitirince bebeği ona geri verdim, sıcaklığının olduğu yerde insanı üşüten bir boşluk hissettim. Kızlar vedalaşmak için Maire'nin çevresine toplandı, bebeğin yüzünü son bir defa görebilmek için şalın katlarının içine bakıyorlardı. Bir ikisi ağlıyordu. Bu bebeğe o kadar umut bağlamışlardı ki. Çok, çok, çok fazla hem de. Hepimiz bağlamıştık.

Maire siyah cüppesine büründüğünde, son bir defa veda et-

mesini söyleyip beklemek için kapının yanına gittim. Andromakhe gelip bana şans diledi. Maire'yle bebeğin gidişine gizli gizli sevinip sevinmediğini merak ettim. Sürpriz, sık sık olduğu gibi Maire'yle benim peşimizden verandaya çıkan Helle'ydi. Tartışmaya meydan vermeyeceğini belli eden bir sesle, "Ben de geliyorum," dedi. "Yok, kalmak için değil, kalamayacağımı biliyorum. Ama birlikten kuvvet doğar... Hem bir de bu var."

Pelerinini geriye çekti, elinde bir bıçak olduğunu gördüm. Kemik kabzalı, upuzun ağızlı, tehlikeli görünen bir şeydi. Akşam yemeğinden sonra dans ettiği akşamların birinde ana salondan çalmış olacaktı. Bıçağı görmek bana hiç güven telkin etmedi. Helle güçlüydü ama bir Yunan savaşçıyla denk değildi, bana kalırsa sadece onlara bir silah vermiş olacaktı, ayrıca çarpıcı bir tipti, yanımızdan geçen herkesin dikkatini çekecekti muhtemelen. Maire ile ikimizin kendi başımıza daha güvende olacağını düşünüyordum. Ama Helle gelmek istiyordu, arkadaşıyla birkaç dakika daha geçirme fırsatını elinden alamazdım.

"Tamam," dedim gönülsüzce. Önden gidip yol göstermemi beklediklerini görebiliyordum. Helle'nin avludan geçip salona gittiği kısa gezileri haricinde buraya geldiklerinden beri kulübeden çıkmamışlardı, dolayısıyla kampın düzeni konusunda hiçbir bilgileri yoktu. "Kumsaldan gideceğiz," dedim. "Hadi, bu taraftan."

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Helle.

"Onları Cassandra'ya götürüyorum."

"Ona güveniyorsun, öyle mi?"

"Hayır ama bence yardım etmeyi kabul edecek. Ayrıca belli bir nüfuzu var sayılır."

Bunu uzun uzadıya düşünmüştüm. Ritsa'yla Hekamede ellerinden gelseydi yardım ederlerdi ama gerçekçi düşünecek olursak, ne yapmayı umabilirlerdi ki? Cassandra'ya başvurmak zorundaydık.

Elimizden geldiğince gölgelerde kalarak avlunun kıyısından dolaştık. Bebeğin birden uyanıp avaz avaz ulumaya başlayacağı

korkusuyla gerim gerim geriliyordum. Meşalelerden oluşan bir halkanın içinden geçtiğimiz sırada oğlanın uyanık olduğunu fark ettim ama ne kıpırdanıyor ne de ses çıkarıyordu. Belki yürüyüşün hareketi onu sakinleştiriyordu ya da bir sürü genç hayvan gibi o da etrafta yırtıcılar olduğunda sessiz kalması gerektiğini biliyordu. Çok geçmeden meşaleleri ve yemek ateşlerini geride bıraktık, kumsala giden patikada yola koyulduk. Ay kara bulutların arkasında gözden kaybolup duruyordu ama karanlık beni rahatsız etmiyordu. Kamptaki ilk günlerimde şafaktan önce, bazen de gece geç saatlerde takip ettiğim patikalardan birindeydik. Bu saatlerde pek geçmemiştim buradan çünkü bu saatlerde ana salonda şarap ikramı hizmetinde bulunmamı gerekirdi.

Kumsala çıktığımızda biraz gevşemeye başladım ama sonra birden donup kaldım çünkü suyun kıyısında iki adam duruyordu. Biri biraz suya girmişti, yüzmeye hazırlanıyor gibiydi. Kıyıda patlayan dalgaların gürültüsü arasında seslerini duydum ama sözcükleri seçemedim. İçlerinden biri Pyrrhos'u andırıyordu biraz ama emin olamadım çünkü ay ışığında saçları siyah duruyordu. Dikkatlerini çekme korkusuyla hareket etmeye cesaret edemiyordum, gerçi bir mola vermemiz gerekiyordu zaten, Maire nefes nefese kalmıştı. En iyi günlerinde bile zinde bir kadın olamazdı zaten, doğumdan sonra da çok kan kaybetmişti. Sağırma dönüp buruna doğru bakınca ellerinde meşalelerle hareket eden adamların karanlık şekillerini gördüm, devasa gölgeleri otların üzerinde oynaşıyordu. Priamos'un cenaze ateşini çatıyorlardı. Kum tepeli patikanın gölgesinden ihtiyatlı bir şekilde dışarı bakınca solumda yolun açık olduğunu gördüm. Su kıyısındaki adamlardan biri tuniğini yerden almıştı, uzaklaşıyordu. Bir süre sonra diğeri de ayağa kalkıp onu takip etti.

Maire'nin nefesleri biraz düzelmişti. "Hadi," dedim. "Yola devam."

Kıyının çok göz önünde olduğunu düşünerek onları karaya çekildikleri yerde koyun çevresini saran gemiler boyunca yürüttüm. Hızlı atılımlarla hareket ediyor, bir gölgeden diğerine

koşuyorduk. Gemi armalarının durmaksızın direk tepelerine çarpmasıyla çıkan ses, kampa geldiğim andan itibaren rüyalarıma girmişti. Bu ses o zamanlar bana artık dayanacak gücü kalmamış bir zihnin sesiymiş gibi gelirdi ama artık daha güçlüydüm ve bütün dikkatimi Maire ile bebeğini güvenliğe kavuşturmaya vermiştim. Ya da bu kampta güvenlik addedilen şey neyse ona. Kimsenin durumu kesin değildi.

Agorayla aynı hizaya geldiğimizde, pek çoğu meşaleler taşıyan bir sürü savaşçı gemilerin arasından çıkarak kumsala döküldü. Çoğu koşuyordu, muhtemelen bir içki için en yakın hanenin yolunu tutmuşlardı ama geride kalan üç aylak, gemilerin gölgesinde durduğumuzu fark etti. İçlerinden biri bir an oyalandı ama sonra omuz silkerek çekti gitti.

"Selam kızlar!"

Karşımdaki adam zayıf, ter içinde ve körkütük sarhoştur. Edepsiz değildi, tehditkar değildi ya da şimdilik değildi. Etrafından dolaşmanın yolu yoktu, geri de gidemezdik. İki geminin arasındaki dar boşlukta sıkışıp kalmıştık resmen. Kolumu Maire'ye doladım, abartılı tavırlarla ona destek oluyormuşum gibi yaptım. Helle de aynısını yaptı ama bir yandan kaskatı kesildiğini hissetmişim, bıçağa uzanmadığını umdum. "Hastaneye gidiyoruz," dedim. "Ateşi var. Ben olsam fazla yaklaşmazdım." Adam, terler döken, nefes nefese Maire'yi süzdü. Maire'nin rol yapmasına gerek yoktu, gevşek kumların arasında yarım saat debelenmek iflahını kesmişti. "Veba olabilir diye düşünüyorum." Helle bana ayak uydurup Maire'nin harmaniyesini çekip yüzüyle boynunu açığa çıkardı, ben de bebek görünmesin diye şalı sıkı sıkı tutuyordum. Gemilerin gölgesinde, meşale ışığında bakıldığında, kulübedeyken hiç de gerçekçi görünmeyen mor çıkıntılar tam anlamıyla dehşet vericiydi. Veba korkusu kampın ayrılmaz bir parçasıydı, bir yıldan kısa süre önce berbat bir salgın patlak vermişti, askerlerin çoğu o salgında vebadan ölmüş birini tanırdı. Adam zınk diye durdu. Arkasındaki diğeri, "Hadisene!" diye bağırdı. "Bırak şunları."

Adam döndüğü gibi kaçtı, güvenli bir mesafeye varınca durup bize şans diledi. Gözümün kuyruğuyla Helle'nin bıçağının ışıltısını yakaladım. "Şu mendebur şeyi kaldırsana!"

Ama kabul etmem gerekir ki Helle'nin yanımızda olması iyiydi. Hem Maire'yi hem bebeği kendi başıma idare etmekte zorlandım. Şimdiki durumda sonunda bebeği ben taşımaya başladım, Helle de Maire'ye destek oluyordu. Neyse ki başka kimseyle karşılaşmadık. Yemek ateşlerinin çevresinde içen adamların bağırışmalarını ve şarkılarını duyduk ama bana sesleri her zamankinden durgunmuş gibi geldi. Ertesi gün neler olacağını kimse kestiremiyordu. Sonunda Agamemnon'un hanesine vardık. Bu defalık, kapıdan geçtiğim anda üzerime çöken kedere kafa yormaya vaktim yoktu. Hastane doğruca karşımızdaydı, içerideki kandiller çadır bezine kırmızı bir parlaklık veriyordu. Ötekileri dışarıda bırakıp eğilerek kapağın altından geçtim, Ritsa'yı aradım. Tezgâhın başında testilere şarap dolduran iki kadın vardı ama Ritsa yoktu. Cassandra'nın yanında olmalıydı, aklıma başka bir yer gelmiyordu.

Agamemnon'un salonundan yeme içme sesleri, tek tük patlayan şarkılar, kahkahalar ve tabak çanak şangırtıları geliyordu ama avlu sessizdi. Cassandra'nın kapısını çaldım. Bir hizmetçi açtı kapıyı, belli ki bizi içeri almaya gönlü yoktu ama sonra Cassandra'nın, "Kim o?" diye sorduğunu duydum. Bağırarak adımı söyledim, hizmetçi de bir an sonra bizi içeri buyur etti. Maire ile Helle ne yapacaklarını bilemeden hemen kapının iç tarafında dikilirken, ben Cassandra'yla konuşmak için oturma odalarına gittim. Onu saçlarını açmış hâlde buldum, kendisine hiç yakışmayan sarı bir elbise giymiş ve annemin kolyesini takmıştı.

"Ne var?" Benimle göz göze gelmedi, bu hâlde görünmekten utanç duyduğu izlenimini edindim: Baştan çıkarmak ve iç gıcıkla mak üzere giyinmişti ve bu konuda hiç tecrübesi olmadığı için pek beceremiyordu. Tabii ya, salondaki yemek kısa süre sonra bitecek, Cassandra da Agamemnon'un yatağına çağrılacaktı. Bu

konudaki hislerini merak ettim. Troyalı bütün ölülerden fatih övgüleri alarak başında defneden taşlarla Hades'in kapılarından süzülerek geçtiğini hayal etmek hoşuna gidiyordu ama ondan önce Agamemnon'un, üstünde oflaya puflaya ter dökmesine katlanarak epeyce vakit geçirmek zorundaydı. Gerçi Kassandra belki buna aldırılmıyordu, olamaz mıydı? Hatta belki de zevk alıyordu. Bakire bir rahibe olmayı kendisi seçmemiştii, o seçimi Hekabe onun adına yapmıştı.

Niye orada olduğumu açıklamaya girişeceğim sırada, sesimi duymuş olması gereken Ritsa elinde bir taş ve peçeyle içeri girdi. Kassandra elindekileri bırakmasını söyledi ters ters. Sonra yine bana dönüp, "Ee?" dedi. "Senin için ne yapabilirim?" Ses tonu düşmanca olmaktan bir adım berideydi.

Sorunu anlattım, sonra belki bebeğin kendi davasının en iyi savunucusu olabileceğini düşünerek Maire ile Helle'ye seslenip içeri girmelerini söyledim. Maire böğürtlen "çıbanlarını" silmeye çalışmıştı, bunun sonucunda da yüzü mosmordu şimdi. Helle'ye kavgaya hazır görünüyordu. Kassandra onlara şöyle bir baktı, kendisinin fark etmesine değmeyecek kadar aşağı bir seviyede olduklarına anında karar verdi. Maire şalın katlarını bebeğin yüzünden çekti, belli ki oğlanı görünce Kassandra'nın insafa geleceğini düşünüyordu. Kassandra'nın bakışları –bir anlığına– çocuğa kaydı gerçekten ama yüz ifadesini okumak zordu. Annelik umudundan senelerce önce vazgeçmiş olmalıydı, ayrıca Agamemnon'un ve kendisinin yakında öleceğine dair kehanetine inandığı da açık olduğuna göre, gelecek için de annelik umudu bulunmuyordu. Bir bebek onun için acı, belki bir de pişmanlık kaynağından başka ne olabilirdi? Bebek yüzünden bize karşı olan tavrının sertleşebileceğini bile düşündüm. Ama Kassandra başka tarafa dönmekle yetindi, tacı alıp dalgın dalgın kurcalamaya başladı. "Aman canım," dedi sonunda. "Mutfakta çalışabilir herhalde." Ritsa'ya baktı. "Sen ilgilenir misin?"

Ritsa bana bir göz attı, sonra kaz güdermiş gibi kollarını iki yana iyice açıp Maire ile Helle'yi kapıdan dışarı kışkırladı.

Kassandra benim de onlarla gitmemi beklemişti belki ama onun yerine karşısına oturdum. Helle'ye arkadaşına veda etmesi için bol bol zaman tanımak istiyordum. Ön kapının kapandığını duyana dek bekledim. "Akşam yemeklerinde şarap servisi yapmıyor musun yani?"

"Ben Agamemnon'un *karısıyım*."

"Ah, tabii, doğru ya," dedim. "Çok farklı bir durum."

İşte oradaydık, Agamemnon'un yatağını paylaşmış iki kadın. Konuşmak zorundaydık çünkü görgü kuralları böyle emrediyordu ama söylemediğimiz şeylerle ağırlaşan sohbet ağır aksak ilerliyordu. Kassandra bana bir türlü bakamıyordu. Hayatında bir kadınla samimi bir sohbet etmiş miydi acaba? Sonunda tuhaf bir sessizliğin ardından, "Senin için nasıldı?" diye sordu.

"Gaddarca."

Benden yana bir bakış attı.

"Akhilleus'a kızgındı. Hırsını benden çıkarıyordu."

"Her seferinde mi?"

Güldüm. "Sadece iki kere oldu. Sonra agorada ayağa kalkıp bana parmağını bile sürmediğine dair bütün tanrıların adına yemin etti."

"Akhilleus ona inandı mı?"

"Hayır!" Ona baktım. "Sen karısısın, yani haklısın, aynı şey değil."

"Kalkhas evliliğin meşru olmadığını söylüyor."

"Agamemnon meşru diyorsa meşrudur. Kanun o."

Ritsa'ya Maire'yi yerleştirmesi için zaman vermek istiyordum. Bu işin başarılı olmasını, Agamemnon'un mutfağındaki aşçının itiraz etmemesini ummaktan başka bir şey gelmiyordu elimden, öte yandan eskiden beri köle sıkıntısı çektiklerini biliyordum, Maire de mutfak işlerinde tecrübeliydi. Agamemnon kızın orada olduğunu bilmezdi bile. Beni esas kaygılandıran Helle'ydi. Kolay arkadaş edinebilen bir kadın değildi Helle, bu kayıp da öyle hafife alınamazdı. Ama bir yandan da bu savunmacı, iğneleyici tavırlarıyla Kassandra'ya katlanmakta zorlanıyordum. Kapı açtı-

linca rahatladım. Ritsa'yı görmeyi bekleyerek başımı kaldırdım ama gelen Agamemnon'un çağrısını getiren hizmetçiydi. Cassandra tacla peçeye çaresizce bakarak ayağa kalktı. Hem tacı hem de peçeyi aldım, iğnelerle Cassandra'nın başına tutturmaya giriştim. Huzursuz görünüyordu, opallerin içindeki kırmızı ışıklar her nefesle kıpırdanıyordu. Yüzlerimiz birbirinden birkaç santim uzaktı ama Cassandra saçlarındaki parmaklarıma, tenindeki nefesime katlandı ve bütün bu tuhaf işten gözlerime bir kere bile bakmadan kurtulmayı başardı.

Daha rahat edeceği bir mesafeye çekilerek, "Ritsa neredeyse gelir," dedi. "İstedğin kadar bekleyebilirsin."

O gittikten sonra kandillerin ışığında tek başıma oturup Ritsa'yla Helle'yi bekledim. Yanlarında Maire olmadan döndüler. "Merak etme, onlara bir şey olmayacak. Ben göz kulak olurum, aşçı da kötü biri değildir." Konuşacak daha fazla vaktimiz olsaydı diye düşünerek Ritsa'yı kucakladım ama Helle'yi güven içinde kadınlar kulübesine götürme sorumluluğunun baskısını hissediyordum. Ritsa bizi kapıya kadar geçirip arkamızdan el salladı.

Elimizden geldiğince gemilerin korumasına sığınarak kumsal boyunca yürüdük. Ay suyun yüzeyinde bir belirip bir kayboluyordu. Helle hâlâ konuşmamıştı. Diğer kızlardan biri olsaydı kolumu omzuna dolar, büyük ihtimalle ona sarılırdım ama Helle'yle böyle şeyler yapamazdınız. Çok sıkı çalışarak elde ettiği ve tam bir kibirle sergilediği vücudu dokunulacak bir şey değildi. Etten ziyade bir zırhtı, bana öyle geliyordu.

Kadınlar kulübesinin kapısında vedalaştık. İçeri giresim yoktu, olanları kızlara Helle anlatabilirdi. Son anda, eşikten içeri adımını atmak üzereyken arkasına baktı ve sıkılı yumruğunu havaya kaldırdı. *Başardık*, diyordu. *Onları buradan kaçırdık*.

Belli ki artık emniyette olduklarını düşünüyordu. Belki öyleydiler, her halükârda, Pyrrhos'un hanesinde kalsalardı olacaklarından daha emniyetli bir durumdaydılar.

Kadınlar normalde cenazelere katılmaz, o yüzden Priamos'un cenazesine gitmeyi beklemiyordum. Kamp sabahın erken saatlerinden itibaren beklentiyle uğuldamaya başlamıştı. Myrmidonlar burunda, atların otlaklarının yakınlarında dev bir cenaze ateşi çıkmışlardı. Priamos'un zırhı depodan çıkarılıp parlayana dek cilalanmıştı. Bana gelince, kulübemde tek başıma otururken bugünün benim için (yetersiz de olsa) bir tür teselli olması gerekirdi ama onun yerine gitgide artan bir huzursuzlukla deliye dönmüştüm. Nerede olmak istediğimi bilmiyordum, ben de sonunda dışarı çıkıp kumsalda yürümeye karar verdim. Priamos'u düşünecektim. Ve Amina'yı da tabii.

Kumsal günün o saatinde normalde ıssız olurdu ama bugün arınmak için suyun kıyısında toplanan erkek kalabalıklarıyla kararmış hâldeydi. Çoğu vücutlarına yağ sürüyordu. Sıcak bir banyonun ardından böyle bir şey genellikle hoş olur ama burada, rüzgârın her yere uçuşturduğu kumlar yağa yapışıyor, can yakarak kazınıp temizlenmesi gerekiyordu, onun ardından da sarı renkli pis köpük topaklarıyla beneklenmiş buz gibi denize dalınıyordu... O kadar da hoş değildi yani. Biri Zeus için bir ilahi söylemeye başladı ama sıyrılmış tenleri tokatlayan tuzlu suların yol açtığı feryatların kakofonisi şarkıcının sesini boğdu.

Gemilerin yakınında bir yere sığınıp seyrettim ama kendimi böyle kasıtlı olarak tecrit etmem bir süre sonra gözüme bencillikmiş gibi görünmeye başladı. Kampta matem tutmak için benden fazla sebebi olan başkaları vardı. Mesela Hekabe. Herkesten önce

Hekabe. Böylece, o anda kamptan daha kalabalık olan kumsala sırtımı dönüp Hekabe'nin kulübesine yollandım. Yataktan kalkmıştı, teniz bir tunik giyiyordu, çökmüş yanaklarında iki ateşli benek vardı. Yakın zamana dek bir gün daha yaşayamayacağını düşünürdüm ama sırf irade gücüyle hayatına devam ettiğini anlamıştım artık. Ayaklarına dokunmak için dizüstü çöktüm, doğrulduğumda beni kollarının arasına çekip kucakladı. Başının tepesi çeneme zar zor erişiyordu.

Düzgün durduğundan emin olmak için saçlarını sıvazlayarak, "Odysseus'u çağırttım," dedi.

Çağırtmak mı? Hekabe, Odysseus'un kölesiydi. Hummalıymış gibi parlak gözlerine bakınca, sonunda aklını kaybetti herhalde diye düşündüm, sadece deli bir kadın öyle konuşur. Elimden geldiğince teskin edici bir sesle, "Şey, biliyorsun, gelmeyebilir," dedim.

Neredeyse kibirli bir tavırla koluma pat pat vurdu. "Gelecek."

Yerinde duramayacak kadar heyecanlıydı, doğum günü için yeni giysiler armağan edilmiş ama cicilerini giymesine henüz izin verilmeyen küçük bir kız gibi, kulübede bir oraya bir buraya koşuyordu. Sonunda onu oturmaya, dermanını tüketmemeye ikna ettim. "Yol uzun," dedim. "Yorgunluktan bitkin düşmek istemezsin." Bir yere gideceğine inanmıyordum aslında. Sulandırılmış bir kupa şarap verdim ama birkaç yudumdan sonra kupayı itti. Eşik karardığında başını kaldırdı, Odysseus'u görmeyi beklediği belliydi ama gelen Hekamede'ydi, ekmek ve peynir getirmişti, yumuşacık, ufalanan peynir taze otlarla karıştırılmış, ekmek de fırından yeni çıkmıştı ama Hekabe bir şey yiyemedi, bize de onsuz yemek saygısızlıkmış gibi geldi.

"Nestor cenazeye gidiyor," dedi Hekamede. "Kalkhas bütün kralların orada olması gerektiğini söylüyor."

Hekabe keyiflendi. "İyi, bir ayağı çukurdaki o herif oraya gidebiliyorsa ben haydi haydi giderim. Mecbur kalırsam yürürüm. Ya da şu genç adamlardan birinden beni sırtında taşımasını isterim."

“Öyle bir şey yapmayacaksın!” dedim. Hekabe’ye karşı kararlı davranmayı sık sık başaramazdım ama bu kadarı gerçekten çok fazlaydı.

Birkaç dakika sonra açık kapıyı başka bir şekil kararttı. Hekabe bir kere daha başını kaldırdı, Odysseus’un adını fısıldadığını kulaklarımla duydum ama gelen bu defa da o değildi. Cassandra’ydı, uzun boyluydu, gençti, güçlüydü, zengin giyimliydi, tam da Miken’in müstakbel kraliçesi gibiydi. Bu mevkinin tadını sadece birkaç gün, en fazla birkaç hafta çıkarabilirdi ama fırsattan azami derecede faydalanmaya kararlı olduğu belliydi. Hekamede’yle ben onu karşılamak için ayağa fırladık. Hekabe son derece kıpırtısızdı.

Anneyle kızın birbirine kavuşması gibi değildi hiç. Hayatımın o kadar büyük bir kısmını kendi annemi özleyerek geçirmiştik ki gözyaşları, kucaklaşmalar, barış bekliyordum. Öyle bir şey olmadı. Cassandra –bana sorarsanız gönülsüzce– bir adım öne çıktı, diz çöküp annesinin ayaklarına dokudu, sonra garip, bir kol boyu uzaktan yapılan bir kucaklaşmayla ona yanağını uzattı. Robaları incecik nakışlarla işlenmiş yeşil bir elbise giymişti, sefil kulübede uzaklardan gelmiş rengârenk bir göçmen kuş kadar egzotik görünüyordu. Kucaklaşma bitince Hekabe arkasına yaslandı ve parlak, şüpheli gözlerle Cassandra’ya baktı. O gözlerde çok acı vardı ama Hekabe bunu güzelce saklamayı başarıyordu.

Elbiseyi, özenle biçimlendirilmiş saçları, kolyeyi, yüzükleri inceleyerek, “Kassandra,” dedi. “İyi gördüm seni.”

“Olabileceğim kadar iyiyim.” Gergin bir duraklama. “Evlenmediğimi biliyorsun herhalde?”

“Evet. Demek bu işi gerçekten yaptı ha. Açık söyleyeyim, yapacağını hiç sanmıyordum. Ee, karısı bütün bunlara ne diyecek sence?”

“Memnun olmayacaktır sanırım.”

Kassandra etrafında gördüğü şeylerden hoşnutsuzluğunu saklamaya zahmet etmeden oturdu, bacaklarını kedi gibi güzelce altında kıvırdı. Başkalarının varlığı, bu ikisinin gerçek bir

bağ kurmaya yönelik her türlü girişimine ket vurmaktan başka bir işe yaramazdı, o yüzden kafamı kapıya doğru salladım. Hekamede'yle ikimiz onları yalnız bıraktık. Verandaya çıkınca Ritsa'nın geniş sırtını ve saman rengi gür saçlarını görüp sevindim. Yanına oturdum, kucaklaşıp biraz ağlaştık, sonra agoradaki heykelleri tamir eden adamları seyretmek için döndük.

"Ee, Cassandra'nın *hizmetçisi* mi oldun şimdi?"

"Öyle görünüyor."

"Hastaneye hiç gidiyor musun?"

"Pek sık gitmiyorum. Eskiden olduğu kadar çok iş yok. Birkaç budala genç birbirlerinin orasını burasını koparıyor ama... Hepsi bu."

Ne olursa olsun, Ritsa bir şifacıydı. Cassandra, Agamemnon'un hanesinden herhangi bir kadını kendine hizmetçi seçebilirdi.

Hekamede koluma dokundu. "Benim gitmem lazım. Nestor'un hazırlanmak için çok yardıma ihtiyacı olacak."

Yürüyerek agorayı geçmesini, devrilmiş tanrıların arasından yolunu bulmasını seyrettim.

Kassandra'yı kastederek, "O nasıl?" diye sordum.

"Hâlâ biraz inişli çıkışlı. Bazen çocuk gibi. Ama işte, biliyorsun... Onu en kötü hâlinde, bazen altına işemişken gördüm. Ve Cassandra gururlu bir kadın. Bazı günler beni görmeye katlanmıyor."

"Minnettar olması lazım."

"Evet ama işlerin öyle yürümediğini ikimiz de biliyoruz."

Adamların Athena heykelini yere indirmesini seyrettik, ikisi iplere asılıyor, diğerleri de yere aniden inip de daha beter zarar görmesin diye uzanmış, heykeli tutuyordu.

"Neyse," dedi Ritsa. "Memnunsundur herhalde. Priamos yakıldı."

"Daha değil!"

"Hayır ama yakılacak. Kendini beğenmiş veledede gelince... Kalkhas ona çok daha fazlasını yapabilirdi bence. Elleriyle dizlerinin üstünde emekleyerek Priamos'un cesedinin arkasından git-

nđını görmek isterdim. Yine de hiç değilse atı kaybedecek. Gerçi bir çocuğun yaşamına karşılık bir at, pek fazla bir bedel değil, ha?”

Hangi çocuęu kastettięini dűřündüm. Andromakhe’nin be-beęini mi? Polyksene’yi mi? Amina’yı mı? Kızlar Ritsa’ya ocuk gibi gűrűnűyor olmalıydı. Bir řey sűylemek űzereydim ama tam o sırada űstűműze bir gűlge dűřtű. Bařımı kaldırdım, inanılmazdı ama karřımda Odysseus duruyordu. Geçmesi için basamakta kayıp yol atıktı, o da bařını eęerek kulűbeye girdi.

Ritsa da benim kadar hayretler içinde gűrűnűyordu. “Onu resmen çaęırtmıř, biliyor muydun?” dedim.

“Eh, gűrűyorsun iřte. Bu hayatta kendini nasıl deęerlendiriyorsan űyle muamele gűrűrsűn. Hekabe kendi zihninde hűlű kraliçe.”

Arkamızdan mırıltılı konuşmalar geliyordu. Odysseus alçak bir gűrleme; Hekabe kırılgan, nefessiz, kararlı, Cassandra hafifçe genizden gelen, kulak tırmalayan bir mızıldanma. “Kalkhas’ın konuşmasının ne kadarı onun başının altından ıktı?”

Ritsa omuz silkti. “Bilmiyorum. Birlikte hallettiler ama sen olmasan yapamazlardı. Anladığım kadarıyla Alkimos’la Auto-medon konuşmaya hiç hevesli değilmiş, ta ki Kalkhas’ın her şeyi zaten bildiğini fark edene dek.”

Kulűbenin içinde hareket vardı. Bir an sonra Odysseus dışarı çıktı, bana başıyla selam verdi, Ritsa’yı gűrmezden geldi ve hanesine doğru giderek uzaklaştı. Ondan kısa bir sűre sonra Cassandra da dışarı ıktı. “Annemin yanına git,” dedi Ritsa’ya. “Basamaklardan inmek için yardıma ihtiyaı olacak.”

İmalı bir tavırla ben de ayaęa kalktım ve Ritsa’nın peřinden kulűbeye girdim. Hekabe űnceden olduęundan bile heyecanlı gűrűnűyordu, hatta bana kalırsa tehlikeli derecede heyecanlıydı.

“Araba yolluyor,” dedi. “Yarıř arabasını almam gerektięini sűyledi ama o zaman ayakta durmak zorunda kalırdım, o yűzden ben de ‘Hayır, hayır, sıradan bir araba bana yeter de artar, gururlu biri deęilimdir,’ dedim.” O kűűcűk kűpek kulűbesinde bir gurur abidesi olarak dikiliyordu řimdi.

Bir tarak bulup uzun beyaz saçlarını arkaya doğru taramaya başladım, belki yatışmasına faydası olur diye düşünmüştüm ama o gün onu hiçbir şey sakinleştiremezdi. Bulutların üstündeydi. Ruh hâllerini anlamakta eskiden beri zorlanırdım, bu da istisna değildi. Coşkunun, kederin pek çok yüzünden biri olduğunu anlayamayacak kadar gençtim. Cenazede, bütün Yunan ordusunun önünde Priamos'u temsil edecekti. Daha da ötesiydi: Bizzat Priamos olacaktı. Çünkü nihai olarak kederle böyle başa çıkmaz mıyız? Bu işin bilgece ya da medeni hiçbir yönü yoktur. Barbarlar gibi ölülerimizi yutup sindiririz.

Saçlarını yapmayı bitirdiğimde arabanın kulübenin önüne yanaştığını duydum. Hekamede birden endişelenmişti. "Benimle geleceksin, değil mi?" diye sordu.

Yürümeye niyetliydim ama elbette onunla gideceğimi söyledim. Odysseus, arabasına bekleneceği üzere katırlar değil, atlar koşturmuş, arabayı sürmek üzere de yüzüne bir avuç kızıl çil serpilmiş taze suratlı bir delikanlı yollamıştı. Delikanlının bu arabayı sürmeyi itibarında bir leke olarak gördüğü belliydi -Odysseus'un savaş arabasının sürücüsüydü sanırım- ama Hekabe'yi kaldırıp koltuğa oturturken nezaketten başka bir şey göstermedi. Delikanlı onu yerine yerleştirirken Hekabe kızardı, memnun oldu, hatta biraz flörtöz bir hava takındı. Yerleşince büyük bir ilgiyle etrafına bakındı, agoraya, tanrı heykellerine, kumsaldan dönen erkek kalabalıklarına. Keyifli bir gezintiye çıkıyorduk sanki. Hekabe'nin yanında taş gibi bir suratla oturan Cassandra doğruca ileriye bakıyordu.

Yakılma yerine gidiş hem uzun hem de zor bir yolculuktu, arabanın tekerleri cüruf patikadaki çukurlarda sarsılıp duruyordu. Hekabe kaç defa arabanın yanlarına sıkı sıkı tutunmak zorunda kaldı ama yolculuğun başından sonuna dek dimdik oturdu. Denizdeki arınma ayininden yeni çıkmış adamlarla çevriliydik. Boğucu bir ıslak saç ve deri katmanlarının arasına hapsolmuş nem kokusu vardı. Kadın görünce şaşırıyorlardı -söylediğim gibi, normalde kadınlar cenaze törenlerine katılmaz- ama pa-

tikanın iki yanına çekilerek bize yol açıyorlardı. Pek çoğu, sanki gözlerinin önünden tarihin geçip gittiğini bilirmiş gibi doğruca Hekabe'ye bakıyordu.

Kassandra sürücüye bizi nereye götürdüğünü sordu, delikanlı işaret edip gösterince de, "Hayır, daha yakında olmamız gerek," dedi. Hekabe cenaze ateşini görmüştü şimdi, bazen kederle öfkenin onu ele geçirmesi tehlikesi baş gösterdiğinde yaptığı gibi dudaklarını birbirine bastırıyordu. Uzanıp ona dokunmak istedim ama kendimi tuttum. Üstünde, hiçbir sevginin aşıp geçemeyeceği bir tecrit edilmişlik havası vardı artık.

Sonunda, en sonunda sarsıntılar durdu, sürücü arabadan inip arkadaşlarına katılmaya gitti. Hafif eğimli bir yerde duruyorduk, yani her şeyi gayet güzel görebiliyorduk. Mezar yoktu elbette, kemiklerin gömülmesi için daha sonra kazılacaktı. Myrmidonlar onun yerine kalabalığın üç dört metre üstüne yükselen devasa bir cenaze ateşi çatmışlardı. Alan hızla doluyordu. Askerler hâlâ patikadan yukarı akıyordu ama burnun üst yamaçları şimdiden tıklım tıklımdı. Araba, kafalardan ve omuzlardan oluşan denizde bir adaya dönüşmüştü. Krallar henüz gelmemişti, giriş yapmadan önce adamların hepsinin toplanmasını beklerlerdi.

Yavaş yavaş, birer birer görünmeye başladılar. İlk Odysseus. Elini gözlerine siper edip yamaçları taradı, belki Hekabe'yi arıyordu. Her halükârda, bakışları bizi bulmuş gibi göründü, sonra Aias'ı selamlamak için döndü. Nestor her zamanki gök gürültüsü gibi alkışlarını aldı. Arabasının yanında yürüyen Hekamede'yi şöyle bir görebildim. Agamemnon hakkı olduğu üzere en son geldi, Menelaos'a yan yan baktı, hafifçe, baştan savma bir selam verdi. O yerine yerleşirken, yukarıda dönüp duran martıların delice çığlıkları haricinde etrafa sessizlik çöktü.

Sonra bekledik.

Sonunda ta uzaklardan davulların ve uygun adım yürüyen ayakların sesi duyuldu. Başlangıçta başka bir şey yoktu, sadece tek bir gümbürtülü nota, sonra cenaze alayı yavaş yavaş görüş ala-

nına girdi. Ritsa'yla ikimiz, görebilsin diye Hekabe'nin arabanın oturağına tırmanmasına yardım ettik, duvarın üstünde yürümek isteyen küçük kızlara yapıldığı gibi eteklerine yapıştık. Cüruf patikaya ve bize doğru ilerleyen alaya ancak Hekabe'nin güvende olduğuna kanaat getirdikten sonra bakabildim. Priamos'un altın rengi ve mor kumaşlara sıkı sıkı sarılmış cesedi altı Myrmidon savaşçının omuzlarında taşınıyordu. Akhilleus'u görmeye geldiği gece yatağını yaparken kullandığım örtüydü bu galiba. Savaşçılar bize yaklaştıkça, savaş meydanına doğru yola çıkmadan her sabah yaptıkları gibi kılıçlarını kalkanlarına vurmaya başladılar. Ağırbaşlı bir sesti ama aynı zamanda tehditkârdı. Sonra borular, kalkanlara vurulan kılıçların sesinin fersah fersah üstüne çıkan bir sesle Akhilleus'un ağdını çalmaya koyuldu, Akhilleus'un ölümünden sonraki haftalar boyunca içime işleyip yakamı bir türlü bırakmayan, beni neredeyse deliliğin kıyısına sürükleyen müzikti bu.

Priamos'un cesedinin hemen arkasından, yarım akıllı oğlanın idare ettiği Abanoz geliyordu, çocuk atları sakinleştirme konusunda olağanüstü becerikliydi ama burada o bile zorlanıyor olmalıydı. Kalabalıklardan ötürü heyecana kapılan Abanoz durmadan başını sallıyor, dans eder gibi sıçırıyor, yoldan çıkmaya çalışıyordu. Belki bunu bir araba yarışının başlangıcı sanmıştı, kurban edilmek üzere çiçeklerle süslendiğini bilmesine imkân yoktu tabii. Tepeden tırnağa zırha bürünmüş Pyrrhos, atın birkaç adım gerisinde başı önde yürüyordu. Aslına bakılırsa bütün Myrmidonlar tepeden tırnağa zırhlıydı, gerçi bir kralın cenazesi için münasip olan da buydu herhalde. Patikadan ayrılıp tunikli ve pelerinli asker kalabalıklarına doğru gitmeye başladıklarında göze yabancı görünen, ışıltılı bir ırmağa dönüştüler. Myrmidonlar: Karınca-adamlar. Böyle dikbaşlılıkla bağımsız, otoriteyi sorgulamaya dünden hazır olan, saygılarının mutlaka hak edilerek kazanılması gereken adamlar için çok aptalca bir isim olduğunu düşünürdüm hep ama onları böyle görmek, duymak ve uygun adım yürüyen o ayakların gücünü ve adımlarındaki isabetliliği

arabadaki titreşimlerde hissetmek, savaş meydanında saldıkları dehşeti –galiba ilk defa olarak– anlamamı sağladı.

Sonunda, cenaze ateşinin dibinde durdular. Cesedi taşıyanlar Priamos'u dik yamaçtan yukarı çıkarıp cenaze tablasına yatırdı, diğerleri de çatılmış odunların çevresinde dolaşıp kütükleri sıgır yağı ve başka yağlarla yağıyordu. Kalabalık bütün bunları tam bir sessizlik içinde seyretti, sadece yanımdaki Hekabe'nin hafif hafif inilediğini duyuyordum. Daha doğrusu duyduğumu sanıyordum çünkü dönüp baktığımda seslerin Kassandra'dan çıktığını gördüm. Hekabe ne kıpırdadı ne de konuştu.

Tek bir ses, Zeus'a bir övgü ilahisi söylemeye başladı. Yavaş yavaş, birer birer diğer sesler de ona katıldı, sonunda bütün alan hep bir ağızdan söylemeye başladı:

*Tanrıların tanrısı, en büyüğü
Zeus'un şarkısını söyleyeceğim
Her şeyi görür, her şeyin efendisidir...*

Bu ilahinin Yunan dünyasının dört bir yanındaki tapınaklarda söylendiğini duymuştum ama hiçbir zaman o günkü kadar etkileyici olmamıştı. İlahi sürerken Kalkhas, Agamemnon'un arkasındaki kalabalığın arasından sıyrılıp cenaze ateşinin dibine gitti. Müzik sönüp sessizliğe dönünce Priamos'a seslendi. "Hades'in evinde her şey yolunda gitsin. Buradakiler, düşmanların seni selamlıyor." Agamemnon'un bir işaretiyle ordu topyekûn avazları çıktığıınca üç defa bağırdı. "Priamos! Priamos! Priamos!" Konmaya başlamış martılar yeniden havalanıp başımızın üstünde cıgıllıklar attı.

Kalkhas başıyla Pyrrhos'a işaret etti, Pyrrhos da omzunun üstünden arkasındaki adamlara baktı ama sonra öne çıktı. Abanoz'u sakinleştirmek için boynunu okşayıp duran oğlan atı iyice yaklaştırdı, hayvan Pyrrhos'u görünce kişneyerek selam verdi. Kalabalık sustu, Pyrrhos kılıcını çekti, sonra dönüp Agamemnon'a ve diğer krallara baktı.

"Kalkhas d n hepinizin önünde atım Abanoz'u Priamos'un cenaze ateşinin dibinde kurban etmem gerektiğini söyledi." Durakladı. etrafındaki tanıdık yüzlerden oluşan halkaya baktı. "Bu konuyu uzun uzun düşündüm, doğrusunu söylemem gerekirse tanrıların bunu yapmamı şart koştuğuna inanmıyorum."

Aniden alınan solukların keskin sesi. Dört bir yanımızdaki askerler dönüp birbirlerine bakıyor, yüz ifadeleri şaşkınlıktan asallamaya, hatta dehşete kadar değişiyordu. Pyrrhos kollarını kaldırdı ve yeniden konuşmadan önce sessizliğin çökmesini bekledi.

"O yüzden, daha kişisel başka bir adak sunacağım."

Kılıcını kaldırdı, kalın sa  örgüsünü öne doğru çekti ve kafa derisine mümkün olduğunca yakın bir yerden kesti.  nemsiz bir adak gibi görünebilir ama seyredenler için hiç de öyle değildi. Yunan savaşçıları uzun, uçuşan saçlarından büyük gurur duyardı, duyarlar. G  lerinin saçlarında olduğunu d ş n rl r sanki. Bir erkek babasının ya da erkek kardeşinin cenaze ateşine bir bukle sa  atar ama saçı olduğu gibi kesmek çok nadir yapılan bir şeydir. Akhilleus, Patroklos için yapmıştı bunu, o an için başka hiç kimse gelmiyordu aklıma. Kesme işi birkaç saniyeden fazla sürmemişti, sonra Pyrrhos döndü, örgüyü Priamos'un ayak ucundaki kütüklerin üstüne attı ve kimsenin bir şey yapmasına fırsat vermeden muhafızlardan birinin elindeki meşaleyi kaparak cenaze ateşini tutuşturdu. Başka meşaleliler de kütük yığınının üstüne tırmanıp  ıraları mümkün olduğunca fazla yerden ateşe verdiler. Cenaze ateşleri bazen ne kadar iyi yağlanmış olursa olsun bir türlü tutuşmaz, Patroklos'un ki öyle olmuştu ama bugün böyle bir tehlike yoktu. Uzun kuraklığın ardından kemik gibi kupkurulu olan kütükler anında alev aldı. Doğruca denizden esen vahşi bir rüzgâr alevleri körükledi, havaya kara bir duman sütunu ve döne döne yükselen kıvılcımlar yolladı. Ateşin  st taraflarındaki adamlardan bir ikisi az daha alevlere yakalanıyordu, kaçmak için atlamak zorunda kaldılar.

Hekabe ateşin yanmaya başladığını görür görmez bir ağıtla, sözsüz keder feryatlarıyla sesini yükseltti. Etrafımızdaki muazzam

asker kalabalığı sessiz kaldı. Pyrrhos ile Kalkhas hâlâ birbirlerine bakıyorlardı. Pyrrhos'un çekilmiş kılıcının, miğferli Myrmidonların sıra sıra arkasına yığıldığının farkındaydım, iki yana doğru açıldılar, böylece Pyrrhos diken diken mızraklarla dolu bir yarım dairenin içinde kaldı. Kalkhas huzursuzca Agamemnon'a baktı, Agamemnon başını yavaşça iki yana sallayıp ona geri çekilmesini işaret etti. Tam o anda, burunda yuva kurmuş olan deniz kartallarından ikisi cenaze ateşinin üstünden uçtu.

Pyrrhos gökyüzünü gösterdi. "Bakın!" dedi. "Zeus adağı kabul etti."

İnanmak Myrmidonların işine geliyordu. Diğerlerinin inandığından kuşkuluydum ama Myrmidonlar belli ki çarpışmaya hazır hâlde, yekvücut ve silahlı olarak liderlerinin arkasında dururken kimsenin karşı çıkmaya gönlü yoktu.

Cenaze ateşi bütün gece yanacaktı. Normalde ölünün oğulları, erkek torunları, erkek kardeşleri ve erkek yeğenleri ateşin yanında nöbet tutardı ama Priamos için bunu yapacak kimse kalmamıştı. Belki Helenos karanlıktan sonra gizlice buruna gider ve babası için bu son görevini yerine getirirdi. Belki de yapmazdı. Yapamayacak kadar korkuyor ya da utanıyordu belki.

Kalabalık dağılmaya başlamıştı. Arabamızın yanından geçenlerin birkaçı şikâyetçiydi. "Kalkhas atın kurban edilmesi gerektiğini söylemişti. Kimse saçtan bahsetmedi." "Bizden biri olsaydı mutlaka yapmaya mecbur kalırdı." Bir onay homurtusu. "Evet, şey, bu işler böyle, değil mi? Kendilerine başka kural, bize başka. Her zaman aynı be." Homurtular yüksek değil ama ısrarlıydı. Pyrrhos yakayı sıyıramamıştı, henüz sıyıramamıştı. Sonuçta rüzgâr ya değişecekti ya da değişmeyecekti.

Hekabe'nin bunların tek bir kelimesini bile duyduğunu sanmıyorum. Alev alev yanan cenaze ateşine bakmayı sürdürüyordu, rüzgâr beyaz saçlarını havalandırdı, alev dilleri gibi başının çevresinde uçurdu. Tuniğini hâlâ sımsıkı tutuyordum ama ona rağmen düşünce şaşırdım. Sendeledim ama sonra onu kolayca yakaladım –hiç ağırlığı yoktu– ve indirip sıraya oturttum.

Biraz kendine gelince, "Gayet güzel oldu," dedim nazikçe. "Onu gerektiği gibi onurlandırdılar." Hekabe başıyla onayladı ve bundan biraz teselli bulmuş göründü ama Cassandra keskin bir sesle, "Atı kurban etmesi gerekirdi," dedi. "Kalkhas bunu gayet açıkça belirtmişti." Babasının cesedinin büyük bir kralın hakkı olan bütün şerefler bahşedilerek yakılması onun için yeterli değildi. Elinden gelseydi Pyrrhos'u ateşe atar, vücudundaki yağla alevleri beslerdi. Patroklos'un cenaze ateşinde ailelerinin gururu ve umudu on iki Troyalı delikanlıyı kurban eden Akhilleus geldi aklıma. Doymak bilmez intikam hırslarıyla birbirlerine benziyorlardı. Bir keresinde, Troya'nın düşüşünden sadece birkaç gün sonra, Akhilleus'un ağıdı durmaksızın kafamda tekrarlanırken şöyle düşünmüştüm: *Yeni bir şarkıya ihtiyacımız var. Vardı gerçekten. Hâlâ var. Ama bir şarkı, sırf bir kadın sesi tarafından söyleniyor diye yeni olmaz.*

Hekabe'yi bir an evvel evine götürüp yatağına yatırma arzusuyla sürücümüzü bulmak için etrafıma bakındım. Sonunda onu gördüm, tepeyi hızla tırmanarak yanımıza geliyordu. Hekabe'yi görünce endişelendi. "Merak etme, güzelim," dedi bana. "Göz açıp kapayıncaya dek evine götüreceğiz onu. Şu grup bir geçsin de hele." Geride kalmış bir grubun yürüyüp geçmesini bekledi, sonra sarsılarak öne atıldık. Hekabe durmadan dönüp ateşe bakıyordu.

Biraz ileride Andromakhe'nin tek başına yürüdüğünü gördüm. Pyrrhos'la Myrmidonlar hızla uzaklaştığında arkada kalmış olmalıydı. Adını seslendiğimde dönüp baktı. "Bizimle gelsene," dedim. "Bol bol yer var." Kabul etti, arabaya binmesine yardım ettim. Cassandra ağabeyinin karısını epey soğuk karşıladı bence. Hekabe daha candandı, uzandı, Andromakhe'nin ellerini sımsıkı tuttu. Böylece sarsılıp sıçrayarak ahırlardan geçtik, Abanoz'un kurban töreni için hazırlanmış çelenklerin parça pinçik, üstlerinde tepinilmiş olarak tozun toprağın içinde yattığını gördüm.

Andromakhe'yle ikimiz kadınlar kulübesinin önünde indik, sonra arabanın sallana sallana kapılardan geçmesini birlikte seyrettik.

O günün ilerleyen saatlerinde yağmur yağmaya başladı. Yağmur demek yetersiz kalıyor. Toprak, ani tufanı ememeyecek kadar kavrulmuş durumdaydı. Her yerde su birikintileri belirdi, tüm tepelerden bir nehir peyda oldu. Hiç eksilmeyen bir yırtıcılıkta doğruca denizden esen rüzgârın yönlendirdiği kalın yağmur sütunları kampı süpürüyordu. Kalkhas'ın endişelenmeye başlayıp başlamadığını merak ettim ama sonra şöyle düşündüm: *Hayır, endişelenmesine gerek yok.* Tanrıların emrine uymadığı için suçu Pyrrhos'un üstüne atabilirdi. Şakır şakır yağan yağmura rağmen yürüyüşe çıktım ama birkaç metre bile gidemeden saçlarım kafama yapıştı. Gözlerimi kırıştıtarak suları savuşturmaya çalışırken az daha Makhaon'a çarpiyordum. Sular sıçrata sıçrata yanımdan geçerken neşeyle el salladı. İki eliyle birden gökyüzünü göstererek omzunun üstünden, "Demedim mi ben sana?" diye bağırdı. "*HAVAYA BAK!*"

O akşam askerler şiddetli rüzgârın hâlâ estiği ve kırbaç gibi inen yağmurun getirdiği sefalet yüzünden durumlarının iyice kötüleştiği gerçeğiyle boğuşurken kampa derin bir huzursuzluk yayıldı. Alkimos kısa bir süreliğine eve geldi ama sonra hemen yine gitti. Buruna götürmek üzere bir ekip toplaması gerekiyordu, oradakiler cenaze ateşini yanar durumda tutmakta zorlanıyordu. Harmaniyemi başımın üstünde tutarak yağmurun içinden salona koştum çünkü yukarıda çalışanlara yiyecek ve şarap gönderilmesi gerekecekti ve bu işi düzenlemesi için başka kimseye güvenmiyordum. Dönüş yolunda kızlara bir uğradım, on-

ları cansız, sıkılmış ve kavgacı bir ruh hâlinde buldum. Bunun benim sorunum olmadığına karar verip yine yürüyüşe çıktım.

Nereye giderseniz gidin ıslak saç ve ıslak yün kokularıyla karşılaşanıyordunuz. Adamlar pelerinlerini başlarının üstüne çekmiş olarak ateşlerin başına toplanmıştı, ateşlerse tütüyor, kıvılcımlar tükürüyor ve hepten sönme tehditleri savuruyordu. Etlar en iyi durumda bile ancak yarı pişmişti, güvenilir tek rahatlama aracı şaraptı, onlar da bol bol şarap içiyordu. Ne şarkılar vardı ne kahkahalar ne de sohbet, tek tük duyulanlar da genel olarak homurtudan ibaretti. Ah, mecbur kalırlarsa yine de Pyrrhos için savaşılardı, şimdi bile yaparlardı bunu ama tanrıların arzularını her halükârda ordunun baş bilicisi olan Kalkhas'tan iyi bildiğini iddia etmesi kimsenin hoşuna gitmemişti. Çoğu, Abanoz'un kurban edilmesini yeğlerdi.

Yağmur bütün gece durmadan yağdı. Ateşlerin başındaki gruplar erkenden dağıldı, adamlar biraz olsun rahat edebilmek için kulübelere girdi. Ne var ki son birkaç haftada fırtına hatırı sayılır derecede hasara yol açmış ve bunun çok azı tamir edilmişti. Sonuç olarak da akıtan çatılar genel rahatsızlığı artırıyordu. Yürüyüşten dönünce benim kulübemde de çatının üç yerden akıttığını gördüm. Avludan kovalar getirdim, büfenin üstüne düşen damlaları toplayabilecek kadar büyük bir de çanak buldum. Bütün bu kargaşanın ortasında ciddi ciddi oturup yün eğirmeye çalıştım ama yün ıslaktı ve çıkmak bilmeyen o sinir bozucu küçük topaklarla doluydu. Oturduğum yerden kovalara ve çanağa şıp şıp damlayan suyu duyabiliyordum ama sesler tahmin edilemez aralıklarla geliyordu ve her biri birbirinden hafifçe farklıydı. Kulağa çok önemsiz bir sıkıntı gibi gelebilir ama inanın, bir saatin ardından aklımı kaçıracığımı sandım, o yüzden yünü bir tarafa bırakıp yatağa gittim. Beşik gıcırdadı, bebek tekmeledi. Asla uyuyamayacağımı düşündüm ama sonra yağmuru dinlemeyi sürdürürken her nasılsa dalmışım.

Şafaktan hemen önce sıçrayarak uyandım, ağzım kupkuru karanlığa bakarken nefes nefese yattım. Bir an için nerede oldu-

ğumu bile hatırlayamamıştım. Dinledim, beni uyandıranın ne olduğunu anlayabilmek için kulak kabarttım. Alkimos eve mi dönmüştü? Kızlardan biri kapıyı mı çalıyordu? Sonra, ağır ağır, duyduğum şeyin sessizlik olduğunu anlamaya başladım. Tabii ya, haftalardır her gün yeni bir umutla bize işkence eden şafak öncesi durgunluktan bu. Umutlarımız her seferinde kırılıyordu. Şansım biraz yaver giderse kalkma vaktim gelmeden bir saat daha uyuyabilirdim, o yüzden yan dönüp örtüyü çeneme kadar çektim ama bir türlü rahat edemedim. Sessizlik sürüyordu. Ve sürüyordu. Kovalara damlayan suyun şıp şıp şıp seslerinden başka hiçbir ses yoktu. Beşiğin gıcırdaması bile kesilmişti.

Sonunda kalktım, harmaniyemi alıp dışarı çıktım. Hanenin dört bir yanında kapılar açılıyor, sersemlemiş görünen adamlar ışıktaki gözlerini kırıştırırken tökezleyerek dışarı çıkıyordu. Hareketleri sarsakça ve kaskatıydı, sanki yürümeyi öğrenen zırh takımlarından ibaretiler. Sağıma baktım, kızların kulübeden dışarı fırlayıp burayı ilk defa görüyormuş gibi etraflarına bakınarak basamaklarda dikildiğini gördüm. Esas tuhaflik şuydu, kimse konuşmuyordu. Sanki ölçülemez derecede kırılgan bu sessizliği bozmaya korkuyorlardı.

Sonra bir adam haykırarak havanın yumuşak ipeğini yırttı ve diğerleri de derhal ona katıldı. Dans ettiler, şarkılar söylediler, baldırlarına kadar çamura bulanana dek su birikintilerinin içinde sıçradılar ve sonra koştular. Doğruca gemilere koşuyorlardı, durdurulması imkânsız bir izdiham vardı. Automedon'un durmaları için, geri dönmeleri için bağırdığını duydum. Gemiler yüklenmemişti, ikisinin tamire ihtiyacı vardı, öylece güverteye atlayıp memlekete doğru kürek çekmeye başlayamazlardı. Bir süre sonra biraz makul davranmaya başladılar, kumların üstünde dans edip perendeler atmak makul sayılabilirse tabii. Pyrrhos göründü, kısa, diken diken saçlarıyla tüyleri yarı yarıya çıkmış bir civcive benziyordu. Arkasında Helenos vardı, ikisinin de dumandan gözleri kızarmıştı. Gece nöbetini birlikte tutmuş olmalıydılar. Hatta belki Priamos'un kemiklerini toplamak için külleri birlikte tırmıklamışlardı.

Pyrrhos, Automedon'la konuştuktan sonra giyinmek için içeri girdi. Birkaç dakika içinde bütün hareketlilik kumsala kaymıştı. Kadınlar, erkekler savaşmaya gittiğinde her sabah olduğu gibi hanede yalnız bırakılmıştı. Coşkulu kutlama çılgınlıklarını dinlemek, bunun bizim için ne anlama geldiğini tahmin etmeye çalışmak zordu. Yunanlar için anlam açıktı: Memleketlerine gidiyorlardı. Biz nereye gidiyorduk? Andromakhe'ye baktım. Burada onun için hiçbir şey kalmamıştı artık, hayatında sevdiği herkes ölmüştü ama yine de buradan ayrılmak istemeyeceğini biliyordum. Burada doğurmuştu, ölüleri bu topraklarda yatıyordu. *Memleket budur.*

Sürgüne gitmenin yeisiyle yüzleşen kızlar durgundu. Kendi kendime henüz hiçbir şeyin kesinleşmediğini söyleyip duruyordum. Ve içimde bir yer rüzgârın her an yeniden başlamasını bekliyordu hâlâ ama diğerlerine bir şey söylemedim.

Nihayetinde hepimiz birbirimize sarıldık, kumsalda bağrıışan adamları dinledik. Yağmurun yağmasını seyrettik.

İlk giden Odysseus oldu. Eskiden beri en çok içi içine sığmayan, evine dönmeye en çok can atan oydu zaten.

Hekabe'nin götürülüşünü seyrettim. Kadınlar ona veda etmek için kumsalda toplanmıştı ama Hekabe ayaklarının altında ki kalastan başını hemen hemen hiç kaldırmadı, sağ salim gemiye bindikten sonra bile kış tarafta durup başlarımızın üstünden Troya'nın kararmış kulelerine bakmayı sürdürdü. "Güle güle, iyi şanslar!" diye bağırdık, iğne ucu kadar kalan beyaz saçlar sonunda sislerin içinde tamamen gözden kayboluncaya dek arkasından el salladık.

Kadınlar dağılırken, aşırı derecede uzun boylu bir adamın ördek sürüsünün arasında yürüyen gri balıkçıl zarafetiyle kalabalığın arasında yürüdüğünü gördüm. Kalkhas'tı, başkası olamazdı ama daha önce hiç görmediğim bir Kalkhas'tı. Yüz boyası yoktu, kızıl şeritler yoktu, bilicilik asası yoktu. Yanından geçip gideceğim sırada seslenerek beni selamladı. Ona döndüğümde yüzünü ilk defa gördüğümü, onunla ilk defa karşılaştığımı hissettim, bana öyle gelmişti. Bir zamanlar son derece güzel bir adam olduğunu görmek mümkündü ama beni esas çarpan utangaçlığı oldu. Bu yönünü daha önce hiç fark etmemiştim.

Geleneksel hâl hatır sormalar bittikten sonra, "Onu özleyeceğim," dedi.

"Evet, ben de."

Beraber yürüdük. Aşağıya bakınca, Yunan savaşçıların giydiği kısa tuniklerden giydiğini gördüm. Yani bacaklarıyla da ilk

defa karşılaşıyordum. Çırpı gibiydiler ve uzun süre bilek hizasındaki eteklerin altına hapsedikleri için renkleri solgundu, hūlasa, Troya erkekleri için yüz karası bacaklardı. Helle'nin bacakları daha güzeldi.

"Gitmeye hazır mısın?" diye sordum.

"Ben gitmiyorum."

"Gitmiyor musun?"

"Hayır."

Odysseus'un terk edilmiş hanesinde etrafıma bakındım. "Ama burada hiçbir şey kalmayacak."

"Priamos'un bahçelerinde bol bol yiyecek var. Hem zaten burada uzun süre kalacağımı sanmıyorum, sanırım başka yere gideceğim." Gülümsedi. "Bakalım Akhilleus'un yağmalamadığı bir şehir bulabilecek miyim."

"Ama neden?"

"Neden mi kalıyorum? Troya'ya dönmek istiyorum. Tapınağa götürüldüğümde daha... Bilmiyorum ki, on iki yaşında kardım. Annemle babam yoksuldu, babamla geçinemiyordum, o yüzden bu bir çözümdü herhalde ama seçim bana ait değildi. Ve şimdi geri dönmek istiyorum."

"Sahiden Troya'nın içine mi gireceksin?"

Omuz silkti. Orada ne gibi dehşetlerle karşılaşacağını belirtmem gerek yoktu, hepsini gayet iyi biliyordu.

"Evime dönmek istiyorum sadece," dedi. "Aslında hepimiz bunu istemez miyiz? Zamanı geri döndürmeyi?"

"Şey, evet ama böyle bir şeyin mümkün olduğu pek düşünülmez."

"Eh, ne yapalım, o zaman başarısızlığa uğrarım."

Durup denize baktık. O anda sisler neredeyse mucizevi bir biçimde aralandı ve Odysseus'un gemilerini, adamlar kürek çekmeyi bırakıp yelkenleri açmaya girişmişken gördük.

"İyi olmasını umarım," dedim.

"Penelope iyi yüreklidir. Daha doğrusu herkes öyle söylüyor."

"Ama yine de özgürlük sayılmaz bu, değil mi?"

Yan tarafıma bakınca Kalkhas'ın gözyaşlarıyla tıklandığını gördüm. Bana döndü, konuşmayı denedi ama sonra başını iki yana sallamakla yetindi ve aceleyle eğilip selam vererek hızlı adımlarla kumsaldan kulübelere doğru ilerledi.

Yine denize baktım ama sis kapanmıştı, Odysseus'un gemilerini görmek mümkün değildi.

Şimdi kendi kurallarımı ihlal edeceğim. Şimdiye dek, gençliğimin hikâyesini anlatırken ancak sonradan –Odysseus'un ve gemilerinin kaderi gibi kimi zaman yıllar sonra– öğrenebildiğim gerçeklerden hiç bahsetmemeye çalıştım. Ama Hekabe için bir istisna yapmam mazur görülebilir bence. Ne de olsa, sis yeniden kapanmasaydı ondan sonra olanları kendi gözlerimle de görebilirdim.

Yelkenlerin açıldığı anda, o zamana dek ayak altından uzak bir köşede büzülmüş bekleyen Hekabe salyaları akan, kırmızı gözlü kuduz bir köpeğe dönüşmüş ve kimsenin onu durdurmasına fırsat kalmadan en yüksek direğe tırmanmış, orada durup başkaldırısını aşağıdaki Yunanlara hırlamış ve sonra ölümüne atlamış.

Güverteye mi çarpmış yoksa denize mi düşmüş, orasını kimse bilmiyor. Denize düştüğünü düşünmeyi yeğliyorum.

Helene'ye veda etmek için kalabalıklar toplanmadı. Onu uğurlamaya gittim ve bir düzine ya da daha fazla rulo dikkatle Menelaos'un gemisine taşınırken kumsalda yalnız başıma durup seyrettim. Koyu renk pelerinli, uzun boylu bir şekil taşıma işine nezaret ediyordu. Erkek olduğunu varsaymıştım ama sonra dönüp bana bakınca Helene olduğunu gördüm, duvar halılarının gemiye salimen istiflenmesini sağlıyordu. Nihayetinde Helene için başka hiçbir şeyin önemi kalmamıştı sanırım. Kızının önemi yoktu, hele onu sevmiş olan adamların kesinlikle önemi yoktu. Sadece işiyle ve sadece işi için yaşıyordu.

Geniş bir zaman ve deneyim körfezinin iki yakasından birbirimize baktık. Küçük beyaz elini bir kere salladı –belli belirsiz bir hareketi– sonra hızla başaltına gitti.

Agamemnon'un yola çıkmaya hazır olduğu gün de kaçınılmaz bir biçimde geldi çatı. Ritsa'yı görmek için neredeyse ıssız kampı geçtim, ağlayıp onu üzmemeye kararlıyım. Cassandra'nın kulübesinin önünde ev eşyalarının arabaya yüklenmesine nezaret ederken buldum onu. Ellerini beline bağladığı çuval bezine silerek bana doğru geldi, acı verecek derecede aşına bir hareketti. Ellerinin silinmeye ihtiyacı olsun olmasın hep öyle yapardı. Ayrılışımız, bu türden bütün ayrılıklar gibi beceriksizceydi. Galiba ikimiz de bir an evvel olup bitmesini –bunu atlatmış olmanın rahatlığına kavuşmayı– istiyorduk ama bir yandan her geçen saniyeye sıkı sıkı sarılıyorduk. Bir ara, gemilere doğru giden bir kadın grubunun yanıımızdan geçtiğini hatırlıyorum. Maire'nin hantal şeklini seçtim, bebek hâlâ sıkıca göğsüne bağlanmış ve şalıyla gözlerden yarı gizlenmiş durumdaydı. Daha onu tanıdığım anda dönüp bize baktı ve gülümsedi. Bir an sonra gözden kaybolmuştu.

Döndüm, Ritsa'yı beni seyrederken buldum.

"İyi olacaklar," dedi. "Sana söyledim, değil mi? Onlara göz kulak olacağım."

Ağlamama konusundaki kararlılığım son vedaya dek sürdü, ondan sonra dağıldım ve küçük bir kız gibi uluya uluya ağladım. "Ama seni yanıımda istiyorum!" Doğum yaparken demek istiyordum.

"Elimden gelse olurdu, bunu biliyorsun." Karnımı güven verircesine okşadı. "Her şey yolunda gidecek."

Pyrrhos'un hanesine dönerken Hekamede'ye uğradım. Nestor'un gemileri yelken açmaya hazırdı. Bir veda daha. Hekamede'nin geleceği konusunda bir süredir olduğumdan daha iyimser hisler içindeydim. Nestor'un sağlığı düzeliyor gibiydi, ihtiyar piç hayata tutunmayı başardığı sürece Hekamede'ye bir şey olmazdı. Kucaklaştık, sonra onu bırakmak zorunda kaldım.

Önce Ritsa, şimdi de Hekamede. Çok büyük ihtimalle ikisini de bir daha asla görmeyeceğimi bilerek yürüyüp uzaklaştım.

Arkadaşlarımdan ayrılmanın acısını köreltme isteğiyle doğruca kumsaldaki kaya havuzcuklarına gittim, orada çömelip -fazla bir umudum olmasa da- yaşam işaretleri aradım. Ritsadan ayrılmanın ıstırabı içindeyken bile, kaygan taşları geçmem için bana yardım eden annemin eline yapışmış küçük bir kızken kapıldığım heyecanın bir kısmını yeniden hissediyordum. Tek bir denizyıldızı, yalnızca onu bulabilmişim, o da ölüydü. Annem denizyıldızlarına bayılırdı, sahilde göreceğiniz bütün canlıları severdi ama özellikle denizyıldızlarına bayılırdı ve bu sevgiyi bana miras bırakmıştı. Solgun cesedi incelemek üzere eğildim. Ölmeden önce fena hâlde yaralanmıştı, kollarından biri kopmuştu, gövdeden biraz ötede yatıyordu. Öne doğru eğilirken gölgem suya düştü, denizyıldızı anında canlandı ve suya doğru sarkan püskül püskül bir yosun yumağına doğru sürünmeye başladı. Bununla da kalmamıştı, kopuk kol da hareket ediyor, sığınacak bir yer arıyordu. İçimden gülmek geldi çünkü o anda hatırlamıştım: *Hep böyle olur.* Annemin durumu bana açıklayan sesini duydum: Ana denizyıldızı yeni bir kol çıkarır, kopuk kol yeni bir denizyıldızı olur, böylece zarar görüp parçalanmış bir bireyden iki eksiksiz yaratık büyür.

Bunu görmek bana umut verdi. Ve evet, komik derecede saçma olduğunu biliyorum. Bir denizyıldızıyla ne gibi bir müşterek yanım olabilirdi ki? Yine de birden, ayağa kalkacak, Akhilleus'un mezar höyüğüne son bir defa bakacak gücü buldum, sonra hızla yürüyerek Myrmidonların yelken açma hazırlıklarını neredeyse bitirmiş olduğu haneye döndüm.

Kızlar üç beş parça eşyalarını pamuklu torbalara koymuş, verandada toplanmışlardı, nereye gideceklerinin söylenmesini bekliyorlardı. Ben yaklaşırken Helle gözlerini iri iri açarak bana baktı. Pek fazla konuşmadan her nasılsa bir arkadaşlık kurmuştuk. Kızları onun yanında bırakmayı güvenli buluyordum. Andromakhe'yi grubun içinde göremedim, bu da beni endişe-

lendirdi, o yüzden onu aramaya gittim. Ayak seslerim, birden çok daha büyük görünmeye başlamış olan boş odada yankılandı. Koridordan geçip Andromakhe'nin odasına gidecektim ki arka avluda bir hareket duydum. Andromakhe, yılın bu zamanında yabancı otlar gibi her yeri saran mor papatyalardan topluyordu. Aslına bakılırsa gerçekten yabancı ot da olabilirler. Şimdi yatak odamın penceresinden bakınca koca koca kümeler hâlinde açtıklarını görüyorum. Yabancı ot ya da değil, onları sökmek hiçbir zaman içimden gelmiyor.

“Andromakhe?”

Kolları papatyalarla dolu hâlde dönüp bana baktı ve tek bir sözcük söyledi: “Amina.”

“Nerede gömülü olduğunu bilmiyorum.” Gömülüp gömülmediğini de. Cesedini burundan denize atıvermiş olmaları daha büyük ihtimaldi. Sonra düşündüm: *Ama nerede öldüğünü biliyorum.*

Böylece ikimiz birlikte papatyalardan bir çelenk ördük ve çamaşırhaneye götürdük. Burası üç aşağı beş yukarı her zamanki gibiydi: Esintide sallanan havalandırma askıları, eskiden kan lekeli gömleklerin suya basıldığı bir sıra yalak ve odanın tam ortasında tablası mermerden, büyük masa. Patroklos'un cesedini o taşta yıkamıştım, Akhilleus'unkini de. Ama bu anıları bir tarafa ittim. Şimdi Amina'nın vaktiydi.

Çelengi taşla bıraktık, başlarımızı eğerek bir an orada durduk. Dua etmeyi başarıp başaramadığımı bilemiyorum ama onu hatırladığımı biliyorum: Birbirinden ayrık gözleri, dik omuzları, eğilmeyi kati surette reddetmesi.

Sonra diğer kadınlara katılmak için dışarı çıktık, birkaç dakika sonra da Alkimos görüldü ve bizi gemilere götürdü.

AKHILLEUS'UN ŞARKISI

M A D E L I N E M I L L E R

"AKHILLEUS'UN ŞARKISI'NA BAYILIYORUM.
OKUDUĞUM EN İYİ KİTAPLARDAN DİRİ."

İTHAKİ

Madame Mader in Benarko sinxvanten için birer birer
—LIBRARY JOURNAL

GENEVIEVE GORNICHEC

Yüce Akhilleus, zeki Akhilleus, ısl ısl Akhilleus, tanrıya benzeyen Akhilleus... Hayatlarımızı o muazzam gölgenin altında yaşıyorduk. Hakikat ne mi? Akhilleus'un hikâyesi asla bitmiyor. Erkekler nerede savaşıyor ve ölüyorsa Akhilleus'u orada bulabilirsiniz.

Şehirlerin Muhafızı, bilge tanrıça Athena bu şehri pek umursamıyordu anlaşılan. Surlar aşıldı, şehir düştü, savaşın onca zulmüne yenileri eklendi, ölenlerin yerini yenileri aldı ve savaş sona erdi. Ancak galipler tıkılıp kaldıkları sahilde mutsuzlardı. Tanrılar bu galibiyetten razı değildi belli ki. Yunan ordusu zafer sarhoşluğu içinde bu defa ganimeti paylaşma derdine düşmüştü: şan, altın, silahlar ve zırhlar, bir de biz, köleler.

Akhilleus'un ardından evlendirilip eş statüsüne yükselse de özgürlüğüne kavuşamayan Briseis geçmişi anımsamaya ve anlatmaya devam ediyor. Ne yaptıysa hayatta kalmak adına yaptı ama vicdanı yakasını bırakmıyor bir türlü.

Savaş bitmiş olsa da Troya harabelerinin gölgesinde kızlar hâlâ köle, hâlâ suskunlar. Çarpışan kılıçların, zırhların gürültüsü arasında boğulup yok olmaya yüz tutmuş sesleri Pat Barker'ın kaleminden yankılanıyor.

"Kadın düşmanı bir distopyanın ortasında gelişen coşkulu bir macera."

—THE OBSERVER